

*Ірина Сухопара
Олександра Шкуренко*

**ВИКОНАННЯ
КУРСОВОЇ РОБОТИ
З ФАХОВИХ МЕТОДИК
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
У ЗАПИТАННЯХ ТА ВІДПОВІДЯХ**

Сухопара Ірина Геннадіївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Авторка наукових і методичних публікацій з проблем виховання, формування толерантності, ідентичності, розвитку емоційного інтелекту, співавтор книжок для позакласного читання «Перші кроки», «Чарівне слово», «Веселкова читанка», «Вікно у світ» для учнів початкової школи. Коло наукових інтересів: розвиток читацьких інтересів молодших школярів, емоційна і виховна спрямованість освітнього процесу початкової школи, формування компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Шкурєнко Олександра Вікторівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Авторка наукових і методичних публікацій з проблем формування інформаційно-цифрової компетентності, співавторка навчальних посібників «Освіта для майбутнього». Коло наукових інтересів: STEM-освіта, імерсивні технології в освіті, цифрові технології, формування інформаційно-цифрової компетентності, медіакомпетентності.

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**Виконання курсової роботи з фахових методик у
початковій школі у запитаннях та відповідях**

Київ-2025

УДК 378.016:373.3.091.33(079)(072)

Рекомендовано до друку вченою Радою Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № від 15.05.2025)

Автори:

Сухопара І.Г., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Шкурєнко О.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Рецензенти:

Канішевська Л. В., професор, доктор педагогічних наук, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту проблем виховання НАПН України

Комар О. А., професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного університету імені Павла Тичини

Чумак М. Є., професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційних технологій і програмування Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Сухопара І. Г., Шкурєнко О. В.

Виконання курсової роботи з фахових методик у початковій школі у запитаннях та відповідях: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності А3 Початкова освіта

ISBN

У навчальному посібнику розкрито основні етапи підготовки курсової роботи з фахових методик або предметної дидактики у початковій школі: вибір теми, формулювання мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження, розробка та апробація методичного продукту, оформлення та захист роботи. Матеріал викладено у форматі запитань і відповідей, покрокових інструкцій до виконання курсової роботи, що сприяє кращому розумінню структури, змісту й вимог до курсової роботи. Особлива увага приділена розробці та застосуванню сучасного методичного продукту для початкової школи з застосуванням цифрових технологій, варіативності курсової роботи та академічній доброчесності. Подаються схеми, таблиці, приклади оформлення елементів курсової роботи.

Посібник призначено для студентів спеціальності А3 Початкова освіта, може бути корисним для викладачів ЗВО, аспірантів.

ISBN

УДК 378.016:373.3.091.33(079)(072)

© Сухопара І.Г., Шкурєнко О.В.

Зміст

ЩО ТАКЕ КУРСОВА РОБОТА?	8
Для чого мені потрібно писати курсову роботу?	8
Чому мене навчить курсова робота?	9
Яка структура курсової роботи?	11
Який обсяг курсової роботи?	12
У чому полягає особливість курсової роботи з фахових методик у початковій школі?	12
Який алгоритм виконання курсової роботи?	14
МОЇ КРОКИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	16
КРОК 1.	16
Як обрати тему курсової роботи?	16
КРОК 2..	17
Які джерела потрібно переглянути та де їх шукати?	17
Скільки джерел потрібно опрацювати?	20
Як скласти список джерел?	21
Як підготуватися до консультації з науковим керівником?	26
Які вимоги до оформлення сторінки курсової роботи?	27
Як налаштувати параметри сторінки в курсовій роботі?	27
Які запитання поставити на консультації?	31
Як визначити мету і завдання курсової роботи?	33
Як визначити об'єкт і предмет дослідження?	36
Як скласти зміст курсової роботи?	39
Які параграфи в основній частині?	40
Як підготувати вступ?	43
КРОК 3..	46
Як проаналізувати літературу?	46
Як опрацювати статті закордонних авторів?	47
Чи обов'язково використовувати праці закордонних авторів?	48
Як логічно викласти матеріал?	48
Як писати в науковому стилі?	50
Як правильно оформити цитування?	54
КРОК 4..	58
Як визначити основні поняття курсової роботи?	58
Як дати визначення основним поняттям курсової роботи?	59
Як правильно оформити таблиці?	61
Як схарактеризувати основні поняття курсової роботи?	65
Як правильно оформити схеми, рисунки?	70
Як логічно подати матеріал?	71
КРОК 5..	73
Як визначити та описати особливості проблеми?	73
Як перевірити безпечність застосунків ГШП?	76
Як логічно подати матеріал?	81
КРОК 6..	82

Що вважається методичним продуктом?	82
Чи достатньо змодельовати один урок до теми?	87
Скільки вправ має бути представлено?	87
Як зробити методичний продукт комплексним?	87
Як подати опис уроку?	94
Як описати дистанційний урок?	106
Як описати урок «Перевернутий клас»?	114
Як описати уроки різних форм проведення?	118
Як і які цифрові інструменти застосувати на уроці ?	126
Як подати опис вправ, завдань?	130
Які цифрові інструменти застосувати для створення вправ і завдань?	134
Як описати диференційовані завдання?	139
Як подати опис гри?	147
Як і які цифрові інструменти застосувати для створення ігор?	148
Чим відрізняється методика від технології в курсовій роботі?	152
Як описати методику?	154
Як описати технологію?	156
Як представити та описати наочні матеріали?	162
Як і які цифрові інструменти застосувати для створення візуального матеріалу?	162
Як описати розроблений методичний продукт?	168
Як логічно подати матеріал?	171
КРОК 7.	173
Як провести діагностику знань учнів?	174
Скільки учнів необхідно для проведення діагностики?	176
Як провести спостереження?	177
Як фіксувати результати спостереження?	178
Як представити результати спостереження?	183
Як провести бесіду, інтерв'ю?	184
Як представити результати бесіди, інтерв'ю?	191
Як представити результати анкетування?	201
Як створити тест?	205
Як узагальнити та представити результати діагностики?	208
Чи потрібно робити таблицю або діаграму для представлення результатів?	209
Як провести впровадження методичного продукту?	209
Як порівняти та представити результати впровадження?	209
Як виглядає порівняльна таблиця?	210
Як виглядає порівняльна діаграма?	210
Чи потрібно робити і діаграму, і таблицю?	212
Як виявити переваги та недоліки методичного продукту?	212
Як логічно викласти матеріал?	213
КРОК 8.	215
Як сформулювати висновки?	215
КРОК 9.	217
Як скласти список використаних джерел?	217
КРОК 10..	219

Як оформити титульний аркуш?	219
Як написати вступ?.....	219
Як визначити актуальність проблеми?	220
Як описати результати попередніх досліджень з проблеми?.....	221
Як описати методи дослідження?	222
Як оформити перелік умовних позначень?	223
КРОК 11. Правильно оформити додатки, розмістивши в них матеріал, який доповнює результати роботи. Перевірити грамотність і оформлення роботи.	225
Як оформити додатки?	225
Як перевірити грамотність роботи?.....	225
Які вимоги щодо оформлення курсової роботи?.....	227
КРОК 12. Підготувати виступ і презентацію до нього.....	229
Як підготувати виступ?	229
Скільки часу триває виступ?	229
Як підготувати презентацію до виступу?.....	229
Як, коли, куди, кому подавати курсову роботу?	233
ЯК ПРОХОДИТЬ ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ?	234
Як підготуватися до захисту курсової роботи?	234
Які запитання ставлять під час захисту?	235
Як успішно захистити курсову роботу?	236
Як оцінюють курсову роботу?	236
У ході виконання курсової роботи я навчився/навчилася	239
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	241
ДОДАТКИ	244

Умовні позначки

ЗВЕРНИ УВАГУ !

СЛІДУЙ КРОКАМИ

РОБИ ЗА ЗРАЗКОМ

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

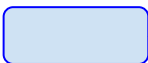
ДОПОМОГА

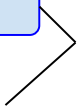
РЕКОМЕНДУЄМО

ЗАБОРОНЕНО

текст

приклад

Шановні студенти!

Перед вами методичний посібник, який створено з метою надання практичної допомоги у процесі виконання курсової роботи з фахових методик, предметних дидактик початкової освіти. Ми розуміємо, що написання курсової роботи – це важливий етап вашого професійного становлення як майбутніх учителів початкових класів, що супроводжується численними запитаннями та викликами.

Саме тому ми вирішили створити цей посібник у форматі запитань та відповідей, що допоможе вам крок за кроком пройти весь шлях від вибору теми до захисту курсової роботи. У посібнику ви знайдете відповіді на найпоширеніші запитання, з якими стикаються студенти під час написання курсових робіт, практичні поради щодо організації дослідження, структурування роботи та оформлення результатів.

Особливу увагу ми приділили специфіці методичних досліджень у галузі початкової освіти, враховуючи сучасні вимоги Нової української школи та інноваційні підходи до навчання молодших школярів. Ми прагнули зробити матеріал максимально доступним та практично орієнтованим, щоб допомогти вам уникнути типових помилок та ефективно організувати свою роботу.

Сподіваємося, що цей посібник стане вашим надійним помічником у процесі наукового пошуку та допоможе розкрити ваш дослідницький потенціал. Пам'ятайте, що кожна курсова робота – це не лише навчальне завдання, а й можливість зробити свій внесок у розвиток методики початкової освіти, продемонструвати власні професійні здібності.

Бажаємо вам натхнення, наполегливості та успіхів у написанні курсової роботи!

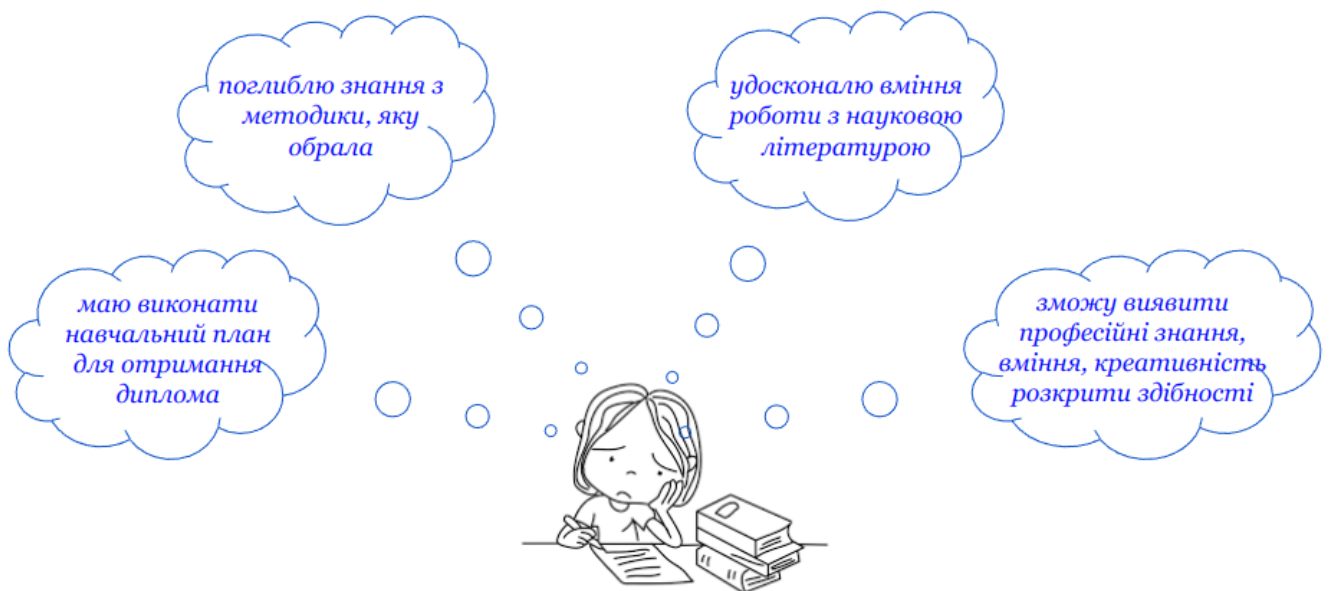
З повагою, автори посібника

ЩО ТАКЕ КУРСОВА РОБОТА?

Курсова робота – це вид самостійної наукової дослідницької роботи, що дає можливість виявити ступінь оволодіння фахової підготовки студентом/студенткою.

Курсова робота з фахових методик, предметних дидактик початкової школи – це індивідуальне навчально-наукове дослідження студента/студентки, яке спрямоване на вирішення конкретного фахового завдання/проблеми і сприяє поглибленню, закріпленню знань студентів із методик вивчення освітніх галузей у початковій школі (мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька, фізкультурна), опануванню методами наукової діяльності з використанням сучасних цифрових технологій.

Для чого мені потрібно писати курсову роботу?

1. Курсова робота з фахових методик, предметних дидактик початкової освіти є складовою навчального плану підготовки вчителя, який я маю виконати для отримання диплома про вищу освіту.
2. Курсова робота допоможе поглибити, розширити, узагальнити мої знання з однієї з методик вивчення дисциплін початкової школи або предметної дидактики освітньої галузі початкової освіти, яку я сам/сама обрала за власним бажанням та запропонувати практичне розв'язання проблеми.
3. Курсова робота удосконалисть мої вміння працювати з науковими джерелами, аналізувати, систематизувати матеріал, виділяти головне, логічно викладати думки, застосовувати сучасні цифрові технології, що знадобиться в подальшій

студентській і професійній діяльності (я зможу підготувати доповіді для батьківських зборів, виступів на педагогічній раді, написати статті, магістерську роботу).

4. Курсова робота дасть можливість виявити мої професійні знання, вміння, навички, розкрити здібності, адже моє розв'язання проблеми буде оригінальним, креативним, сучасним.

Чому мене навчить курсова робота?

В ході виконання курсової роботи з фахових методик, предметних дидактик початкової освіти я набуду таких компетентностей:

загальні компетентності:

- виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел;
- оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт;
- дотримуватися правил академічної доброчесності в освітньому процесі (загальні компетентності ЗК-3, ЗК-5, ЗК-6, ЗКУ-10).

спеціальні компетентності:

- орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності;
- збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти;
- моделювати, інтегрувати та реалізовувати зміст, добирати оптимальні форми, методи, технології, засоби формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей;
- організовувати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення, формування ціннісних орієнтацій, мотивації до навчання;
- усно і письмово спілкуватися українською та іноземною мовами (спеціальні фахові компетентності СК-1, СК-2, СК-3, СК-6, СК-7, СК-8).

Маю досягти таких **результатів навчання** (РН-3, РН-5, РН-6, РН-7, РН-9, РН-10, РН-11, РН-12, РН-15, РНУ-17):

- інтегрувати та використовувати академічні предметні знання з освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, трансформувати їх у різні форми, оцінювати результативність їх застосування;
- використовувати в освітній практиці прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами;
- критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел; дотримуватися правил академічної доброчесності щодо застосування нормативних і етичних вимог використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі;
- збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти

Рис. 1. Досягнення цілей курсової роботи

Яка структура курсової роботи?

Курсова робота з фахових методик навчання, предметних дидактик у початковій школі включає: титульний аркуш, зміст, перелік умовних скорочень (за наявності в роботі таких скорочень), вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (за наявності). Схематично структуру курсової роботи представлено на *рис. 2*.

Рис 2. Структурні частини курсової роботи

Титульний аркуш – перший аркуш курсової роботи, на якому зазначаються: назва Університету (*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка*), кафедри, на якій виконувалась робота (*кафедра початкової освіти*), тема роботи, адресні дані виконавця та керівника, дата допуску роботи до захисту.

Зміст – найменування та початкові сторінки всіх розділів та параграфів, зазначаються структурні компоненти (*вступ, основна частина, 1., 2., ...5, висновки, список використаних джерел, додатки*).

Перелік умовних позначень (за наявності) – специфічна термінологія, що часто вживається в роботі та подається в скороченому вигляді (*STEM*).

Вступ – обґрунтування актуальності дослідження, зазначаються тема, мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження.

Основна частина – надається короткий опис базових понять дослідження, здійснюється опис методики дослідження та результатів. Складається з 5 параграфів, які спрямовані на досягнення мети та виконання завдань курсової роботи. Подається: 1) аналіз розгляду проблеми; 2) розкриття основних понять дослідження; 3) визначення особливостей розв’язання проблеми під час вивчення певного предмета, інтегрованого курсу, освітньої галузі; 4) опис методичного продукту, який допоможе розв’язати окреслену проблему; 5) інструменти й результати перевірки ефективності розробленого методичного продукту.

Висновки – узагальнені результати роботи, які формулюються відповідно до поставлених завдань курсової роботи, що визначалися у вступі.

Список використаних джерел – перелік літератури, що використовувався в курсовій роботі.

Додатки містять допоміжний матеріал і методики дослідження, протоколи, таблиці, ілюстрації, графіки, інструкції, формули, розрахунки тощо.

Який обсяг курсової роботи?

Обсяг курсової роботи з фахових методик початкової школи відповідно до Методичних рекомендацій Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка становить **20-25** сторінок друкованого тексту.

20-25 сторінок

У чому полягає особливість курсової роботи з фахових методик у початковій школі?

Вивчивши сучасний вітчизняний і закордонний досвід навчання в початковій школі потрібно запропонувати власне розв’язання проблеми у вигляді **методичного продукту, інструменту, засобу** (завдання, вправи, ігри, наочність, урок) для вивчення освітніх галузей, предметів, інтегрованих курсів і перевірити його ефективність на практиці в початковій школі. Сфокусованість курсової роботи на методичному інструментарії представлено на *рис. 3*.

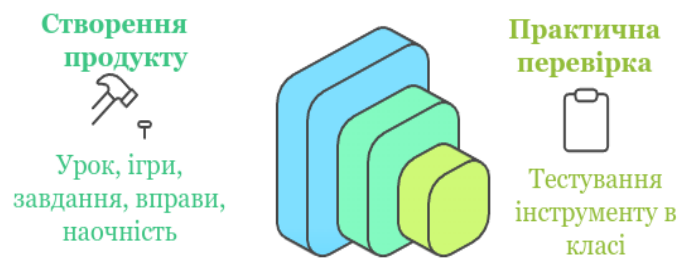

Рис. 3. Особливість курсової роботи з фахових методик початкової школи

Про що пишуть у курсовій роботі?

У курсовій роботі з фахових методик навчання, предметних дидактик освітніх галузей початкової школи описують вирішення проблеми (теми) дослідження. Для того, щоб розв'язати проблему потрібно ознайомитися з тим досвідом, який вже існує в науковій літературі та практичній діяльності. Критичний аналіз вивченого досвіду дозволить визначити різні шляхи розв'язання проблеми, виявити їх переваги та недоліки, обрати ефективний спосіб реалізації. У параграфі 1 подається зразок аналізу проблеми. Також важливо з'ясувати сутність основних понять, яким будете оперувати в роботі, адже науковці вкладають різний зміст у певні поняття, фахівці інших галузей науки розглядають різні аспекти. Для курсової роботи важливо точно описати ті поняття, які будуть використовуватися, чітко окреслити їх характеристики, ознаки, параметри. Про це йдеться в параграфі 2. Для знаходження способу розв'язання проблеми потрібно окреслити особливості, складності формування певних компетентностей, знань, умінь у зазначеній категорії учнів, тому що саме на подолання цих складностей і буде спрямовано розробку методичного продукту. Самостійно розроблений методичний продукт описаний у 4 параграфі. Таким продуктом можуть виступати методи, прийоми, засоби, вправи, завдання, ігри, наочний матеріал для розв'язання поставленої проблеми. Для того, щоб показати наскільки розроблений методичний інструмент виявився ефективним, його потрібно перевірити та представити результати апробації. Опис діагностичних інструментів і результати перевірки подано в 5 параграфі.

Отже, курсова робота – це опис вирішення студентом поставленої проблеми, де зазначаються конкретні кроки, етапи, результати в кожному параграфі, що відображено на *рис. 4*.

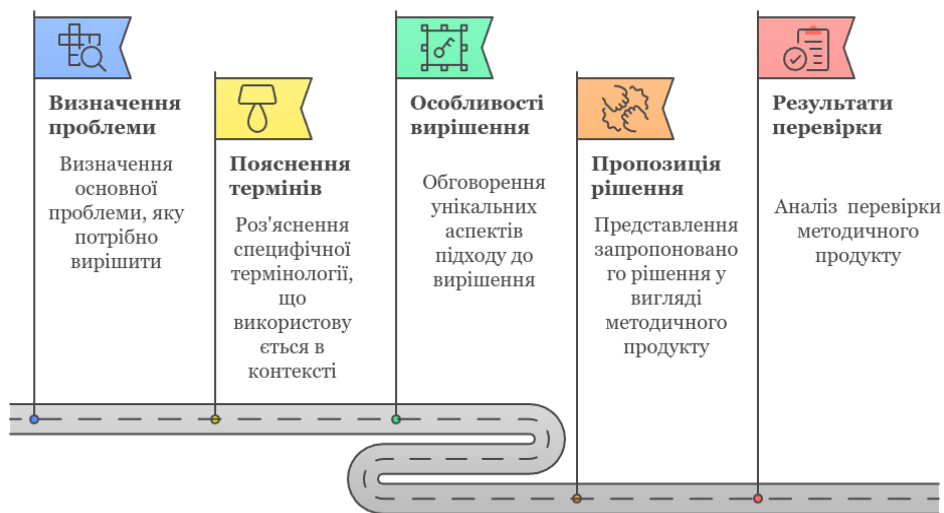

Рис. 4. Опис курсової роботи

Який алгоритм виконання курсової роботи?

1. **Обрати тему курсової роботи** зі списку, запропонованого кафедрою початкової освіти. Узгодити тему курсової роботи з науковим керівником (уточнюється конкретний клас, спосіб розв'язання проблеми).
2. Ознайомитися з літературою з проблеми дослідження. Під час консультації з керівником, з'ясувати об'єкт, предмет, визначити мету та завдання дослідження, скласти зміст роботи. **Підготувати вступ.**
3. Відповідно до теми обрати мінімум 10 наукових статей в українських фахових збірниках, журналах і 2 статті у закордонних виданнях. Ознайомитися зі змістом статей, визначити основні положення, які розкривають зміст проблеми курсової роботи, слугують основою для визначення способів розв'язання проблеми, розробки методичного матеріалу. Здійснити критичний аналіз різних поглядів учених і практиків, обрати власну позицію. **Підготувати параграф 1.**
4. Опрацювати довідкову літературу, проаналізувати та узагальнити погляди вчених, окреслити сутність і зміст основних понять дослідження, схарактеризувати їх. **Підготувати параграф 2.**
5. На основі опрацьованої літератури визначити особливості розв'язання проблеми у певної категорії учнів під час вивчення зазначеної освітньої галузі, предмета, інтегрованого курсу. **Підготувати параграф 3.**
6. Самостійно створити практичний методичний матеріал для розв'язання проблеми (вправи, завдання, ігри, урок, наочність; цифровий інструментарій до нього; критерії оцінювання). **Підготувати параграф 4.**
7. Дібрати або розробити критерії для оцінювання/вимірювання/визначення результативності (анкети, опитувальники, таблиці, матриці, тести, схеми аналізу

уроку тощо) впровадженого методичного продукту. Провести діагностику знань, умінь, навичок учнів певного класу або двох класів однієї паралелі для порівняння. Результати узагальнити та представити за допомогою таблиці, схеми. Провести впровадження розробленого практичного методичного інструменту. По завершенню знову провести діагностику знань, умінь, навичок тих самих учнів, що і на початку діагностики. Узагальнити результати повторної діагностики, зафіксувати за допомогою таблиці, схеми. Порівняти результати попередньої та повторної діагностики. Представити порівняння результатів за допомогою діаграм, таблиць, схем у параграфі 5. Виявити переваги та недоліки методичного продукту, визначити їх причини. **Підготувати параграф 5.**

8. **Сформулювати висновки** до курсової роботи.

9. Оформити відповідно до вимог **список наукових джерел**, якими користувалися.

10. **Оформити титульний аркуш**, дописати вступ, зазначивши актуальність і методи дослідження.

11. Правильно **оформити додатки**, розмістивши там матеріал, який доповнює результати роботи. Перевірити грамотність і оформлення роботи.

12. **Підготувати виступ і презентацію** до нього.

Алгоритм виконання курсової роботи представлено на *рис. 5*.

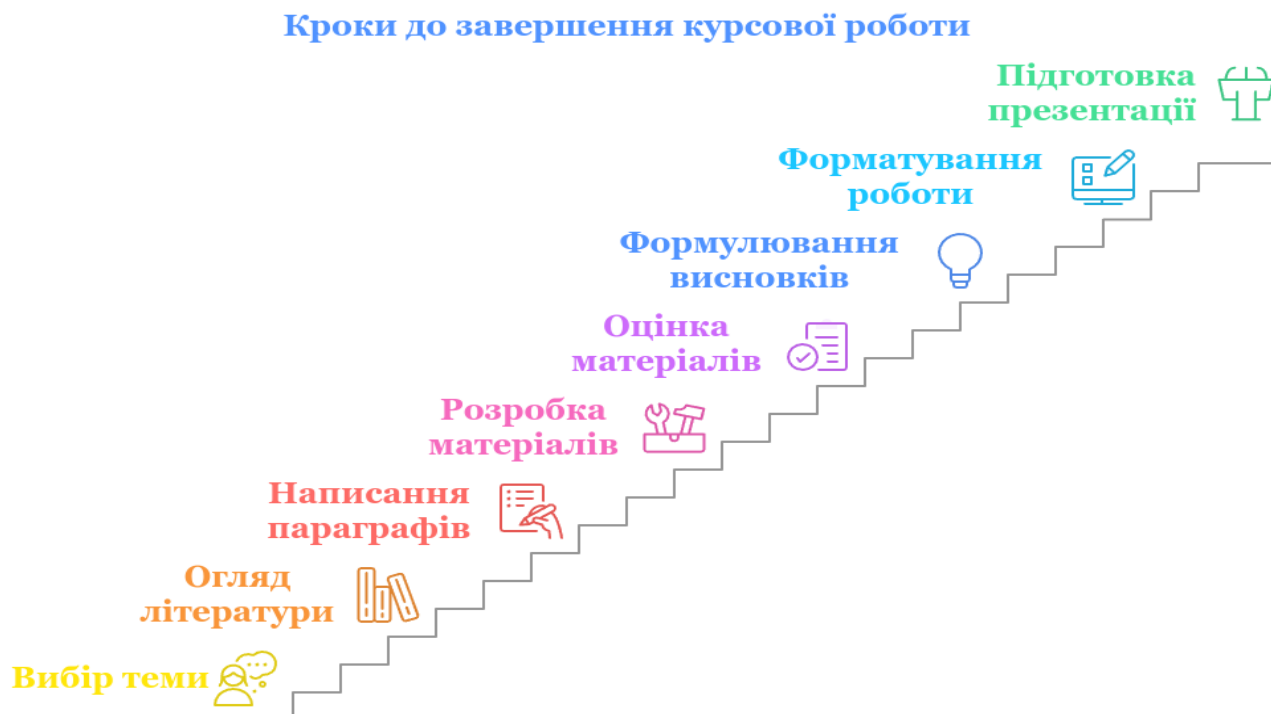

Рис. 5. Алгоритм виконання курсової роботи

МОЇ КРОКИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

КРОК 1. *Обрати тему курсової роботи зі списку, запропонованого кафедрою початкової освіти. Узгодити тему курсової роботи з науковим керівником (уточнюється конкретний клас, спосіб розв'язання проблеми).*

Як обрати тему курсової роботи?

Варіант 1. Обрати освітню галузь або предмет, інтегрований курс в початковій школі, який вас більше цікавить або який викликає більше проблем, адже таким чином ви зможете краще орієнтуватися і набути потрібних навичок.

Варіант 2. Обрати тему, яку ви розумієте, адже таким чином ви зможете запропонувати творче рішення.

Сконтактувати (корпоративна пошта, група у соціальних мережах, телефон, онлайн зустріч тощо) з науковим керівником курсової роботи для погодження і уточнення теми (краще обирати клас, у якому ви зараз працюєте або в якому проходите педагогічну практику, адже таким чином ви зможете провести перевірку ефективності методичного продукту). Прислухатися до порад наукового керівника щодо обрання способу розв'язання проблеми.

У відомості, де зазначені теми курсових робіт, зробити позначку про ваш вибір теми. Обов'язково зазначити свої дані, такі як телефон, корпоративну пошту.

☒	критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
☒	використовувати академічні предметні знання з освітніх галузей
☐	

КРОК 2. Ознайомитися з літературою з проблеми дослідження. Під час консультації з керівником з'ясувати об'єкт, предмет, визначити мету та завдання дослідження, скласти зміст роботи. Підготувати вступ.

Які джерела потрібно переглянути та де їх шукати?

Для вивчення проблеми потрібно переглянути нормативні матеріали (Державний стандарт початкової освіти, Типові освітні програми для 1-4 класів, закони, постанови, накази Міністерства освіти та науки України), наукові джерела (статті, монографії вітчизняних та закордонних учених), довідникові (педагогічні, психологічні енциклопедії, словники), навчально-методичні (підручники, посібники для студентів та учнів початкової школи), методичні матеріали з теми дослідження. Охоплення різних джерел літератури дасть можливість скласти чітке уявлення про обрану тему дослідження та наявні проблеми. Джерела для комплексного розуміння теми курсової роботи зазначені на *рис. 6*.

Шляхи дослідження літератури

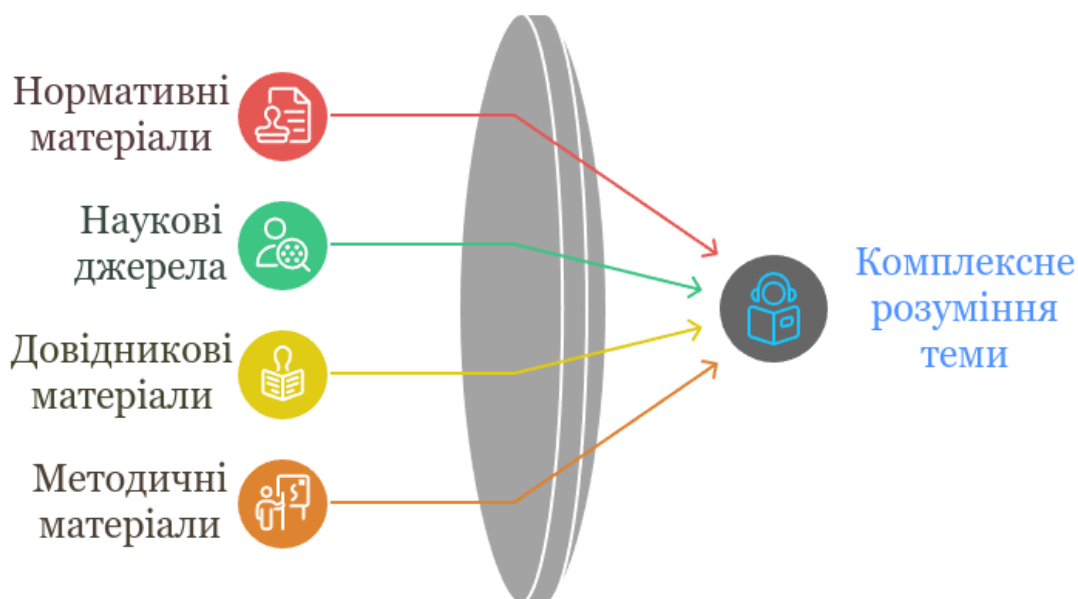

Рис. 6. Джерела пошуку літератури

Законодавча та нормативна література розміщується на сайтах:

Кабінету Міністрів України (URL: <https://www.kmu.gov.ua/>);

Міністерства науки та освіти України (URL: <https://mon.gov.ua/>);

Державний стандарт початкової освіти (URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>);

Навчальні програми для 1-4 класів (URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv>);

Електронні версії підручників (URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>);

Для пошуку **наукової літератури** доцільно скористатися такими електронними платформами, як:

Google Академія (Google Академія, Google Scholar, URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>);

ResearchGate (URL: <https://www.researchgate.net/>);

ResearchBib (URL: <https://www.researchbib.com/>);

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>);

Академія Української преси (URL: <https://medialiteracy.org.ua/category/library/resources-library/>);

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/>);

Наукова періодика України (URL: <https://journals.uran.ua/>);

Інституційний репозиторій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/>).

Довідкова література

Тлумачні словники:

Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун». 2009. 1736 с.

Тлумачний словник української мови : Понад 12500 статей (близько 40000 слів) / за ред. д-ра філол. наук, проф. В.С. Калашника. Харків : Прапор, 2005. 992 с.

Тлумачний словник української мови (URL: <https://slovnyk.ua/>);

Великий тлумачний словник сучасної української мови онлайн (URL: <https://1531.slovaronline.com/>);

Академічний тлумачний словник української мови (URL: <https://sum.in.ua/>).

Педагогічні словники:

Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь. 1997. 395с. (URL: <https://cutt.ly/ue4L7CSv>);

Українська електронна енциклопедія освіти (URL: <http://eduglos.iitta.gov.ua/>);

Енциклопедія освіти / Гол. ред. В. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1114с.;

Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 514 с.

Психологічні словники:

Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник : навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 328 с.;

Психологічний словник / Авт.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергєєнкова / За ред. Н.А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 274 с. (URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf);

Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Харків : Прапор, 2009. 672 с.;

Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.;

Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2005. 640 с.

Філософські словники:

Філософський енциклопедичний словник / Ред. В.І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002 . 751 с. (URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_sl ovnyk.pdf);

Філософський словник соціальних термінів. Видання третє, доповнене. Харків: «Р.И.Ф», 2005. 672 с.

Для пошуку *методичної літератури* можна обрати освітні сайти:

Знайшов (URL: https://znayshov.com/News/Details/navchalno-metodychni_posibnyky_dlia_pedagogichnykh_pratsivnykiv/8#news-pager-label);

Всеосвіта (URL: <https://vseosvita.ua/>);

На урок (URL: <https://naurok.com.ua/>);

EdEra (URL: <https://ed-era.com/>)

Вчитель вчителю, учням та батькам (URL: <https://teacher.at.ua/>);

журнали:

«Учитель початкової школи» (URL: <https://upsh.com.ua/e-UPSh>);

«Початкова школа».

РЕКОМЕНДУЄМО

Варто переглянути джерела, на які посилалися автори публікацій.

Більшість підручників для студентів із педагогіки, психології, методик у кінці книги подають **словники основних термінів**.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Кількість джерел сучасної літератури (**за останні 5 років**) повинна становити не менше **50 %**.

Матеріали мають бути **авторськими**, тобто належати конкретному автору (людині, а не сайту) або кільком авторам. Потрібно віддавати перевагу науковцям, а не курсовим, магістерським роботам студентів.

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ використання в роботі **російськомовного культурного продукту** відповідно до Наказу № 412 «Про мораторій на публічне використання російськомовного культурного продукту в Університеті» від 03.08.2023.

https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty/rozdil_2/nakaz_412_03_08_2023.pdf

[3_08_2023.pdf](#)

Скільки джерел потрібно опрацювати?

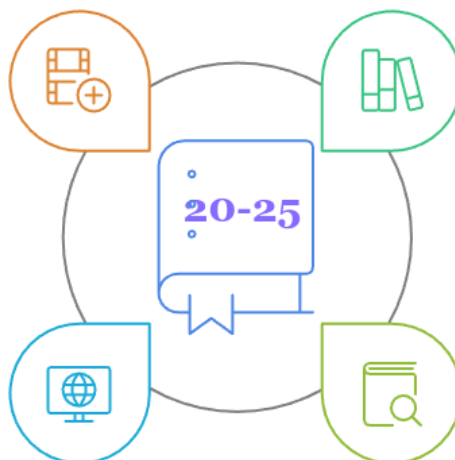
У списку використаних джерел зазначається не менше **20-25 найменувань**, які свідчать про обсяг опрацьованої різноманітної літератури (нормативної, наукової, довідкової, методичної), а отже про орієнтування студента в проблемному питанні.

Інші джерела

Різнноманітні джерела доповнюють розуміння теми.

Онлайн-ресурси

Цифрові ресурси забезпечують доступ до різноманітної інформації.

Книги

Книги забезпечують глибоке розуміння тем.

Статті

Статті пропонують сучасні дослідження та аналіз.

Рис. 7. Особливості укладання списку джерел до курсової роботи

ДОПОМОГА БІБЛІОТЕКИ

Більшість сучасних бібліотек надають допомогу читачам, студентам у доборі потрібної літератури з теми. Для цього потрібно знайти рубрику **«Послуги»**, ознайомитися з пропонованим переліком та обрати потрібну опцію.

Бібліотека Університету Грінченка пропонує здійснити тематичний підбір літератури, електронну доставку документів тощо. Для оформлення замовлення на тематичний підбір літератури потрібно заповнити анкету за посиланням:

<https://library.kubg.edu.ua/poslygy-ta-servis/2017-10-06-11-22-52.html>

Як скласти список джерел?

Під час пошуку потрібної літератури необхідно відразу складати список проаналізованих джерел, оформлюючи їх відповідно до вимог, робити посилання на електронні джерела, власні нотатки щодо змісту, цінності, призначення матеріалу (теоретичний, практичний), місця розташування в роботі (до якого параграфу доречно застосувати). Доцільно також у процесі роботи зберігати й бібліографічно описувати джерела, які використовували, цитували, робили посилання на думку авторів.

Наводимо приклад робочого списку джерел з нотатками в *таблиці 1*.

Таблиця 1

Список джерел з нотатками для роботи

Джерело, посилання	Зміст	Примітки	Використано
Сухопара І. Г., Войтюк В.В. Історія розвитку дослідницького навчання: від історії до сучасності. <i>Актуальні питання у сучасній науці</i> . 2023. Випуск 11(17). С. 1021–1033. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47081/	Історичний огляд, сучасні цифрові інструменти для дослідницької діяльності молодших школярів під час ЯДС	+ для 4 параграфу	✓

Нікітіна О. Дослідницькі вміння і навички в складі операційного компонента навчальної діяльності молодших школярів. <i>Наукові записки. Серія: Педагогічні науки</i> . 2014. Випуск 132. С. 312–315. file:///D:/Downloads/Nz_p_2014_132_83%20(2).pdf	Визначення понять «дослідницька діяльність», «дослідницька поведінка». Окреслено етапи дослідницької діяльності, класифікація дослідницьких умінь молодших школярів	+ Для 1, 2 параграфа !!!	✓
Пошуково-дослідницька діяльність в початковій школі як потужний інструмент розвитку дитини. Методичні рекомендації. Дніпро. 2021. URL: https://naurok.com.ua/poshukovo-doslidnicka-diyalnist-v-pochatkoviy-shkoli-yak-potuzhniy-instrument-rozvitku-ditini-335451.html (дата звернення: 17.01.2025).	Функції, завдання, етапи досл. діяльності, методи, умови формування досл. умінь, практичні розробки	відсутній автор +	-

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Усі джерела оформлюються відповідно до вимог Національного стандарту України **ДСТУ 8302:2015** «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [6].

Як правильно оформити літературні джерела?

Правила оформлення літературних джерел відповідно до вимог Національного стандарту України **ДСТУ 8302:2015** «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [6] можна знайти за посиланням: https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf

Всі відомості про книгу, збірник зазначаються на титульному аркуші, а бібліографічний опис матеріалів подається зазвичай на його зворотній стороні або на останній сторінці, що показано на *рис. 8*.

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY PEDAGOGICAL INSTITUTE

УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35

Рекомендовано до друку вченою радою
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 11 від 15.10.2020 року)

**Європейські та вітчизняні тренди
підготовки майбутніх учителів
початкової школи:
тезисна теорія та варіативна практика
з е-навчанням**

Монографія

**European and domestic trends in
the training of future primary school teachers:
thesis theory and variable practice
with e-learning**

Monograph

ScientificWorld-NetAkhatAV
Germany, Karlsruhe
2020

Рецензенти:

Матвієнко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Комар Ольга Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням : монографія / авторський колектив; за наук. ред. д. пед. н. Т. І. Мір. Німеччина. Карлсруе. 2020. 250 с.
ISBN 978-3-949059-01-8

У монографії представлено теоретичні та практичні напрацювання працівників кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, які розроблено під час дослідження проблеми «Нова стратегія професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах євроінтеграції», та відображено результат співпраці з Природничо-гуманітарним університетом в Сльдах (Республіка Польща).

Для системного ознайомлення з матеріалами наукової праці її контент структуровано за чотирма розділами. Для упорядкування інформації в кожному з розділів книги використано матричний підхід, відповідно до якого виклад матеріалу кожної статті здійснено з дотриманням трьох інформаційних блоків. Першим блоком передбачено розгляд ключових ідей європейського досвіду. У другому блоці реалізовано тезисне представлення теоретичних напрацювань з проблеми. Третій блок спрямовано на розкриття варіативних практичних управлінь студентів Педагогічного інституту, які навчаються на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта», включаючи е-навчання.

Зміст монографії унаочнено схемами, рисунками, скріншотами сторінок сайтів, фотографіями робіт студентів.

Для викладачів і студентів закладів вищої педагогічної освіти, учителів початкової школи, викладачів формальної і неформальної освіти та всіх, хто цікавиться е-навчанням та оволодівати знаннями в самоосвітній діяльності.

УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35

DOI 10.30888/978-3-949059-01-8

© Авторський колектив, 2020

© Дизайн, ScientificWorld-NetAkhatAV, 2020

ISBN 978-3-949059-01-8

МОНОГРАФІЯ

2

ISBN 978-3-949059-01-8

Рис. 8. Бібліографічний опис збірника

Зверніть увагу, що бібліографічний опис літературних джерел може подаватися за різними державними стандартами (ДСТУ). Вони трохи відрізняються пунктуаційними знаками. Тож для складання списку джерел курсової роботи потрібно скористатися саме ДСТУ 8302:2015 [6]. Він відрізняється від інших тим, що відсутній знак тире в описі джерел.

Наводимо **приклад оформлення** літературних джерел.

Для книги одного автора

Бібік Н. М. Соціалізація молодших школярів у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.

Для книги двох або трьох авторів

Гільберг С., Тарнавська С., Павич Н. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ : Генеза, 2019. 256 с.

Для книги чотирьох або більше авторів

Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» / Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Київ : Алатон, 2019. 128 с.

Для книги без зазначення авторів

Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України, гол. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.

Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Вашуленко. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.

Для статті в журналі, збірнику наукових праць, продовжуваного видання

Бобро Н. Переваги та недоліки впровадження штучного інтелекту в освітній процес. *Молодий вчений*. 2024. № 4 (128). С. 72–76.

Сухопара І. Потенціал гри в розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках читання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Випуск 2. С. 97–107.

Для матеріалів конференцій, круглих столів

Демченко Н.М., Сакун І.Ю. Дослідницькі уміння: теоретичний аспект. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої Дню початкової освіти (Ніжин, 19 жовтня 2018 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 67-68.

Для автореферату дисертації

Мієр Т.І. Дидактичні засади організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів : автореф. дисертації ... докт. пед. наук : 13.00.09. Київ, 2017. 45с.

Для законів, нормативних актів

Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. №87 // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.09.2021).

Для електронних ресурсів

Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1115 від 08.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

РЕКОМЕНДУЄМО

Доцільно відразу правильно зазначити всі бібліографічні показники матеріалів у таблиці.

ДОПОМОГА БІБЛІОТЕКИ

Сучасні бібліотеки допомагають читачам, студентам правильно оформити літературу відповідно до вимог. Для цього потрібно знайти рубрику **«Послуги»**, обрати серед запропонованих варіант **«Редагування списків літератури»**.

Бібліотека Університету Грінченка пропонує здійснити редагування списків використаних джерел за посиланням:

<https://library.kubg.edu.ua/poslygy-ta-servis/redaguvannya-spiskiv-literaturi.html>

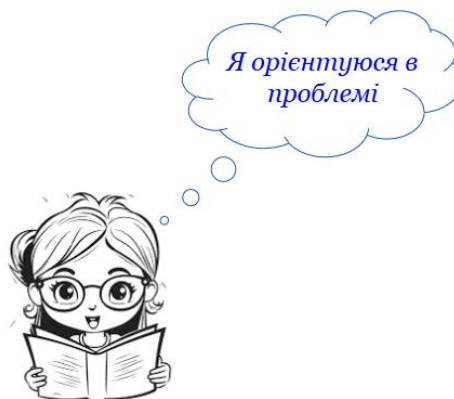
В анкеті потрібно зазначити потрібний варіант оформлення (ДСТУ 8302:2015), надати джерела.

Також можна скористатися генератором посилань для оформлення джерел. Генератор посилань

<https://www.grafiati.com/uk/blogs/dstu-8302-2015-referencing-generator/>

☒	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
☒	Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
☒	Дотримуватися правил академічної доброчесності
☐	

Як підготуватися до консультації з науковим керівником?

До консультації з науковим керівником потрібно:

- 1) ознайомитися з вимогами щодо написання та оформлення курсової роботи, які зазначені в «Методичних рекомендаціях щодо написання курсової роботи з фахових методик для студентів освітньої програми «Початкова освіта», які розміщені на сайті кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (<https://fpo.kubg.edu.ua/struktura/kafedry-fakultetu/kafedra-pochatkovo-osvity/pro-kafedru.html>) → Структура кафедра початкової освіти рубрика Навчально-методична робота → Методичні рекомендації до написання курсової роботи;
- 2) продумати запитання щодо вивчення літератури, вибору способу вирішення проблеми;
- 3) визначити мету і завдання курсової роботи, об'єкт і предмет дослідження, зміст роботи.

Основні кроки підготовки до консультації з науковим керівником представлені схематично на *рис. 9*.

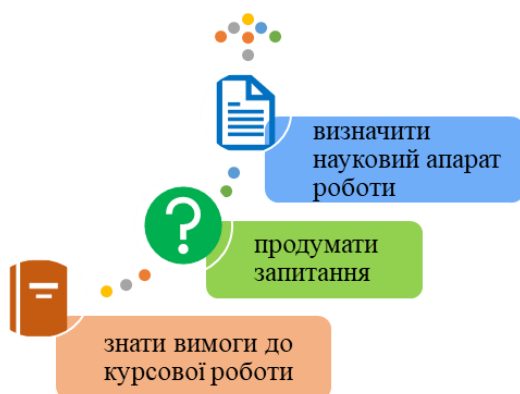

Рис. 9. Підготовка до консультації з науковим керівником

РЕКОМЕНДУЄМО

З метою раціонального використання часу на виконання курсової роботи доцільно від початку дотримуватися вимог щодо оформлення роботи (вирівнювання тексту, стилю і розміру шрифту, інтервалів, абзацу, полів) і відразу налаштувати потрібні параметри сторінки відповідно до вимог, які зазначені в «Методичних рекомендаціях щодо написання курсової роботи з фахових методик для студентів освітньо-професійної програми 013.00.01 Початкова освіта»

Які вимоги до оформлення сторінки курсової роботи?

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Поля сторінки курсової роботи: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм (текст виконується на одній стороні аркуша).

Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пунктів з полуторним міжрядковим інтервалом, чіткий, чорного кольору, середньої жирності, щільність тексту повинна бути однаковою.

Вирівнювання тексту – по ширині, заголовків – по центру.

Абзац починається з 5 знаку, відступ 1,25 см.

Як налаштувати параметри сторінки в курсовій роботі?

Як встановити поля документа?

Для того, щоб документ мав візуально правильний вигляд необхідно налаштувати поля. Для цього потрібно створити новий документ, відкрити його. На верхній лінійці панелі інструментів у документі **Microsoft Word** знайти напис **Макет**, натиснути на нього (рис. 10).

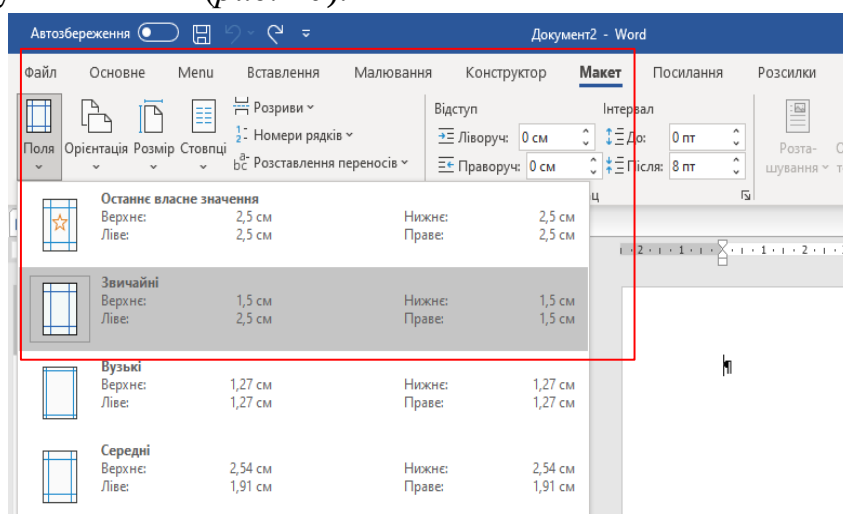

Рис. 10. Налаштування полів документа

Відкрити вкладку **Поля**, обрати в кінці списку **Власні поля**, виставити потрібні параметри: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм. Після цього натискаємо **ОК** (рис. 11).

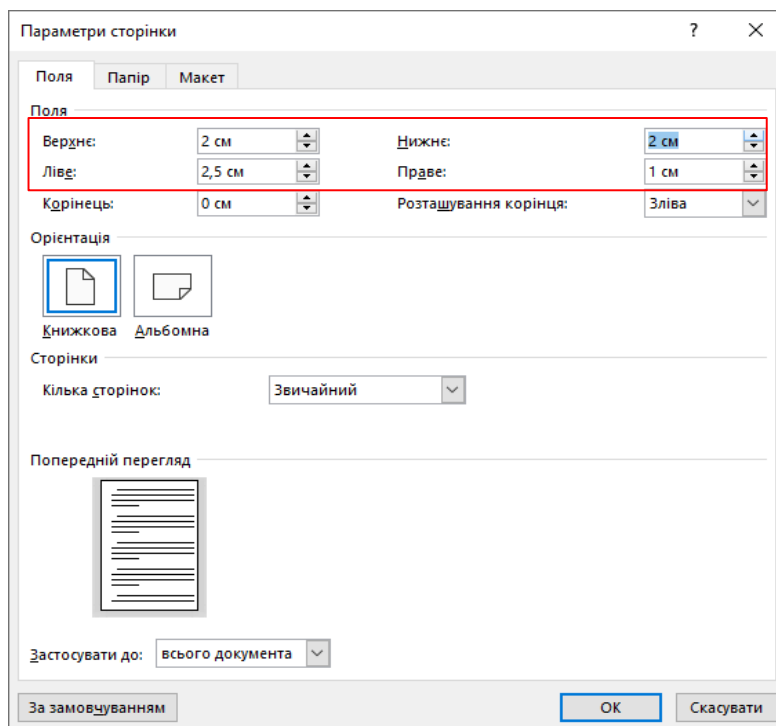

Рис. 11. Налаштування власних полів

Як встановити міжрядковий інтервал 1,5?

Для того, щоб встановити міжрядковий інтервал необхідно у верхній лінійці інструментів обрати пункт **Основне**, знайти **Параметри абзацу** натиснути на верхній панелі інструментів кнопку **Інтервал**, обрати у вікні, що спливає, відстань 1,5 і застосувати до всього документа (рис. 12).

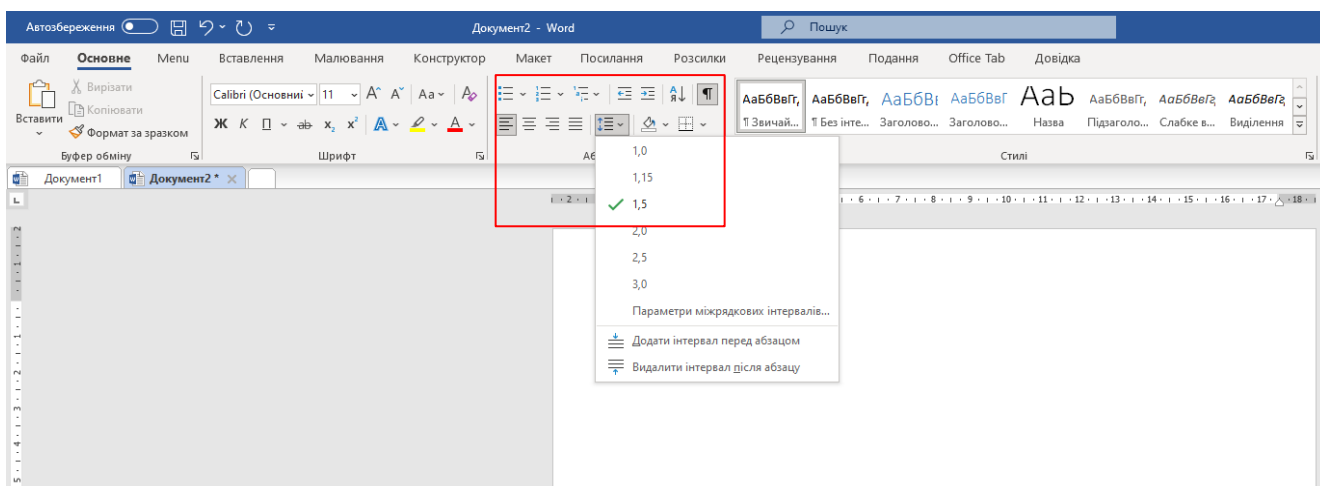

Рис. 12. Налаштування міжрядкового інтервалу

Як встановити абзац у документі?

Найкращий спосіб встановити абзац — це використати лінійку. Щоб встановити абзац для першого рядка, встановлюють відступ у межах 1,25 см, для інших рядків відступ встановлюється автоматично за замовчуванням після натиску клавіші Enter в кінці попереднього абзацу.

Щоб відобразити лінійку, натисніть кнопку **Подання**, а потім у групі **Відображення** встановіть прапорець **Лінійка**. Щоб приховати лінійку, натисніть кнопку **Подання** та в групі **Відобразити** зніміть прапорець **Лінійка** (рис. 13).

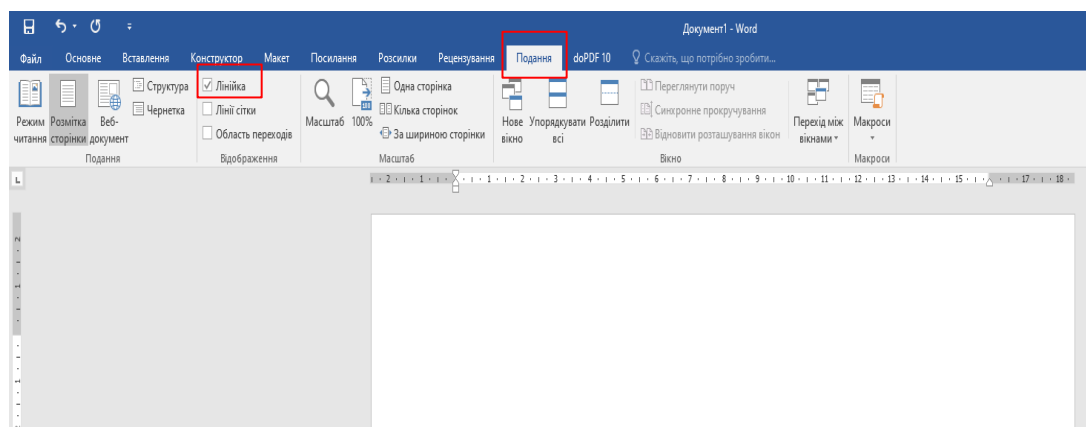

Рис. 13. Налаштування лінійки

Як встановити шрифт?

На верхній лінійці інструментів обираємо напис **Оснoвнe**, знаходимо назви шрифтiв та їх розміри. У списку поданих шрифтiв шукаємо та обираємо **Times New Roman**. Вікно розмір шрифту – **14 пунктів**. Для того, щоб відформатувати символи вже введеного тексту, їх потрібно попередньо виділити (рис. 14).

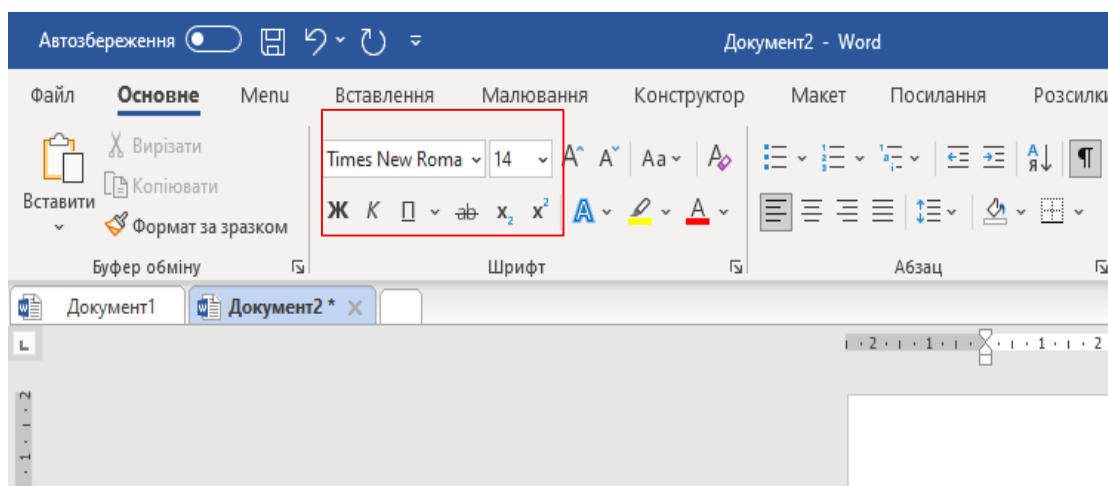

Рис. 14. Встановлення шрифтiв та пунктів

Як встановити вирівнювання тексту?

На верхній лінійці інструментів обрати напис **Основне**. У групі інструментів **Абзац** знайти спосіб вирівнювання тексту, що позначається рисочками та обрати за шириною (рис. 15).

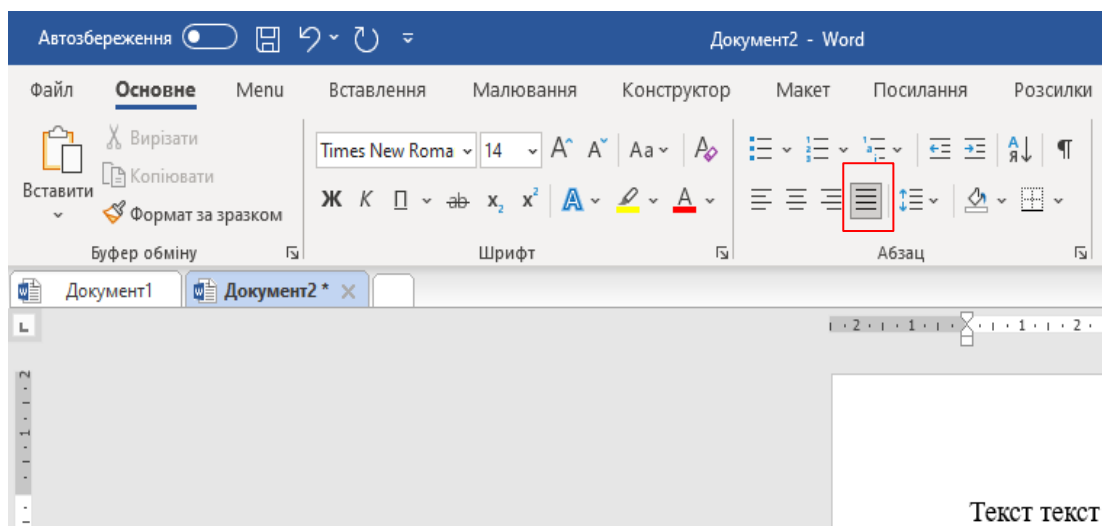

Рис. 15. Встановлення вирівнювання тексту

РЕКОМЕНДУЄМО

Корисна комбінація клавіш:

1. Вирівняти текст за **лівим краєм** – натиснути клавіші **Ctrl+L**.
2. Вирівняти текст за **правим краєм** – натиснути клавіші **Ctrl+R**.
3. Вирівняти текст **по центру** – натиснути клавіші **Ctrl+E**.
4. Вирівняти текст за **шириною** – натиснути клавіші **Ctrl+J**.

Як встановити нумерацію сторінок?

На верхній лінійці інструментів відкрити вкладку **Вставлення**, обрати **Колонтитули**, знайти **Номер сторінки**. У вікні, що з'явилося, обрати місце, де буде зазначатися номер сторінки та потрібний стиль. Текстовий редактор Word автоматично нумерує кожну сторінку.

Оскільки перша сторінка титульна, вона не має номера. Щоб номер не відображався на першій сторінці, виберіть **Інші для першої сторінки**. Для налаштування нумерації для другої сторінки, щоб вона починалася з 1, виберіть

Номер сторінки, потім Формат номерів сторінок, далі установіть для параметра почати з значення 0 (рис. 16).

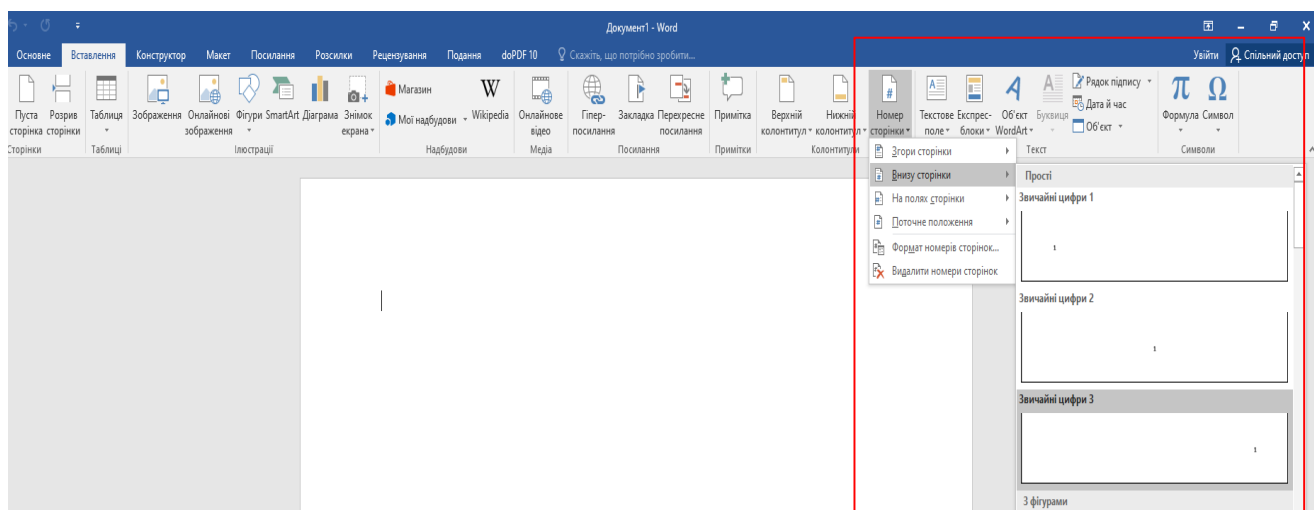

Рис. 16. Встановлення нумерації сторінок

Які запитання поставити на консультації?

Доцільно підготувати конкретні запитання до керівника наукової роботи щодо уточнення літератури, розширення поля пошуку джерел, визначення способу розв'язання проблеми (конкретного методичного продукту), окреслення наукового апарату дослідження. Такими запитаннями можуть бути:

На дослідження яких авторів мені потрібно звернути увагу?

Які книги чи авторів краще вивчити, щоб розібратися в темі?

Чи вистачає тих джерел, які я вже знайшов(ла), чи потрібно продовжити пошук? Якщо так, то де саме шукати?

Чи можете порадити сучасні статті або ресурси, які варто включити в роботу?

Які інструменти або методи краще використати, щоб досягти результату?

Чи підходять обрані методи дослідження для вирішення моєї теми?

Який спосіб вирішення проблеми на Вашу думку краще обрати?

Які характеристики основних понять дослідження потрібно зазначити?

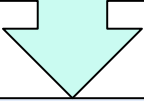
На які особливості розв'язання проблеми варто звернути увагу?

Якими інструментами краще перевірити методичний продукт?

Який діагностичний матеріал доцільно застосувати для перевірки методичного продукту?

Які матеріали потрібно включити до комплексу завдань?

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

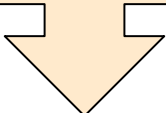
Яку класифікацію дослідницьких умінь молодших школярів краще обрати?

Який спосіб вирішення проблеми краще вибрати – проєкт, дослідницькі завдання, урок-дослідження, проблемні питання?

Чи потрібно розробляти завдання для всіх груп дослідницьких умінь учнів чи достатньо кількох? Які саме дослідницькі вміння обрати?

Яким параметрам мають відповідати дослідницькі завдання для учнів 3 класу?

Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

Чи варто розглядати усне і писемне мовлення чи краще обрати одне з них?

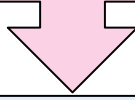
Які цифрові інструменти краще обрати?

Чи можна обрати один цифровий інструмент?

Які теми краще обрати для розробки вправ?

Який методичний продукт порадите обрати – урок, завдання, ігри?

Тема курсової роботи «Формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики за допомогою цифрових інструментів»

Які методи дослідження обрати?

Як визначити, що впливає на формування алгоритмічного мислення?

Як підібрати цифрові інструменти для формування алгоритмічного мислення? Як визначити їх ефективність?

Як оцінювати рівень алгоритмічного мислення в учнів початкових класів?

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Під час консультації уточнюються: мета, завдання курсової роботи, об'єкт і предмет дослідження, зміст роботи. До консультації студент **самостійно визначає** зазначені параметри, а під час зустрічі з науковим керівником **уточнює їх**.

Як визначити мету і завдання курсової роботи?

Мета дослідження – це визначення конкретного об'єкта і всебічне, достовірне вивчення його структури, характеристик, зв'язків на основі розроблених у науці принципів і методів, а також одержання корисних для навчання результатів та впровадження в освітню практику. Мета дослідження формулюється чітко і стисло з урахуванням кінцевого результату, який планується досягти для вирішення проблеми.

Мета курсової роботи пов'язана з темою і визначає конкретний результат теоретичного і практичного спрямування. Мета курсової роботи з фахових методик, предметних дидактик початкової школи включає **теоретичне вивчення проблеми й практичну перевірку** розробленого методичного інструментарію.

Мета курсової роботи може бути сформульована таким чином:

теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити комплекс вправ/завдань/урок, методику, технологію для формування;

дослідити та експериментально перевірити цифрові інструменти для вивчення ...

розробити комплекс вправ та експериментально перевірити їх вплив на формування

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Мета – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити комплекс вправ для формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

Мета – дослідити та експериментально перевірити цифровий сторітелінг для розвитку мовлення учнів 4 класу.

Завдання дослідження – конкретні послідовні кроки для вирішення поставленої мети дослідження, заплановані дії. Завдання курсової роботи конкретизують мету дослідження, вони визначаються та узгоджуються зі змістом і назвами параграфів основної частини роботи. Курсова робота спрямовується на виконання завдань, які студент презентує під час захисту.

Для курсової роботи з фахових методик, предметних дидактик початкової школи рекомендується окреслити **3 завдання**:

- 1) здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічних, методичних джерел з досліджуваної проблеми;
- 2) розкрити сутність і зміст базових понять дослідження;
- 3) розробити й експериментально перевірити методичний інструментарій (комплекс завдань, вправи/уроки/технологію/методику) для початкової школи.

Формулювання завдань може відрізнятися, але зміст зберігається. Наводимо різні варіанти формулювання завдань курсової роботи.

Завдання 1.

Вивчити та проаналізувати наукові джерела з досліджуваної проблеми.

Здійснити аналіз наукової літератури з проблеми....

Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з проблеми ...

Завдання 2.

Розкрити сутність і зміст базових понять дослідження.

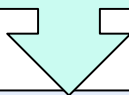
Схарактеризувати основні поняття дослідження.

Визначити сутність і зміст базових понять дослідження.

Завдання 3.

Розробити й експериментально перевірити комплекс

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання** курсової роботи:

1. Вивчити та проаналізувати наукові джерела з досліджуваної теми.
2. Розкрити сутність та зміст базових понять дослідження.
3. Розробити та експериментально перевірити комплекс завдань для формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

Завданнями курсової роботи визначено:

1. Здійснити аналіз сучасних наукових досліджень з проблеми розвитку мовлення учнів початкової школи засобами цифрових інструментів.
2. Схарактеризувати основні поняття дослідження.
3. Розробити за допомогою онлайн-сервісу Prezi сторінелінг «Мій улюблений дитячий журнал» та експериментально перевірити його ефективність.

Як визначити об'єкт і предмет дослідження?

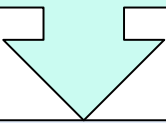
Об'єкт дослідження – процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та обирається для вивчення.

Об'єктом дослідження для курсової роботи з методик фахових дисциплін, предметних дидактик у початковій школі буде процес формування, розвитку певних знань, умінь, навичок, компетентностей здобувачів початкової освіти. Для визначення об'єкта дослідження потрібно чітко визначити за чим буде спостерігати студент у школі під час уроків, що він буде вивчати, досліджувати.

Об'єктом дослідження може бути:

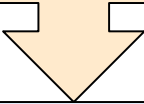
- процес формування знань (граматичних, лексичних) про ...;
- процес формування вмінь (дослідницьких, проектних, сенсорних, ...), навичок (орфографічних...);
- процес формування компетентності (мовної, комунікативної, соціальної, здоров'язбережувальної, інформаційної, цифрової, громадянської, екологічної, музичної, ...);
- процес формування медіаграмотності...;
- процес розвитку мовлення, мислення (логічного, критичного, алгоритмічного, творчого), креативності, емоційного інтелекту, вербального інтелекту, ...

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

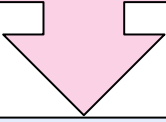
Об'єкт дослідження – процес формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

Об'єкт дослідження – процес розвитку мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів.

Тема курсової роботи «Формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики за допомогою цифрових інструментів»

Об'єкт дослідження – процес формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики

Предмет дослідження – суттєві аспекти наукової проблеми, що містяться в межах об'єкта дослідження і є головними, визначальними для розв'язання проблеми.

Предметом дослідження для курсової роботи з методик фахових дисциплін, предметних дидактик початкової школи буде той методичний інструментарій, що студент самостійно розробляє і перевіряє на практиці в освітньому процесі початкової школи. Таким методичним інструментарієм може бути комплекс вправ, завдань, урок, часткова методика, технологія, наочний матеріал, цифровий інструментарій, який використовується для вивчення предмета, інтегрованого курсу, освітньої галузі в початковій школі.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Предмет дослідження – комплекс вправ для формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

Предмет дослідження – цифровий сторітелінг для розвитку мовлення учнів 4 класу.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Слід розрізняти в курсовій роботі тире «–» як розділовий, пунктуаційний знак у реченні та дефіс «-» як орфографічний знак у слові.

Дослідницькі вміння – це ...

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив...

Як скласти зміст курсової роботи?

Зміст курсової роботи відображає структуру роботи та її змістове наповнення. У змісті зазначають усі структурні частини курсової роботи – **ВСТУП**, **ОСНОВНА ЧАСТИНА**, яка складається з 5 параграфів, що розкривають сутність і зміст роботи, **ВИСНОВКИ**, **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**, **ДОДАТКИ**.

Зміст займає одну сторінку, розпочинається з нового аркуша і містить заголовок посередині зверху, друкується великими літерами слово «**ЗМІСТ**». Назва структурних частин друкують великими літерами та зазначається сторінка, з якої вони починаються.

Щоб скласти зміст курсової роботи потрібно зазначити всі структурні частини роботи, що представлені схематично на *рис. 17*.

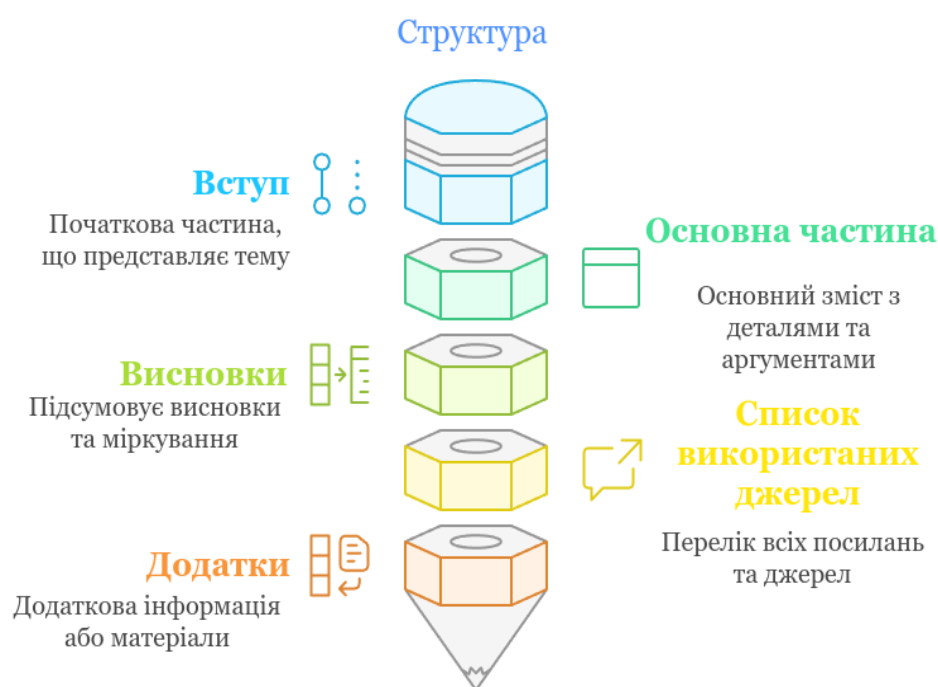

Рис. 17. Структура змісту курсової роботи

Які параграфи в основній частині?

ОСНОВНА ЧАСТИНА курсової роботи з фахових методик, предметних дидактик початкової школи складається з **5 параграфів**, які розкривають зміст роботи і спрямовуються на виконання завдань дослідження. У змісті курсової роботи має бути відображено розв'язання основних завдань дослідження (вони зазначені у ВСТУПІ).

1. Огляд сучасної літератури (10 статей вітчизняних науковців і 2 іноземних учених).
2. Опис базових понять дослідження, представлений у таблиці з зазначенням автора, сутності понять, джерела літератури й узагальненим визначенням.
3. Окреслюються особливості розв'язання проблеми дослідження в початковій школі.
4. Опис самостійно розробленого, сучасного, оригінального освітнього інструментарію для розв'язання проблеми дослідження (розширений план-конспект уроку/комплекс завдань, вправ, наочного матеріалу; варіант для дистанційного формату навчання, для дітей з особливими освітніми потребами, для диференційованого навчання; дидактичні матеріали із застосуванням цифрових інструментів навчання; критерії оцінювання уроку/завдань, вправ).
5. Результат перевірки ефективності розробленого освітнього інструментарію за допомогою аналізу, самоаналізу, анкетування, тестування, ранжування з метою виявлення переваг і недоліків.

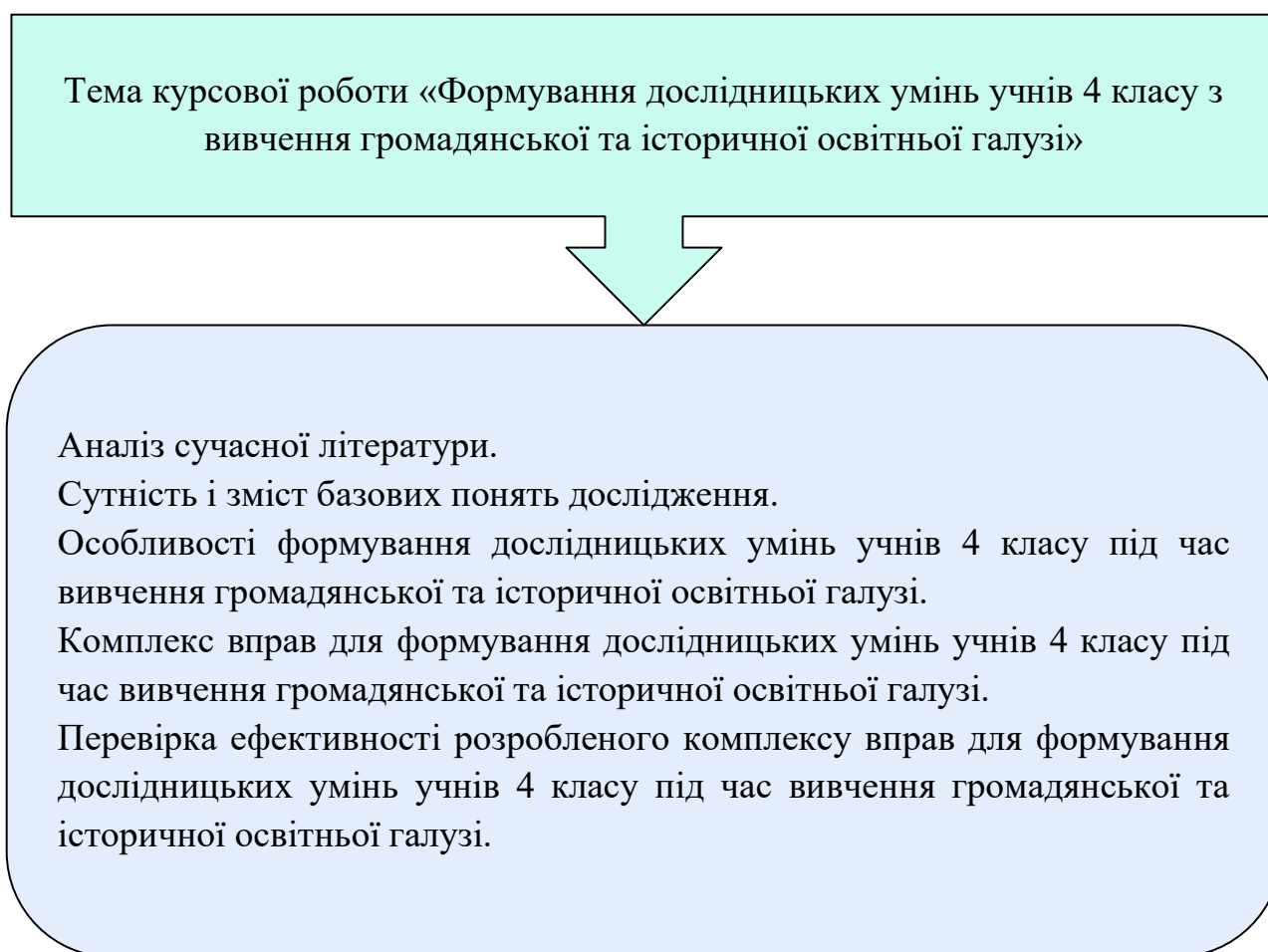
Відповідно до цих положень 5 параграфів основної частини можуть бути представлені таким чином:

1. Аналіз сучасної літератури.
2. Сутність і зміст базових понять дослідження.
3. Особливості розв'язання проблеми в початковій школі, під час вивчення предмета/інтегрованого курсу/освітньої галузі.
4. Методичний інструментарій (комплекс вправ, завдань, урок, методика, технологія, наочність) для розв'язання проблеми.
5. Перевірка ефективності розробленого методичного інструментарію.

Схематично структуру основної частини представлено на *рис. 18*.

Рис. 18. Складники основної частини курсової роботи

Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

1. Аналіз сучасних наукових досліджень і публікацій з проблеми розвитку мовлення учнів початкової школи засобами цифрових інструментів
2. Сутність та зміст поняття «мовлення» та його розвиток у початковій школі
3. Особливості розвитку мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів
4. Розробка цифрового сторітелінгу з розвитку мовлення учнів 4 класу
5. Перевірка результативності цифрового сторітелінгу для учнів 4 класу

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОСНОВНА ЧАСТИНА	
1. Аналіз сучасної літератури.....	5
2. Сутність і зміст базових понять дослідження.....	8
3. Особливості формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	11
4. Комплекс вправ для формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	13
5. Перевірка ефективності розробленого комплексу вправ для формування дослідницьких умінь.....	17
ВИСНОВКИ.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	22
ДОДАТКИ.....	25

Інші приклади змісту курсової роботи з інших фахових методик подані в Додатку Б.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Зміст курсової роботи складається на початку для того, щоб бачити логіку, весь обсяг і послідовність роботи. Сторінки відповідно до структурних частин і параграфів у змісті проставляються, коли вся робота буде готова.

Як правильно оформити зміст?

Для того, щоб правильно оформити зміст курсової роботи, потрібно скористатися такими порадами.

Варіант 1. Для створення **ЗМІСТУ** у **Word** потрібно позначити заголовки. Для цього: виділити заголовок розділу, перейти у вкладку **Основне**, вибрати у групі **Стиль** потрібний **Заголовок 1**. Для підрозділів використовуйте **Заголовок 2**, **Заголовок 3** тощо. Перейдіть у вкладку **Посилання**, натисніть **Зміст** і оберіть потрібний стиль (автоматичний або ручний). Якщо вже змінили текст або додали розділи, клацніть курсором на змісті та оберіть **Оновити таблицю**.

Варіант 2. Можна скористатися перехресним посиланням на літературу. Перехресне посилання зв'язує одну частину документа з іншою, тому спочатку потрібно створити діаграму, заголовок, номер сторінки тощо, а потім зв'язати з елементом, на який воно вказує. Для цього поставити курсор у місце, де потрібно вставити посилання, перейти у вкладку **Вставлення**, обрати **Перехресне посилання**. У вікні, що відкриється обрати тип елемента (заголовок, рисунок, таблиця тощо). Виберіть потрібний елемент зі списку, а потім що саме потрібно вставити: назву заголовку, номер сторінки, **Вище** або **Нижче** відносно посилання і натисніть **Вставити**.

Як підготувати вступ?

У **ВСТУПІ** обґрунтовується актуальність теми дослідження, висвітлюються результати досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній і методичній літературі, визначається недостатньо розкритий аспект проблеми, зазначається тема курсової роботи, мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження.

Вступ розпочинається з нового аркуша, містить заголовок зверху посередині, що друкується великими літерами. Орієнтований обсяг вступу – 2-3 сторінки.

Основні компоненти **ВСТУПУ** є: актуальність проблеми; зазначення вчених, що досліджували проблему та основних результатів їх роботи; визначення мети і завдань курсової роботи; окреслення об'єкта, предмета, методів дослідження. Вони представлені схематично на *рис. 19*.

Рис. 19. Складники вступу курсової роботи

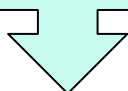

ЗВЕРНИ УВАГУ !

На цьому етапі підготовки курсової роботи достатньо **визначити мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження**. Актуальність роботи, результати попередніх досліджень і методи доцільно зазначити, коли буде підготовлена основна частина роботи.

У вступі слова «тема, мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження» виділяють **жирним шрифтом**.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

ВСТУП

Актуальність проблеми визначається

Проблема досліджувалася...

Актуальність і практична значущість порушеної проблеми зумовили вибір теми курсової роботи – **«Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу в ході вивчення громадянської та історичної освітньої галузі».**

Мета дослідження: теоретично дослідити проблему розвитку та формування дослідницьких умінь та розробити комплекс завдань для розвитку дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

1. Здійснити теоретичний аналіз психологічних і педагогічних джерел з досліджуваної проблеми;
2. З'ясувати сутність і зміст базових понять дослідження;
3. Розробити комплекс дослідницьких завдань з громадянської та історичної освітньої галузі для учнів 4 класу.

Об'єкт дослідження: процес формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Предмет дослідження: комплекс дослідницьких завдань різних видів для учнів 4 класу.

Приклад вступу курсової роботи подано в Додатку В.

☒	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
☒	Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
☒	Виявляти, ставити та вирішувати проблеми
☐	

КРОК 3. Відповідно до теми обрати мінімум 10 наукових статей в українських фахових збірниках, журналах і 2 статті у закордонних виданнях. Ознайомитися зі змістом статей, визначити основні положення, які розкривають зміст проблеми курсової роботи, слугують основою для визначення способів розв'язання проблеми, розробки методичного матеріалу. Здійснити критичний аналіз різних поглядів учених і практиків, обрати власну позицію. Підготувати параграф 1.

1 параграф. Аналіз сучасної літератури. Розкривається сучасний стан проблеми дослідження. Аналізуються сучасні (за останні 5 років) наукові статті, монографії українських і закордонних науковців з теми курсової роботи з метою з'ясування сутності проблеми, основних підходів, способів її розв'язання. Подається аналіз, порівняння або узагальнення думок учених, зазначаються їх прізвища, наводяться цитати для аргументації поглядів. Відповідно до теми доцільно представити різні аспекти проблеми – психологічний, педагогічний, методичний, нормативно-правовий. Широке, різноманітне коло опрацьованих джерел підвищує теоретичну і практичну цінність дослідження. Обсяг першого параграфу орієнтовно складає 3 сторінки.

Як проаналізувати літературу?

У першому параграфі потрібно коротко окреслити надбання дослідників, їх внесок у розвиток проблеми. Для цього, опрацювавши статті науковців, виокремити основні погляди на розвиток проблеми, способи її вирішення. Потрібно **проаналізувати** (розкласти на певні складники, визначити переваги та недоліки такого погляду, рішення, напряму), **порівняти** (зіставити погляди, виявити спільні та відмінні риси, ознаки, функції, підходи, методи), **узагальнити** погляди різних авторів (на основі порівняння виявити спільні риси, ознаки, принципи, підходи та на їх основі зробити висновки). Вдумливий, об'єктивний, глибокий аналіз джерельної бази допоможе отримати повну інформацію та визначити проблемні моменти, прогалини у дослідженні.

Розуміння різноманітних поглядів

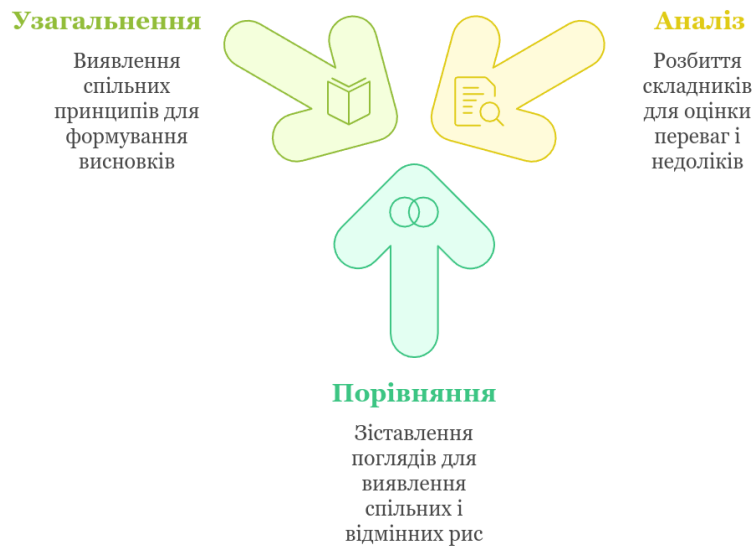

Рис. 20. Аналіз наукових джерел

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Під час роботи зі статтею важливо **виділяти головне, обирати лише те, що стосується теми** вашої курсової роботи, допоможе розкрити сутність проблеми.

Не доцільно розпочинати аналіз проблеми з поглядів давньогрецьких мислителів Арістотеля, Платона, Сократа та інших, оскільки проблеми, що пропонуються для курсової роботи стосуються методик навчання, предметних дидактик у сучасній початковій школі, виникли та вирішуються в наш час. Тому варто зосередитися на сучасних дослідженнях учених.

Як опрацювати статті закордонних авторів?

Статті закордонних науковців з проблеми можна знайти в базі наукової літератури:

ResearchGate (URL: <https://www.researchgate.net/>);

ResearchBib (URL: <https://www.researchbib.com/>).

Для пошуку потрібних джерел варто скористатися пошуком за темою. Знайшовши статті за темою, потрібно ознайомитися з їх змістом. Якщо рівень володіння англійською або іншою іноземною мовами недостатній, можна скористатися перекладачем (це може бути [Google Перекладач](#), [DeepL Translate](#)). Для розуміння загального змісту статті варто ознайомитися з анотацією. Якщо стаття варта вашої уваги, зазначаються цінні погляди, положення щодо теми даного

дослідження, то доцільно прочитати її повністю. Важливі думки, положення потім потрібно процитувати або зазначити в тексті курсової роботи.

Чи обов'язково використовувати праці закордонних авторів?

Ознайомлення з працями закордонних учених зробить аналіз наукових джерел ґрунтовним, сприятиме осмисленню різних поглядів, способів вирішення проблеми, засвідчить глибокий рівень обізнаності студента/студентки з проблеми, володіння іноземними мовами, що безперечно позитивно вплине на оцінку курсової роботи.

Як логічно викласти матеріал?

Важливо опрацьований матеріал першого параграфу викласти послідовно, логічно, змістовно, зрозуміло. Можливі такі варіанти:

варіант 1 – опис поглядів науковців на проблему відповідно до змін, що відбулися;

варіант 2 – опис поглядів учених різних галузей науки на проблему.

Варіант 1. Коли описуються різні погляди дослідників відповідно до розвитку проблеми, ведеться опис і подається аналіз думок різних учених, зазначаються основні ідеї, представляються результати досліджень, їх вплив, важливість для подальшого розвитку проблеми. Для цього доцільно скористатися поданою нижче схемою (рис. 21).

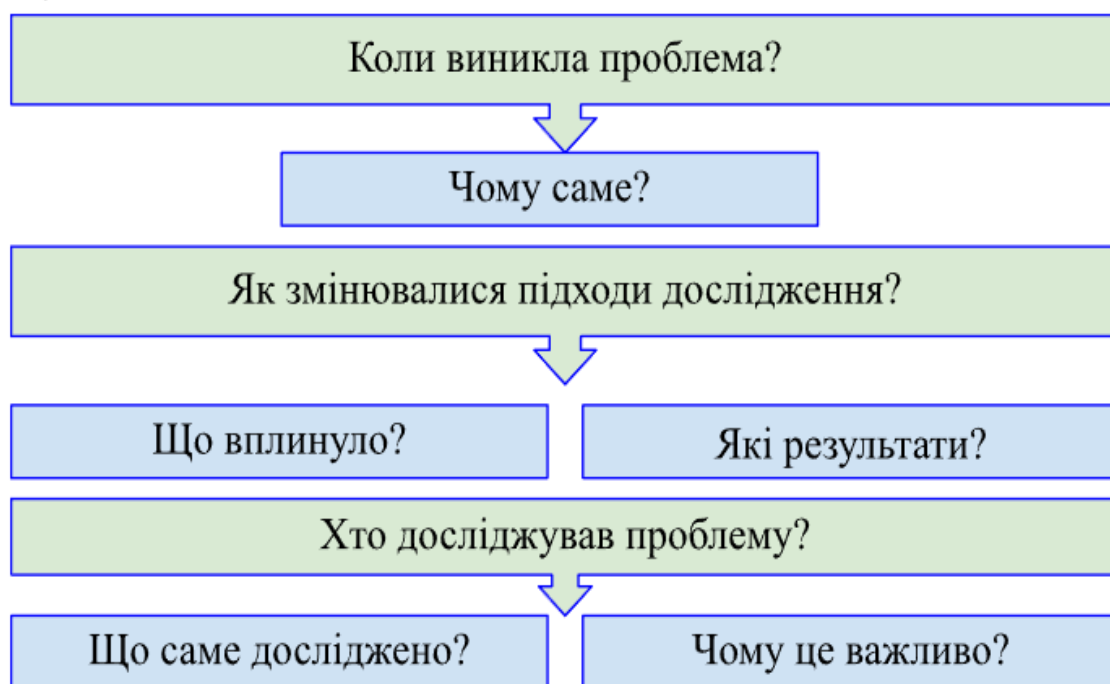

Рис. 21. Логіка викладу матеріалу першого параграфу

Варіант 2. Деякі проблеми, що вирішуються в курсовій роботі, досліджуються вченими різних галузей науки (психологія, педагогіка, соціологія, медицина, валеологія, мистецтво, інформатика, лінгвістика, математика тощо), тому доцільно представити погляди вчених споріднених наук на проблему, порівняти їх підходи, визначити спільне, раціональне, те, що може бути корисним при вирішенні проблеми в початковій школі. Для подачі матеріалу першого параграфу варто скористатися поданою нижче схемою (рис. 22).

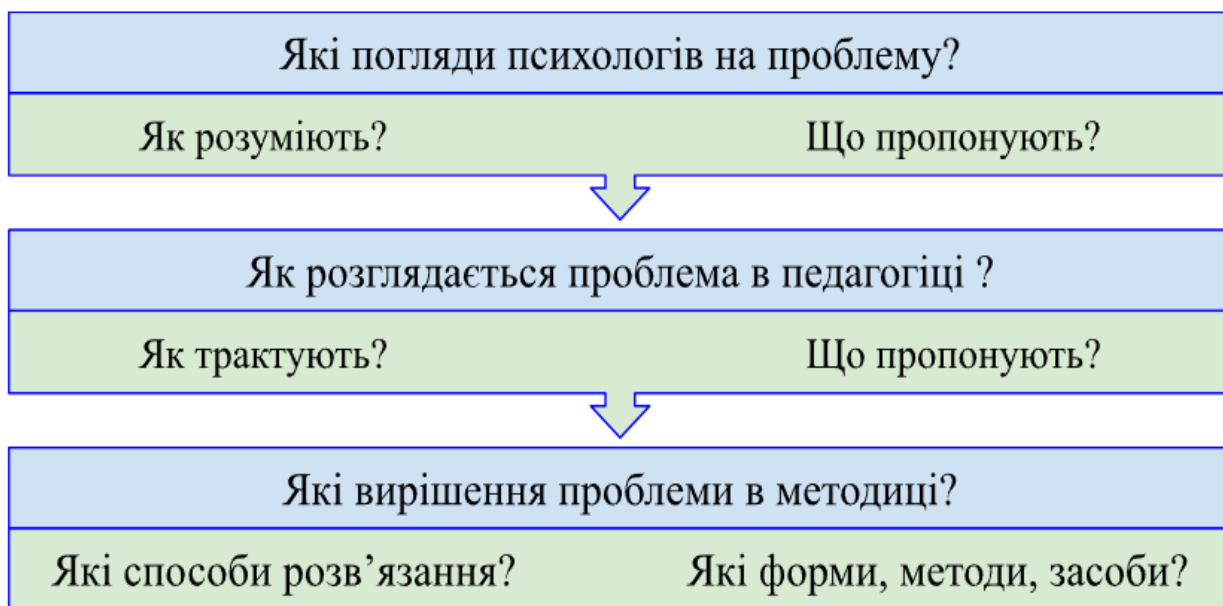

Рис. 22. Логіка подачі матеріалу першого параграфу

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У курсовій роботі використовують **науковий стиль** викладу матеріалу.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Науковий стиль – це функціональний різновид мови, який використовується в галузі науки й освіти. Його основна функція – пізнавально-інформативна, тобто повідомлення, пояснення, тлумачення наукових результатів, відкриттів, досягнень. Науковий стиль передбачає ретельний відбір і вживання слів у прямому значенні, широке вживання термінів, графічної інформації та спеціальної лексики.

На думку Л. Кравець, Л. Мацько [19], основними ознаками наукового стилю є:

- зрозумілість;

- логічність і послідовність;
- однозначність і точність;
- абстрагованість і узагальненість;
- насиченість інформації та її стислість;
- переконливість;
- ясність і об'єктивність.

Особливістю наукового стилю є відображення певної проблеми, орієнтація на нові знання, доведення, обґрунтування, аргументування істини, доцільність і раціональність всіх положень, поглядів. Текст наукового стилю орієнтований на сферу раціонального мислення, а не на почуттєвий світ читача, побудований за правилами логіки.

Як писати в науковому стилі?

Речення мають бути інформативними, перехід від однієї думки, фрази до іншої має бути логічним, послідовним, «непомітним».

Висловлюються міркування, які потрібно довести, обґрунтувати на основі фактів, наведення цитат авторитетних учених на підтвердження думки.

Ведеться безособовий монолог, виклад матеріалу від третьої особи, щоб зосередитися на змісті думок. **Відсутні питальні речення!!!**

Відсутність суб'єктивної думки, мінімізація особистої думки. **Не вживається займенник «я»** і дієслова в першій відміні однини («Я спостерігав», «Я вважаю», «На мою думку»).

Вживають знеособлену форму дієслова «розглянуто», «проведено», «узагальнено», «доведено», «вважають, що ...», «відомо, що...», «розглянемо проблему...».

Вживають однозначне тлумачення понять, точне значення слів, використовують **терміни**, наукову лексику.

Думки передають короткими, влучними, зрозумілими, доступними, стислими фразами. **Текст не перевантажують складними граматичними конструкціями!**

Поширеність вказівних займенників (цей, той, який, котрий, такий), які конкретизують предмет, визначають логічні зв'язки між частинами висловлювання.

Вживають мовні кліше для зв'язку між реченнями та абзацами (таким чином, отже, відповідно до..., зазначене свідчить про..., наведені дані свідчать...).

Широко вживаються дієслова недоконаного виду.

Мінімізація експресії. Переважає констатація ознак предмета, які властиві даному процесу або явищу.

Використання **графічної інформації** для подачі матеріалу – таблиці, графіки, схеми, діаграми, формули, символи.

РЕКОМЕНДУЄМО

Зразки висловів для аналізу статей

Ця стаття присвячена темі (проблемі, питанню) ...

У статті узагальнено (викладено, описано, проаналізовано, зроблено огляд) ...

У статті йдеться про (оцінку, аналіз, виклад, опис, узагальнення), представлена точка зору ...

Сутність проблеми зводиться до того, що ..., (полягає в ...).

Автор акцентує увагу на (ставить, висвітлює) такі проблеми ...

Автор зупиняється на наступних проблемах (питаннях, фактах) ...

Праця автора стосується наступних проблем (питань, фактів) ...

Перевагою (недоліком) роботи є ...

До переваг (недоліків) роботи відносяться ...

Зразки висловів для аналізу поглядів авторів

Автор зазначає, аналізує, характеризує, розкриває, (недоліки, суперечності, сутність), розглядає, описує, називає, пояснює, вказує, формулює, висуває (гіпотезу, питання), висловлює думку, міркує, висловлює припущення, зупиняється, підкреслює, виділяє (особливе, спеціальне), акцентує, звертає, наголошує (увагу), стверджує, визнає, уточнює, фіксує, констатує.

Автор вважає, дотримується думки, стверджує, відстоює (розділяє) погляд.

Автор порівнює, зіставляє, протиставляє.

Автор погоджується (згоден), заперечує, суперечить, сперечається, спростовує, полемізує, критикує, розходиться в поглядах, висуває (призводить) заперечення, аргументи, докази, доводить, допускає.

Автор посилається, спирається, виходить з, ілюструє, наводить приклад, цитує, обґрунтовує, має на увазі; пояснює це тим, що; бачить причину цього в тому, що ... За словами ..., педагог писав (відзначав, вважав), як стверджує автор (повідомляє, вважає, припускає), сподівається, знаходить.

Автор підводить до висновку, робить висновок, підсумовує, говорить, стверджує, доводить. Заслуга вченого полягає в ...

Зразки висловів для обґрунтування власної думки

Не розділяємо погляд, думку, не погоджуємося/Поділяємо думку науковця ... про...

Погоджуємося з ученим... щодо розуміння, тлумачення поняття

Заслуговує на увагу

У контексті нашого дослідження становить інтерес позиція вченої/го..., згідно з якою...

Для дослідження проблеми є значущими роздуми вченої/го ... про ...

Становить інтерес позиція вченої/го..., згідно з якою....

Зразки висловів для узагальнення висновків

Отже, можна дійти висновку, що

Отже, бачимо, що ...

Підсумовуючи, можна зазначити: ...

Таким чином, можна зробити висновок, що

На завершення роздумів підсумуємо ...

Висновком до запропонованих міркувань може бути таке твердження...

Логіка міркувань підводить до висновку...

Підсумком міркувань стане така думка:...

Проаналізувавши переваги і недоліки, можемо стверджувати, що...

РЕКОМЕНДУЄМО

Запиши основні ідеї, думки, які хочеш викласти. Упорядкуй їх логічно. Починай викладати думки, наводячи аргументи на їх підтвердження. Намагайся узагальнити, систематизувати, підвести до висновку.

НЕ ДОПУСКАЄТЬСЯ механічне списування тексту інших авторів. Матеріали статей, книг, брошур, авторефератів, монографій використовують після їх осмислення, аналізу для аргументації власних поглядів, підтвердження думок, ідей.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Порушенням академічної доброчесності вважається відповідно до Закону України «Про освіту»:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування [16].

Згідно з Положенням про академічну доброчесність науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка **дотримання норм здобувачами освіти передбачає:**

- дотримання норм законодавства щодо права інтелектуальної власності;
- посилення на джерела інформації у разі використання, ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації, у тому числі технології штучного інтелекту та автоматизовані інструменти обробки даних;
- самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- самостійне виконання поточних письмових, курсових, бакалаврських, магістерських робіт, дисертацій [23].

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Здійснюється **автоматизована перевірка курсової роботи** за допомогою спеціалізованих програмних засобів, що використовуються в Університеті, на **наявність текстових збігів** та експертної оцінки щодо відсутності/наявності академічного плагіату.

Як правильно оформити цитування?

Для підтвердження думок у роботі наводять цитати відомих учених, дослідників. Цитати оформлюють залежно від їх видів. При прямому цитуванні (дослівному, точному, без будь-яких змін використання запозиченого тексту) вислів завжди береться в лапки, після нього у квадратних дужках зазначають посилання на джерело зі «Списку використаних джерел» і через кому пишуть номер сторінки, на якій міститься цитата («...» [1, с. 6]).

Семен Гончаренко розглядає дослідницький метод навчання як «метод залучення учнів до самостійних і безпосередніх спостережень, на основі яких вони встановлюють зв'язки предметів і явищ дійсності, роблять висновки, пізнають закономірності» [5, с. 102].

При непрямому цитуванні (переформулюванні, викладу цитованого тексту близько до оригінального зі збереженням суті) після вислову зазначається у квадратних дужках посилання на джерело без зазначення сторінок (... [1]).

На думку Семена Гончаренка, дослідницький метод у навчанні полягає в залученні учнів до самостійних і безпосередніх спостережень, на основі яких вони встановлюють зв'язки предметів і явищ дійсності та роблять висновки [5].

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Для цитування використовують **лапки такого виду «...»**.

РЕКОМЕНДУЄМО

Доцільно відразу в робочих матеріалах і тексті курсової роботи зазначати у квадратних дужках посилання на автора і зазначати номер сторінки, на якій знаходиться цитата. Для зручності можна зменшити розмір шрифту або виділяти кольором.

Семен Гончаренко розглядає дослідницький метод навчання як «метод залучення учнів до самостійних і безпосередніх спостережень, на основі яких вони встановлюють зв'язки предметів і явищ дійсності, роблять висновки, пізнають закономірності» [с. 102 Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 376 с.].

Семен Гончаренко розглядає дослідницький метод навчання як «метод залучення учнів до самостійних і безпосередніх спостережень, на основі яких вони встановлюють зв'язки предметів і явищ дійсності, роблять висновки, пізнають закономірності» [с. 102 Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 376 с.].

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У тексті курсової роботи для зазначення думок науковців використовують їх імена і прізвища повністю (Олександра Савченко), ініціали імені й прізвище (О. Савченко), ініціали імені та по батькові й прізвище (О.Я. Савченко).

Обирається **ЄДИНИЙ ВАРІАНТ** для позначення прізвища всіх авторів, які вказуються в курсовій роботі. Слід звернути увагу на пробіл, який ставиться між ініціалами та прізвищем автора. Ініціали не відриваються від прізвища автора, все друкується в одному рядку через нерозривний пробіл (Ctrl+Shift+Space).

Як зробити, щоб ініціали не відривалися від прізвища автора?

Якщо ініціали імені автора автоматично надруковано в одному рядку, а прізвище – в наступному, потрібно:

Варіант 1. Прибрати пробіл між ініціалами та прізвищем автора, щоб вони розмістилися на одному рядку, як показано на *рис. 23*.

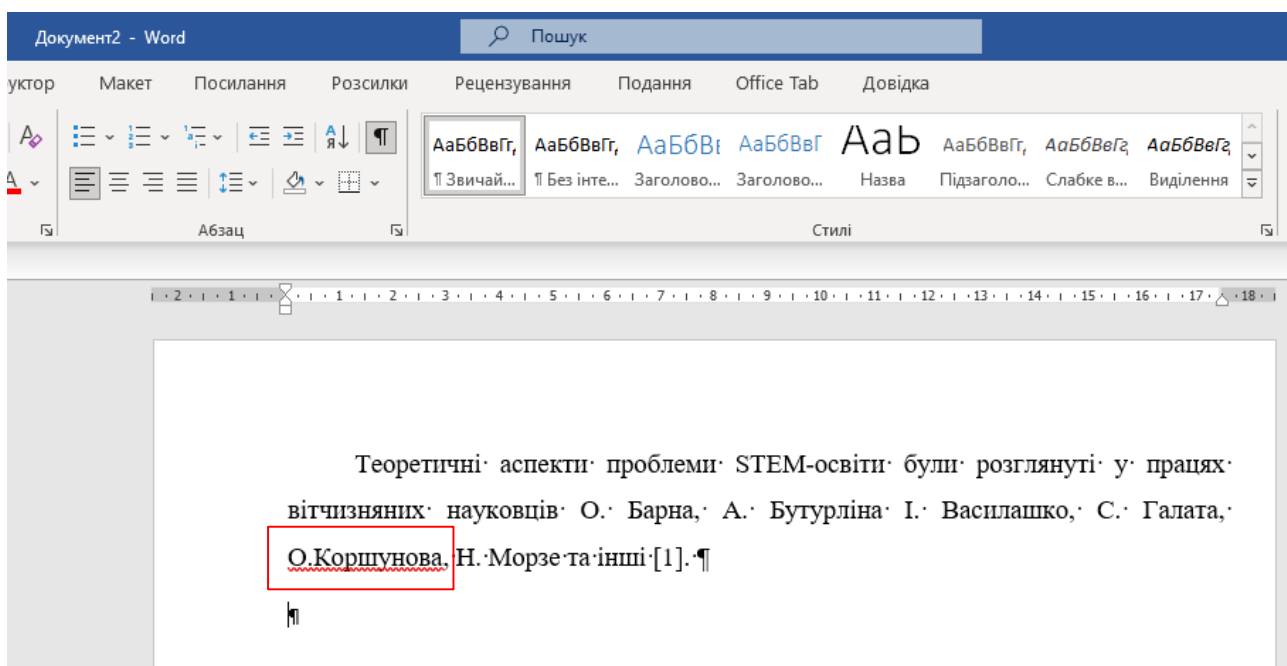

Рис. 23. Видалення пробілу між ініціалами автора

Варіант 2. Додати нерозривний пробіл. Для цього після букви імені автора в кінці рядка поставити курсор так, щоб між буквою і курсором не залишалася відстань, натиснути одночасно комбінацію клавіш Space + Shift +Ctrl (*рис. 24*).

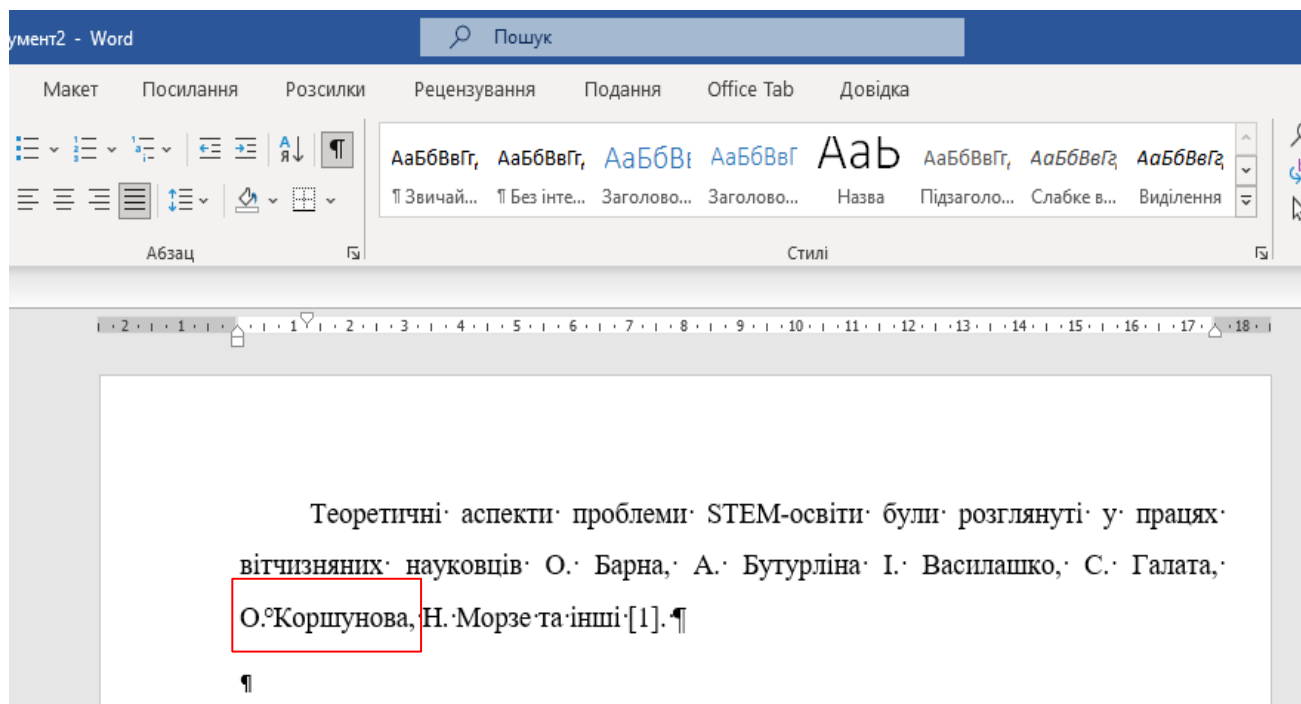

Рис. 24. Налаштування нерозривного пробілу

- ☒ Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
- ☒ Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
- ☒ Дотримуватися правил академічної доброчесності
- ☐ Усно і письмово спілкуватися українською та іноземною мовами.

Я проаналізувала проблему і підготувала перший параграф

КРОК 4. Опрацювати довідкову літературу, проаналізувати та узагальнити погляди вчених, окреслити сутність і зміст основних понять дослідження, схарактеризувати їх. Підготувати параграф 2.

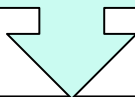
2 параграф. Сутність і зміст базових понять дослідження. Визначаються основні поняття дослідження та подається їх характеристика. Важливо дати чіткі, зрозумілі, наукові визначення всіх основних термінів курсової роботи, розкрити їх сутність, зміст.

Загальний обсяг другого параграфа становить 3 – 4 сторінки.

Як визначити основні поняття курсової роботи?

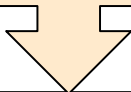
Основними поняттями вважаються ті, які розкривають зміст роботи. Всі основні поняття зазначені в темі курсової роботи.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

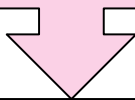
Основні поняття: дослідницькі вміння, дослідницькі вміння учнів 4 класу, формування дослідницьких умінь, громадянська та історична освітня галузь.

Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

Основні поняття: мовлення, розвиток мовлення, розвиток мовлення учнів 4 класу, цифрові інструменти, цифровий сторітелінг.

Тема курсової роботи «Формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики за допомогою цифрових інструментів»

Основні поняття: алгоритм, алгоритмічне мислення, програмне забезпечення, цифрові інструменти, урок інформатики, учні 3 класу.

Як дати визначення основним поняттям курсової роботи?

Серед опрацьованих джерел потрібно обрати ті, у яких подається визначення понять, розглядається їх характеристика. Доцільно розглянути погляди вчених різних галузей науки – психології, педагогіки, методики та інших (залежно від теми дослідження, може бути інформатика, суспільствознавство, мистецтво тощо). Деякі основні поняття варто шукати в педагогічних, психологічних словниках, енциклопедіях, підручниках для студентів (в кінці багатьох є словник термінів).

Подачу такого матеріалу можна описати або розмістити за допомогою таблиці основних понять, де зазначити прізвище автора, визначення поняття та посилання на джерело цитування (Таблиця 2).

Таблиця 2

Розуміння основних понять дослідження

Автор, джерело	Поняття	Зміст поняття

Як зробити таблицю?

Варіант 1. Таблицю можна створити безпосередньо в документі **Microsoft Word**. Для цього на верхній панелі інструментів знайти вкладку **Вставлення**, обрати **Таблиці**, у вікні, що з'явиться вибрати опцію **Вставити таблицю**, обрати потрібну кількість стовпців, рядків, натиснути **ОК** (рис. 25).

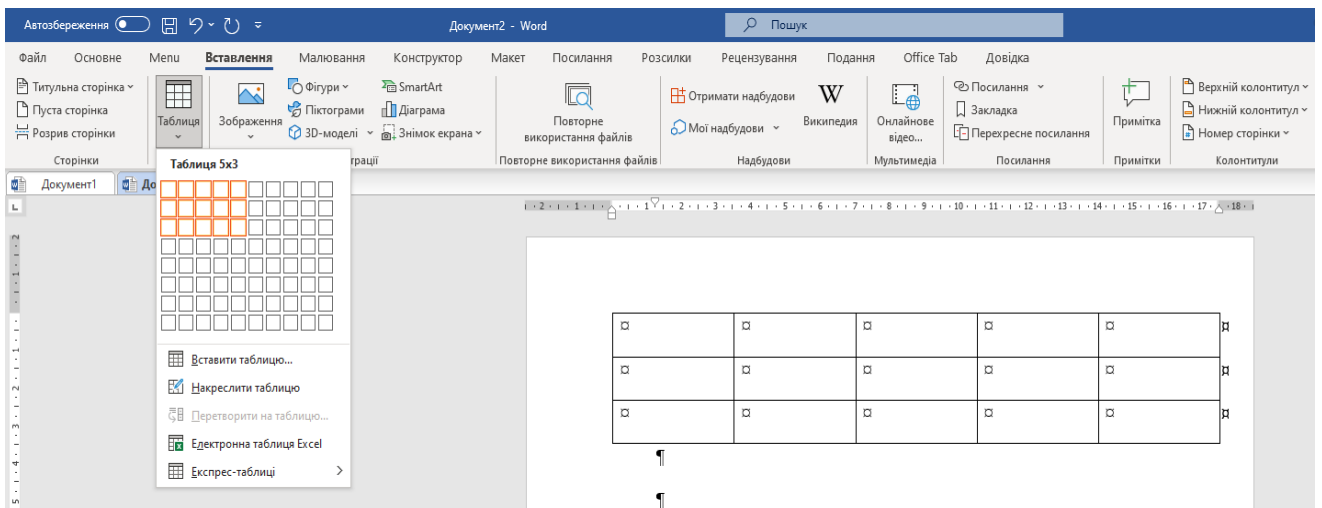

Рис. 25. Створення таблиці у Microsoft Word

Варіант 2. Можна створити таблицю за допомогою презентації **Power Point** і перенести (скопіювати) її в курсову роботу. Для цього так само в презентації потрібно обрати позначку **Додати таблицю**, у вікні, що з'явиться, зазначити кількість стовпців, рядків, натиснути **ОК**. Для редагування таблиці на верхній панелі інструментів обрати потрібні опції – стилі таблиці, колір фону, тексту, розмір і стиль шрифту, межі таблиці тощо (рис. 26).

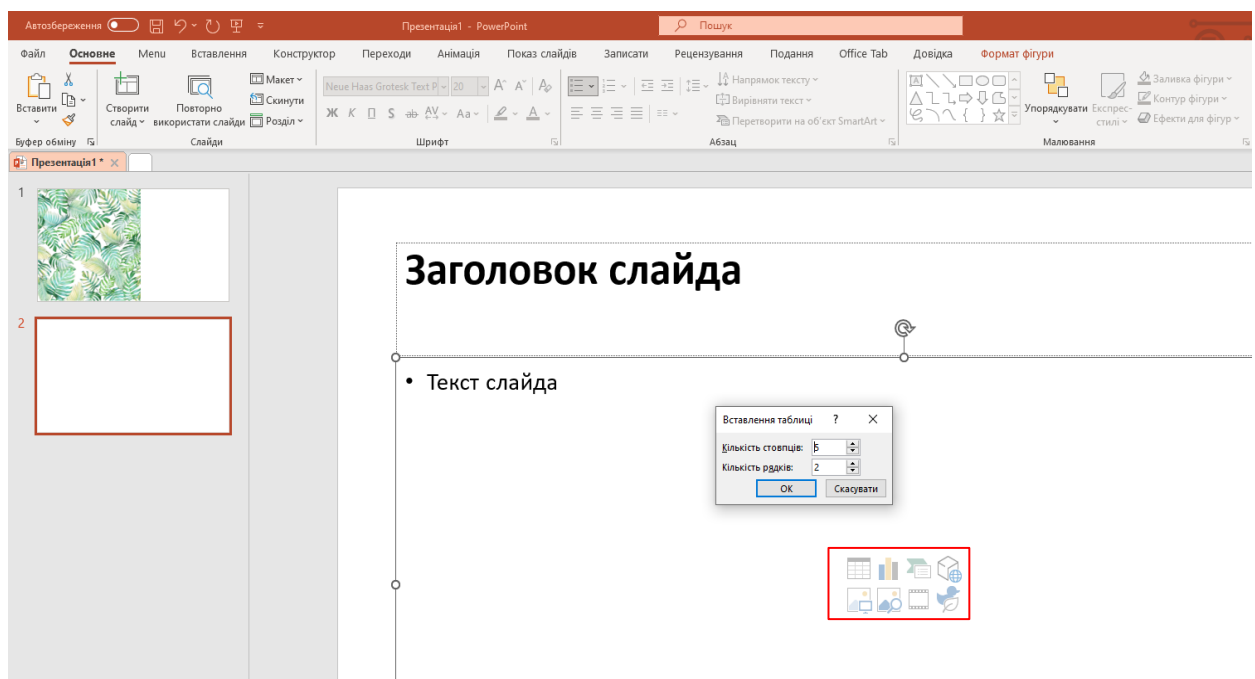

Рис. 26. Створення таблиці у Power Point

Варіант 3. Також можна скористатися цифровим інструментом **Canva**: обрати із запропонованих шаблонів таблицю; редагувати за власним уподобанням

та тематикою; завантажити та перенести в курсову роботу. На малюнку представлені різні варіанти для створення таблиці (рис. 27).

▼ Шаблони Canva (620)

Зроблено співавторами Canva

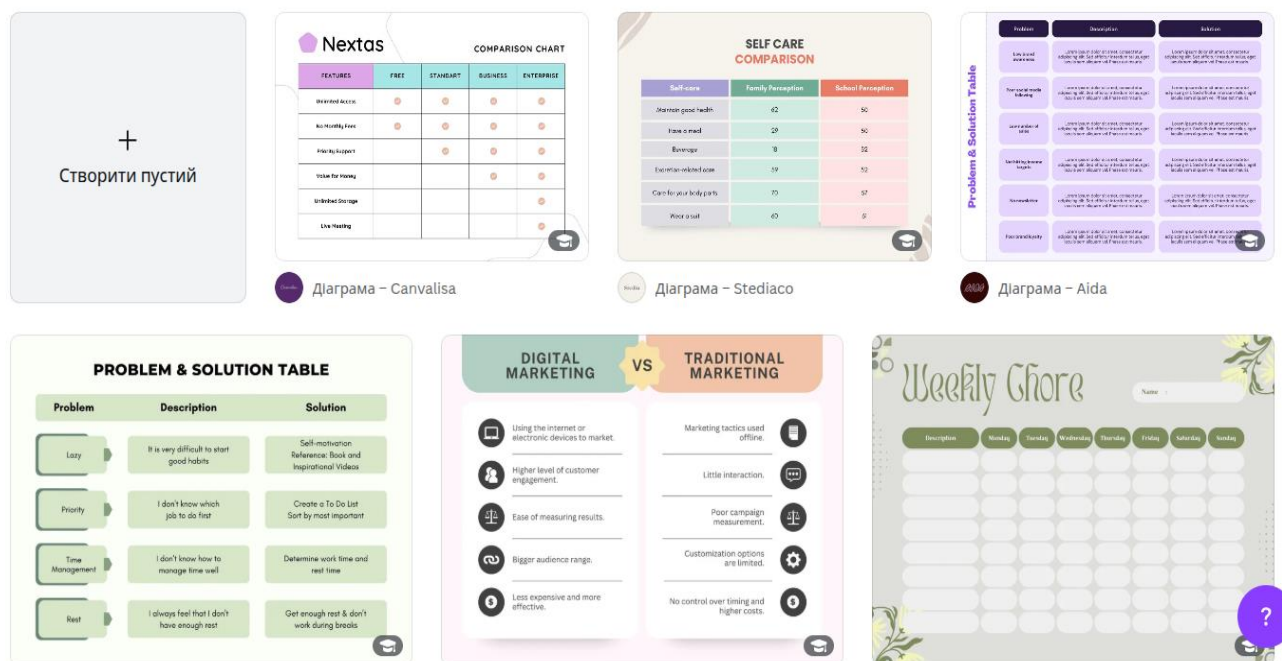

Рис. 27. Таблиця в застосунку Canva

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Усі записи в таблиці роблять шрифтом **Times New Roman 14** кегль. За умови великого обсягу тексту можна змінити розмір шрифту до 12, але **не можна змінювати стиль шрифту**. Недоцільно розміщувати великий обсяг текстової інформації в таблиці, такий матеріал краще подати описово.

Як правильно оформити таблиці?

Кожна таблиця, що розміщується в курсовій роботі, має назву і підпис із номером. Таблиці розміщуються після тексту, де вони згадуються і нумеруються послідовно (за винятком таблиць у додатках) у межах основної частини. У правому верхньому куті над відповідним заголовком розміщується напис «Таблиця» із зазначенням номера. Зрозуміла, лаконічна назва таблиці, що відображає представлені матеріали, розміщується посередині та виділяється жирним шрифтом. Таблиці розміщуються на одній сторінці, не розриваються.

Необхідно в тексті роботи зазначити, що матеріали представлені в таблиці, після чого розмістити таблицю.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Різні погляди вчених на трактування поняття дослідницькі уміння в педагогіці подані в Табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «дослідницьке вміння» в науковій літературі

Автор, джерело	Визначення
О. Вознюк [3]	«сукупність систематизованих знань, умінь і навичок особистості, поглядів і переконань, які визначають функціональну готовність учнів та студентів до творчого пошукового розв’язання пізнавальних задач»;
М. Головань, В. Яценко [4]	«сукупність інтелектуальних, практичних і організаторських умінь, спрямованих на виконання діяльності дослідницького характеру».
Г.Черненко [31]	«вміння самостійно проводити спостереження й досліди в ході вирішення дослідницької задачі»;

Важливо на основі визначення понять науковцями дати власне узагальнене розуміння поняття, яким буде користуватися студент у роботі або виділити одне з визначень науковців, трактування якого відповідає контексту курсового дослідження. Формулювання поняття має бути однозначним, зрозумілим, чітким.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

У науковій літературі поняття «дослідницькі вміння» тлумачать як: «сукупність інтелектуальних і практичних дій, що забезпечують здатність особистості до самостійних спостережень, узагальнення, аналізу процесів і явищ дійсності; до набуття нових знань і застосування їх відповідно до поставленої мети дослідницької діяльності» (М. Вашуленко, С. Дубовик) [1, с.4.]; вміння самостійно проводити спостереження й досліди в ході вирішення дослідницької задачі (Г. Черненко) [31, с. 226]; складне психічне утворення (синтез дій інтелектуальних, практичних, самоорганізації та самоконтролю – засвоєних і закріплених у способах діяльності), яке лежить в основі готовності школярів до пізнавального пошуку і виникає в результаті управління навчально-дослідницькою діяльністю учнів (Н. Недодатко) [22, с. 7]. Погоджуємося з думкою М. Вашуленко і С. Дубовик щодо розуміння *дослідницьких умінь молодших школярів* як «сукупності інтелектуальних і практичних дій, що забезпечують здатність особистості до самостійних спостережень, узагальнення, аналізу процесів і явищ дійсності» [1, с. 4.].

Або

У контексті курсової роботи тлумачимо *дослідницькі вміння молодших школярів* як сукупність інтелектуальних і практичних дій для вирішення дослідницьких завдань.

Варто звернути увагу на формулювання понять типу «... **уміння учнів 4 класу**», визначення яких важко знайти в науково-методичній літературі та

потрібно формулювати самостійно. У такому разі вже узагальнене визначення уточнюється віковими особливостями учнів.

Дослідницькі уміння учнів 4 класу розглядаємо як сукупність інтелектуальних і практичних дій, що забезпечують здатність учнів 4 класу до самостійних спостережень, узагальнення, аналізу процесів і явищ дійсності.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Усі терміни узагальнених визначень понять **виділяють курсивом**. Саме ці поняття потім зазначають у висновках.

РЕКОМЕНДУЄМО

Для викладу думок у другому параграфі доцільно використовувати такі наукові вислови:

Педагоги тлумачать, роз'яснюють, інтерпретують, розуміють поняття «» як ...

Науковці визначають категорію «...» як ...

Дефініцію «» в педагогічній літературі розуміють як ...

Погоджуємося з думкою вченої/го ..., що ...

Низка авторів/дослідників/науковців/педагогів/учених надають перевагу тлумаченню поняття «» у контексті

Аргументованим є також підхід професора ...

Також становить інтерес позиція вченої/го ..., згідно з якою

За твердженням учених ...

Таким чином, на основі теоретичного аналізу літератури ми приходимо до висновку, що ...

Узагальнюючи роздуми науковців, під «...» в контексті початкової освіти будемо розуміти

Отже, узагальнення вище вказаного матеріалу дало можливість визначити поняття «...» як

Дослідники О., В., К. схарактеризували провідні ознаки «...», а саме:

Як схарактеризувати основні поняття курсової роботи?

Для характеристики основних понять потрібно розкрити їх функції, ознаки, особливості, структуру (компоненти, частини, складники), види (класифікація), механізм дії тощо. Також зазначити які фактори, чинники, умови впливають на розвиток, формування знань, умінь, навичок, компетентностей молодших школярів, важливі для цього методи, форми, способи, засоби, прийоми.

Під час роботи над характеристикою основних понять варто орієнтуватися і дати відповіді на запитання, що представлені на *рис. 28*.

Які функції? Яку роль виконує?
Які ознаки? Які специфічні властивості?
Яка структура? З чого складається?
Яким буває? Які види існують?
Як функціонує? Як діє? Що впливає?
Як розвивати, формувати? Які умови, фактори, чинники, методи, способи,

Рис. 28. Коло запитань для характеристики основних понять

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Для висвітлення більшості тем і основних понять доцільно розглянути та проаналізувати вимоги, що зазначені в Державному стандарті початкової освіти, Типових освітніх програмах для учнів 1-4 класів з огляду на:

- досягнення результатів навчання здобувачів початкової освіти;
- визначення мети та завдань освітньої галузі, інтегрованого курсу, предметів;
- визначення змістових ліній, тем, що пропонуються для вивчення.

Для кращого розкриття базових понять дослідження можна використовувати схеми, таблиці, які візуалізують, конкретизують або узагальнюють їх зміст. Доцільними будуть такі схеми: для відображення класифікації певних умінь учнів, методів, форм, прийомів, засобів навчання, видів завдань тощо; для зображення послідовності етапів роботи, алгоритмів дій учнів; для усвідомлення зв'язків, взаємозалежностей різних чинників.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Погоджуємося з класифікацією дослідницьких умінь учнів початкової школи, що запропонували українські дослідники М. Вашуленко і С. Дубовик [1, с. 4.]. Цю класифікацію схематично відображено на рисунку 3.

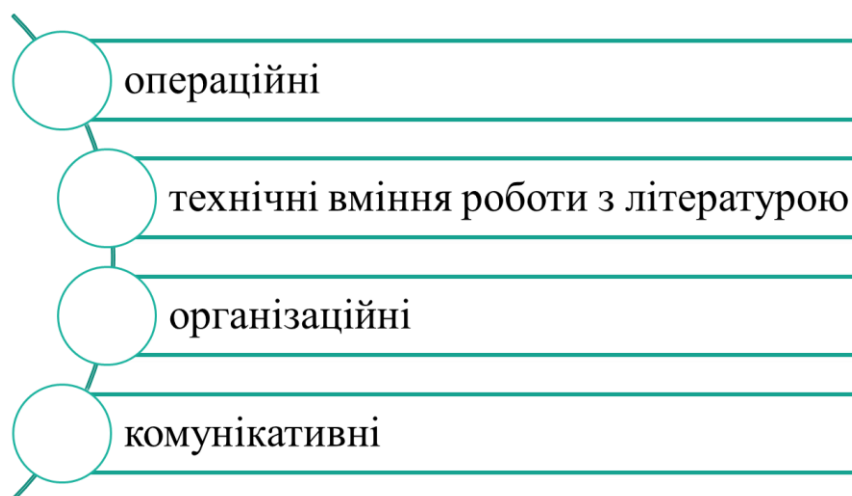

Рис. 3. Класифікація дослідницьких умінь молодших школярів за М.Вашуленко і С.Дубовик

Як створити схеми, рисунки?

Варіант 1. Схеми, які допомагають візуально представити інформацію, можна самостійно створити безпосередньо в документі **Microsoft Word**. Для цього на панелі інструментів обрати **Вставлення, Ілюстрації**, у вікні, що з'явиться,

вибрати **Фігури**, обрати із запропонованих потрібні фігури для схеми, що зображено на *рис. 29*.

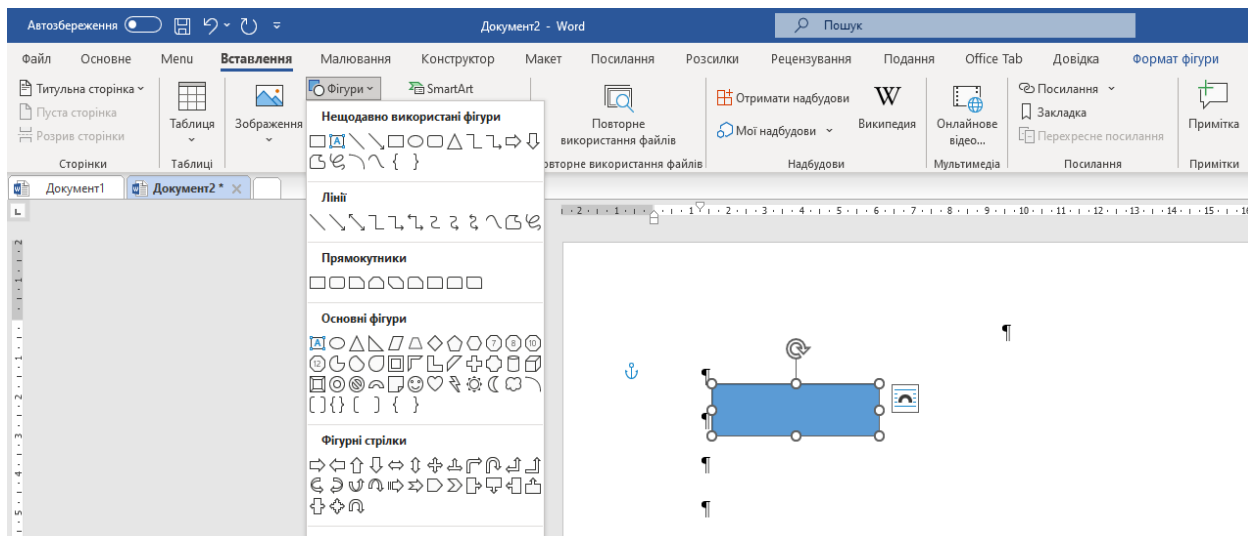

Рис. 29. Вставлення фігур у документ

Щоб створена схема чи малюнок виглядали як один нероздільний фрагмент, потрібно **Виділити** всі окремі фігури. Для цього слід затиснути кнопку Ctrl або Shift і натиснути по чергову на всі об'єкти схеми, у контекстному меню (натиснути праву кнопку миші) й обрати **Групування**, як зазначено на *рис. 30*.

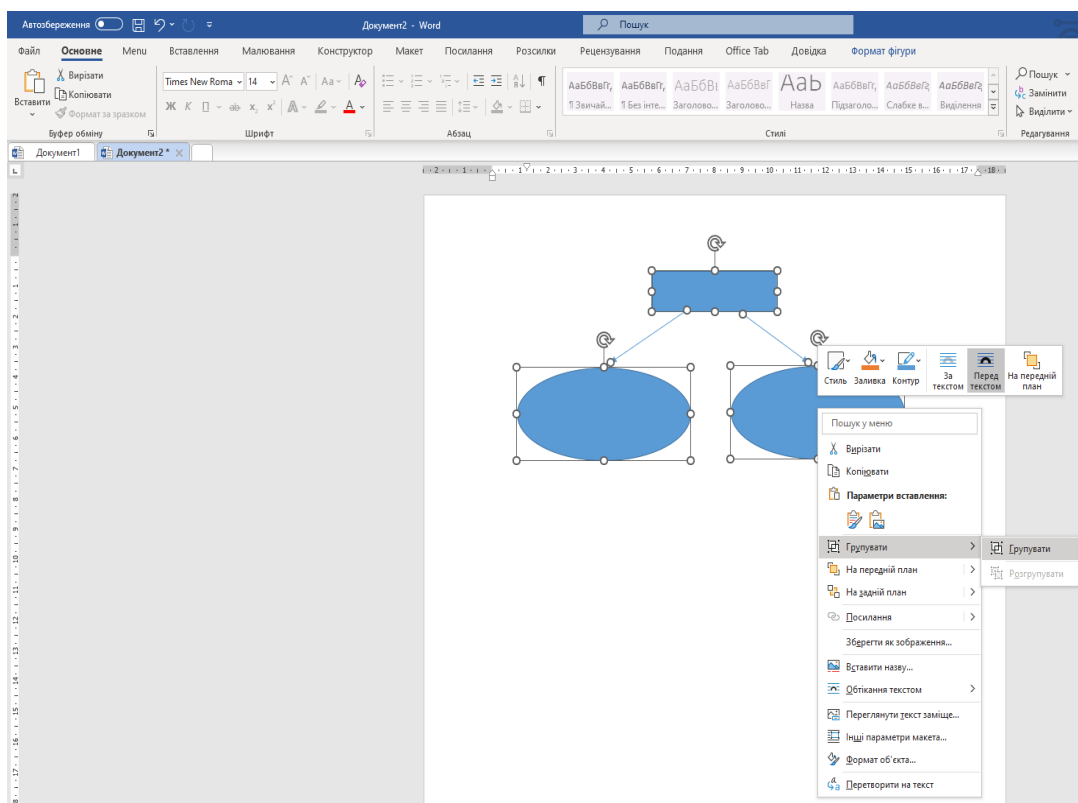

Рис. 30. Групування об'єктів у Microsoft Word

Варіант 2. У вкладці **Ілюстрації** можна обрати опцію **SmartArt**, із запропонованого списку обрати ту, яка краще відображає задум автора і створити схему (рис. 31).

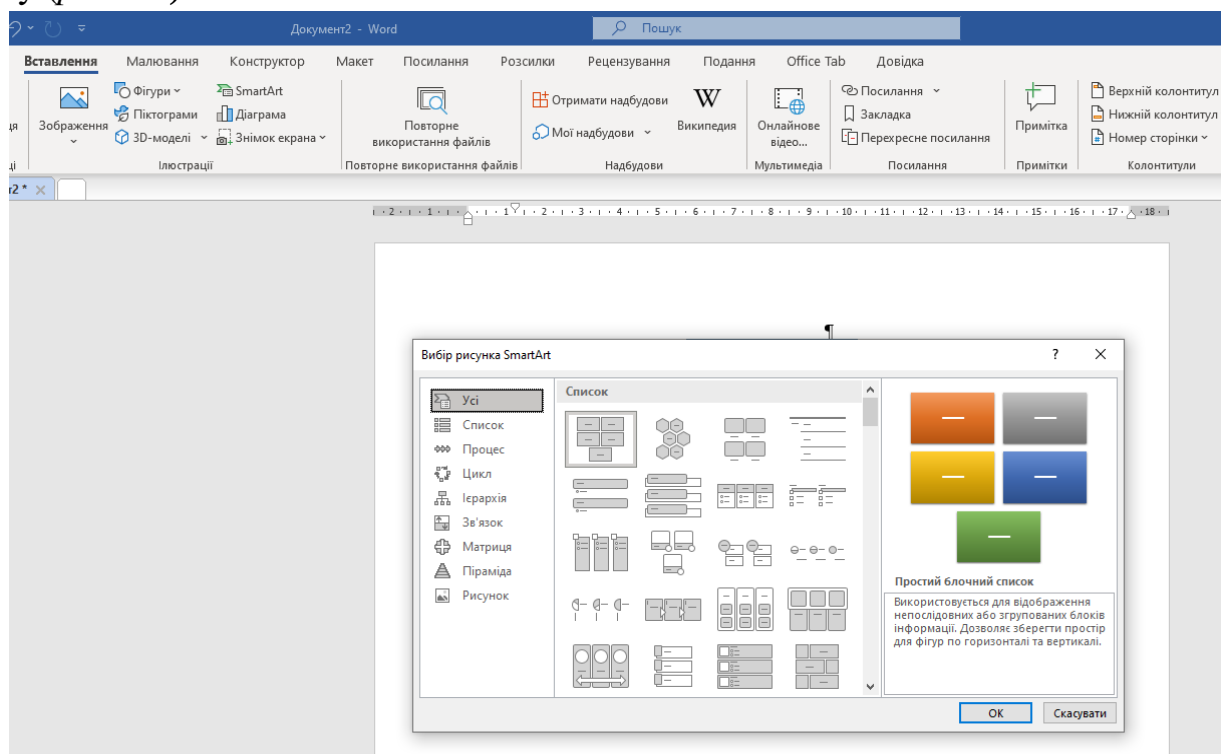

Рис. 31. Створення схеми у SmartArt

Варіант 3. Можна скористатися цифровими інструментами у застосунку Canva. У стрічці пошуку ввести слово **Схема** і застосунок запропонує свої варіанти шаблонів (рис. 32). Далі редагуємо обраний варіант шаблону, після остаточного редагування завантажуюмо як малюнок і вставляємо в курсову роботу.

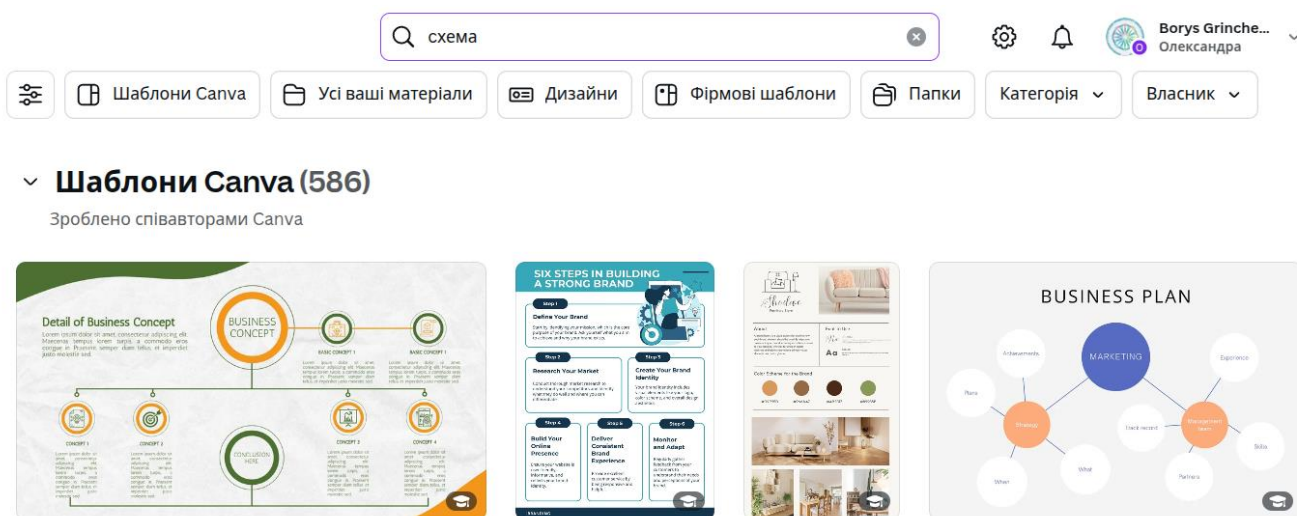

Рис. 32. Створення схеми у застосунку Canva

Як зафіксувати схеми, рисунки у документі?

Якщо у Вашій роботі необхідно додати рисунки, фотографії чи скриншоти, після вставлення у текстовий документ потрібно натиснути на зображення правою кнопкою миші й відкрити **Контекстне меню**, обрати **Властивості**. Після цього обрати як символ, центр (рис. 33-34).

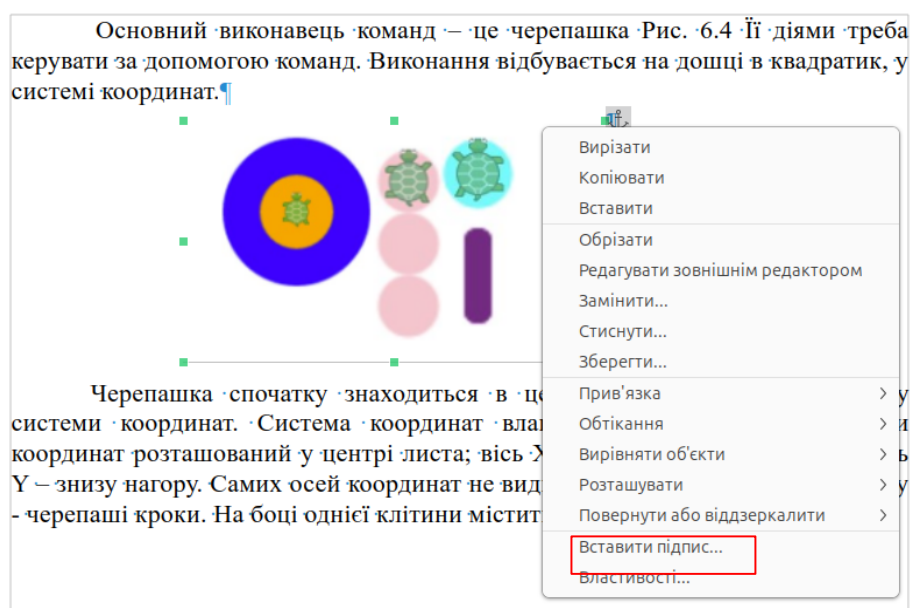

Рис. 33. Виклик контекстного меню у документі LibreOffice

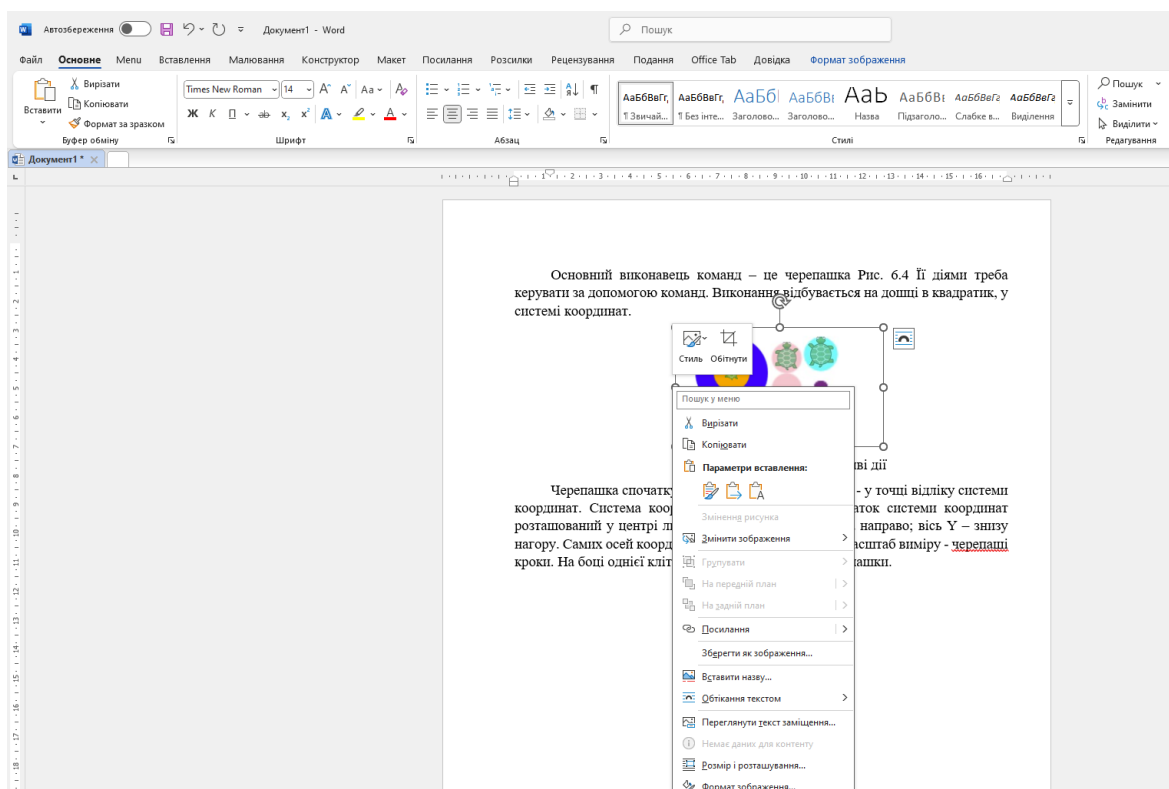

Рис. 34. Виклик контекстного меню у документі Microsoft Word

Як правильно оформити схеми, рисунки?

Ілюстрації (рисунки, графіки, схеми, діаграми, фото знімків) подаються безпосередньо після тексту, де вони описуються, розміщуються по центру сторінки. Ілюстрації позначають словом «Рис.», зазначають номер і назву. Нумерація рисунків послідовна для всієї основної частини курсової роботи. У тексті роботи потрібно зазначити, що саме подається на схемі, малюнку.

Рис. 1. Види уроків для формування дослідницьких умінь учнів 4 класу

Усі таблиці, схеми, рисунки, діаграми в курсовій роботі студент/ка створює самостійно. У разі запозичення схеми в іншого автора потрібно зазначити це в тексті та підписі.

створено на основі поглядів автора....

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Текст у схемах, рисунках друкують шрифтом **Times New Roman 14 кегль**.

Схеми, рисунки мають бути виконані самостійно, тобто автором курсової роботи. У разі запозичень зазначається інший автор.

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ використання сканованих копій схем, таблиць інших авторів.

Як логічно подати матеріал?

Важливо матеріал другого параграфа представити в логічній послідовності, поступово розкриваючи всі поняття, починаючи від загальних до конкретних. Логіка подачі матеріалу в параграфі 2 може бути представлена відповідно до поданої схеми на *рис. 35*.

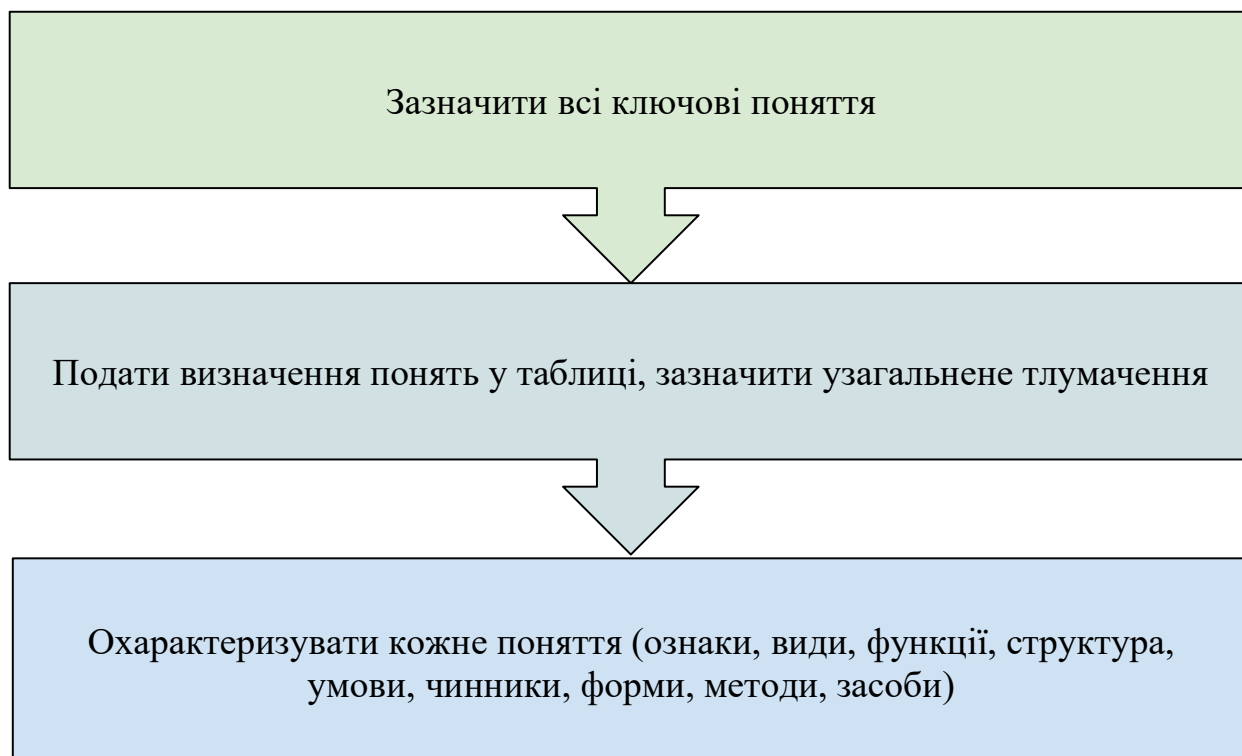

Рис. 35. Логіка викладу матеріалу другого параграфа

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Дослідницькі уміння (дати визначення)

Дослідницькі уміння учнів 4 класу (дати визначення, зазначити види).

Формування дослідницьких умінь – це (дати визначення, окреслити чинники, що впливають на формування)

Широкі можливості для формування дослідницьких умінь молодших школярів має вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Громадянська та історична освітня галузь – це (дати визначення, зазначити мету, особливості вивчення)

Окреслити результати навчання учнів 4 класу, які стосуються формування дослідницьких умінь

Розкрити способи, методи, форми роботи вивчення громадянської та історичної освітньої галузі, які сприяють формуванню дослідницьких умінь учнів 4 класу.

Якщо обирається лише один спосіб, то схарактеризувати його детально.

- ☒ Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
- ☒ Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
- ☒ Дотримуватися правил академічної доброчесності
- ☐ Усно і письмово спілкуватися українською та іноземною мовами.

Я розумію всі основні поняття і підготувала другий параграф

КРОК 5. На основі опрацьованої літератури визначити особливості розв’язання проблеми під час вивчення зазначеної освітньої галузі, предмета, інтегрованого курсу. Підготувати параграф 3.

3 параграф. Особливості розв’язання проблеми в початковій школі. Описуються і визначаються особливості (специфічні властивості) проблеми та її розв’язання в початковій школі.

Обсяг третього параграфа становить 2-3 сторінки.

Як визначити та описати особливості проблеми?

Потрібно зазначити які труднощі можуть виникати під час розвитку, формування знань, умінь, навичок, компетентностей учнів початкової школи, що обумовлені віковими психологічними особливостями дітей молодшого шкільного віку. Так, доцільно визначити психологічні особливості, що залежать від особливостей сприйняття інформації, типу мислення, мовлення, пам’яті, уяви учнів початкової школи. На основі визначених психологічних особливостей слід схарактеризувати дидактичні особливості, що впливають на мотивацію навчання, пізнавальний процес, вибір методів, форм, способів подачі, розуміння, усвідомлення матеріалу, що вивчається. Також важливо окреслити методичні особливості, що обумовлені вивченням матеріалу з обраних теми, предмета, інтегрованого курсу, освітньої галузі початкової школи. Ці специфічні властивості визначаються на основі аналізу літератури, вивчення досвіду практики початкової школи. Вони чіткі, конкретні, змістовні та зрозумілі. Саме на врахування визначених студентом/студенткою особливостей буде спрямована розробка власного методичного інструментарію.

Подаємо один із варіантів формулювання особливостей проблеми.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Увага учнів молодшого шкільного віку короткотривала, тому дослідницькі завдання мають викликати інтерес, бути чіткими, структурованими, тобто вчителю потрібно визначити конкретні дії, які будуть виконувати учні.

ДОПОМОГА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Коли важко чітко визначити особливості розв'язання проблеми, окрім вивчення наукових джерел, консультації з керівником, можна використати думку Штучного інтелекту (AI). Для цього потрібно обрати один або кілька ресурсів, задати однакові запити та порівняти відповіді. Не забувайте під час використання штучного інтелекту застосовувати критичне мислення та перевіряти всю інформацію, що надається застосунками.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Штучний інтелект (Artificial intelligence, AI) – це «напрямок в інформатиці та інформаційних технологіях, завданням якого є відтворення за допомогою обчислювальних систем та інших штучних пристроїв розумних міркувань і дій» [27]. У літературі можна побачити різні варіанти скорочень, як-от: ШІ (Штучний інтелект), ГШІ (Генеративний штучний інтелект) і англomовна назва AI (Artificial intelligence). Генеративний штучний інтелект – різновид ШІ, який застосовується для створення нового контенту, включаючи аудіо, код, зображення, текст, відео тощо. Одним із найпоширеніших варіантів застосування генеративного штучного інтелекту є LLM.

Large Language Models – це неймережі, створені для вирішення різноманітних завдань обробки природної мови [27].

Нині використання ГШІ значно спрощує написання наукових робіт, допомагає аналізувати інформацію та підвищує якість академічного тексту. Доцільне використання ГШІ дозволяє зекономити час, підвищити ефективність дослідницької діяльності, значно покращити якість досліджень, розширюючи доступ до інформації та спрощуючи аналітичні процеси.

У підготовці наукової роботи ГШІ може допомогти:

1. Сформулювати структуру наукової роботи, пропонуючи логічні плани та варіанти формулювань.
2. Здійснювати швидкий пошук і аналіз літератури, надаючи посилання на релевантні джерела.
3. Генерувати текстові матеріали, що можуть слугувати основою для наукової роботи.
4. Оптимізувати роботу з джерелами – перевіряти достовірність фактів, цитувати роботи та формувати бібліографію.

Який цифровий ресурс обрати?

Для написання курсової роботи можуть бути корисними такі мовні моделі Генеративного Штучного Інтелекту (ГШІ), як: ChatGPT (OpenAI) (<https://chatgpt.com/>); Google Bard (Gemini) (<https://gemini.google.com/>); Claude (Anthropic), (<https://claude.ai>); Perplexity AI (<https://www.perplexity.ai/>).

Кожна з таких моделей має свої можливості, особливості, сильні сторони, вміє краще виконувати певні операції з інформацією. Переваги та недоліки різних застосунків генеративного штучного інтелекту подано в *таблиці 3*.

Таблиця 3

Порівняльна характеристика генеративних ШІ для роботи над проблемою

Ресурс ГШІ	Можливості	Обмеження	Використання
ChatGPT (OpenAI)	- Ідеї, варіативність, генерація тексту, пояснення, структурування матеріалу; - формулювання тем, підбір методик; - аналіз джерел та підготовка підсумків.	- Може генерувати неперевірену інформацію; - не має доступу до закритих наукових баз.	- Структурування роботи; - формування вступу, висновків; - допомога у виборі методів дослідження.
Google Bard (Gemini)	- Швидкий пошук інформації в мережі; - вміє аналізувати веб-джерела; - може працювати з мультимодальними запитам.	- Обмежена точність академічних відповідей; - може містити неточні факти.	- Пошук актуальної інформації; - аналіз сучасних подій та тенденцій у сфері освіти.
Claude (Anthropic)	- Генерує довгі, логічно зв'язані тексти; - має кращу контекстну пам'ять; - добре підходить для роботи з академічними текстами.	- Іноді повільний у відповіді; - відсутній доступ до онлайн-ресурсів.	- Формування теоретичних розділів; - аналіз концепцій і порівняльних характеристик.
Perplexity AI	- Проводить глибокий пошук у відкритих академічних джерелах; - надає посилання на першоджерела; - аналізує інформацію.	- Обмежений доступ до закритих наукових баз; - може видавати повторювані відповіді.	- Швидкий збір та аналіз літератури; - підбір першоджерел для посилань.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Під час роботи з ГШІ зверніть увагу на безпечність застосунків, які використовуєте.

Як перевірити безпечність застосунків ГШІ?

Безпечному використанню застосунків з генеративним штучним інтелектом допоможе критичне мислення і дотримання простих рекомендацій:

1. Перевірити репутацію розробника – на скільки відомий і авторитетний у галузі ГШІ, познайомитися з відгуками інших користувачів.
2. Познайомитися з політикою конфіденційності – звернути увагу на те, які дані збираються та як вони використовуються, чи зберігаються ваші запити та, чи використовуються вони для навчання моделі.
3. Перевірити, які дозволи вимагає застосунок – чи відповідають вони функціональності застосунку; уникати застосунків, що запитують надмірний доступ до даних пристрою.
4. Перевірити механізми оновлення та виправлення помилок – чи регулярно оновлюється застосунок, звернути увагу на швидкість реакції на виявлені вразливості.
5. Перевірити опції контролю даних користувача – чи можна видалити, експортувати або відкликати свої дані за запитом, шукати опції для обмеження використання ваших даних.
6. Завантажувати ГШІ-застосунки лише з офіційних джерел (App Store, Google Play).

Як написати запит?

Важливо чітко сформулювати запитання, запит (prompt), завдання для ШІ, конкретизувати всі деталі. Тоді відповідь буде більш конкретною.

Prompt – коротка текстова інструкція, яка допомагає ШІ правильно виконати запит, завдання людини. Українською слово «prompt» перекладають як «підказка», «запит».

Для того, щоб створити запит потрібно:

1. Продумати сутність запитання, кінцевий результат, який хочете отримати.

2. Чітко, лаконічно сформулювати запитання.
3. Додати контекст: уточнити за потреби (наприклад, клас, предмет, конкретні аспекти проблеми).
4. Якщо отримана відповідь вас не влаштовує, то можна перефразувати запит.
5. Додайте запитання на уточнення, доповніть запит більш конкретною інформацією.
6. Зберігайте тематику чату за потреби.
7. Експериментуйте.

РЕКОМЕНДУЄМО

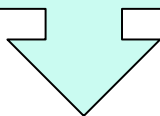
Покращити свої запити допоможе ресурс [PromptPerfect](#).

Як обробити відповідь?

Отримавши відповідь ШІ, потрібно уважно прочитати, критично оцінити, скоротити зайве, уточнити, конкретизувати відповідь, доповнити інформацією з опрацьованих вами джерел. ШІ не завжди дає ту відповідь, на яку ви очікуєте, але зазначає напрями, дає поради, рекомендації щодо розв'язання проблеми, показує вектор напрямку дослідження.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Для визначення особливостей формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі зробили запит до ChatGPT (<https://chatgpt.com/>), зазначивши тему курсової роботи та уточнивши, що потрібно визначити психологічні, дидактичні й методичні особливості. Формулювання запиту представлено на *рис. 36*.

Чим я можу вам допомогти?

Тема курсової роботи: «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі», сформулюй особливості формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі». Зазнач психологічні, дидактичні і методичні особливості

+ Шукати Обґрунтуй

Створити зображення Створи стислий виклад тексту Аналізувати зображення ще

Рис. 36. Сформований запит до ChatGPT

ШІ надав відповідь, що зображена на *рис. 37*.

1. Психологічні особливості

✓ Вікові характеристики

- Учні 4 класу активно пізнають навколишній світ, однак їхнє мислення залишається конкретно-образним. Для успішного формування дослідницьких умінь необхідно використовувати візуальні, інтерактивні та практичні
- Розвивається допитливість, зростає інтерес до історії рідного краю, важливих подій і персоналій.
- Формуються навички рефлексії: діти починають аналізувати власний досвід та думки.

✓ Мотивація та емоційні особливості

- Четвертокласникам потрібні цікаві завдання, що мають особистісний сенс (дослідження історії родини, традицій свого міста чи села).
- Важливо підтримувати їхню допитливість через емоційно забарвлені історії, казки, легенди, що пов'язані з громадянами.
- Позитивна емоційна атмосфера сприяє активному залученню учнів у дослідницькій діяльності.

✓ Розвиток соціальних навичок

- Діти активно навчаються у співпраці, тому важливо використовувати групові форми роботи, командні проекти.
- Формується відповід

Рис. 37. Відповідь на запит до ChatGPT

Як бачимо, серед запропонованих відповідей не всі стосуються особливостей, деякі зазначені як рекомендації, пропозиції організації освітнього процесу, а деякі не стосуються конкретно вивчення громадянської та історичної освітньої галузі. Проте, у відповіді III є корисна інформація, яку можна використати, уточнивши її та доповнивши.

Варіант 1 (доповнення)

Розвивається допитливість, зростає інтерес до історії рідного краю, важливих подій та персоналій → **доповнити:** відповідні дослідницькі завдання, що пропонуються учням мають бути спрямовані на пізнання історії села, міста, де проживають школярі, на вивчення життя і діяльності видатних історичних і сучасних осіб, що цікавлять учнів.

Варіант 2 (переформулювання)

Четвертокласникам потрібні цікаві завдання, що мають особистісний сенс → **переформулювати:** Дослідницькі завдання, що пропонуються учням мають враховувати особистісні інтереси, які стосуються вивчення історії, традицій, звичаїв, минулого їх родини, сім'ї, бути спрямованими на пізнання минулого і сучасного селища, міста, де проживають школярі.

Врахуйте, що III не окреслив усіх особливостей.

Для отримання повної інформації запитали думку Perplexity (<https://www.perplexity.ai/>). Запитання сформулювали подібним чином, що представлено на *рис. 38*.

Рис. 38. Сформований запит до Perplexity

Відповідь, що отримали, презентовано на *рис. 39*.

✳ Відповідь

Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі передбачає комплексний підхід, який охоплює психологічні, дидактичні та інші особливості. Нижче розглянемо ці аспекти більш детально.

Психологічні особливості

1. Розвиток пізнавального інтересу: Учні цього віку мають природну цікавість до навколишнього світу та історії своєї країни. Стимулювання цього інтересу через інтерактивні поняття та реальні приклади сприяння розвитку дослідницьких умінь 2 3 .
2. Формування самостійності: Діти в цьому віці починають розвивати свої самостійні дії та рішення. Залучення їх до самостійної роботи над проектами та завданнями допоможе сформувати самостійність та відповідальність 2 3 .
3. Розвиток критичного мислення: Дослідницька діяльність сприяння розвитку критичного мислення та аналізу інформації, що є кількістю психологічних аспектів для подальшого навчання та кар'єрного зростання 2 3 .

Дидактичні особливості

1. Проблемне навчання Використання : проблемних завдань дозволяє учням розвивати свої пізнавальні інтереси та самостійно шукати рішення реальних проблем 2 3 .
2. Проектне навчання: Реалізація проектів дозволяє дітям отримати свої знання на практиці та розвивати творчі здібності 2 3 .
3. Інтерактивні технології: Включення інтерактивних технологій у навчальний процес забезпечує ефективність навчання та зацікавленість учнів у дослідницькій діяльності 2 .

Рис. 39. Відповідь на запит до Perplexity

Серед запропонованих відповідей цінною для теми курсової роботи є та, яка стосується проблемного навчання.

Варіант 3 (формулювання на основі поданих ідей)

Розвиток пізнавальних інтересів буде врахований за умов використання проблемних завдань, самостійного пошуку розв'язання реальних проблем, отже дослідницькі завдання для учнів 4 класу мають передбачати вирішення реальних проблем, які стосуються життя школярів, шкільної спільноти, громади села, міста.

Як логічно подати матеріал?

Для логічного викладу матеріалу доцільно окреслити спочатку ті особливості, що стосуються вікових властивостей учнів певного класу, потім визначити ті, які стосуються дидактики й ті, що обумовлені вивченням освітньої галузі, предмета, конкретної теми (рис. 40).

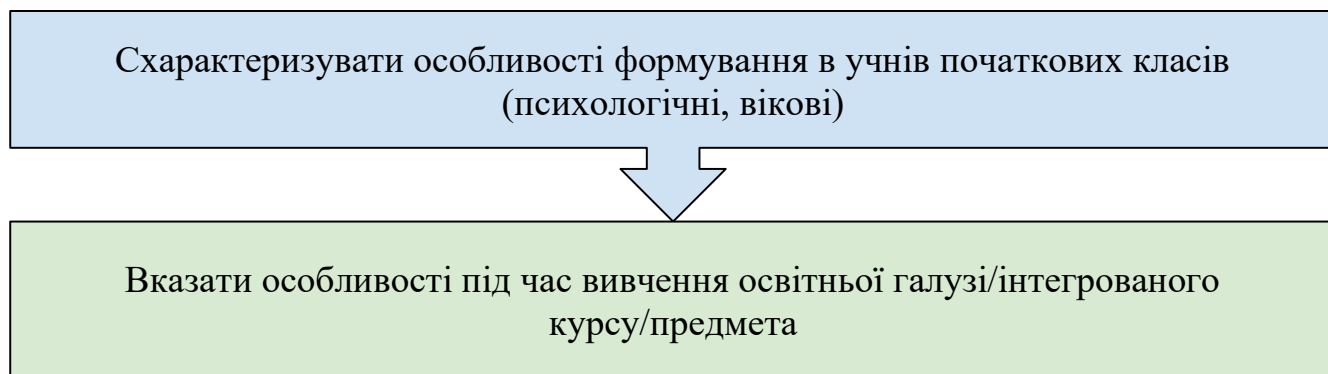
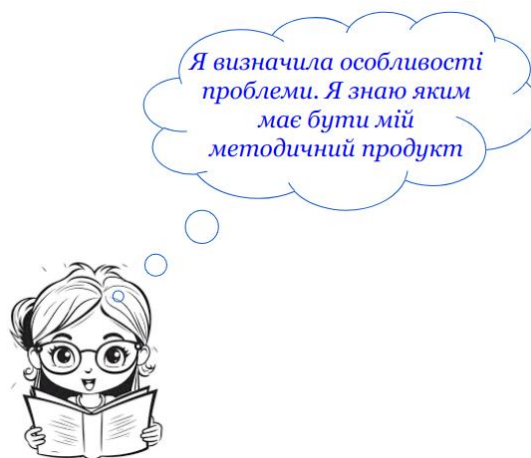

Рис. 40. Логіка викладу матеріалу третього параграфа

- ☒ Виявляти, ставити та вирішувати проблеми
- ☒ Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
- ☒ Обирати оптимальні форми, методи, технології, засоби формування компетентностей
- ☐ Письмово викладати думки

КРОК 6. Самостійно створити практичний матеріал з методики для розв'язання проблеми (вправи, завдання, ігри, урок, наочність; цифровий інструментарій до нього; критерії оцінювання). Підготувати параграф 4.

4 параграф. Методичний інструментарій для розв'язання проблеми в початковій школі. Подається опис самостійно розробленого, створеного, змодельованого методичного інструментарію для початкової школи, який допоможе вирішити поставлені завдання, відповідатиме особливостям дітей молодшого шкільного віку, вивченню певної теми, розділу, предмета, інтегрованого курсу або освітньої галузі.

Загальний обсяг четвертого підрозділу становить 3-4 сторінки.

Що вважається методичним продуктом?

Методичним продуктом (інструментом) вважається самостійно змодельований матеріал, який застосовують для проведення уроків у початковій школі для вирішення певних завдань (формування компетентностей, знань, умінь, навичок, цінностей; розвиток мислення, мовлення, уяви тощо). Він має бути **практичного спрямування**, представляти готовий методичний матеріал, який можна застосовувати під час вивчення конкретної теми, предмета, курсу, освітньої галузі в певному класі початкової школи. Варіанти методичного продукту для курсової роботи з фахових методик у початковій школі представлені схематично (рис. 41).

Дидактичні матеріали

Ресурси, що підтримують навчання

Методика

Методи та підходи до навчання

Уроки

Форми організації освітнього процесу

Вправи

Практичні завдання для тренування

Рис. 41. Варіанти методичного продукту

Для методичного інструментарію до курсової роботи з фахових методик, предметних дидактик початкової освіти пропонуються наступні варіанти:

Варіант 1 – урок, який моделюється для різних форм навчання (очної, синхронної та асинхронної дистанційної), за різними освітніми програмами (Типові освітні програми за редакцією Р. Шияна та О. Савченко, програми розвивального навчання, «Інтелект України», «На крилах успіху» та інші), моделями навчання (розвивальна, «Перевернутий клас», активного навчання), формами проведення (урок-гра, урок-проект, урок-дослідження, урок-квест, урок-казка, урок-подорож, урок-аукціон, урок-екскурсія тощо), для різних груп учнів (для дітей з особливими освітніми проблемами), із застосуванням цифрового інструментарію, розробленими критеріями оцінювання.

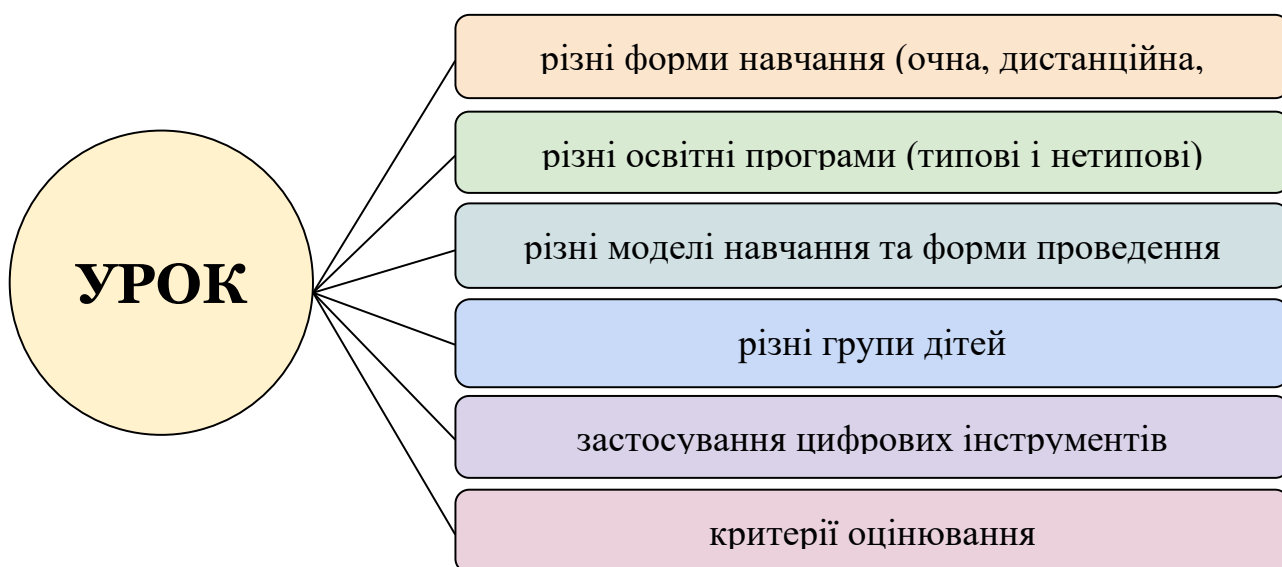

Рис. 42. Методичний інструментарій у вигляді уроку

Варіант 2 – комплекс вправ і завдань, ігор різних видів для диференційованого навчання, дистанційної форми проведення уроку, з застосуванням цифрових технологій, розробленими інструкціями, схемами, таблицями для виконання, критеріями оцінювання для учнів.

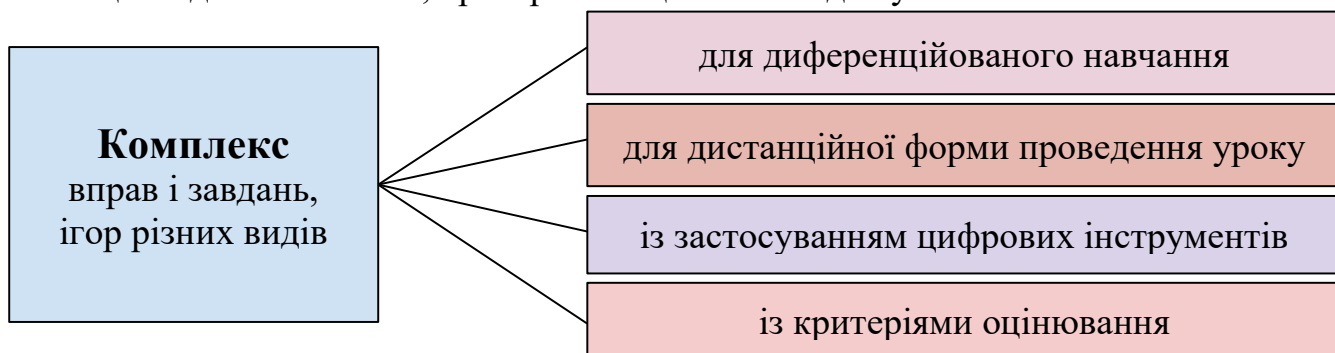

Рис. 43. Методичний інструментарій у вигляді вправ, завдань

Варіант 3 – методика або технологія вивчення обраної теми, яка містить форми, методи, засоби, послідовність дій, розроблена для різних форм навчання, груп учнів, із застосуванням цифрових інструментів, визначенням критеріїв оцінювання.

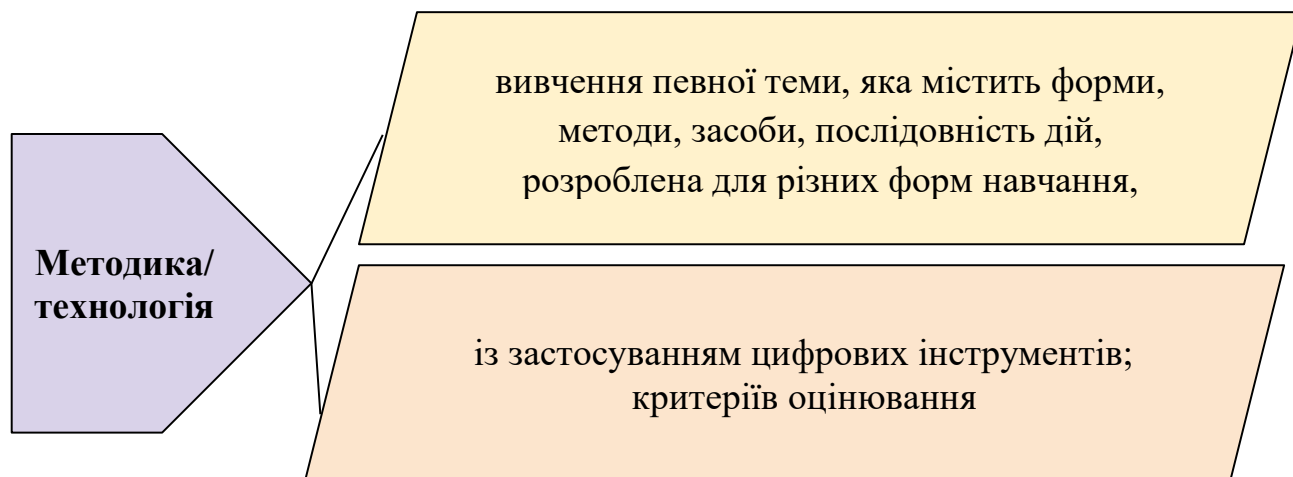

Рис. 44. Методичний інструментарій у вигляді методики або технології

Варіант 4 – дидактичний, наочний, цифровий матеріал для вивчення теми, предмета, курсу, який представляє комплекс різних інструментів, розрахований на учнів різних категорій, враховує їх освітні потреби, застосування під час очного, дистанційного навчання, розроблений із застосуванням цифрових технологій.

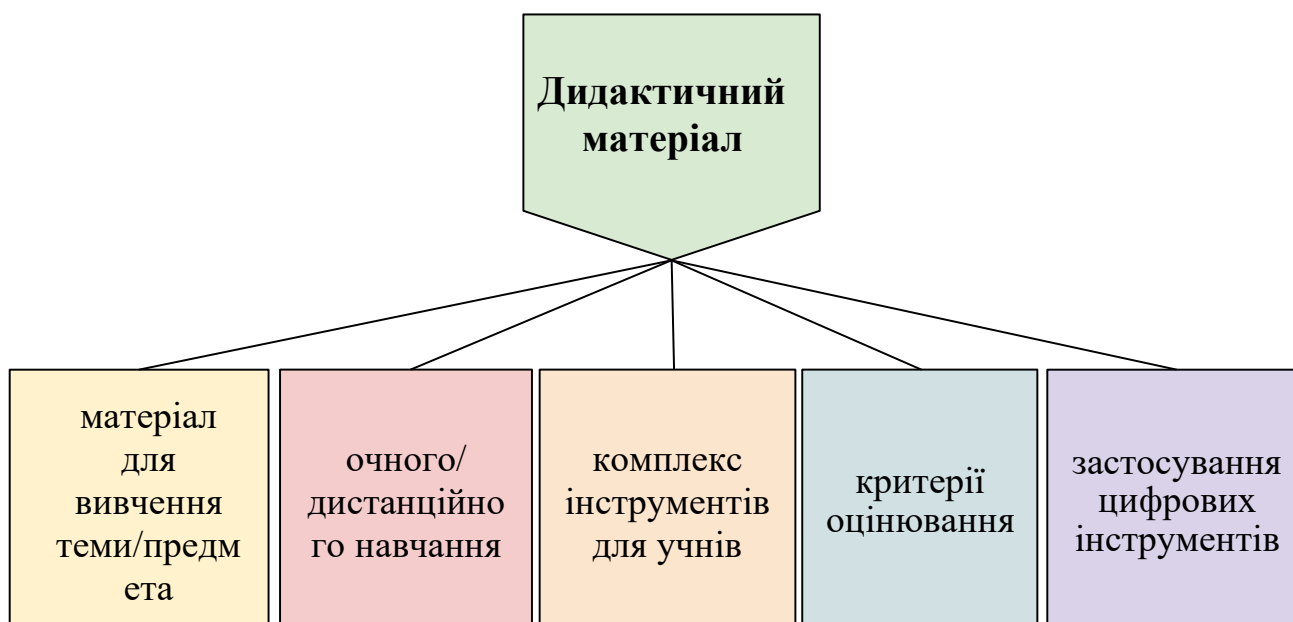

Рис. 45. Методичний інструментарій у вигляді дидактичного матеріалу

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Студентом/студенткою обирається **один варіант** із запропонованих вище відповідно до мети й завдань курсової роботи, способу розв'язання проблеми, творчих здібностей і можливостей.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Методичним продуктом може бути:

- розроблений урок-дослідження або урок з елементами дослідження;
- дослідницький проєкт;
- дослідницькі завдання.

Обирається, розробляється, описується та апробується лише один варіант.

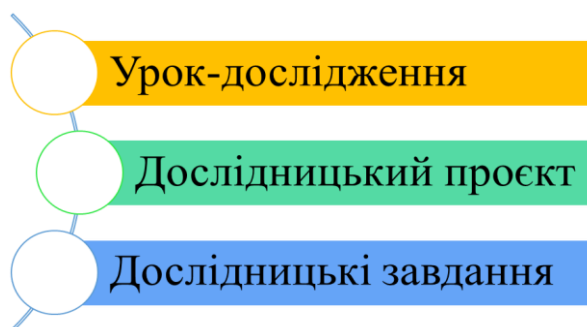

Рис. 46. Варіанти методичного продукту до курсової роботи

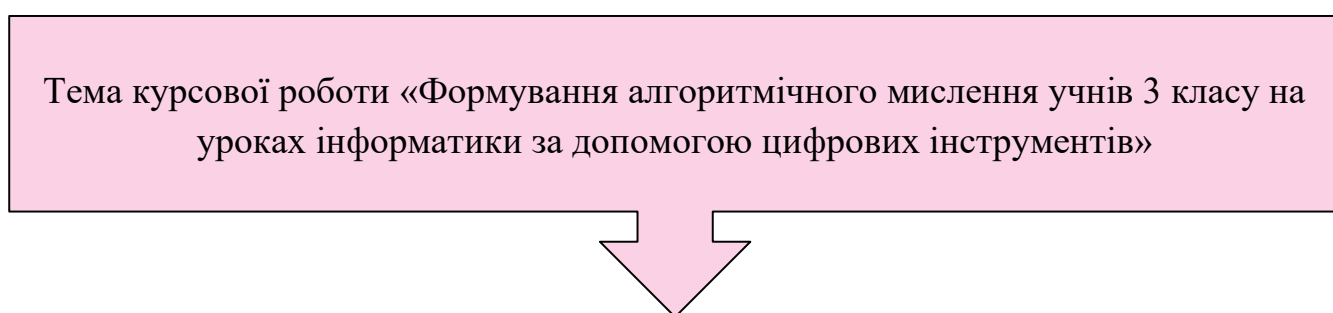
Тема курсової роботи «Розвиток мовлення учнів 4 класу засобами цифрових інструментів»

Методичним продуктом може бути:

- розроблений урок із застосуванням цифрових інструментів;
- завдання для розвитку мовлення учнів 4 класу, створені за допомогою цифрових інструментів;
- наочний матеріал для розвитку мовлення учнів 4 класу, що створений засобами цифрових інструментів.

Рис. 47. Варіанти методичного продукту до курсової роботи

Методичним продуктом може бути:

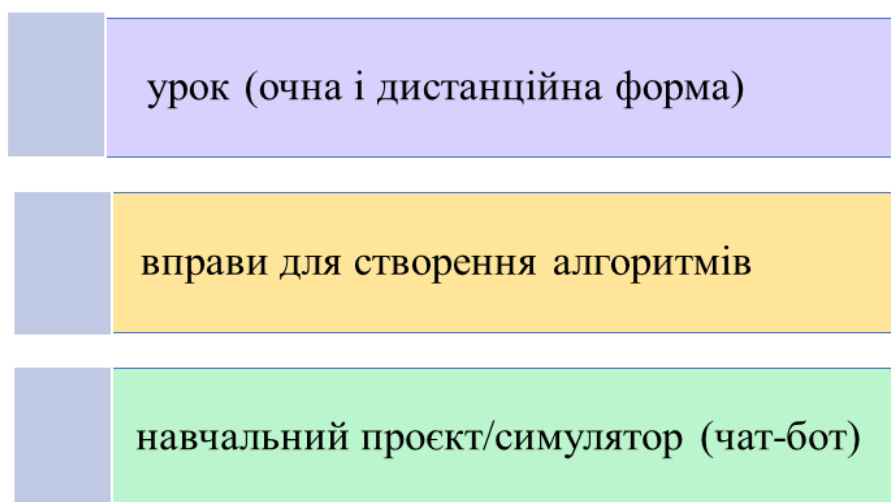

Рис. 48. Варіанти методичного продукту до курсової роботи

Чи достатньо змоделювати один урок до теми?

Ні. Такий урок ще потрібно розробити для дистанційної форми навчання або за технологією навчання «Перевернутий клас», або для класу, де навчаються учні з особливими освітніми потребами, або за однією з освітніх програм («Інтелект України», «Освіта. Діти. Майбутнє», «Росток», «На крилах успіху»), або урок у формі гри, дослідження, проєкту, або інші варіанти. На уроці мають бути застосовані цифрові інструменти навчання і до завдань розроблені критерії для оцінювання.

Скільки вправ має бути представлено?

Кількість вправ, завдань, ігор визначається метою, завданнями курсової роботи, залежить від теми, що вивчається, вмінь учнів, що формуються. Достатньою кількістю вважається **не менше 5-6** різноманітних вправ.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Методичний продукт має бути **комплексним і самостійно розробленим** студентом/студенткою.

Як зробити методичний продукт комплексним?

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Слово **«комплекс»** має латинське походження і означає поєднання, зв'язок. Комплекс розуміють як «сукупність предметів, явищ, дій, властивостей, що становлять одне ціле» [29].

Якщо розглядати комплексність методичного продукту, то розуміється, що подається кілька елементів, які будуть представляти **цілісний продукт**. Так, наприклад, якщо подаються вправи (завдання, ігри), то вони мають бути різноманітними (для різних груп умінь учнів, для застосування на різних етапах уроку, різними за способом виконання), але стосуватися однієї теми або компетентності, яка формується в учнів. Необхідна кількість вправ (завдань, ігор), їх різноманітність, упорядкованість забезпечать досягнення мети – формування

певних, знань, умінь, компетентностей школярів. Також важливим для створення комплексу вправ буде зазначення інструкцій, інструментів виконання, критеріїв оцінювання.

Отже, для ефективності методичного продукту потрібно забезпечити:

- різноманітність;
- достатню кількість;
- цілісність, спрямованість на досягнення мети (вивчення теми, формування знань, умінь, компетентностей, досягнення результатів навчання тощо);
- способи оцінювання.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Методичний продукт подається **в комплексі**, який складається з:

- методичного продукту – урок, вправи, завдання, ігри, наочні матеріали, методики;
- цифрових інструментів для проведення;
- критеріїв для оцінювання досягнень учнів.

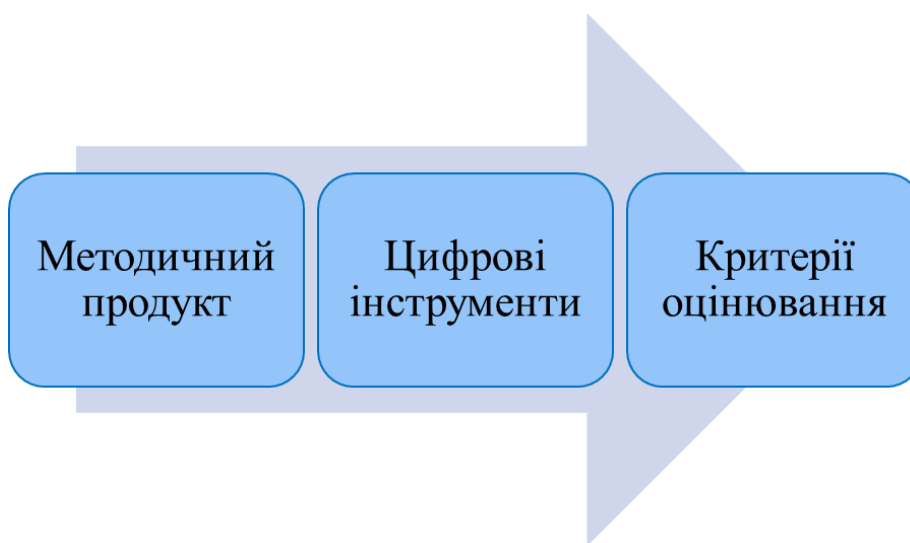

Рис. 49. Комплекс методичного інструментарію

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Цифрові технології розуміють як електронні інструменти, пристрої, ресурси, які створюють, зберігають, змінюють, розповсюджують, вибирають, передають, переглядають, отримують, обробляють, генерують інформацію, дані.

Цифровим інструментарієм називають електронне оснащення, за допомогою якого здійснюється отримання, передача, збір інформації. Інструментарій розглядають як знаряддя праці, за допомогою якого здійснюється процес.

Цифровий освітній інструмент – сукупність пристроїв (персональний комп'ютер, ноутбук, планшет, мобільний телефон, смартфон, айфон), цифрових технологій (онлайн-платформи, електронні ресурси), що призначені для організації та здійснення освітнього процесу. Існує багато класифікацій цифрових інструментів за різними ознаками. Для організації освітнього процесу в початковій школі можна запропонувати цифрові інструменти за етапами засвоєння знань: для пояснення нового матеріалу, для закріплення вивченого, для перевірки отриманих результатів, для творчої роботи, що представлено на схемі (рис. 50).

Рис. 50. Види цифрового інструментарію для початкової школи

РЕКОМЕНДУЄМО

Більше сучасних інструментів можна знайти за посиланням:

<https://daiverse.eu/AI-EDTECH-TOOLS/>

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Оцінювання тлумачать як складення уявлень, висновків, визначення суті, характеру кого-небудь або чого-небудь. Оцінювання в освіті розуміють як процес застосування стандартизованих вимірювань для різних рівнів досягнень здобувачів, порівняння здобутих результатів із визначеними державними вимогами, освітніми програмами.

Оцінювання здобувачів початкової освіти розглядають як процес отримання, аналізу даних про стан сформованості результатів навчання учнів, формулювання на цій основі суджень про об'єкт, який вивчають, досліджують, оцінюють. Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів є знання, вміння, навички, досвід творчої, пізнавальної діяльності, досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності тощо. Навчальні досягнення школярів характеризуються кількісними і якісними показниками. До якісних показників знань відносять: повноту, глибину, систематичність, системність, оперативність, гнучкість, конкретність, узагальненість [5, с. 374]. Для того, щоб можна було виміряти кількісні та якісні показники навчальних досягнень учнів, визначають критерії оцінювання.

Слово «**критерії**» має грецьке походження $\chi\rho\iota\tau\acute{\eta}\rho\iota\omicron\nu$, яке означає засіб судження, мірило. В тлумачному словнику подається розуміння критерію як підстави для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило [29].

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів це ознаки, на основі яких відбувається оцінка, визначення досягнення навчальних результатів школярів. Критерії оцінювання реалізуються у визначених і виражених в умовних одиницях (балах, рівнях) співвідношення між вимогами до результатів навчання і показником досягнення в умовних одиницях.

Критеріями для визначення результатів навчання учнів початкової школи можуть бути:

- повнота як кількість певних знань про певний об'єкт, що вивчається (наприклад, для характеристики відповіді – повна, неповна, фрагментарна, елементарна);
- глибина як розуміння зв'язків між поняттями, причин і наслідків, відношень (наприклад, розуміє процес колообігу води в природі, не може відтворити зв'язки);
- систематичність як осмислення певних знань в ієрархічних і послідовних зв'язках;
- оперативність як вміння користуватися знаннями в однотипних ситуаціях;
- гнучкість як вміння самостійно знаходити варіанти застосування знань у змінених ситуаціях;
- конкретність як вміння розкласти знання на певні елементи;
- узагальненість як вміння виразити конкретне знання в узагальненій формі (наприклад, вміє робити висновок на основі отриманої інформації, не може зробити висновок самостійно);
- ступінь сформованості знань, умінь і навичок (наприклад, достатньо сформовані, недостатньо сформовані);
- рівень оволодіння розумовими операціями (вміє аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки);
- досвід творчої діяльності (вміє виявляти проблеми, не вміє виявляти проблеми; вміє висувати гіпотези, не бачить способів розв'язання проблеми);
- рівень виконання (творчий, продуктивний, репродуктивний);
- самостійність виконання (виконує самостійно, з допомогою вчителя, за поданим зразком) тощо.

На основі визначених критеріїв встановлюють рівні опанування навчальними результатами учнів. Відповідно до вимог Міністерства освіти та науки України для оцінювання досягнень здобувачів початкової освіти визначено:

- початковий (П);
- середній (С);
- достатній (Д);
- високий (В).

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Критерії оцінювання визначаються для оцінки методичного продукту, визначення його ефективності. Для різних уроків, вправ, завдань, ігор розробляються **різні критерії**, які залежать від мети, результатів навчання учнів. В основі критеріїв може бути **кілька ознак**, що оцінюються. Рівні визначаються залежно від мети дослідження, можна визначити три рівні: високий, середній, низький; творчий, продуктивний, репродуктивний тощо.

Наводимо приклад для оцінювання відповіді учня за показниками (повнота, логічність, доказовість) і встановленням рівнів відповідно до них.

Для оцінки відповіді учнів можна взяти такі **показники**, як:

- повнота (повна, розгорнута; фрагментарна, бракує певних деталей або пояснень; поверхнева, бракує значної частини інформації);
- логічність (логічна; з незначними порушеннями послідовності; нелогічна);
- доказовість (наводить докази; обґрунтовує позицію; не спирається на факти).

Для визначення **рівнів** необхідно врахувати всі показники:

високий рівень – відповідь повна, розгорнута, логічна з наведенням доказів;

середній рівень – відповідь фрагментарна, бракує певних деталей або пояснень; логічна, але припускається незначного порушення послідовності, з обґрунтуванням позиції, що висловлюється;

низький рівень – відповідь поверхнева, не повна, не логічна, висловлені думки не спираються на факти.

Наводимо приклад для оцінювання відповіді учня за показниками (змістовність, логічність, самостійність) із встановленням рівнів на основі отриманих балів.

Для оцінювання відповіді учня обрали критеріями змістовність, логічність, самостійність, які оцінили балами для переведення в рівні.

Змістовність відповіді (до 3 балів):

- 3 бали – відповідь повна, розгорнута, містить точну й правильну інформацію;
- 2 бали – відповідь загалом правильна, але бракує деталей або пояснень;
- 1 бал – відповідь частково правильна, є помилки або недоліки;
- 0 балів – відповідь неправильна або відсутня.

Логічність і послідовність викладу (до 2 балів):

- 2 бали – думки викладено чітко, послідовно, без суперечностей;
- 1 бал – відповідь логічна, але є незначні порушення послідовності;
- 0 балів – відповідь нелогічна або уривчаста.

Самостійність відповіді (до 2 балів):

- 2 бали – учень відповідає без підказок, самостійно формулює думку;
- 1 бал – відповідь частково самостійна, з підказками вчителя;
- 0 балів – відповідь дана тільки після значної допомоги.

Загальна оцінка: 7 балів – високий рівень; 4 бали – середній рівень; менше 4 балів – низький рівень.

Варіант 1 «Урок»

Для моделювання уроків обирається один із запропонованих варіантів:

- урок для різних форм навчання (очної, синхронної та асинхронної дистанційної), який відповідає темі курсової роботи;
- урок різних типів, форм проведення (інтегрований урок, комбінований урок, урок засвоєння нових знань, формування умінь і навичок, урок застосування знань, умінь і навичок, урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки знань, умінь і навичок, урок-гра, урок-дослідження, урок-проект, урок-подорож, урок-квест, урок-аукціон, урок-казка, урок-турнір тощо);
- урок за різними освітніми програмами (Типові освітні програми за редакцією Р. Шияна або О. Савченко, програми розвивального навчання, «Інтелект України», «На крилах успіху» та інші) або різними технологіями навчання («Перевернутий клас», розвивальна, активного навчання тощо);
- урок для різних груп дітей (для учнів з особливими освітніми потребами);

Також потрібно обрати цифровий інструментарій до уроку, розробити критерії оцінювання уроку, результатів учнів.

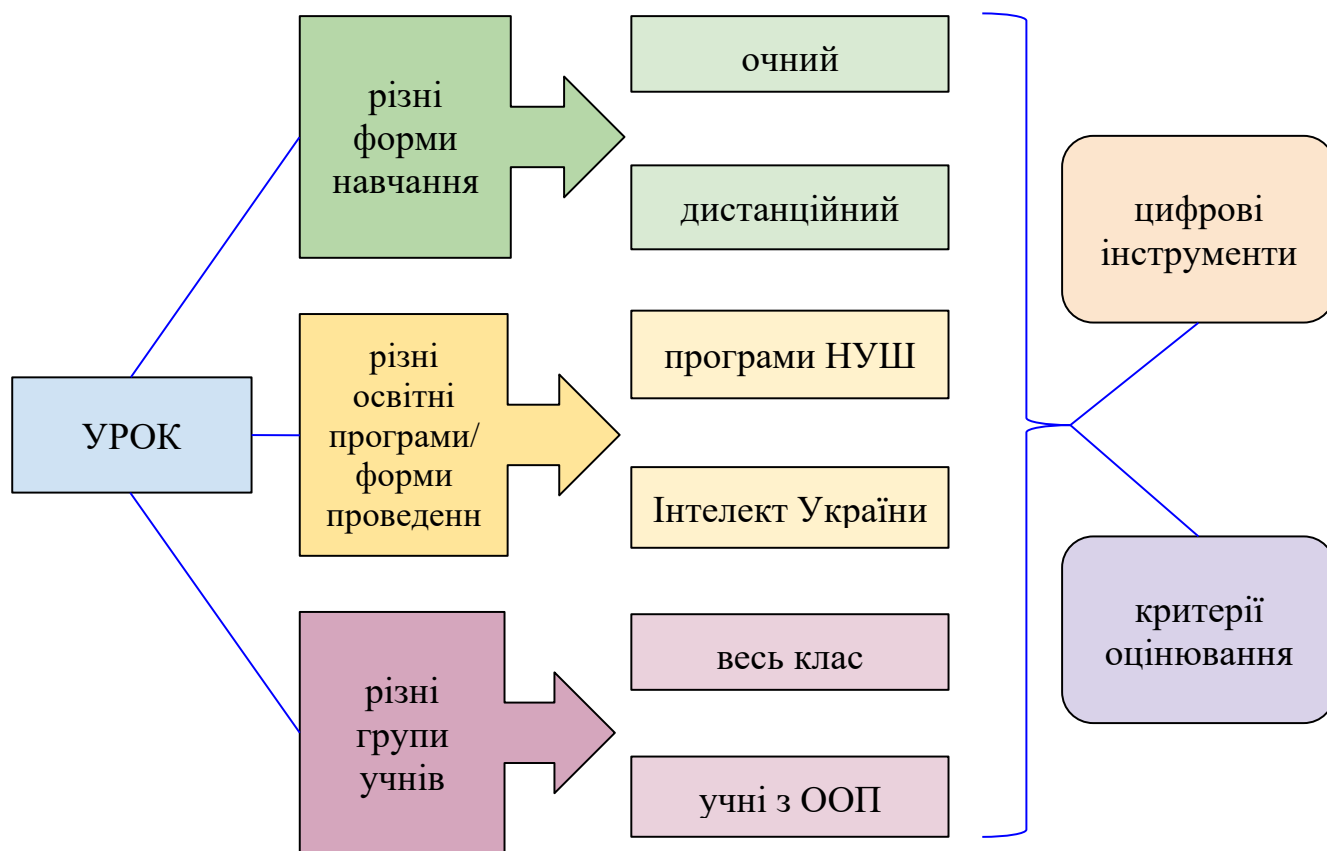

Рис. 51. Представлення комплексного методичного продукту

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Студент/студентка обирає ті варіанти уроку, що краще відповідають меті та завданням курсової роботи, є оптимальними для розв'язання проблеми. У роботі необхідно представити **2-3 варіанти уроку**. Принаймні в підготовці одного уроку слід застосувати цифрові інструменти. Критерії оцінювання потрібно подати для всіх уроків.

Як подати опис уроку?

Для опису уроку потрібно зазначити: тему уроку; мету, очікувані результати учнів; тип уроку; освітню програму; цифрові інструменти; перебіг уроку з зазначенням основних етапів уроку, види роботи, завдання для виконання учнями, активні посилання на електронні ресурси.

Структура уроку

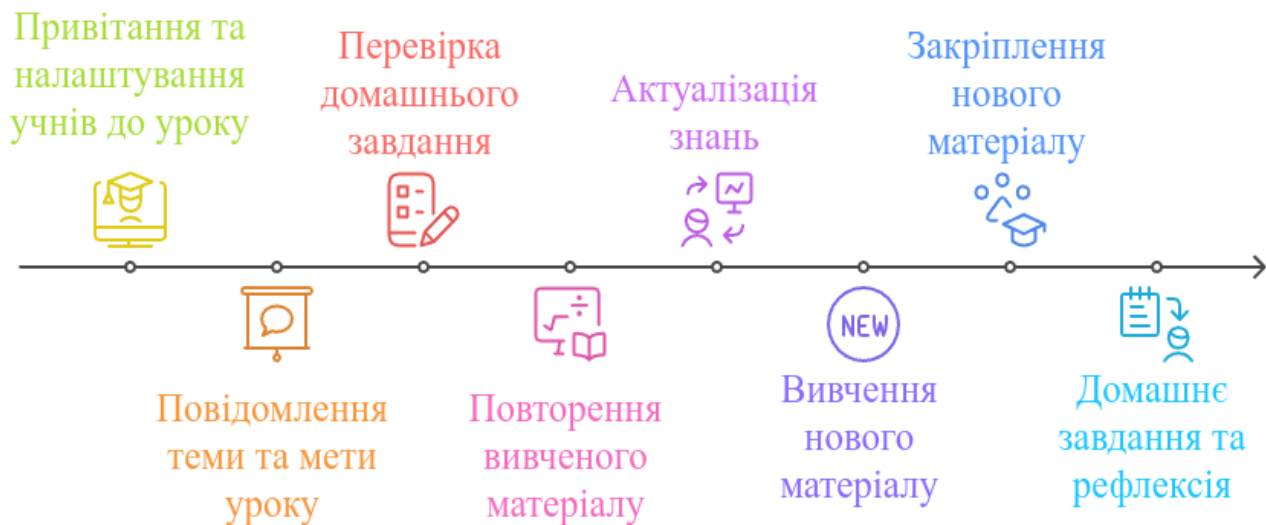

Рис. 52. Структура комбінованого уроку в початковій школі

Опис уроку можна подавати в зручній (детальний план-конспект, план у вигляді інтелектуальної карти, таблиці тощо), але зрозумілій формі, де будуть зазначені всі необхідні компоненти уроку, етапи уроку, види роботи, запитання, завдання, вправи, ігри з поданим описом, рисунками, посиланнями на електронні адреси. Якщо обсяг розробленого матеріалу завеликий, то його певні елементи можна розмістити в додатках (інструкції, таблиці, рисунки тощо). Наводимо варіант опису уроку.

Тема уроку «...»

Мета уроку:

Очікувані результати:

Тип уроку:

За освітньою програмою:

Цифрові інструменти та обладнання:

презентація до уроку URL:

Перебіг уроку

1. Організація класу, емоційне налаштування

Вправа

2. Повідомлення теми та мети уроку (зазначена на дошці, на презентації тощо)
3. Мотивація навчальної діяльності (проблемне запитання, гра тощо)
4. Пояснення навчального матеріалу

Розповідь учителя з демонстрацією презентації, перегляду відео,

5. Закріплення вивченого матеріалу

Виконання завдань у робочому зошиті (азначити які саме)

Виконання завдань на платформі LearningApps,

Вправа URL:

6. Підсумок уроку. Рефлексія

Якщо опис уроку подається за допомогою інтелектуальної карти, то потрібно подати скриншот і посилання на електронний ресурс, де був створений урок. Всі види роботи, завдання, вправи, ігри, які виконують учні відображаються на мапі, посилання мають бути активними. В описі уроку потрібно азначити:

Тема уроку «...»

Мета уроку:

Очікувані результати:

Тип уроку:

За освітньою програмою:

URL:

Варіант плану уроку у вигляді інтелектуальної карти

Рис. 53. Приклад представлення уроку за допомогою інтелектуальної карти

Якщо опис уроку подається **за допомогою таблиці**, також зазначаються всі види роботи, завдання, які виконують учні під час уроку. За умови подання завдань, що створені за допомогою цифрових посилань подаються посилання на відповідні ресурси. В описі уроку потрібно зазначити:

Тема уроку «...»

Мета уроку:

Очікувані результати:

Тип уроку:

За освітньою програмою:

Цифрові інструменти:

Етапи, види роботи	Завдання, що виконують учні

Або

Діяльність учителя	Діяльність учня

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Термін **«дистанційне навчання»** («distance learning») походить від англійських слів «distance» і «learning», що в перекладі означає навчання на відстані і відображає всю сутність терміну. За визначенням енциклопедії Вікіпедія, **дистанційне навчання** – «сукупність інформаційних технологій і методик викладання, які передбачають здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у навчальному закладі» [7].

Термін «дистанційна освіта» дослідники використовують для позначення освіти, що забезпечується без регулярного особистого контакту з педагогом в аудиторії, тобто дистанційно. На думку дослідниці І. Воротнікової, дистанційне навчання – це «індивідуалізований процес засвоєння знань, умінь, навичок та

методів пізнавальної діяльності, що здійснюється переважно через опосередковану взаємодію учасників освітнього процесу, які перебувають на відстані» [8]. Цей процес відбувається у спеціалізованому середовищі, заснованому на сучасних психолого-педагогічних підходах та інформаційно-комунікаційних технологіях [9].

У державних документах Міністерства освіти та науки України **дистанційне навчання** розглядають як «організацію освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх, як правило, опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій» (Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти) [24].

Дистанційне навчання відповідно до умов, часу проведення, способу поширення навчального контенту може відбуватися в таких форматах:

- **синхронному** (коли учасники освітнього процесу одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі в реальному часі);
- **асинхронному** (коли взаємодія між учасниками освітнього процесу відбувається із затримкою у часі);
- **змішаному** (взаємодія між учителем і учнем відбувається і одночасно, і може бути із затримкою).

Рис. 54. Форми дистанційного навчання

Основною формою дистанційного навчання в початковій школі є **урок**.

Дистанційний урок розуміється як форма організації освітнього процесу, який відбувається віддалено в просторі або часі за допомогою комп'ютерних, цифрових, інформаційних, комунікаційних технологій. До проведення таких уроків у початковій школі висуваються певні санітарно-гігієнічні **вимоги** [24]:

- безперервна тривалість навчальної діяльності з технічними засобами навчання не більше 15 хвилин для учнів 3-4 класів;
- тривалість уроку може бути 20 хвилин (якщо в розкладі 4 уроки), 30 хвилин (якщо 3 уроки) і 45 (якщо 2 уроки);
- наявність вправ для очей;
- рухова активність учнів.

Ознаками дистанційного уроку в початковій школі вважають:

- територіальну відстань;
- самостійне опрацювання навчального матеріалу;
- застосування цифрових технологій для організації освітнього процесу;
- дотримання санітарно-гігієнічних вимог;
- утримання уваги школярів;
- тривалість уроку;
- зміна структури уроку.

Різні режими проведення освітнього процесу на відстані вимагають застосування відповідного **дистанційного інструментарію для навчання**.

Дистанційний інструментарій розуміють як сукупність механізмів, пристроїв (персональний комп'ютер, ноутбук, планшет, мобільний телефон, смартфон, айфон), цифрових технологій (онлайн-платформи, електронні ресурси), за допомогою яких здійснюється освітній процес у віддаленому просторі, часі через опосередковану взаємодію учасників в освітньому інформаційно-комунікаційному середовищі [28, с. 519].

Особливостями **синхронного дистанційного уроку** в початковій школі є:

- наявність електронної платформи, на якій відбувається спілкування учнів і вчителя;
- пояснення навчального матеріалу відбувається за допомогою цифрових візуальних інструментів (мультимедійні презентації, відео, фрагменти фільмів, мультфільмів), оскільки учням початкової школи важко сприймати інформацію лише на слух;
- виконання завдань школярами може здійснюватися в друкованих та електронних робочих зошитах, за допомогою цифрових платформ, на яких створені завдання, вправи, ігри;

- обговорення, виконання спільних завдань у групах відбувається за допомогою створення окремих кімнат для спілкування в цифровому просторі;
- представлення виконаних групових завдань розміщується учнями на спільній електронній дошці.

Таблиця 4

**Цифровий інструментарій дистанційного синхронного уроку
в початковій школі**

Цифрові інструменти	Призначення
Zoom , Google Meet , Cisco WebEx , Microsoft Teams , WebTutor , Claroline , Dokeos , OLAT , OpenACS , Sakai	проведення відеоконференцій
Blackboard , Adobe Connect , BigBlueButton	віртуальний клас
Viber , Messenger , Telegram , WhatsApp , електронна пошта Gmail	проведення спілкування в реальному часі
Power Point , Power Prezi , Mentimeter , Canva , Crello , Sway	представлення інформації за допомогою презентацій
Padlet , Lino it , Reddit , Miro , Classroomscreen , Ziteboard , Limnu , Twiddla , Conceptboard , Figma	віртуальні дошки для обговорень, представлення виконаних робіт
LearningApps , Word Art , Wordwall , Quizlet , Quizizz , Classtime , ClassDojo , Nearpod , Edpuzzle , Genially , Flipgrid	створення різноманітних вправ, завдань, вікторин, кросвордів для учнів
Renderforest , Liveworksheets , Classkick , H5P	створення електронних робочих зошитів
Kahoot! , Socrative , ClassMarker , Quizalize , Plickers	опитування

Для проведення дистанційного синхронного уроку доцільним буде застосування таких **цифрових інструментів**, як:

Zoom, Google Meet, Cisco WebEx, Microsoft Teams, WebTutor, Claroline, Dokeos, LAMS, OLAT, OpenACS, Sakai – для проведення відеоконференцій;

Blackboard, Collaborate, Adobe Connect, BigBlueButton – віртуальний клас;

Viber, Messenger, Telegram, WhatsApp, електронну пошту Gmail – для проведення спілкування в реальному часі через месенджери;

Power Point, Power Prezi, Mentimeter, Visage, Canva, Crello, Sway – для створення мультимедійних презентацій для пояснення, представлення інформації;

Padlet, Lino it, Reddit, Discourse, Miro – віртуальні дошки для висловлення власних думок, вражень, обговорень, представлення творчих робіт, проєктів, досліджень;

LearningApps, Word Art, Quizlet, Quizizz – для створення різноманітних вправ, завдань, вікторин, кросвордів для учнів;

Renderforest, Live worksheets, Classkick, H5P – для створення електронних робочих зошитів;

Kahoot!, Socrative, ClassMarker, Quizalize, Plickers, Triventy – для опитування.

Особливостями **асинхронного дистанційного уроку** в початковій школі є:

- наявність записаного контенту уроку (відеоурок, мультипрезентація, аудіозапис), який учні можуть переглянути, прослухати на відповідній цифровій платформі в зручний час;
- пояснення навчального матеріалу відбувається за допомогою цифрових візуальних інструментів (мультимедійні презентації, відео, фрагменти фільмів, мультфільмів) з урахуванням того, що це буде самостійний перегляд;
- для виконання завдань школярам надаються чіткі інструкції щодо здійснення, оформлення і представлення роботи за допомогою цифрових платформ;
- виконання групових робіт може бути представлено за допомогою спільної електронної дошки з урахуванням часу.

Для проведення дистанційного асинхронного уроку доцільним буде застосування таких **цифрових інструментів**, як:

YouTube, Vimeo, Panopto – для запису відеоуроку;

Google Classroom – для створення електронного класу де будуть навчатися школярі, для розміщення матеріалу для вивчення, завдань для виконання, для здійснення оцінювання, коментарів, встановлення термінів, організації обговорень, спілкування з учителем і учнями;

віртуальні дошки (Padlet, Lino it, Reddit, Discourse, miro та інші) – для обміну ідеями, обговорення питань, проблем, висловлення думок, демонстрації виконаних завдань;

електронна пошта (Gmail, Outlook, Yahoo Mail) – для надсилання учням матеріалів до уроку, завдань для виконання, інструкцій щодо самостійної роботи;

Google Диск – для подання інформації для ознайомлення, вивчення матеріалу, для виконання завдань;

соціальні мережі, месенджери (Facebook, Viber, Telegram, WhatsApp) – для організації уроку через передачу повідомлень учням та їх батькам, надсилання завдань, інструкцій щодо виконання учнями, миттєвих повідомлень, спілкування.

Таблиця 5

**Цифровий інструментарій дистанційного синхронного уроку
в початковій школі**

Цифрові інструменти	Призначення
YouTube , Vimeo , Panopto	запис відеоуроку
Google Classroom	створення електронного класу де будуть навчатися школярі, для розміщення матеріалу для вивчення, завдань для виконання, для здійснення оцінювання, коментарів, встановлення термінів, організації обговорень, спілкування з учителем і учнями
Padlet , Lino it , Reddit , Discourse , miro	віртуальні дошки для обміну ідеями, обговорення питань, проблем, висловлення думок, прикріплення виконаних завдань
Gmail , Outlook , Yahoo Mail	електронна пошта для надсилання учням матеріалів до уроку, завдань для виконання, інструкцій щодо самостійної роботи
Google Диск	надсилання матеріалів для ознайомлення, вивчення матеріалу, для виконання завдань
Facebook , Viber , Telegram , WhatsApp	соціальні мережі, месенджери для організації уроку через передачу повідомлень учням та їх батькам, надсилання завдань, інструкцій щодо їх виконання учнями, миттєвих повідомлень, спілкування

Особливостями **змішаного дистанційного уроку** в початковій школі є:

- поєднання очної та дистанційної форм навчання, частина пізнавальної діяльності відбувається під безпосереднім керівництвом учителя (наприклад пояснення матеріалу), а інша – самостійно з цифровими або паперовими ресурсами;
- наявність електронної платформи, на якій відбувається спілкування школярів і педагога;
- пояснення навчального матеріалу відбувається за допомогою цифрових візуальних інструментів (мультимедійні презентації, відео, фрагменти фільмів, мультфільмів), оскільки учням початкової школи важко сприймати інформацію лише на слух;
- виконання завдань школярами може відбуватися самостійно в друкованих та електронних робочих зошитах, за допомогою цифрових платформ, на яких створені завдання, вправи, ігри;
- обговорення, виконання спільних завдань у групах здійснюється за допомогою створення окремих кімнат для спілкування в цифровому просторі;
- виконання спільних завдань представляється учнями на спільній електронній дошці.

Для проведення дистанційного змішаного уроку доцільним буде застосування таких **цифрових інструментів**, які запропоновано для синхронної та асинхронної форм.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У розробці дистанційного уроку передбачається: пояснення нового матеріалу **за допомогою візуальних матеріалів** (презентація, відео); виконання завдань за допомогою паперових і цифрових матеріалів; обговорення; виконання спільних завдань **на відстані та представлення їх засобами електронних платформ**; різні способи опитування учнів у цифровому просторі; **врахування часу на відпочинок; зміну діяльності.**

Структура дистанційного уроку може бути така, як і для очного уроку, але скорочується час на кожний з етапів уроку, матеріал подається в стислій формі (рис. 55).

Рис. 55. Структура дистанційного уроку

Структура дистанційного уроку може змінюватися залежно від проведення етапу перевірки домашнього завдання у синхронному чи асинхронному форматі. Це залежатиме від завдань уроку, виду домашнього завдання, способів його перевірки, предмету, що вивчається. Можливі варіанти проведення уроку представлені на схемах (рис. 56).

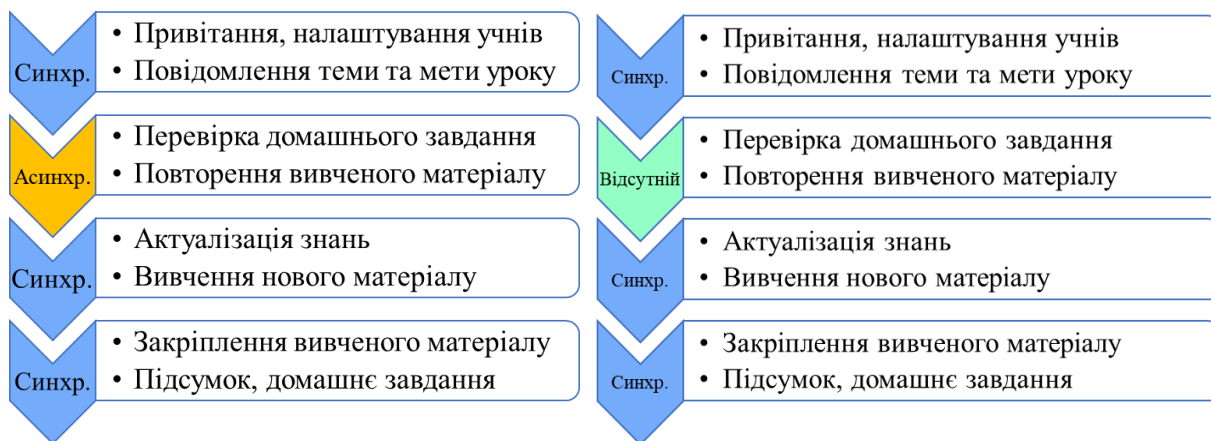

Рис. 56. Варіанти проведення дистанційного уроку

Структура дистанційного уроку може передбачати самостійне виконання практичних завдань в асинхронному форматі після детального пояснення вчителем матеріалу та надання необхідних алгоритмів для самостійної роботи, що представлено на поданій схемі (рис. 57).

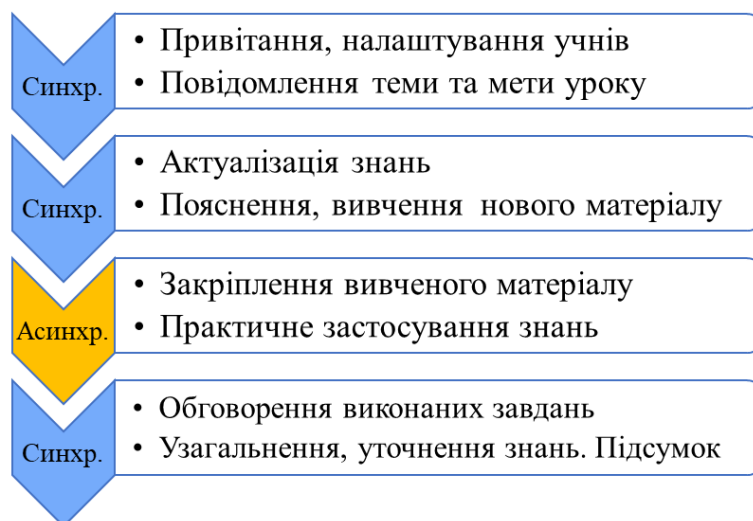

Рис. 57. Варіанти проведення дистанційного уроку

Наприклад, структура уроку математики у першому циклі навчання початкової школи (1-2 клас) має будуватися на основі перевірки раніше вивченого та пояснення нового матеріалу. Варто звернути увагу, що основну частину завдань учні будуть виконувати самостійно, тому обов'язково потрібно приділити більшу частину часу на дистанційному уроці саме поясненню та одночасно інтерактиву з наданням зразків для виконання завдань.

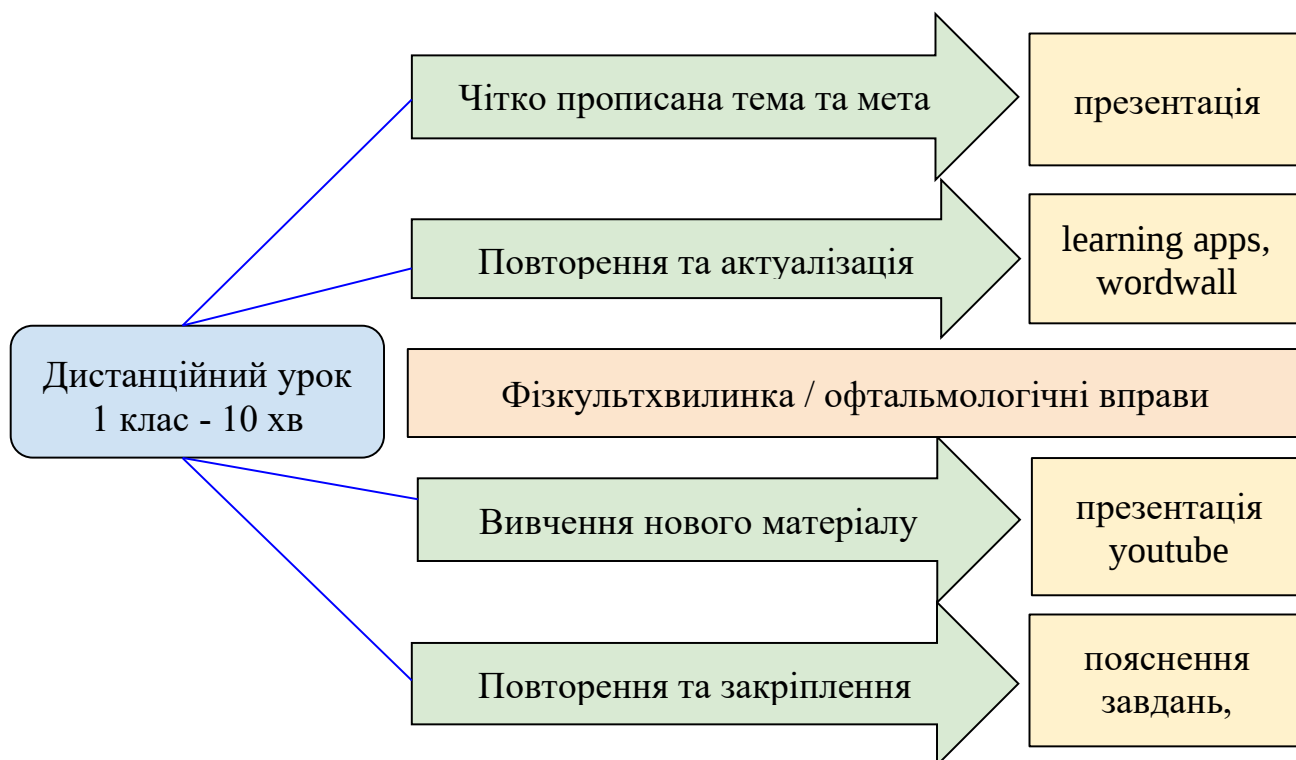

Рис. 58. Приклад дистанційного синхронного уроку

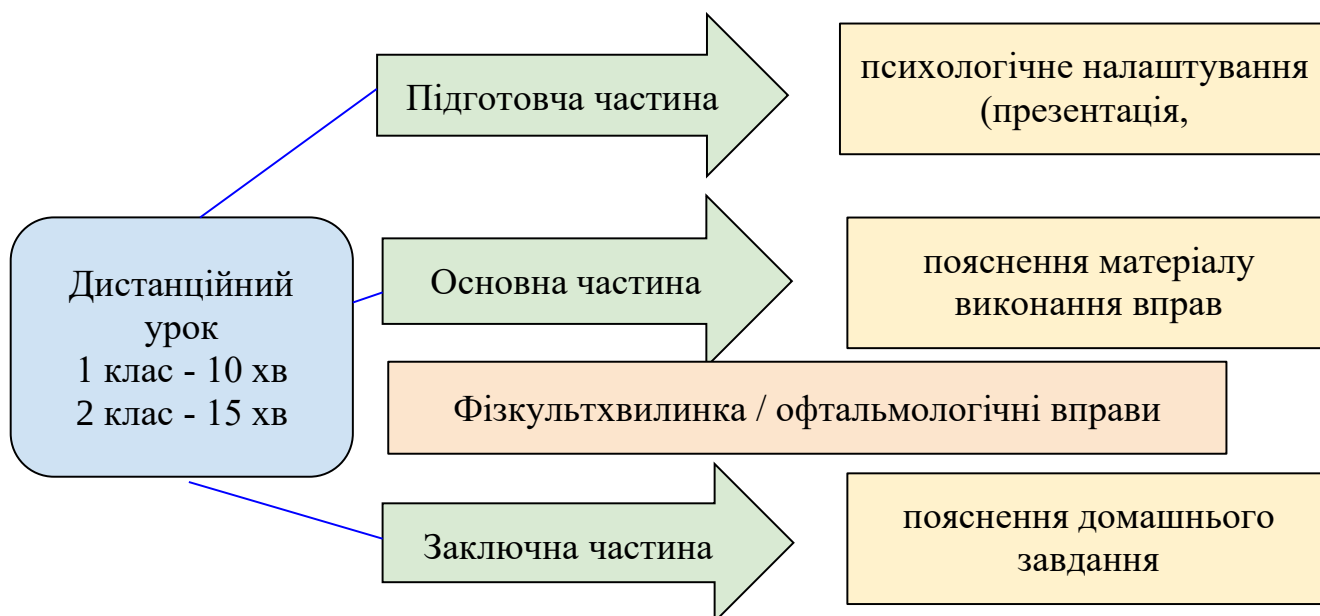

Рис. 59. Приклад дистанційного синхронного уроку для учня з ООП

Для асинхронного навчання варто підготувати диференційовані та творчі завдання, перевірити час на їх виконання.

Як описати дистанційний урок?

Для опису уроку потрібно зазначити: тему уроку; мету, очікувані результати учнів; вказати: тип уроку; освітню програму; цифрові інструменти; платформу, на якій проводиться відеозустріч; описати перебіг уроку із зазначенням основних його етапів, видів роботи, завдань для виконання учнями. Важливо надати активні посилання на завдання, електронну дошку, де учні будуть розміщувати виконані роботи, кімнати для обговорення і виконання спільних завдань.

Тема уроку «...»

Мета уроку:

Очікувані результати:

Тип уроку: дистанційний асинхронний/синхронний/змішаний

За освітньою програмою:

Цифрові інструменти та обладнання:

відеозустріч за допомогою (вказати е-платформу)

презентація до уроку URL:

завдання URL:

онлайн-дошка:

Перебіг уроку

1. Організація класу, емоційне налаштування
Вправа
2. Повідомлення теми та мети уроку (зазначена на презентації)
3. Пояснення навчального матеріалу (за допомогою презентації, відео, аудіозапису) URL:
4. Фізкультхвилинка (спосіб)
5. Закріплення вивченого матеріалу
Виконання завдань на платформі LearningApps.org
Вправа URL:
Виконання завдань у робочому зошиті
6. Спільна робота на платформі виконання творчого завдання.
Представлення робіт за допомогою дошки ... Padlet URL:
7. Підбиття підсумків

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Освітній процес в початковій школі організується і здійснюється на основі освітніх програм. **Освітня програма** відповідно до Закону України «Про освіту» визначається як «єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання» [16].

Міністерством освіти та науки України затверджені та рекомендовані для впровадження в початковій школі дві Типові освітні програми:

- Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Савченко – НУШ-1;
- Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Шияна – НУШ-2.

У більшості шкіл України навчання в початковій школі здійснюється на основі цих програм. Для шкіл з навчанням мовою корінного народу або національної меншини чинні програми, затверджені МОН України. Також дозволено навчання в початковій школі за такими програмами:

- Освітня програма для закладів загальної середньої освіти «Інтелект України» (автор І. Гавриш);
- Освітня програма за педагогічною технологією «Росток» (автор Т. Пушкарьова);
- Освітня програма «На крилах успіху» (Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук, науковий керівник А. Цимбалару);
- «Розвивальне навчання» (автори-упорядники: С. Ломакович, Л. Тимченко, С. Жукова, О. Кондратюк);

- «Розвивальне навчання» (колектив авторів Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання» (м. Харків) та Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»);
- «Гармонія інтелекту та життя»;
- «Освіта. Діти. Майбутнє» (керівник авторського колективу Н. Морзе);
- «Світ, в якому я живу»;
- Вальдорфська педагогіка;
- «Початкова школа: освіта для життя» (1-2 клас).

Освітні програми

Рис. 60. Освітні програми для учнів початкової школи

Кожна з освітніх програм відповідає вимогам Державного стандарту початкової освіти, але має свої особливості щодо розуміння досягнення мети початкової освіти.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Технологія навчання

«Перевернутий клас» (Flipped Classroom) – технологія навчання, за якою засвоєння учнями нового матеріалу відбувається самостійно вдома, а в класі приділяється увага виконанню практичних завдань. Засновниками навчання вважають американських учителів хімії школи «Woodland Park» штату Колорадо Джонатана Бергмана й Арона Самса. У 2007 році вони створювали та викладали в мережу лекції, короткі навчальні відео з поясненням матеріалу для учнів старших класів.

У процесі навчання за технологією «Перевернутий клас» змінюються традиційні ролі вчителя та учня. Вчитель виступає в ролі наставника, консультанта, координатора пізнавальної діяльності, а учень стає активним учасником освітнього процесу, самостійно шукає, відкриває, здобуває знання, пізнає світ, набуває практичних умінь. Переваги та недоліки такої технології навчання подані на схемі (рис. 61).

Рис. 61. Переваги та недоліки технології «Перевернутий клас»

Переваги технології «Перевернутий клас»:

- учень отримує знання (у вигляді відео, завантаженого на смартфон чи планшет, аудіолекції, завантаженої в плеєрі) у зручний час, засвоює матеріал у комфортному для себе темпі (може дивитися відео або слухати аудіо стільки, скільки вважає за потрібне, зробити паузу для нотаток, осмислення нової інформації);
- формат індивідуальних консультацій з учителем допомагає школярам позбутися страху не зрозуміти новий матеріал, а вчителю допомагає бачити прогрес, рівень розуміння кожного окремого учня;
- на уроці не витрачається час на виклад, пояснення, розтлумачення кожному нового матеріалу, відтак створюється більше можливостей для застосування знань, відпрацювання практичних умінь і навичок;
- навчання не вимагає спеціальних дорогих технічних пристроїв, достатньо звукозаписувальних пристроїв (диктофон, мікрофон, смартфон), камери, вебкамери смартфона, комп'ютера, ноутбука зі стандартним програмним забезпеченням, використання готових аудіо-, відеоматеріалів;
- учні можуть використовувати більшу кількість додаткових джерел при самостійній підготовці вдома: інтернет, освітні онлайн-сервіси, домашні книги, словники тощо, які також забезпечують освітні потреби з урахуванням інтересів і можливостей школярів.

Особливості організації пізнавальної діяльності учнів удома та в класі під час навчання за цією технологією представлено схематично (рис. 62-63).

Рис. 62. Організація роботи учнів удома

Рис. 63. Організація роботи учнів у класі

Види організації уроку «Перевернутий клас»

Типовий (The Standard Inverted Classroom) – учні отримують домашнє завдання (перегляд відеолекцій, ознайомлення з матеріалами) для розуміння, усвідомлення теоретичного матеріалу, а під час року застосовують їх у ході виконання практичних завдань. Учитель має додатковий час для індивідуальної роботи з учнями, які потребують допомоги.

Орієнтований на дискусію (The Discussion-Oriented Flipped Classroom) – школярі отримують завдання переглянути певні відеоролики або матеріали інтернет-ресурсів, а під час уроку організовується обговорення отриманої інформації.

Сфокусований на демонстрації (The Demonstration-Focused Flipped Classroom) – вдома учні переглядають демонстрацію певної діяльності, матеріалів, дослідів, а потім виконують певні завдання у власному темпі.

Псевдоперевернутий клас (The Faux-Flipped Classroom) – учні переглядають відео на уроці й після цього виконують відповідні завдання.

Груповий (The Group-Based Flipped Classroom) – перед уроком учні, об'єднавшись у групи, ознайомлюються з відповідними матеріалами, а під час уроку спільно працюють над певною науковою проблемою.

Віртуальний (The Virtual Flipped Classroom) – весь процес навчання відбувається самостійно, дистанційно: учитель пропонує учням матеріал для перегляду, завдання для практичного виконання, консультує онлайн, проводить тестування і виставляє підсумкові оцінки.

«Перевернутий» вчитель (Flipping The Teacher) – школярі готують або шукають відеоматеріали, формують практичні завдання, консультують, перевіряють роботи, вчитель стежить за процесом навчання й у разі необхідності надає допомогу.

Описані моделі організації уроку представлені схематично (рис. 64).

Рис. 64. Приклади варіантів уроку «Перевернутого класу»

Особливості проведення уроку «Перевернутий клас» у початковій школі:

- доцільніше обрати типовий (The Standard Inverted Classroom) вид уроку або орієнтований на дискусію (The Discussion-Oriented Flipped Classroom) для проведення уроків читання в 3-4 класах, коли учні можуть самостійно ознайомитися з художнім твором удома, а на уроці організувати обговорення, обмін думками, аналіз твору, творчі види роботи; груповий (The Group-Based

Flipped Classroom) за умови організації тематичного дня, коли учні матимуть можливість спочатку ознайомитися з матеріалами, а потім разом виконувати спільні дослідницькі, проєктні, практичні, творчі завдання;

- завдання для самостійного опрацювання вдома будуть спрямовані на ознайомлення і розуміння, усвідомлення інформації, що вимагатиме додаткових матеріалів (запитань, складання ментальних карт, заповнення схем, таблиць тощо);
- самостійне ознайомлення з інформацією вдома для учнів початкової школи потребує окрім матеріалів ще додаткових інструкцій щодо виконання;
- роботу в класі доцільно розпочинати з перевірки розуміння опрацьованого вдома матеріалу за допомогою опитування, тестування, заповнення карток, схем, таблиць, складання інтелектуальних карт тощо для виявлення груп учнів за рівнем усвідомлення матеріалу, надання відповідної допомоги, об'єднання в групи для виконання подальших диференційованих завдань;
- роботу в класі раціонально спрямувати на відпрацювання практичних умінь, навичок за допомогою виконання вправ, завдань, досліджень, проєктів, творчих робіт.

Подаємо орієнтовний алгоритм створення уроку «Перевернутий клас» (рис. 65).

Проведення уроку «Перевернутий клас» в початковій школі

Рис. 65. Алгоритм створення уроку «Перевернутий клас»

Як описати урок «Перевернутий клас»?

Для опису уроку потрібно зазначити: тему уроку; мету, очікувані результати учнів; тип уроку; освітню програму; цифрові інструменти та обладнання. Важливо зазначити: завдання та інструкції, пам'ятки до них, що отримають учні; посилання на джерела інформації. Далі зазначаються етапи, види, способи роботи школярів у класі.

Тема уроку «...»

Мета уроку:

Очікувані результати:

Тип уроку: «Перевернутий клас»

Цифрові інструменти та обладнання:

Домашнє завдання:

(1. Переглянути ..., прослухати ..., прочитати ..., URL:

2. Інструкції щодо виконання: (виділити основну думку, дати відповіді на запитання, знайти додаткову інформацію, зробити нотатки, створити інтелект-карту, карту-схему, заповнити таблицю, створити інструкцію, алгоритм, вивчити правило, поставити запитання...)

Перебіг уроку

1. Організація класу, емоційне налаштування

Вправа

2. Повідомлення теми та мети уроку

3. Розуміння, уточнення, узагальнення, систематизація інформації

Тестування

Заповнення схем, таблиць, ...

4. Виконання практичних завдань (індивідуально, в парах, групах)

Створення

5. Підбиття підсумків.

Сучасний урок у початковій школі може мати різні форми проведення, які урізноманітнюють освітній процес, сприяють пізнавальній активності, розвитку творчих здібностей школярів. Такими формами уроку можуть бути: урок-гра, урок-подорож, урок-проект, урок-дослідження, урок-змагання, урок-конкурс, урок-турнір, урок-вікторина, урок-казка, урок-квест, урок-аукціон, урок-екскурсія тощо (рис. 66).

Рис. 66. Різні форми проведення уроку в початковій школі

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Урок-подорож – спосіб організації уроку у формі уявної подорожі (без переміщення за межі класу), під час якої учні ознайомлюються з інформацією, виконують практичні завдання. Подорож може відбуватися в математичну, мовну, мистецьку країну. Подорожувати можна містами України, світу, дізнаючись про природу, красу, історичне минуле, досягнення сучасності своєї Батьківщини. Для активної участі школярів під час уроку-подорожі можна запропонувати підготувати матеріал, об'єднавшись у групи, побути в ролі екскурсоводів або менеджерів туристичної агенції. Залучення цифрового інструментарію візуалізує подорож, зробить її активною, динамічною, емоційною, яскравою для школярів.

Урок-проєкт – спосіб організації уроку у формі проєктної діяльності учнів. Метою уроку-проєкту є самостійне вивчення матеріалу в ході розв'язання конкретної проблеми, створення реального продукту, що потребує умінь збирати необхідну інформацію, аналізувати її з різних поглядів, висувати гіпотези, робити висновки, представляти результати роботи. Такі уроки сприяють формуванню

дослідницьких умінь, розвитку вмінь працювати в команді, виконувати різні ролі, взаємодіяти. Учні початкової школи можуть створювати інформаційні, дослідницькі, рольові, практичні, творчі проекти, представляти результати у вигляді презентацій, газет, буклетів, інфографіки, колажів, колекцій, макетів, інсценівок, що сприяє розвитку творчості. Цифрові інструменти допомагають створювати та представляти сучасні візуалізовані продукти.

Урок-дослідження – спосіб організації уроку, на якому домінує дослідницький метод навчання. Метою уроку-дослідження є самостійне опанування певної теми проблемного характеру, що потребує вивчення різноманітних джерел інформації, дослідження предметів, процесів, явищ, вирішення нестандартних завдань. Такі уроки розвивають дослідницькі вміння школярів, критичне мислення, творчі здібності, допомагають розглянути проблему цілісно. Учні початкової школи можуть вивчати археологічні знахідки, артефакти, писемні джерела, фото, листівки минулих років, картини, твори мистецтва, гербарії, корисні копалини, муляжі тощо; проводити дослід з рослинами, ґрунтом, речовинами, харчовими продуктами; складати характеристики відомих історичних осіб на основі фактів; створювати графіки, таблиці, інфографіку, лінію часу тощо.

Урок-змагання – спосіб організації уроку за допомогою проведення конкурсів, турнірів, які передбачають виконання практичних завдань. Мета уроку-змагання полягає в практичному застосуванні набутих знань, умінь у нових складних, нетипових умовах, виявленні творчих здібностей учнів.

Урок-вікторина – спосіб організації уроку за допомогою пізнавальної гри, яка складається із запитань і відповідей. Мета уроку-вікторини полягає в розширенні, поглибленні, узагальненні набутих знань, мотивації до пізнання нового, розвитку самостійності, активності. Для успішного проведення уроку-вікторини важливо, щоб запитання були зрозумілими, конкретними, цікавими, доступними для всіх учасників, відповідали їх інтелектуальним можливостям, учні дотримувалися справедливих правил участі, були залучені всі школярі. Сучасні вікторини можна проводити за допомогою цифрових інструментів, які забезпечують об'єктивність, динамічність, яскравість, можливість доповнити запитання рисунками, фотографіями.

Урок-квест – спосіб організації уроку як інтелектуального змагання з елементами рольової гри та послідовним виконанням нестандартних завдань учасниками команди або окремими учасниками. Урок-квест дозволяє учням пізнати один одного в умовах необхідності прийняття швидких рішень, виявляє приховані можливості, здібності, потенційних лідерів, які можуть прораховувати дії на крок вперед, вибудовувати стратегію, розвиває інтуїцію, логічне, креативне, критичне мислення, ерудицію, вміння швидко знаходити рішення, спільну мову з іншими, виявляти спритність, кмітливість. Ознаками уроку-квесту є: пошук

«скарбу», шлях до якого закодований, зашифрований у підказках, символах, записках, мітках, стрілках; наявність маршрутного листа, карти, мапи або її потрібно створити по ходу квесту; наявність станцій, зупинок, які вимагають виконання завдань на кмітливість, нестандартність мислення, оригінальність, креативність, обмеження в часі; за виконання завдань нараховуються бали, фішки, кількість яких визначає переможця. Різновидом квесту є вебквест, який виконують за допомогою цифрових платформ.

Урок-аукціон – спосіб організації уроку засобами представлення «лотів». Учні завчасно готують інформацію про такі лоти, виставляють їх «на продаж», а іншим для того, щоб придбати бажаний лот, потрібно відповісти на запитання. Правильні відповіді обмінюються на бали, за які можна придбати лот. Такими лотами можуть бути різні об'єкти, предмети, явища, що вивчаються в початковій школі (видатні пам'ятки України, національні традиції, свята, предмети національного одягу, вітаміни, здорові звички, художні, літературні, мистецькі твори тощо). Сучасні цифрові інструменти дають можливість наочно представити інформацію в електронному вигляді, отримувати та накопичувати бали.

Урок-екскурсія – спосіб організації уроку, під час якого відбувається показ об'єктів природничого, історичного, соціального, культурного значення, їх оцінка, розуміння під керівництвом учителя, екскурсовода, фахівця. Мета уроку-екскурсії полягає в безпосередньому сприйнятті та спостереженні школярами об'єктів, явищ, що пов'язані з вивченням матеріалу, розширенням кругозору, формуванням ціннісних ставлень, інтересів. Для успішного проведення уроку-екскурсії важливо врахувати такі особливості в початковій школі, як: невелика кількість об'єктів спостереження або вивчення, що викликають інтерес, відповідають освітнім потребам, можливостям школярів; доступність, емоційність розповіді екскурсовода, вчителя; активність школярів під час екскурсії (ведення спостережень, фіксація результатів, відповіді на запитання, замітки, нотатки, рисунки); недовготривалість, можливість перепочинку.

Об'єктами для екскурсій можуть бути музеї, виставки, пам'ятні місця, будівлі, споруди, шедеври архітектури, мистецтва для ознайомлення з історичною, національною, культурною спадщиною України; природні об'єкти (парки, ліси, озера, річки); підприємства, заклади виробництва (ательє, кіностудія, театр, пекарня, фабрика іграшок, гончарна майстерня, банк, друкарня тощо) для ознайомлення з процесом виготовлення предметів, речей, професіями людей; державні та громадські, волонтерські установи, організації, які знайомлять з принципами державного устрою, суспільного життя тощо. Сучасні цифрові інструменти дають можливість проводити заочні, віртуальні екскурсії, розширюючи можливості відвідування різних куточків світу.

Як описати уроки різних форм проведення?

Потрібно зазначити тему уроку, мету проведення, очікувані результати учнів, форму проведення уроку, освітню програму, цифрові інструменти, описати перебіг уроку (для всіх форм проведення уроку).

Тема уроку «...»

Мета уроку:

Очікувані результати:

Тип уроку:

За освітньою програмою:

Цифрові інструменти:

Перебіг уроку:

Відповідно до форми проведення опис може мати свої особливості, які потрібно зазначити додатково (окрім теми, мети, результатів, типу уроку, цифрових інструментів). Так, для уроку-дослідження або уроку-проєкту потрібно зазначити проблему, яку будуть вирішувати учні.

Для уроку-проєкту важливо зазначити: вид проєкту, спосіб об'єднання учнів у групи (за умови групового виконання), види завдань, вид продукту, критерії оцінювання.

Вид проєкту:

Проблема, яку вирішують учні:

Спосіб об'єднання в групи: (за умови групового виконання)

Завдання, які виконують учні:

Кінцевий продукт:

Критерії оцінювання:

Спосіб представлення робіт:

Для уроку-дослідження важливо зазначити: завдання, дослід, матеріали, які учні будуть досліджувати, а також у який спосіб будуть представляти результати дослідження.

Проблема, яку досліджують учні:

Об'єкт дослідження (що саме досліджують учні):

Способи дослідження:

Завдання, дослід (опис, матеріали, інструкції до виконання, схеми, таблиці для фіксації результатів, спосіб формулювання висновків):

Спосіб представлення результатів дослідження, критерії оцінювання:

Для вікторин, змагань, квесту зазначають запитання, завдання, критерії їх оцінювання.

Вид квесту:

Що шукають учні?

Спосіб об'єднання в групи, назви груп:

Карта, мапа, маршрут:

Правила:

Станції, пункти, зупинки (назва, умови, час):

Завдання, що виконують, критерії оцінювання:

Оголошення результатів, нагородження:

Для екскурсій важливо зазначити: об'єкт спостереження, маршрут, завдання, які учні виконують до, під час, після екскурсії.

Об'єкт екскурсії:

Маршрут:

Завдання для учнів до, в ході, після екскурсії, критерії їх оцінювання, спосіб представлення:

Перебіг екскурсії:

Розповідь:

Запитання до учнів у ході екскурсії:

Подаємо приклад оформлення уроку-проекту за допомогою інтелектуальної карти (рис. 67).

Рис. 67. Опис уроку-проекту за допомогою інтелект-карти

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників (Закон України «Про освіту») [16]. Організація інклюзивного навчання у закладах освіти на відповідних рівнях освіти здійснюється відповідно до порядків, затверджених Кабінетом Міністрів України (Закон України «Про освіту») [16].

Особа з особливими освітніми потребами (ООП) – «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [16].

Навчання дітей з особливими освітніми потребами потребує адаптації або модифікації освітньої програми з метою корекції поведінкових особливостей таких учнів, надання їм якісних освітніх послуг, соціальної адаптації в освітньому середовищі.

Адаптація програми – стратегія, що допомагає учням з ООП засвоювати такий самий обсяг знань, що й інші учні шляхом зміни методів, засобів, способів навчання, викладання, оцінювання. Адаптують програми для учнів, якщо інвалідність не стосується інтелектуальних порушень.

Для навчання учнів з ООП педагог:

- адаптує програму;
- адаптує способи подання інформації, вивчення матеріалу з урахуванням особливостей сприйняття учня;
- використовує додаткові дидактичні матеріали для закріплення знань, формування необхідних умінь (спрощені інструкції, поділ завдань на простіші, покрокове виконання, алгоритми для виконання, графічне оформлення з підкресленнями, виділенням кольором, схеми-підказки тощо);
- розробляє способи перевірки засвоєння знань та умінь (додатковий час на виконання, менша кількість завдань, допомога педагога).

Модифікація програми – стратегія, що допомагає учням з ООП навчатися шляхом зміни (спрощення) змісту предмета, програми, рівня знань та умінь. Модифікують програми для дітей, які мають інтелектуальні порушення.

Для навчання учнів з ООП педагог:

- скорочує обсяг матеріалу, що вивчається під час уроку;
- зменшує кількість тем;
- замінює завдання на інше (виконання за допомогою комп'ютера замість писати ручкою);
- зниження складності завдань;

- використання додаткових дидактичних матеріалів;
- повторення інструкцій, алгоритмів дій.

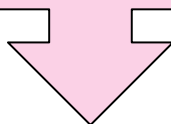
У навчанні таких дітей використовують індивідуальний підхід, індивідуальні завдання, індивідуальні дидактичні матеріали. Важливо знати та враховувати особливості нозологій учнів з ООП.

Нозології для інклюзивного навчання

Рис. 68. Види нозологій учнів з ООП

Тема курсової роботи «Формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики за допомогою цифрових інструментів»

Під час написання курсової роботи виникають запитання щодо застосування вправ для дітей з різними нозологіями. У такому випадку спочатку варто ознайомитися з методичними рекомендаціями щодо конкретної нозології та загальними рекомендаціями до складання вправ і завдань.

Методичні рекомендації для школярів із вадами зору:

- використання тактильних матеріалів, аудіопідтримки, спеціального програмного забезпечення;
- поетапне пояснення завдань із врахуванням сенсорних можливостей учня;
- використання парної або групової роботи для взаємодії з іншими дітьми.

Приклади адаптованих завдань для дитини з вадами зору:

Тактильні алгоритми – використання карток зі шрифтом Брайля для створення алгоритмічних послідовностей.

Аудіо-завдання – створення голосових інструкцій для виконання алгоритмів (наприклад, команд у ScratchJr або Code.org із підтримкою екранних читачів).

Фізичне програмування – робота з кубиками, які можна впорядковувати в логічні послідовності (аналог блокового кодування, але фізично відчутного).

Робототехніка – програмування роботів із голосовим керуванням або спеціальними кнопками (Lego Mindstorms, Code & Go Mouse).

Навчання учнів з особливими освітніми потребами ґрунтується на індивідуальному підході, який враховує індивідуальні особливості учнів, і педагогічний вплив здійснюється на кожну дитину.

Індивідуальне навчання є однією з форм організації освітнього процесу, коли педагогічна взаємодія педагога і школяра здійснюється поза колективом.

Персоналізоване навчання – це індивідуальний підхід до навчання, який фокусується на врахуванні індивідуальних потреб кожного, унікальних сильних сторін, здібностей, інтересів, стилів навчання кожного учня в межах класу.

Персоналізоване навчання включає такі ключові елементи:

1. Розробка індивідуальних планів навчання, які відповідають конкретним потребам кожного учня.
2. Включення в навчальний процес теми та завдання, які відповідають інтересам учнів.
3. Використання різних методів навчання, які відповідають індивідуальному стилю навчання кожного учня (наприклад, візуальний, слуховий, кінестетичний).
4. Постійний моніторинг успішності учнів та корекція навчальних планів за необхідністю.
5. Використання формувальної оцінки для визначення рівня знань учнів та корекції навчального процесу.

ДОПОМОГА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Персоналізоване навчання найкраще організувати із застосуванням ГШІ. Реалізувати персоналізоване навчання потрібно за допомогою різних технологічних інструментів та методів, таких як адаптивне програмне забезпечення, онлайн-ресурси та індивідуальні проєкти. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність навчання та покращити результати учнів, оскільки вони не мають можливості розвиватися у своєму темпі та за своїми інтересами.

Рис. 69. Застосування ШІ під час формування персоналізованого навчання

Тема курсової роботи «Формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики за допомогою цифрових інструментів»

Приклад промта для ГШІ

Напиши пояснення для учня 3 класу що таке алгоритм, який має проблеми з увагою. Застосуй текст зрозумілий учню такого віку. Наведи приклади

Шукати

Обґрунтуй

Рис. 70. Запит ГШІ для пояснення алгоритму учню з ООП

Наводимо приклад відповіді ГШІ на запит у знімку з екрана (рис. 71).

Відповідь ChatGPT

Що таке алгоритм?

Привіт! Давай уявимо, що ти хочеш зробити бутерброд. Що потрібно робити спочатку? Взяти хліб. А потім? Намазати масло. Далі – покласти сир або ковбасу. Ось ці кроки – це **алгоритм**!

Алгоритм – це план дій, який треба виконувати крок за кроком, щоб отримати потрібний результат.

Приклад 1: Як чистити зуби?

- 1 Взяти зубну щітку.
- 2 Намастити на неї пасту.
- 3 Чистити зуби (спочатку верхні, потім нижні).
- 4 Прополоскати рот водою.
- 5 Поставити щітку на місце.

Приклад 2: Як малювати сонечко?

- 1 Взяти папір і олівець.
- 2 Намалювати круг.
- 3 Додати промінчики.
- 4 Розфарбувати жовтим кольором.

Запам'ятай!

Алгоритм допомагає не забувати, що і в якій послідовності треба робити. Він як чарівна інструкція, яка робить все простішим! 😊

Рис. 71. Відповідь ГШІ на запит

РЕКОМЕНДУЄМО

Детально зазначати потреби учня, описувати його можливі труднощі для отримання конкретних, персоналізованих рекомендацій від ГШІ. Врахуйте, що відповіді, надані ГШІ потрібно критично оцінювати. Одним із корисних варіантів застосування ГШІ є створення чат-ботів експертів, які будуть тренувати учня з певного проблемного питання.

Як створити чат-бот експерт?

Інструментом для створення чат-бота експерта є цифровий сервіс Mizou (<https://mizou.com>).

Mizou – це цифровий інструмент для створення інтерактивних освітніх ігор та квестів. Він дозволяє вчителям розробляти навчальні завдання у форматі пригодницьких історій, вікторин, головоломок і квестів.

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

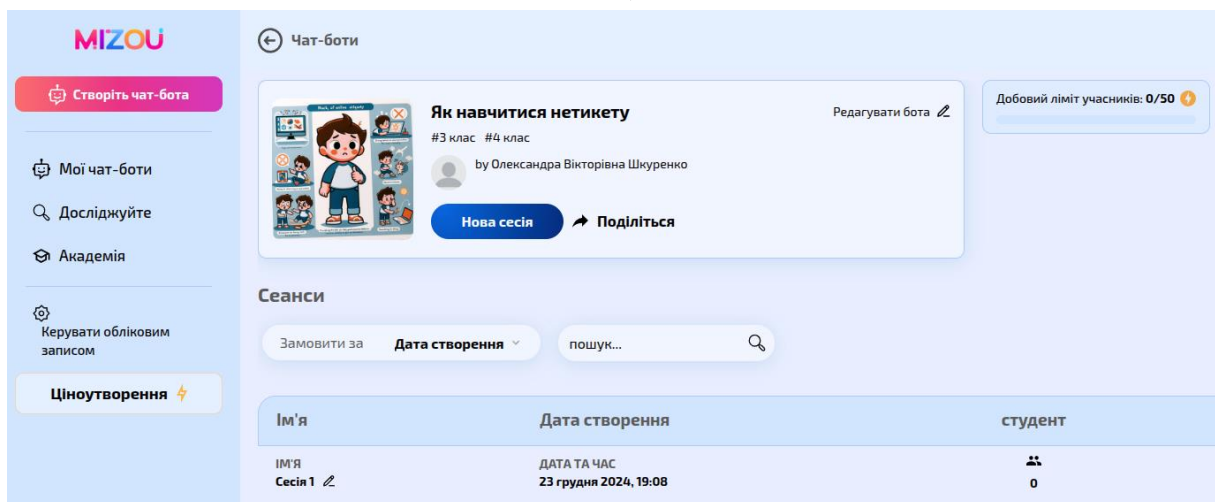

Рис. 72. Створення чат-бота з питань Нетикету

← Редагувати ChatBot

Інструкції для чат-бота

Почніть із додавання заголовка, який чітко описує роботу чат-бота та може містити помітну фразу, щоб зацікавити студентів.

Назва ?

Як навчитися нетикету

Інструкції AI ?

You are a friendly quiz master guiding students through a fun quiz. Students are detectives uncovering website safety rules. Together, you'll explore credibility checks and learn to identify trustworthy sites. By the end, students will confidently assess online information and understand netiquette.

Генерувати

Максимум 1000 символів

Рівень класу ?

Виберіть оцінку...

3 клас 4 клас

малюнок ? **Ім'я ШІ** ?

 Quiz Master

Більше варіантів

Рис. 73. Налаштування чат-бота Mizou

Як і які цифрові інструменти застосувати на уроці ?

Цифрові інструменти на уроці можна використовувати на етапах пояснення, вивчення, закріплення матеріалу. Можливі варіанти застосування цифрових інструментів зазначили на схемі (рис. 74).

Цифрові інструменти для різних етапів уроку

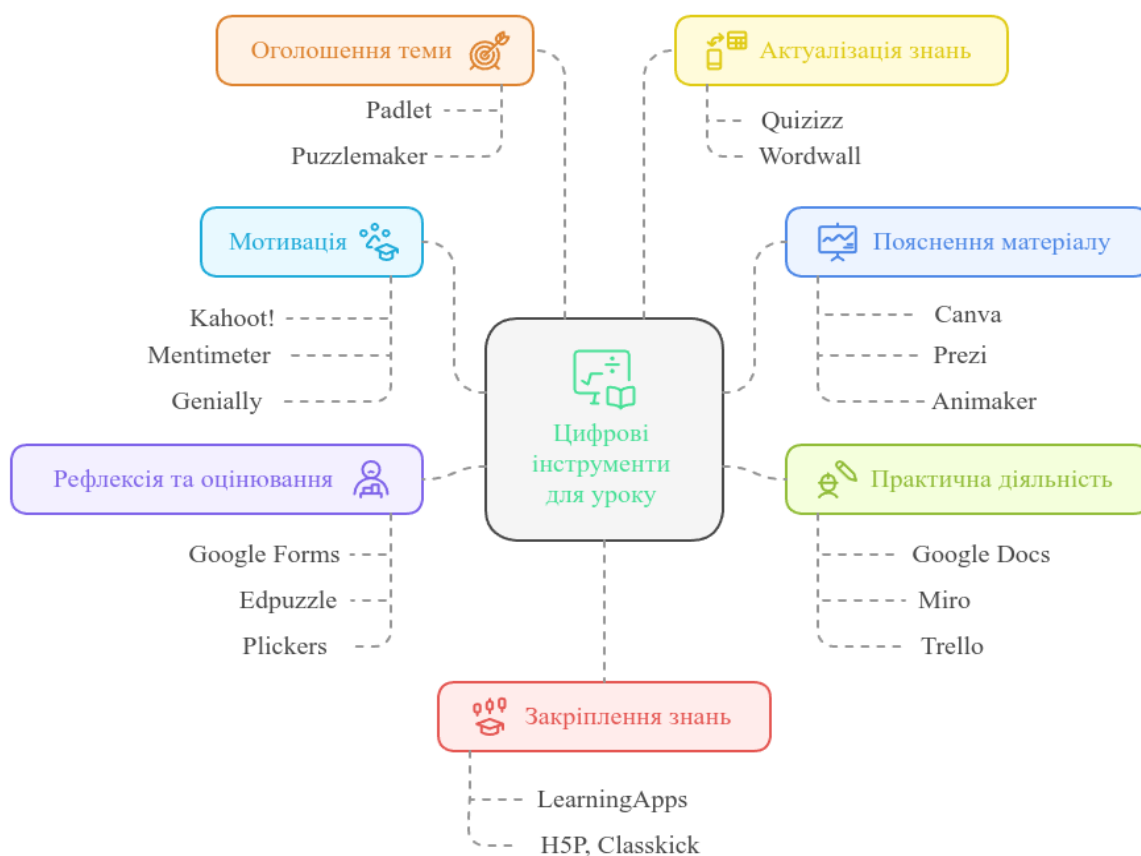

Рис. 74. Приклад підбірки цифрових інструментів до різних етапів уроку

Це можуть бути окремі види роботи з такими інструментами, а може бути один загальний. Окрім зазначених раніше цифрових інструментів навчання можна порадити скрайбінг.

Як створити скрайбінг?

Скрайб – презентація з використанням ефекту малювання від руки, анімованих героїв та об'єктів, відеофрагментів, зображень, різноманітних ефектів для надання виразності тексту, а також його озвучування. Така презентація створюється за допомогою сервісів, де розміщується база готових шаблонів, статичних та анімованих персонажів, малюнків, фонів. Часовий проміжок відображення елементів презентації налаштовується за допомогою шкали часу.

Серед безлічі сервісів створення анімації варто обрати програми з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом та можливістю легко створювати відеоролики.

Parapara Animation – дуже простий онлайн-інструмент від Mozilla для створення покадрової анімації за допомогою малювання (URL: <http://parapara>).

Powtoon – простий редактор, який має готові шаблони та дозволяє навіть молодшим школярам створювати презентації та анімовані історії (URL: <http://powtoon.com>).

Animaker – простий редактор, що містить дитячі шаблони для створення веселих навчальних відео (URL: <http://animaker.com>).

Moovly – програма для використання інтерактивних презентацій і анімаційних навчальних матеріалів (URL: www.moovly.com).

Canva for Education – спеціальна версія для вчителів та учнів за допомогою якої можна створювати інтерактивні презентації, анімовані слайди та прості відео. (URL: <https://www.canva.com/>).

Тема курсової роботи «Формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики за допомогою цифрових інструментів»

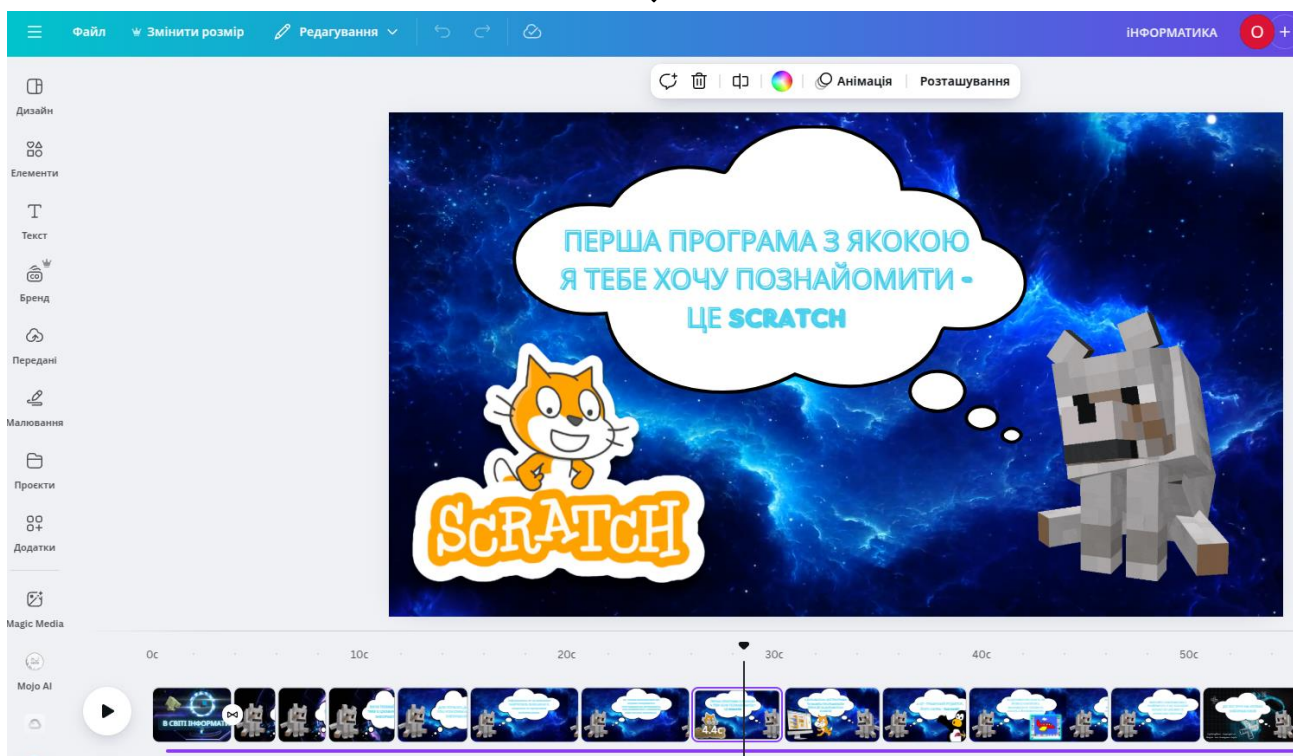

Рис. 75. Створення анімації на платформі Canva for Education з героями Minecraft

ДОПОМОГА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Також для створення скрайбінгу варто спробувати платформу **Raw Shorts**, яка використовує штучний інтелект для автоматичного створення анімованих відео з тексту. Вона підходить для створення пояснювальних відео, промо-роликів та іншого контенту (URL: <https://www.rawshorts.com>).

Вправи, завдання, ігри

Для моделювання обирається один із запропонованих варіантів:

- вправи, завдання, ігри різних видів, для формування різних груп знань, умінь;
- вправи, завдання, ігри для різних етапів уроку;
- вправи, завдання, ігри для диференційованого навчання;
- вправи, завдання, ігри різні за способом виконання (усні, письмові, практичні);
- вправи, завдання, ігри різні за характером навчальних дій (репродуктивні, евристичні, творчі);
- вправи, завдання, ігри для очної та дистанційної форм проведення уроку;
- вправи, завдання, ігри із застосуванням цифрових технологій;
- вправи, завдання, ігри з розробленими інструкціями, схемами, таблицями, рисунками для виконання;
- вправи, завдання, ігри з критеріями оцінювання для учнів.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Завдання у тлумачних словниках подають як: «1. Наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа. 2. Мета, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити». [2, с. 378]. У розумінні педагогів навчальні завдання – це «різноманітні за змістом і обсягом види самостійної навчальної роботи, які виконуються учнями за вказівками учителя, обов'язкова складова процесу навчання й важливий засіб його активізації» [5, с. 128].

Слово «**вправа**» тлумачать як «спеціальне завдання, що виконується для набуття певних навичок або закріплення наявних знань» [29]; спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння ними для їх удосконалення, спеціальне завдання, що виконується для набуття певних навичок або закріплення наявних знань» [2, с. 209].

Педагоги розуміють вправу як «повторне виконання дії з метою її засвоєння» (С. Гончаренко) [5, с. 59]; «багаторазове повторення певних дій або діяльності з метою їх засвоєння, яке спирається на розуміння і супроводжується свідомим контролем» (М. Фіцула) [30, с. 140].

Аналіз наукової літератури засвідчив, що серед учених немає єдиного погляду щодо розуміння понять «вправа» і «завдання», їх співвіднесення, класифікації. На думку М. Комогорової, вправа є різновидом завдання [18, с. 71].

Основне призначення вправ і завдань – формування та удосконалення знань, умінь, навичок, способів дій учнів. Вправи включають саме завдання, яке має бути чітким, зрозумілим для учнів, містити певні вказівки, зразки виконання, форми контролю, перевірки з боку самого учня, іншого учня, вчителя.

Залежно від мети можна розглядати різні **види вправ**:

за способом виконання – усні, письмові, практичні;

за ступенем індивідуалізації – індивідуальні (для конкретного учня), диференційовані (для певної невеликої групи учнів), загальні (для учнів усього класу);

за провідним способом діяльності – рецептивні (сприйняття, усвідомлення і фіксація в пам'яті отриманої інформації), репродуктивні (відтворення здобутих знань, виконання за зразком, схемою, пам'яткою, алгоритмом, інструкцією), продуктивні (творче застосування знань, використання їх у новій, нестандартній ситуації).

Види вправ за різними класифікаціями подані на схемі (рис. 76).

Рис. 76. Види навчальних вправ

Залежно від мети, завдань, специфіки вивчення освітньої галузі, предмета визначаються інші класифікації вправ.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Студент/студентка обирає ту класифікацію вправ, завдань, ігор, яка відповідає меті й завданням курсової роботи, є доцільною для вивчення теми, формування знань, умінь учнів відповідного класу. У роботі буде представлений **дидактичний комплекс**, що складається щонайменше з **5-6 різноманітних вправ**, які спрямовані на досягнення мети. З-поміж них **2-3 вправи** будуть із застосуванням цифрових інструментів. Критерії оцінювання подаються для кожної вправи.

Як подати опис вправ, завдань?

Для опису вправ, завдань, ігор потрібно зазначити:

тему уроку; назву або номер вправи; тип/вид; мету, очікувані результати учнів; опис завдання, яке потрібно виконати; інструкції, вказівки, алгоритм виконання; зміст завдання; критерії оцінювання.

Окремо зазначається цифровий інструмент і подається посилання на електронні платформи, де створено завдання, яке потрібно виконати учням. Також додається скріншот загального вигляду завдання.

Тема: «....»

Вправа «....» або Вправа 1

Вид вправи:

Цифровий інструмент:

Мета:

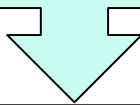
Очікувані результати:

Завдання:

Зміст, текст, таблиця, схема

Критерії оцінювання:

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Тема: «Козацька Січ» (змістова лінія «Моя культурна спадщина»)

Вправа 1.

Тип: дослідження-розпізнавання

Мета: допомогти учням краще зрозуміти структуру та організацію Козацької Січі через розподіл посад козаків за їхніми ознаками, сприяючи поглибленню знань про культурну спадщину українського народу.

Завдання:

1. Розподіли посади козаків на Січі за їх описом, діями, обов'язками, що виконували. Скористайтесь словником.

2. Заповни таблицю, обираючи посаду зі словника відповідно до визначених ознак.

Словник: кошовий отаман, осавул, писар, отаман куреня, хорунжий, пушкар.

Посада	Ознаки
	Вів діловодство, писав листи, накази, протоколи, зберігав печатку, зобов'язаний бути грамотним. Мав при собі: писарський ніж, чорнильницю.
	Обирався козаками куреня на один рік, командував куренем. Дбав про дисципліну та порядок у курені.
	Обирався на Козацькій раді на один рік. Був головнокомандувач військом. Скликав і очолював Козацьку раду. Мав широкі повноваження: міг карати, нагороджувати, укладати договори.
	Відповідав за артилерію, командував гарматами.
	Помічник кошового отамана, виконував його накази. Очолював походи, вів переговори.
	Носив хоругву (прапор) куреня. Допомігав отаману куреня.

Критерії оцінювання:

високий рівень – усі посади козаків зазначені правильно;

середній рівень – допущено 2-3 помилки;

низький рівень – допущено 4-6 помилок.

Тема курсової роботи «Збереження емоційного здоров'я учнів 4 класу засобами емоційно орієнтованих завдань»

Вправа 2. «Розпізнай емоцію»

Мета: вчити розпізнавати емоції людей за виразом, мімікою

Тип вправи: на розпізнавання емоцій

Цифровий інструмент: створено за допомогою Canva, URL:
<https://www.canva.com/design/DAGYsES8yxQ/DeHzXcfV8ducfHDaeos3-Q/edit>

Завдання 1. На слайді ліворуч зображені хлопчики і дівчатка. Визначити емоцію, яку вони відчують і зазначити свій вибір за допомогою малюнків і назв емоцій праворуч (рис. 77).

Рис. 77. Скриншот вправи «Розпізнай емоцію»

У завданні подається 8 малюнків, де потрібно розпізнати емоції страху, суму, радості, злості, образи, здивування (Додаток А).

Критерії оцінювання:

високий рівень – усі емоції зазначені правильно;
достатній рівень – правильно визначено 5-6 емоцій;
середній рівень – правильно визначено 3-4 емоції;
початковий рівень – правильно визначено 1-2 емоції.

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

Тема: «Створення презентації»

Вправа «Моя улюблена тварина»

Мета: розвинути навички роботи з редактором презентацій;
поглибити знання про свою улюблену тварину.

Цифровий інструмент: Microsoft PowerPoint.

Завдання:

1. Відкрийте Microsoft PowerPoint.
2. Створіть нову презентацію.
3. Додайте титульний слайд з назвою «Моя улюблена тварина» та своїм ім'ям.
4. Створіть 3-4 слайди, на яких розкажіть про свою улюблену тварину:

Слайд 1. Фотографія тварини та її назва.

Слайд 2. Коротка інформація про тварину (де живе, чим харчується).

Слайд 3. Чому ви любите цю тварину (ваші враження).

5. Додайте анімацію до тексту та зображення, щоб зробити презентацію цікавішою.
6. Збережіть свою презентацію на комп'ютері та підготуйтеся представити її учням класу.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Опис	Бали
1. Зміст презентації	Чи є інформація про тварину чіткою та зрозумілою?	1
	Чи наявні усі слайди? (титульний, інформаційні, особисті враження).	1
2. Оформлення слайдів	Чи відповідає правилам оформлення? (використання кольорів, шрифтів, макету).	1
	Чи є слайди візуально привабливими та легкими для сприйняття?	1
3. Використання медіа	Чи наявні фотографії або ілюстрації, що стосуються теми?	1
	Чи якісні та доречні зображення? (їх відповідність до контенту).	1
4. Анімація та переходи	Чи використані анімації для тексту та зображення?	1
	Чи зроблені переходи між слайдами плавними?	1
5. Презентація роботи	На скільки чіткий виступ і впевнені під час виступу? (здатність відповідати на запитання)	1
	Чи наявні уміння спілкуватися з аудиторією під час презентації?	1

Які цифрові інструменти застосувати для створення вправ і завдань?

Найпоширеніші цифрові інструменти, які використовують для створення вправ і завдань, окрім наведених для дистанційного навчання, зазначені в *таблиці 6*.

Класифікація цифрових інструментів для створення вправ і завдань

Призначення	Цифрові інструменти
Інтерактивні вправи та вікторини	LearningApps (https://learningapps.org) – платформа для створення інтерактивних вправ (наприклад, парне з'єднання або пазли). Wordwall (https://wordwall.net/) – платформа для створення ігор для закріплення знань (лабіринти, анаграми, вікторини).
Візуальні та інтерактивні платформи	Canva for Education (https://www.canva.com/education/) – платформа для створення яскравих презентацій, інтерактивних карт та навчальних матеріалів. Book Creator (https://bookcreator.com) – платформа для створення інтерактивних електронних книг. Genially (https://www.genial.ly/) – платформа для створення анімованих презентацій, інтерактивних карт і вікторин.
Перевірка виконання вправ, ігри та симуляції	Baamboozle (https://www.baamboozle.com) – платформа для командних вікторин з автоматичним підрахунком балів. Quizziz (https://quizizz.com) – інтерактивні тести з миттєвим зворотним зв'язком. Plickers (https://www.plickers.com/) – система швидкого тестування без гаджетів для учнів (учитель сканує відповіді картками).
Онлайн-дошки та середовища для спільного виконання завдань	Padlet (https://padlet.com) – інтерактивна стіна для групової роботи. Miro (https://miro.com) – цифрова дошка для створення спільних нотаток, ілюстрацій та групових завдань. Linoit (https://en.linoit.com/) – цифрова дошка для створення навчальних мап і колажів. Trello – (https://trello.com/uk) платформа для організації проєктної роботи.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Слово «**диференціація**» походить від латинського **differentia**, що означає різниця. Термін «диференціація» тлумачать як «поділ, розчленування чого-небудь на окремі різномірні елементи» [2, с. 301].

Диференційований підхід – це гнучкий спосіб до навчання учнів з різними можливостями в одному класі, що дозволяє коригувати зміст, методи навчання з урахуванням освітніх потреб, інтересів, можливостей, здібностей,

компетентностей школярів. Метою такого підходу є створення оптимальних умов для виявлення задатків, розвитку пізнавальних інтересів, здібностей, врахування освітніх потреб, можливостей школярів шляхом реалізації сукупності методів, форм і засобів навчання.

У педагогіці розрізняють:

зовнішню (селективну й елективну) диференціацію як організацію освітнього процесу, коли створюються окремі класи, школи, освітні заклади для задоволення здібностей і нахилів учнів;

внутрішню (рівневу) диференціацію як організацію освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей, можливостей, здібностей учнів на рівні створення груп у класі за певною ознакою.

У контексті курсового дослідження розглядається **внутрішня (рівнева) диференціація** в початковій школі. Важливо зазначити, що така диференціація, незалежно від здібностей, можливостей, уподобань школярів, дає їм можливість:

- засвоїти зміст освіти, набути обов'язкових результатів навчання, що визначені Державним стандартом початкової освіти;
- зробити процес навчання комфортним, адаптуючи його до особливостей, можливостей, здібностей, інтересів учнів;
- урахувати індивідуальні особливості школярів, що дає можливість учителю спиратися на наявні способи пізнання світу та розвивати ті, що ще недостатньо сформовані;
- диференціювати навчання, що дає змогу учням самовизначитися у власних уподобаннях, інтересах, схильностях.

Реалізація диференційованого підходу в початковій школі під час вивчення окремих освітніх, галузей, предметів, тем відбувається через створення педагогом диференційованих завдань для різних груп учнів відповідно до їх типу сприйняття, розуміння інформації, розвитку мислення, мовлення, уваги, пам'яті, уяви, фантазії тощо.

Диференційовані завдання – завдання для самостійного виконання, які враховують освітні потреби, можливості, здібності, компетентності кожного школяра. Їх основне призначення – забезпечити для кожного учня оптимальний характер пізнавальної діяльності у процесі самостійної навчальної роботи. Завдання можна диференціювати: за рівнем складності, самостійності, творчості, обсягу, що представлено на рисунку (рис. 78).

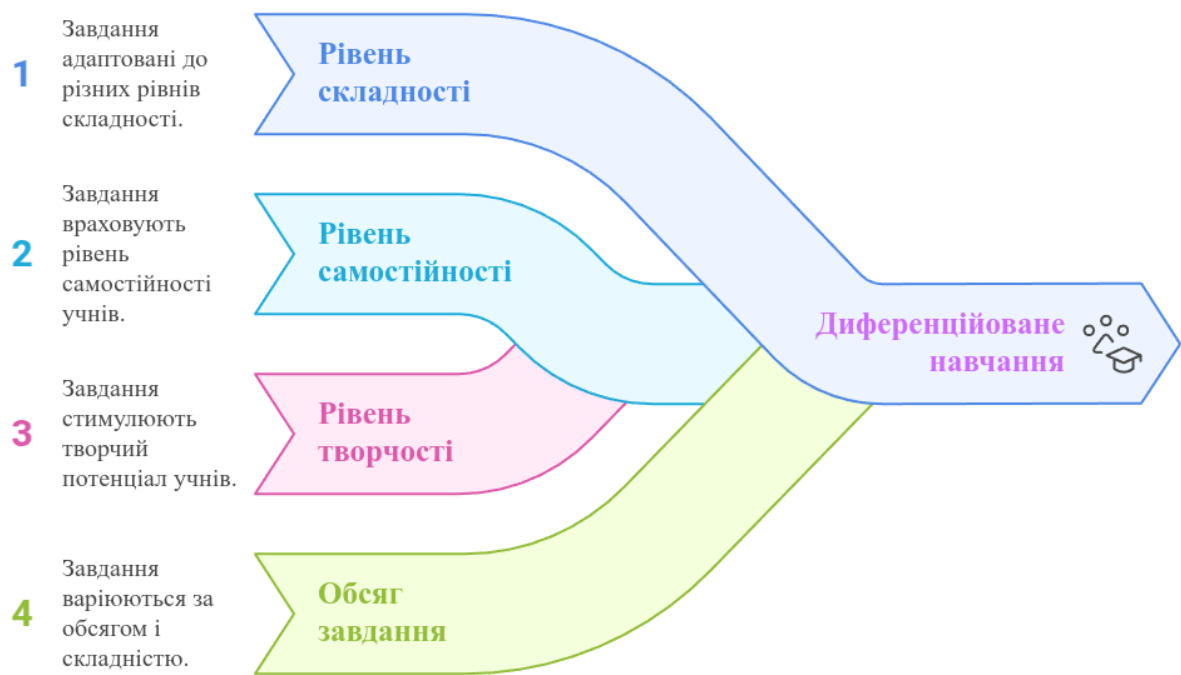

Рис. 78. Види диференційованих завдань

Завдання за рівнем творчості можуть бути:

- *репродуктивного рівня (низький)* – уміння відтворювати ознаки понять, явищ, відомі способи дій, виконання за зразком;
- *конструктивного рівня (середній)* – уміння на основі засвоєних алгоритмів дій застосовувати знання в змінених ситуаціях;
- *творчого рівня (високий)* – уміння на основі міцно засвоєних основних положень творчо використовувати знання в нових ситуаціях.

Приклад для уроків читання:

репродуктивний рівень – прочитати казку та переказати її;

конструктивний рівень – прочитати та переказати казку від першої особи;

творчий рівень – прочитати казку та переказати її, змінивши кінцівку.

Завдання за рівнем самостійності виконання. Така диференціація обумовлена різним рівнем пізнавальних можливостей, ступенем розуміння й усвідомлення інформації, засвоєння навчального матеріалу і передбачає виконання всіма учнями однакового завдання, але з різною мірою допомоги вчителя.

Для учнів з *високим рівнем* навчальних можливостей ставиться лише мета, а спосіб досягнення вони знаходять самостійно.

Для учнів з *середнім рівнем* навчальних можливостей надається незначна допомога у вигляді підказки, вказівки на важливі деталі, на спосіб міркування, прийом розв'язання.

Для учнів з *низьким рівнем* навчальних можливостей пояснюється послідовність дій, пропонуються способи розв'язання за зразком, опорною схемою,

моделлю, рисунком, початком, довідковими матеріалами, словами. Така допомога має бути дозованою, поступово зменшуватися поки учні навчаться працювати самостійно.

Приклад для уроків математики:

- 1 рівень (високий) – розв’язати задачу самостійно;
- 2 рівень (середній) – розв’язати задачу за допомогою схеми де позначено послідовність виконання дій: 1) $\dots + \dots = \dots$
2) $\dots - \dots = \dots$
- 3 рівень (низький) – розв’язати задачу за запитаннями.

Завдання за рівнем обсягу. Така диференціація обумовлена темпом виконання завдань школярами. Учні з низьким рівнем навченості, повільним темпом засвоєння матеріалу потребують більше часу на виконання завдань.

Приклад для уроків читання:

- 1 рівень (високий) – прочитати твір повністю, дати відповіді на всі запитання;
- 2 рівень (середній) – прочитати 2 глави твору, відповісти на 1-4 запитання;
- 3 рівень (низький) – прочитати 1 главу твору, відповісти на 1-2 запитання.

Завдання за рівнем складності виконання. Така диференціація обумовлена рівнем засвоєння матеріалом, індивідуальним розвитком учнів (особливостями пам’яті, мислення, мовлення, уяви, спостережливості). Учні з гарно розвиненим мисленням, мовленням потребують складніших завдань, за допомогою яких вони можуть розвивати свої здібності. Учні з менш розвиненими здібностями диференціація стимулює до розвитку, за умови поступового нарощування складності завдань.

Приклад для уроків математики:

- 1 рівень (складний) – розв’язати задачу підвищеної складності на 4-5 дій, за допомогою виразу;
- 2 рівень (середній) – розв’язати задачу за допомогою виразу, скласти обернену;
- 3 рівень (простий) – розв’язати задачу.

Приклад для уроків розвитку мовлення:

- 1 рівень (складний) – скласти оповідання з власного життя;
- 2 рівень (середній) – скласти оповідання за планом;
- 3 рівень (достатній) – скласти оповідання за опорними словами;
- 4 рівень (простий) – переказати зміст оповідання за малюнком.

Диференційовані завдання можна використовувати на різних етапах уроку, з різною метою. Кількість груп учнів для диференціації може бути різною, це залежить від здібностей, можливостей, освітніх інтересів, потреб школярів, від мети та завдань, яку ставить педагог.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Диференційовані завдання створює вчитель **для певної групи учнів** на основі завдань уроку, освітніх потреб, інтересів, можливостей школярів. Кількість таких груп і кількість учнів у групі буде різною для кожного уроку, виду виконання завдань. Диференційовані завдання створюються з **орієнтацією на досягнення навчального результату всіма учнями** та з урахуванням їхніх можливостей (різним рівнем допомоги з боку вчителя, різного способу досягнення результату, різного рівня результату).

Індивідуальні завдання створюють **для конкретного учня** відповідно до його індивідуальної освітньої траєкторії.

Відмінності диференційованих та індивідуальних завдань представлені на схемі (рис. 79).

Який підхід до завдань найкраще відповідає потребам учнів?

Рис. 79. Особливості диференційованих та індивідуальних завдань для учнів

Як описати диференційовані завдання?

Для опису диференційованих завдань потрібно зазначити: тему уроку, до якого створюються завдання; очікувані результати учнів; вид диференційованого завдання. Опис, зміст, інструкції, пам'ятки, алгоритми, картки, рисунки, схеми, допоміжні матеріали, спосіб виконання, представлення та критерії подаються до кожного рівня завдання.

Тема уроку «»

Диференційовані завдання (назва або номер)

Вид диференціації:

Очікувані результати учнів:

Рівень 1 (низький)

Опис завдання:

Спосіб виконання:

Допоміжні матеріали:

Спосіб представлення: за потреби (для усних завдань, практичних)

Критерії оцінювання:

Рівень 2 (середній)

Опис завдання:

Спосіб виконання:

Допоміжні матеріали:

Спосіб представлення: за потреби (для усних завдань, практичних)

Критерії оцінювання:

Рівень 3 (високий)

Опис завдання:

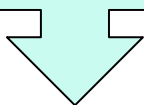
Спосіб виконання:

Допоміжні матеріали:

Спосіб представлення: за потреби (для усних завдань, практичних)

Критерії оцінювання:

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Тема «Історія мого міста»

Дослідницькі диференційовані завдання «Історія однієї вулиці»

Вид диференціації: за рівнем складності, творчості

Очікувані результати учнів: знають назви, історію, місце розташування вулиць свого міста; вміють збирати інформацію з різних джерел та представляти її.

Рівень 1 (низький)

Опис: зібрати інформацію про одну з вулиць міста та скласти коротку усну розповідь (5-6 речень) або записати її в зошиті.

Спосіб виконання: самостійне, за потреби вчитель надає джерела інформації.

Допоміжні

матеріали:

URL

<https://www.youtube.com/watch?v=J1vgGYoUMOI>; література: Вздутьська Валентина. Київ. Неймовірні історії великого міста; Цілик Ірина, Тараненко Ірина, Лешак Марта, Воробйова Марія. Книжечка-мандрівочка. Київ. Видавництво Старого лева. 36 с.; *план розповіді*: 1. Назва вулиці. 2. Коли виникла і чому? 3. Яку мала назву раніше? 4. Чим відома? 5. Як облаштована?

Спосіб представлення: розповідь перед класом або у зошиті.

Критерії оцінювання:

- наявність правдивої інформації про вулицю;
- розповідь складається з 5-6 речень;
- вміння відповідати на прості запитання про вулицю.

Рівень 2 (середній)

Опис: зібрати інформацію про одну з вулиць міста та підготувати доповідь (7-8 речень), додати зображення, фото вулиці.

Спосіб виконання: самостійне.

Допоміжні матеріали: за потреби окреслюється коло запитань:

1. Назва вулиці. 2. Коли виникла і чому? 3. Яку мала назву раніше?
4. Які цікаві факти з історії? 5. З якими відомими людьми пов'язана вулиця?
6. Як облаштована? 7. Які факти, цифри можете навести?

Спосіб представлення: доповідь перед класом із представленням фото.

Критерії оцінювання:

- наявність правдивої інформації, точних відомостей про вулицю;
- використані самостійно знайдені джерела інформації;
- логічна, послідовна доповідь складається з 7-8 речень;
- представлені фото, зображення вулиці доповнюють доповідь.

Рівень 3 (високий)

Опис: зібрати інформацію про одну з вулиць міста та підготувати доповідь (9-10 речень) та презентацію до неї.

Спосіб виконання: самостійне.

Допоміжні матеріали: за потреби окреслюється коло запитань:

1. Назва вулиці. 2. Коли виникла і чому? 3. Яку мала назву раніше?
4. Які цікаві факти з історії? 5. З якими відомими людьми пов'язана вулиця? 6. Як облаштована? 7. Які факти, цифри можете навести?
8. Скільки будинків, шкіл, магазинів, парків знаходиться?
9. Які дерева ростуть на вулиці? 10. Як виглядає вулиця на карті?

Спосіб представлення: доповідь перед класом з презентацією.

Критерії оцінювання:

- наявність правдивої інформації, точних відомостей, цікавих фактів про вулицю;
- використання самостійно знайдених різних джерел інформації;
- логічна, послідовна, змістовна доповідь складається з 9-10 речень;
- представлення креативної презентації з фото, мапою.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Гра в освітньому процесі початкової школи виступає потребою молодших школярів, джерелом емоцій, досвіду, шляхом пізнання світу, активною творчою діяльністю, методом, формою, засобом, технологією навчання. **Гра** розглядається в психології як «вид діяльності, який полягає в емоційному освоєнні соціального досвіду та емоційному задоволенні» (О. Скрипченко) [15, с. 297]; у педагогіці як «форма діяльності в умовних ситуаціях, яка спрямована на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, який зафіксовано у соціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки та культури» [13, с. 139]. Гра водночас розважає, розвиває, навчає, виховує, соціалізує школярів.

Ознаками гри вважають:

- інтерактивність (взаємодія школярів з предметами або іншими особами – однокласниками, вчителем, учні мають впливати на інших або предмет, реагувати на зміни, які викликають їх дії);

- невимушеність, бажання, добровільність участі (учні за власним бажанням, ініціативою беруть участь, пропозиція вчителя знаходить відгук у школярів);
- захопленість, зацікавленість (школярі мають власний інтерес, цікавість до гри);
- відкритість, образність, виразність, творчість (школярі можуть експериментувати, досліджувати, пробувати різні дії, створювати, пропонувати, шукати різні рішення, варіанти);
- динамічність (швидко змінюються дії, ситуації, умови, предмети, відбувається швидке пристосування до дій).

Основні ознаки гри подані схематично (рис. 80).

Ознаки гри

Рис. 80. Ознаки гри

Дослідники класифікують різні види ігор відповідно до характерних ознак, функцій, властивостей, видів діяльності, структурних компонентів та ін. Таким чином визначають: індивідуальні та групові; предметні та сюжетні; творчі та ігри з правилами.

В освітньому процесі початкової школи впроваджують **різні види ігор**: дидактичні, комп'ютерні, настільні, будівельні, театральні, сюжетно-рольові, народні, рухливі, інтелектуальні, ділові тощо. Різні види ігор представлені на схемі (рис. 81).

Ігри у початковій освіті

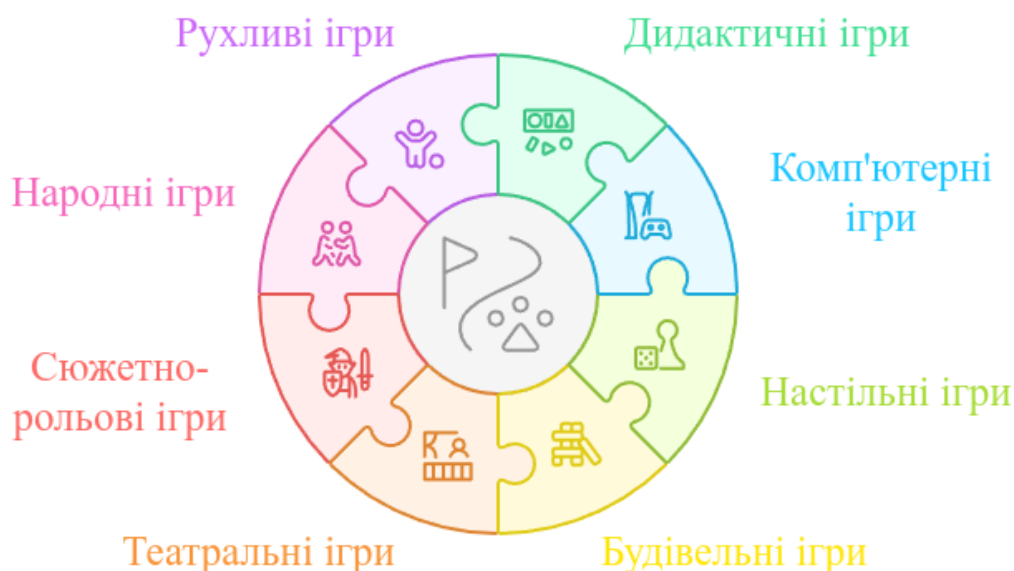

Рис. 81. Види ігор для початкової школи

Сюжетно-рольова гра – образна гра за певним дитячим задумом, який розкривається через відповідні події (сюжет), відтворення взаємин дорослих, створюючи спеціальні ігрові ситуації. Ознаками такої гри є: наявність сюжету (діяльність дорослих, їх стосунки, суспільне життя); наявність ролей; самостійний, творчий, колективний, оптимістичний характер ігор; яскраво виражена уява, за допомогою якої учні створюють ігрові ситуації, образи. Сутність сюжетно-рольових ігор полягає в тому, що рольове перевтілення та ігрове наслідування знайомить школярів із нормами, правилами, моделями поведінки людини в суспільстві. Сюжетно-рольові ігри можна проводити з метою вивчення мовно-літературної, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей.

Театралізована гра – розігрування в особах певного літературного твору і відтворення за допомогою виразних засобів (інтонації, жестів, міміки, постави, ходи) конкретних образів. Сюжет гри, послідовність подій, ролі, мова персонажів, їх поведінка визначаються текстом літературного твору. Такі ігри допомагають зрозуміти основну думку, художню цінність, вчать виражати емоції, почуття, виражати творчість у доборі зображувальних і виражальних засобів для створення

образів. Театральні ігри доцільні для вивчення мовно-літературної, громадянської та історичної (твори з історичними подіями), мистецької (створення костюмів, декорацій, атрибутів, інсценування музичних творів).

Народна гра – історичний продукт, який представляє культурну нематеріальну спадщину народу й передається з покоління в покоління, має свою унікальність, ментальність, зберігає пам'ять народу. З педагогічної точки зору, народна гра – засіб народної педагогіки, вид природної для дітей діяльності, що захоплює, метод навчання, спосіб взаємодії, що відображає історію народу. Народну гру можна впроваджувати під час вивчення мовно-літературної, громадянської та історичної, мистецької освітніх галузей. Для організації українських народних ігор бажано: практикувати різні види (дидактичні, рухливі, хороводні, обрядові, звичаєві, історичної спрямованості, побутові); дотримуватися певної методики, яка включає зацікавлення грою, пояснення історії, легенди, причин виникнення гри, ознайомлення з атрибутами народної гри, пояснення сюжету, правил гри, використання народних способів для розподілу ролей, самостійність ігрових дій, обмін враженнями після завершення гри; оновлювати, ускладнювати завдання для розв'язання ігрової проблеми.

Ділова гра – метод пошуку рішень в умовній проблемній ситуації, яка здійснюється за відповідними правилами групою людей. Ділова гра дає можливість школярам побути у практичній виробничій ситуації, де потрібно обрати оптимальний спосіб розв'язання проблеми, модель поведінки, усвідомити важливість вивчення навчального матеріалу для подальшого використання його в житті. Сутність гри полягає в отриманні результатів, спрямованих на розв'язання практичної проблеми за короткий проміжок часу; взаємодії, зацікавленості, спільному виробленні та прийнятті рішень, що робить навчання ефективним, емоційним, компетентнісним. Для організації гри важливо, щоб: тематика відповідала завданням уроку; проблема, що стоїть давала свободу вибору шляху з її вирішення, руйнувала стереотипне мислення, стимулювала критичний та креативний хід думок, формувала професійні установки; вправи та завдання були максимально наповнені практичним реальним змістом та пов'язані з життєвим досвідом; оформлення результатів було зручним для швидкої перевірки. Ділові ігри можна пропонувати для вивчення громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, природничої, мовно-літературної, математичної освітньої галузей.

Настільна гра – гра переважно інтелектуального характеру із здійсненням маніпуляції з ігровими предметами на плоскій поверхні – столі. Настільні ігри розвивають дрібну моторику молодших школярів, уміння виконувати правила, прораховувати, обмірковувати наперед ходи, розробляти власні стратегії, імпровізувати, досягати мети, долаючи перешкоди, керувати власними емоціями,

розуміти емоційний стан інших. Для засвоєння знань, формування навчальних умінь будуть корисними ігри: з картками (лото, математичне доміно); блукалки з ігровим полем, фішками, кубиком і природничим, географічним, історичним, фінансовим сюжетом; лабіринти та головоломки для розвитку логічного мислення. Такі ігри можуть бути використані для різних уроків у початковій школі.

Будівельна гра – гра, у якій учні відображають навколишній предметний світ, самостійно зводять споруди з певних матеріалів і обігрують їх. Створення моделей, побудова конструкцій з різних матеріалів (конструктори, природні, залишкові матеріали) розвиває творчість, креативне мислення, формує практичні навички, вміння планувати, організовувати роботу, керуватись планом, досягати певного результату. Будівельна гра може відбуватися за певним сюжетом і переходити в рольову. Доцільним є впровадження будівельних ігор під час вивчення математики, технологій, інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Комп'ютерна гра – гра, що створена за допомогою комп'ютерних програм і допомагає організувати ігровий простір, взаємозв'язок між гравцями або забезпечує віртуального партнера по грі. Комп'ютерна гра містить: систему завдань, які поступово ускладнюються, враховують попередній досвід виконання (швидкість, якість, тип, кількість помилок), дають можливість неодноразового виконання, скасування останніх дій, повернення на кілька кроків назад; компоненти, що надають своєчасну допомогу у вигляді додаткових пояснень, інтерактивних підказок, допоміжних матеріалів; систему заохочень у вигляді схвальних коментарів і жестів героїв програми, звукових і музичних фрагментів, що стимулює до подолання труднощів, досягнення кращого результату, формує позитивне ставлення до навчання. Навчальні комп'ютерні ігри доцільні для формування ключових компетентностей учнів початкової школи та можуть бути використані на всіх уроках.

Дидактична гра – гра, спрямована на формування потреби в знаннях, опанування необхідними знаннями, вміннями, навичками, ключовими компетентностями. Дидактичні ігри активізують інтерес учнів, сприяють розвитку пам'яті, мислення, мовлення, уваги, спостережливості, розвивають пізнавальні здібності, виховують самостійність, наполегливість, витримку. Ці ігри застосовують на різних етапах уроку під час вивчення всіх освітніх галузей у початковій школі.

О. Савченко визначила оптимальні умови використання гри в системі уроків:

- весь урок будується як сюжетно-рольова гра;
 - гра є структурним елементом уроку;
 - створення декількох структурних ігрових ситуацій під час уроку [25, с. 308].
- Такий підхід відображено на поданій схемі (рис. 82).

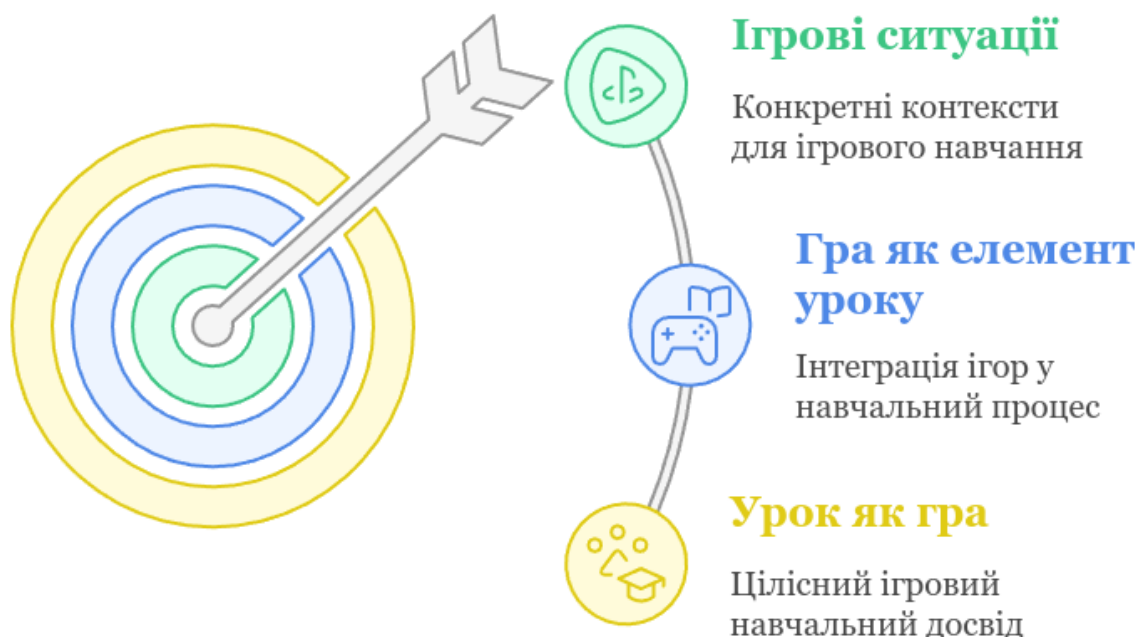

Рис. 82. Використання гри під час уроку

Як подати опис гри?

Для опису гри потрібно зазначити:

тему уроку; назву гри; вид; мету, очікувані результати учнів; опис гри; правила, ролі, матеріали, картки, якщо є; критерії оцінювання.

Окремо зазначається цифровий інструмент і подається посилання на електронні платформи, де створено і потрібно виконувати ігрові дії. Також додається скриншот загального вигляду гри.

Тема: «....»

Гра «....»

Вид гри:

Цифровий інструментарій:

Мета:

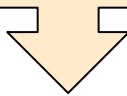
Очікувані результати:

Опис гри (ролі, правила, дії):

Матеріали для проведення гри:

Критерії оцінювання:

Тема курсової роботи «Розвиток емоційного інтелекту учнів 2 класу на уроках читання засобом гри»

Гра «Тonoграма твору»

Вид гри: дидактична.

Мета: розпізнавати емоції інших людей, способи їх вираження на прикладі персонажів художніх творів, пояснювати власну реакцію на них, вплив на інших людей, визначати настрій художнього твору (називати почуття персонажів, настроїв твору).

Очікувані результати: вміння визначати настрій художнього твору, розпізнавати емоції персонажів художнього твору, їх вплив на інших людей.

Матеріали для проведення гри: аркуші паперу, кольорові олівці, фломастери.

Підручник: Науменко В. О., Сухопара І. Г. Чарівне слово. 2 кл. : книжка для читання в класі і вдома. Київ : Літера ЛТД, 2020. 160 с. [28]

Опис гри:

Учні слухають казку О. Комової «Незадоволена Генрієтта» і передають свій настрій за допомогою малювання лінії різної форми, товщини, кольору (пряму, хвилясту, ламану, пунктирну, жирну) і напрямку (вгору – радість, захоплення, захват, піднесення, здивування, цікавість, збудження, подив; вниз – горе, сум, злість, страх, тривога, жаль, розчарування, образа, розгубленість, сором, відраза; прямо – звичайний перебіг подій, який не викликає яскравих емоцій).

Варіанти проведення: учні малюють тонограму персонажів (Генрієтти, молочника, корови, сонечка, хмарки, вітру).

Як і які цифрові інструменти застосувати для створення ігор?

Застосування цифрових інструментів буде доцільним для створення інтелектуальних ігор, таких як кросворди, ребуси, вікторини, пазли, головоломки, а також для квестів, вебквестів.

Цифрові інструменти для проведення ігор у початковій школі:

- для проведення тестування у форматі гри, вікторин: Flippity, Genially, Kahoot, Wordwall, LearningApps;
- для вправ на розвиток логічного мислення, створення пазлів: Jigsaw Planet, Puzzel.org;
- для перевірки знань в ігровій формі, створення кросвордів: Puzzel.org, LearningApps;

- для інтерактивного повідомлення теми, створення ребусів: Rebus Club, Rebus online, LearningApps;
- для проведення пригодницьких навчальних квестів, створення вебквестів: Всеосвіта, На урок, Genially, Google Sites, Thinglink.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Вебквест (WebQuest) – це інтерактивна навчальна технологія, яка мотивує дітей до досліджень, критичного мислення та самостійного пошуку інформації, сприяє успішному формуванню ключових компетентностей здобувачів початкової освіти. Технологія вебквесту була запропонована і розроблена американськими вченими, викладачами Університету в Сан-Дієго Берні Доджом і Томом Марчем у 1995 році.

На думку авторів [32; 33], для досягнення освітньої мети вебквест має відповідати певній структурі, а саме:

- вступ (ознайомлення з темою, мотивація учнів, опис головних ролей, пояснення організаційних моментів);
- постановка проблемного завдання або запитання, на яке учасники шукають відповідь (чіткість формулювання, доступність для розуміння, пізнавальна цікавість);
- надання анотованого списку (інформаційних ресурсів для виконання завдань);
- опис основних етапів роботи, послідовності виконання завдань школярами;
- оцінювання діяльності учнів (адекватність, чіткість, об'єктивність визначених критеріїв і їх показників, відповідність типу завдання, можливість вимірювання результатів діяльності);
- висновок про отримані результати.

У початковій школі вебквест розглядають як формат уроку, що орієнтується на розвиток пізнавальної, пошукової, дослідницької діяльності молодших школярів, при цьому значна частина інформації здобувається самостійно за допомогою Інтернет-ресурсів. Під час вебквесту учні початкової школи послідовно виконують завчасно підготовлені вчителем завдання, які побудовані за певним сюжетом, що завершується досягненням ігрової, пошукової, дослідницької мети. Завдання мають творчий, проблемний характер, а для їх виконання потрібно знайти необхідну інформацію за допомогою мережі Інтернет за вказаними адресами. Вебквест сприяє формуванню цілісної картини світу в молодших школярів, допомагає реалізувати інтегрований підхід у навчанні.

Як створити вебквест?

Зручним у використанні, простим у навігації для створення вебквестів для учнів початкової школи є ресурс «Всеосвіта», що містить яскраві шаблони до навчальних тем та уможливорює структурування, диференціацію завдань.

1. Вступ

- Оберіть цікаву та актуальну тему, пов'язану з навчальною програмою та інтересами дітей.
- Визначте головні ролі учасників (наприклад, дослідник, репортер, мандрівник, детектив). Опишіть сценарій квесту: хто герої, яка їхня місія, які пригоди на них чекають.
- Напишіть план роботи або короткий огляд квесту для кращого розуміння.

2. Основне завдання

- Поставте перед учнями цікаву проблему (наприклад, «Допоможіть знайти скарб», «Розгадайте загадку стародавнього міста»).
- Сформулюйте конкретні запитання або завдання для дослідження.

3. Надайте список інформаційних ресурсів

- Додайте корисні посилання на дитячі освітні сайти, відеоуроки, інтерактивні симуляції, електронні книги. Використовуйте безпечні та адаптовані для дітей ресурси (наприклад, Google Arts & Culture, National Geographic Kids, LearningApps).
- Передбачте можливість використання друкованих матеріалів, ігор, карт, роздаткових матеріалів.

4. Керівництво до дії

- Чітко поясніть алгоритм роботи (наприклад, «Знайди підказку → переглянь відео → дай відповідь на запитання → отримай новий ключ»).
- Запропонуйте варіанти роботи: індивідуально, у парах, у групах.
- Передбачте можливість диференціації завдань за рівнем складності.
- Використовуйте інструкції у вигляді ілюстрацій, аудіофайлів або відео для кращого розуміння учнями.

5. Висновок

- Підбийте підсумки: що нового побачили учні, як вони виконали завдання.
- Обговоріть разом, які висновки можна зробити.
- Запропонуйте додаткові запитання або творчі завдання для подальшого дослідження теми.

Перелік освітніх цифрових платформ для створення вебквестів у початковій школі відображено в *таблиці 7*.

Освітні платформи для створення вебквестів

Назва сервісу	Застосування	Інструкція створення вебквесту
Blogger	Сервіс допомагає створити квест, включати в нього різні форми завдань, зокрема пошук інформації, створення презентацій чи написання інтерактивних історій.	https://www.youtube.com/watch?v=0TM_N08MZhE&ab_channel=RuslanPrykhodko
Quests.in.ua	Конструктор, який дозволяє створювати та проводити квести й квізи в різних форматах: на вулиці, у приміщеннях чи онлайн. Можливість створювати квести з нуля або на основі готових шаблонів.	https://www.youtube.com/watch?v=OhgKeO6xBzQ
Genial.ly	Мультизадачний онлайн-сервіс для створення презентацій, інтерактивних зображень, карт, звітів, інфографік, вікторин, плакатів, відео, стрічок часу, ігор та віртуальних посібників.	https://www.youtube.com/watch?v=4miv-f8ZKWE&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D0%9E%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%B0
Google Сайти	Сервіс можна використовувати як конструктор вебквестів доступний на будь-якому пристрої та дозволяє створювати групові проекти в реальному часі.	https://naurok.com.ua/post/stvorennya-navchalnogo-veb-kvestu-u-dodatku-google-sayti-navchati-sya-grayuchis
Всеосвіта	Дозволяє безплатно створювати навчальні квести з використанням готових шаблонів.	https://vseosvita.ua/news/yak-shvydko-stvoryty-vlasnyi-navchalnyi-vebkvest-45520.html

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 2 класу на уроках інформатики»

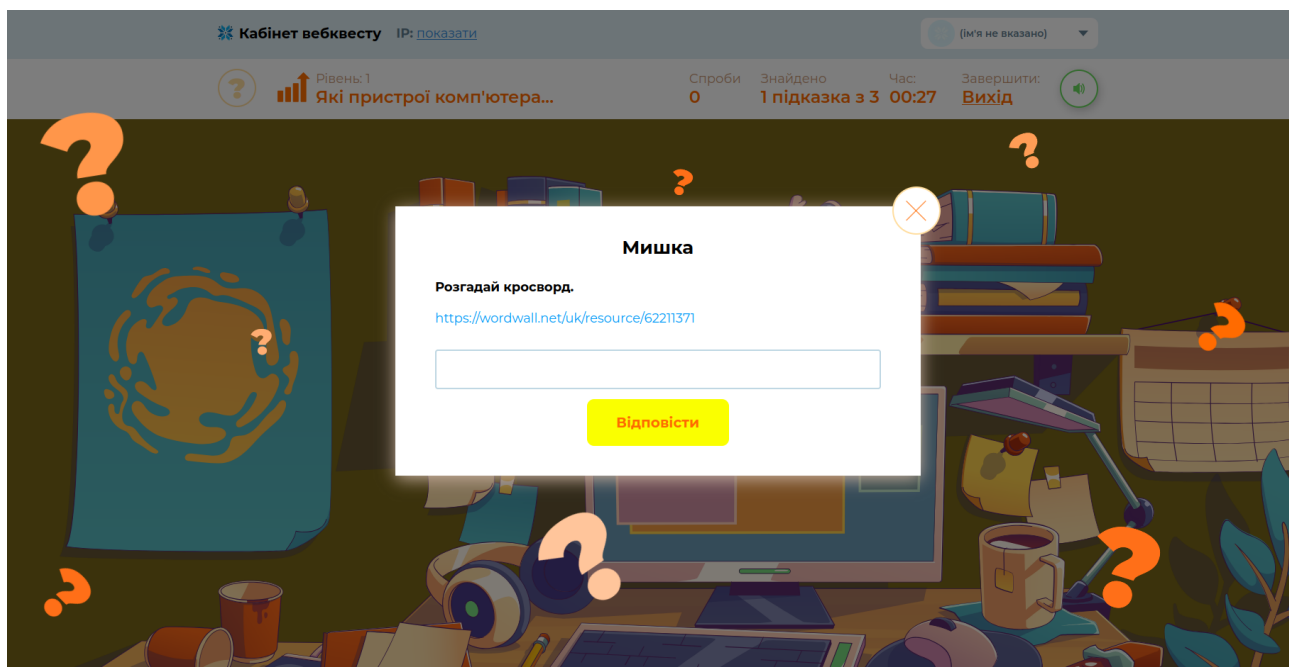

Рис. 83. Вебквест, створений на платформі «Всеосвіта»

Варіант 3. «Методика/технологія»

Для моделювання обирається один із запропонованих варіантів:

- методика або технологія вивчення певної теми з вибором форм, методів, засобів, послідовністю дій;
- методика або технологія формування знань, умінь, навичок, компетентностей учнів;
- методика або технологія вивчення певної теми для певної групи учнів (з особливими освітніми потребами, обдарованих тощо);

До змодельованої методики потрібно описати застосування цифрових інструментів та критерії оцінювання діяльності учнів.

Чим відрізняється методика від технології в курсовій роботі?

У контексті курсової роботи **методика** вивчення певної теми, засвоєння знань, формування вмінь розглядається як **сукупність змісту, методів, форм, прийомів, інструментів роботи**, що спрямовані на досягнення мети. **Технологія вивчення** певних понять, теми, формування знань, умінь, навичок містить не лише

певний зміст, форми, методи, інструменти роботи, а ще визначення умов, **дотримання певної послідовності дій, алгоритму роботи**, що гарантують досягнення результату. Основні відмінності методики і технології формування знань, умінь, компетентностей представлені схематично на *рис. 84*.

Розуміння відмінностей між методикою та технологією

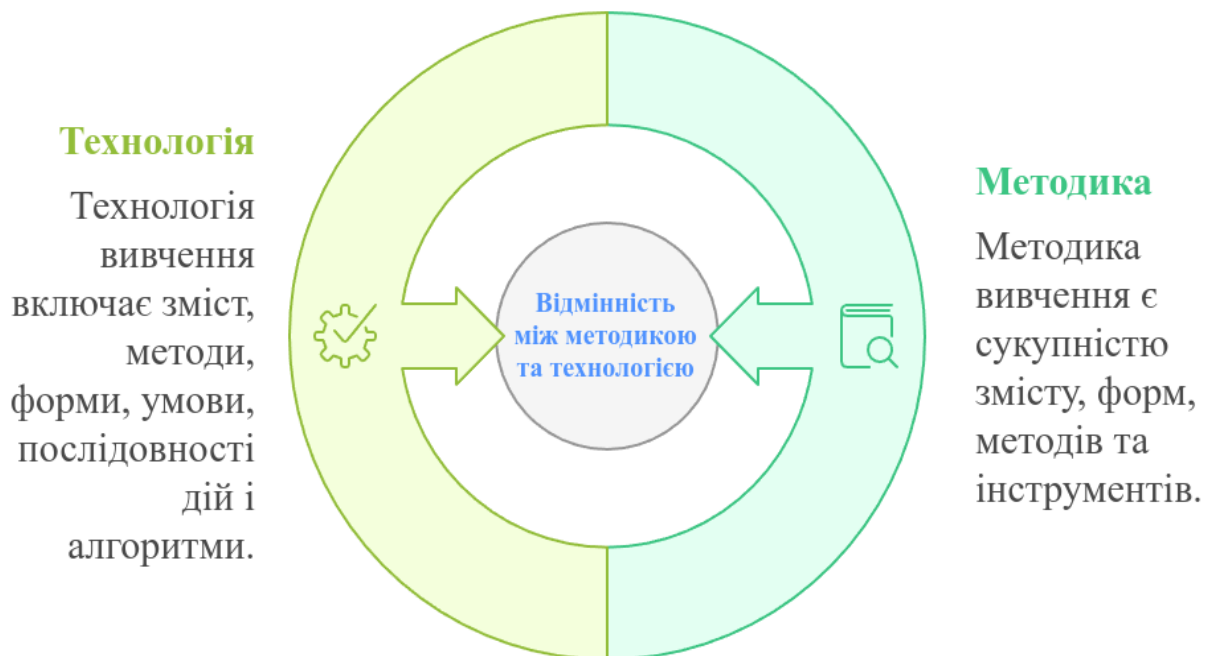

Рис. 84. Порівняльна характеристика методики та технології навчання

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Слово **«методика»** походить від слова **«метод»**, що з грецької μέθοδος (шлях крізь) означає: «1. Спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя; 2. Прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо)» [2, с. 664]. **Метод** розуміють як шлях, спосіб, прийом досягнення мети. У педагогіці розглядають методи навчання, виховання, дослідження.

«Методи навчання» в школі визначають як «упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань» [5, с. 206].

«Методика навчального предмета» розглядається, на думку педагога С.Гончаренка, як «галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності вивчення певного навчального предмета» [5, с. 206]. Відповідно методика визначає пізнавальне й виховне значення навчального предмета, його завдання, зміст,

розробляє методи, засоби, організаційні форми навчання. Також термін **«методика навчання»** вживається й у вужчому значенні, як учення про методи навчання.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У контексті курсової роботи **методика** трактується як сукупність мети, змісту, методів, форм і засобів засвоєння знань, формування вмінь, навичок, компетентностей учнів із певної теми, що вивчається в початковій школі. Відповідно методика вивчення певної теми, розділу, змістової лінії або формування певних знань, понять, умінь, компетентностей, або розвитку мислення, мовлення, пізнавальних інтересів, інтелекту буде охоплювати **такі компоненти:** мету/завдання; зміст; методи, форми, засоби. Усі складники стосуються **вузької теми вивчення в початковій школі**. Важливо, щоб методи, форми, засоби були різноманітними та спрямованими на досягнення мети.

Як описати методику?

Для опису методики/технології потрібно зазначити:

назву, мету, очікувані результати учнів, зміст, методи, форми, прийоми роботи, цифрові інструменти, послідовність виконання.

Методика «...»

До вивчення теми:

Мета/завдання:

Очікувані результати:

Зміст: (можливі твори, тип задач, ...)

Методи/форми/прийоми роботи:

Засоби:

Послідовність виконання (за наявності):

Цифрові інструменти:

Критерії оцінювання:

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Слово **«технологія»** має грецьке походження – *τεχνολογος*, що означає *τεχνη* – майстерність, мистецтво, техніка і *λογος* – слово, вчення, наука. Отже, технологія означає науку про майстерність.

Слово частіше вживалося у сфері виробництва, яке передбачало випуск певної продукції, та розумілося як сукупність прийомів і способів обробки певної продукції, а також науку про такі способи. У тлумачному словнику «**технологія**» пояснюється таким чином: «1. Сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь. 2. Сукупність способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій» [29]. Останнім часом термін «технологія» набув значного поширення в різних галузях і сферах науки, інформації, техніки, виробництва – цифрові, комп’ютерні інформаційні, здоров’язбережувальні технології тощо. Основними ознаками технології визначають: стандартизацію, уніфікованість, можливість відтворення за певних умов, чітку послідовність операцій, досягнення кінцевого результату.

В освіту термін «педагогічна технологія» впровадив у 1886 році англієць Джеймс Саллі. «Педагогічна технологія» розуміється як побудова діяльності педагога, де всі дії, що входять до неї, мають певну послідовність і цілісність, а виконання передбачає досягнення необхідного результату та має прогнозований характер [12, с. 7]. На думку дослідниці І. Дичківської, педагогічна технологія спрямована на підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів навчання [10, с. 40]. В освітній практиці педагогічна технологія функціонує на кількох рівнях:

- загальнопедагогічному (освітня технологія) – відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору;
- предметно-методичному (педагогічна технологія) – як сукупність методів і засобів реалізації певного змісту навчання та виховання в межах одного предмету, групи в діяльності педагога;
- локальний або модульний (технологія навчання або виховання) – технологія окремих частин освітнього процесу, розв’язання окремих дидактичних і виховних завдань, окремих видів діяльності, формування понять.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У контексті курсової роботи **технологія** розглядається на локальному рівні функціонування, як технологія окремої частини освітнього процесу, **вивчення окремої теми, вирішення певного дидактичного, методичного завдання, досягнення конкретних результатів** здобувачами початкової освіти. Така технологія буде **включати**: мету/завдання, результати учнів; зміст; методи, форми, засоби, способи досягнення результатів; послідовність дій. Основні складники технології подано на схемі (рис. 85).

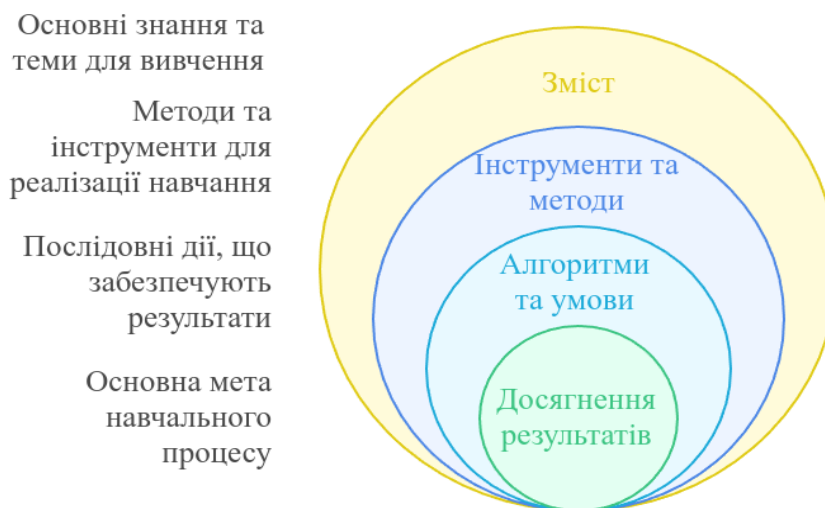

Рис. 85. Складники технології навчання

Як описати технологію?

Для опису технології формування і розвитку певних знань, умінь, навичок, компетентностей учнів початкової школи потрібно зазначити:

назву технології; тему, розділ; мету, очікувані результати учнів; можливі умови здійснення; послідовність дій, алгоритм роботи, виконання; зміст, методи, форми, прийоми роботи, цифрові інструменти; критерії оцінювання.

Технологія «...»

До вивчення теми:

Мета/завдання:

Очікувані результати:

Умови застосування/виконання:

Послідовність дій/алгоритм роботи

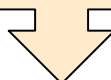
Зміст: (можливі твори, тип задач, ...)

Методи/форми/прийоми роботи

Цифрові інструменти:

Критерії оцінювання:

Тема курсової роботи «Розвиток емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання засобом гри»

Технологія уроку читання в 3 класі для розвитку емоційного інтелекту учнів

Мета/завдання: розвиток емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання.

Очікувані результати:

- знання назв емоційних станів, вміння їх називати, описувати, визначати і адекватно виражати власні емоції, використовуючи вербальні та невербальні засоби;
- вміння визначати настрій художнього твору, розпізнавати емоції персонажів творів, співрозмовників і розповідати про власні почуття та емоції від художніх творів дитячої літератури;
- вміння керувати власними емоціями під час обговорення подій, вчинків персонажів твору, впливати на емоційний стан однокласників під час обговорення твору, гри, виконання творчих завдань;
- розуміння значущості емоцій для встановлення доброзичливих стосунків, вирішення спільних завдань, проблем, успішності на прикладі вчинків персонажів художніх творів;
- усвідомлення впливу висловлених емоцій на інших людей, їх емоційний стан на прикладах ситуацій, описаних у казках, оповіданнях, віршах для учнів початкової школи.

Умови застосування:

- створення позитивного емоційного настрою на уроках літературного читання;
- вияв емоцій учителем, досконале творче володіння вербальними і невербальними засобами для передачі емоційного настрою художнього твору, характерів персонажів, показу способів вираження емоцій і почуттів;
- емоційний зміст художніх творів дитячої літератури, вибір творів різноманітних за жанрами, тематикою, які викликають емоції, почуття, створюють яскраві образи;
- застосування на уроках ігор, які вчать називати, виражати, розуміти свої емоції та інших людей, керувати власним емоційним станом.

Компоненти технології розвитку емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання:

- проведення уроків читання в 3 класі за розробленим алгоритмом уроку;
- художні твори, що викликають емоції учнів;
- впровадження комплексу ігор для розвитку емоцій на уроках читання.

Рис. 1. Компоненти технології розвитку емоційного інтелекту на уроках читання

Зміст: твори емоційного змісту (Дмитро Павличко «Гном», Всеволод Нестайко «Суд у цирку», та інші....)

Ігри для розвитку емоційного інтелекту:

Ігри та ігрові завдання для опанування прийомами взаємодії, міжособистісного спілкування, керування своїми емоціями. Їх доцільно проводити на етапі організаційного моменту для налаштування позитивного настрою на урок. До таких ігор відносимо: «Кумир»,

Цифрові інструменти: ігри для розуміння емоцій інших і персонажів твору
URL:

Алгоритм проведення уроку читання описується і подається в таблиці 3

Таблиця 3

Алгоритм проведення уроку читання в 3 класі

Етап уроку	Розвиток емоційного інтелекту	Ігри, які доречно використовувати
I. Організаційний етап	Налаштування позитивного емоційного настрою	«Вітання», «Посміхнися», «Комплімент»
II. Актуалізація опорних знань	Емоційна розминка	«Перевір себе», «Письменник – не письменник», «Упізнай за голосом»
III. Повідомлення теми та мети уроку	Емоції та настрої	«Відгадай емоцію», «Пантоміма», «Повтори емоцію»
IV. Ознайомлення і аналіз художнього твору	Емоційна виразність	«Коло емоцій», «Тоновграма твору», «Впізнай емоцію», «Розгадай емоції персонажів»
V. Творча робота з твором	Емоційність	«Придумай закінчення казки», «А чи могло б бути інакше?», «Створи свою казку, відтвори в особах»
VI. Підсумок уроку	Емоційне завершення уроку	Постановка лялькового театру, зображення своєї емоції у вигляді малюнку

Критерії оцінювання: знання емоцій, вміння визначати емоції персонажів твору та інших людей, адекватно виражати та керувати емоціями. Відповідно до критеріїв визначили рівні сформованості емоційного інтелекту учнів 3 класу:

високий рівень – учні знають, можуть називати й розрізняти 5 та більше емоцій (страх, гнів, радість, сум, здивування, ненависть тощо) персонажів творів, інших людей; адекватно виражають емоції, керують власним емоційним станом;

середній – учні знають, можуть називати й розрізняти 3-4 емоції (страх, радість, здивування, сум) персонажів творів, інших людей, проте не розуміють що їх викликає; вміють доречно виражати емоції та розуміти емоції інших;

низький – учні знають, можуть назвати 3 або менше емоцій (страх, радість, здивування) персонажів творів та інших людей, проте не розуміють чим вони викликані; недоречно виявляють емоції, не керують ними.

Варіант 4. «Дидактичні матеріали»

Для моделювання обирається один із запропонованих варіантів:

- наочний або цифровий матеріал для вивчення теми, предмета, курсу, який представляє комплекс різних інструментів;
- наочний або цифровий матеріал для формування знань, умінь, навичок, компетентностей школярів;
- наочний або цифровий матеріал розрахований на учнів різних категорій, враховує їх освітні потреби;
- наочний або цифровий матеріал для застосування під час очного, дистанційного навчання;

До розробленого дидактичного матеріалу потрібно описати застосування цифрових інструментів та критерії оцінювання діяльності учнів.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

«Дидактичний матеріал» розуміється як спеціально розроблені навчальні ресурси та інструменти, що допомагають здійснювати процес навчання, пізнання світу. Дидактичний матеріал допомагає вчителю індивідуалізувати, диференціювати, оптимізувати освітній процес, посилити мотивацію навчання, унаочнити навчальну інформацію, діагностувати помилки та результат навчальної діяльності, здійснювати зворотній зв'язок, контроль досягнутих результатів навчання школярів.

До дидактичного матеріалу відносять:

- різноманітні посібники, збірники задач, вправ, робочі зошити для учнів, збірки діагностичних робіт тощо;
- карти, атласи, таблиці, плакати;

- набори карток з текстом, цифрами, малюнками, завданнями;
- навчальні ігри та іграшки, головоломки, лото, доміно тощо;
- конструктори, моделі для конструювання, створення макетів, набори для проведення експериментів, матеріали для творчості;
- макети, муляжі, гербарії, колекції гірських порід, корисних копалин тощо.

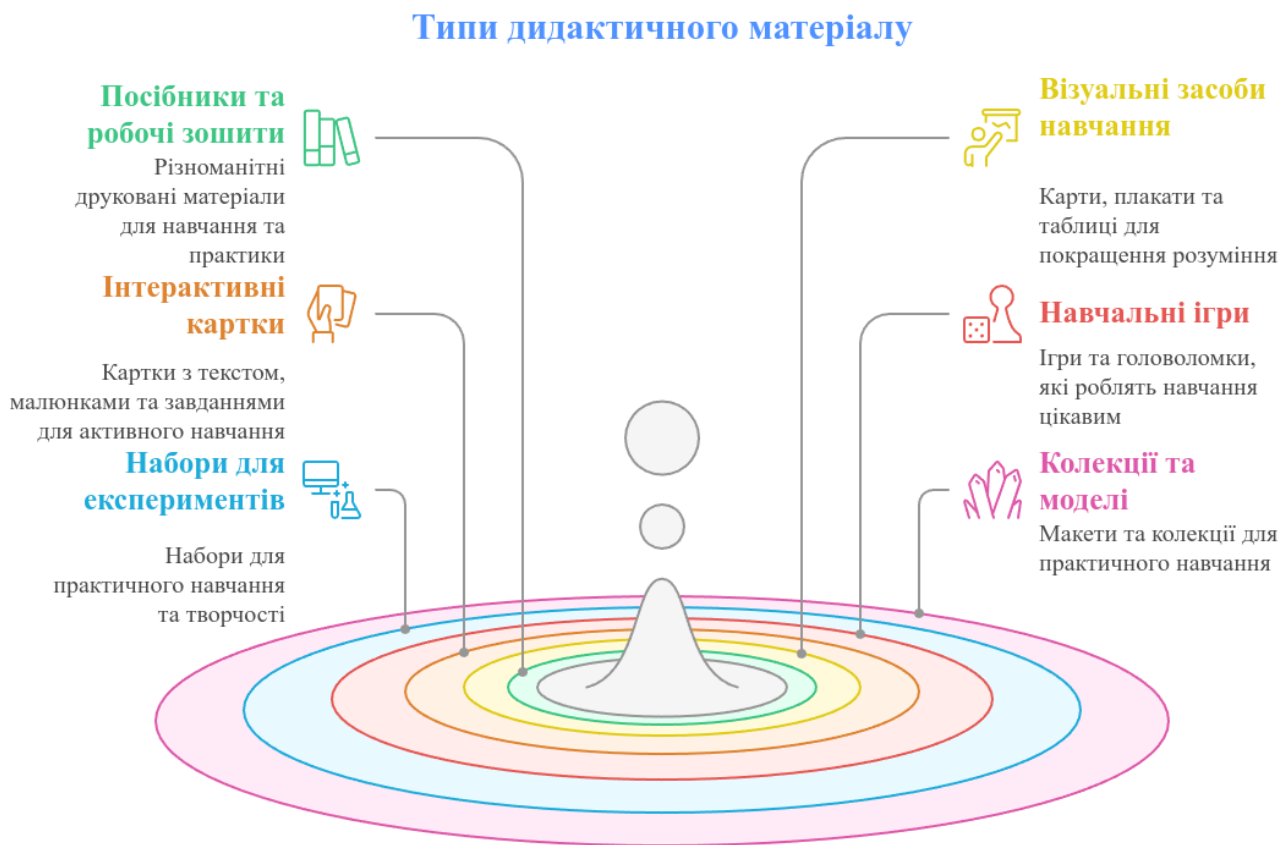

Рис. 86. Види дидактичного матеріалу

«Наочні навчальні матеріали» розуміються як наочні ресурси та інструменти, що допомагають здійснювати освітній процес. Залежно від мети, способу використання, на думку педагога С. Гончаренко, визначають такі наочні навчальні матеріали, як демонстраційні та лабораторні [5, с. 224].

Сучасні школярі належать до покоління «людей екрана» із властивим їм «кліповим мисленням». Вони проводять з електронними пристроями більше часу, ніж з однією літкою, мають вже «вроджені» навички володіння цифровими пристроями та потребують наочного сприйняття інформації – яскравої, динамічної, зрозумілої, – що сприяє процесу усвідомлення навчального матеріалу, засвоєння знань, розвитку логічного, критичного, креативного мислення. Такими сучасними інструментами вважають засоби візуалізації.

«Візуалізація» походить від латинського слова *visualis*, тобто зоровий. Великий тлумачний словник сучасної української мови подає розуміння поняття як

«одержання видимого зображення яких-небудь предметів, явищ, процесів, недоступних для безпосереднього спостереження» [2, с. 168]. Педагоги розглядають візуалізацію як «сукупність прийомів представлення інформації в зручному для зорового сприйняття вигляді» (Н. Житеньова) [14, с. 123]; «процес демонстрації чогось, який вимагає не лише відтворення зорового образу, але і його конструювання» (О. Семеніхіна, А. Юрченко, Д. Безуглий) [26, с. 227]. Сучасні дослідники зазначають трансформацію, оновлення поняття «візуалізація», яке полягає не лише в поданні інформації, а й у перетворенні її в графічний образ.

Візуалізація навчальної інформації розуміється як графічне представлення навчального матеріалу у вигляді візуального образу, який використовується для передачі, осмислення інформації, що сприяє усвідомленню змісту, встановленню зв'язків між навчальними поняттями, сприяє використанню знань у нових ситуаціях. Візуалізація навчального матеріалу за допомогою цифрових інструментів дозволяє представити об'єкти, предмети, процеси, явища, що вивчаються, з різних ракурсів, у розвитку, русі, динаміці, продемонструвати внутрішні взаємозв'язки складових частин, які приховані в реальному світі.

Візуальні навчальні матеріали допомагають:

- структурувати інформацію, що допомагає засвоїти більший обсяг інформації;
- подавати необхідну інформацію в стислому вигляді, акцентуючи увагу на головних моментах;
- інтегрувати зміст матеріалу;
- активізувати різні види мислення (логічного, критичного, візуального) та пам'яті ;
- розвивати пізнавальний інтерес;
- урахувати особливості учнів молодшого шкільного віку для засвоєння знань;
- створювати позитивне емоційне тло уроку.

Такими інструментами для початкової школи в контексті виконання курсової роботи можуть бути:

- плакати, буклети;
- інфографіка;
- графічні організатори;
- лінія часу;
- лепбук;
- віртуальні екскурсії;
- завдання із застосуванням доповненої реальності.

Можливі варіанти візуальних матеріалів для навчання в початковій школі представлено на схемі (рис. 87).

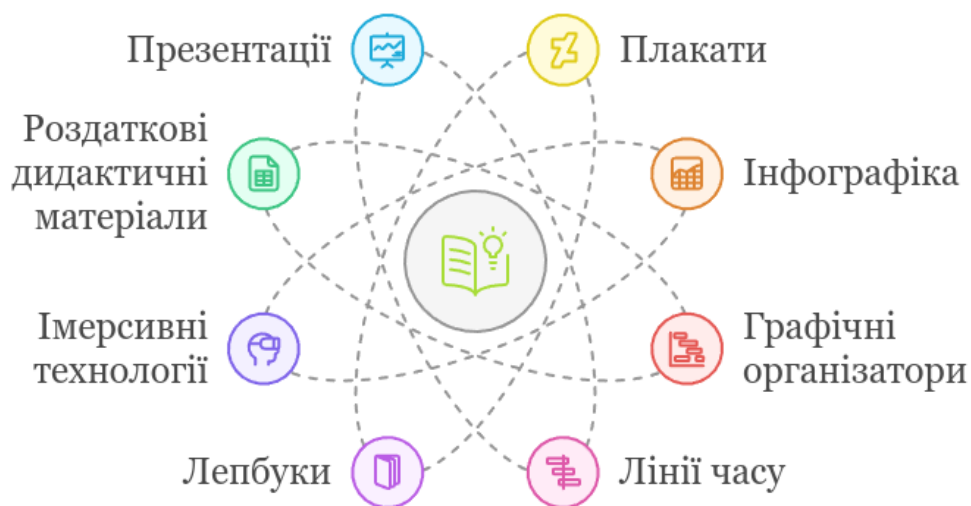

Рис. 87. Візуальні навчальні матеріали

Як представити та описати наочні матеріали?

Для опису наочного матеріалу потрібно зазначити:

тему уроку, назву матеріалу, мету використання, очікувані результати учнів, цифрові інструменти, інструкції щодо використання, можливі варіанти завдань. Подається зображення, малюнок, скриншоти, URL.

Назва наочного матеріалу

До вивчення теми:

Мета/завдання:

Очікувані результати:

Цифрові інструменти:

Інструкція щодо застосування/виконання:

Варіанти завдань:

Зображення (рисунок, скриншот, URL):

Критерії оцінювання:

Як і які цифрові інструменти застосувати для створення візуального матеріалу?

Вибір цифрових інструментів залежить від матеріалів, які створюються. Для відображення подій, явищ, процесів, послідовності, причинно-наслідкових зв'язків, для створення плакатів, колажів, правил доцільним буде використання інфографіки.

Для подачі навчального матеріалу, створення ситуацій для обговорення можна використати комікси.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Інфографіка (інформаційна графіка) – це візуальний спосіб подання інформації у графічній формі. Інфографіка допомагає структурувати великі обсяги інформації, а також більш наочно показує співвідношення предметів за різними параметрами за допомогою графічних елементів – карт, схем, ілюстрацій, піктограм, діаграм тощо. Отже, інфографіка – це ілюстрована інформація, що представлена водночас у вигляді тексту та різноманітних рисунків.

Дослідники визначають такі **види інфографіки**:

- статична (зображення без анімації),
- інфографіка за гіперпосиланнями (під час наведення на зображення окремі його частини стають активними),
- анімована інфографіка (динамічне представлення даних),
- відеоінфографіка,
- інтерактивна інфографіка (учасник освітнього процесу «втягується» в роботу з матеріалом) [17, с. 32].

В освітньому процесі початкової школи використання інфографіки допоможе:

- викликати інтерес школярів;
- подати багато інформації в компактному вигляді;
- візуалізувати зміст за допомогою зображень;
- скоротити обсяг текстової інформації;
- залучити учнів до роздумів над темою;
- дослідити кожну частину інфографіки;
- зробити висновки.

Як наочний навчальний матеріал у початковій школі інфографіку можна використовувати для пояснення матеріалу, для створення правил для учнів, буклетів, колажів, зображення подій, явищ, послідовності процесів тощо.

Як створити інфографіку?

Для створення інфографіки доцільно скористатися такими програмами:

Infogram – програма для створення анімованих та інтерактивних діаграм, які зацікавлять дітей;

[Piktochart](#) – програма, яка дозволяє створювати кольорові постери та картки з інфографікою для друку або презентацій, а також пропонує деякі інтерактивні елементи, які можна використовувати для розробки цікавих візуальних матеріалів;

[Venngage](#) – застосунок для статичної візуалізації інформації, пропонує широкий вибір шаблонів та інструментів для створення інфографіки, які можуть бути цікавими для дітей;

[Easel.ly](#) – це популярний онлайн-інструмент для створення інфографіки, який дозволяє користувачам розробляти візуальні та текстові представлення ідей без спеціальних дизайнерських навичок;

[Cacoo](#) – онлайн-сервіс для малювання та створення інфографіки, включаючи карти сайтів, схеми сторінок та мережеві графіки. Cacoo дозволяє здійснювати спільну роботу в реальному часі, що робить його корисним для командної роботи над проектами;

[Befunky](#) – простий інструмент для створення інфографіки, корисний для розробки кольорових та привабливих візуальних матеріалів.

Щоб створити інфографіку потрібно:

1. Визначити тему, яка буде вивчатися, мету подання інформації для учнів (Що саме Ви будете візуалізувати за допомоги інфографіки? (цікаві факти, статистика, порівняння, пояснення поняття, схема роботи, структура предмета) Навіщо це потрібно? (щоб запам'ятати, зрозуміти, поміркувати).

2. Визначити основні положення, які потрібно представити учням (Що головне учні мають зрозуміти, запам'ятати, узагальнити, систематизувати?).

3. Подумати як подати інформацію графічно, обрати схему подачі інформації. (Перегляньте вже готові приклади та шаблони для роботи. Придумайте якомога більше варіантів подачі інформації, щоб обрати кращий).

4. Додайте зображення, цікаві факти до теми.

5. Продумайте логіку подачі матеріалу, запитання для активізації мислення, пізнавальних інтересів учнів.

6. Перевірте свою інфографіку на кількох учнях чи колегах (Чи все зрозуміло? Які виникають запитання? Що потрібно додати чи додатково пояснити? Чи не занадто багато цифр, картинок, тексту?).

Подаємо приклад створених інфографік до теми курсової роботи (рис. 88).

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

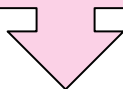

Рис. 88. Приклади створених інфографік у різних програмах

Як створити комікс?

Комікси/малюписи – розповідь у малюнках, де кожна ілюстрація супроводжується короткими текстовими репліками головних героїв та іншими коментарями у межах єдиного сюжету.

Перевагами використання коміксів у початковій школі є:

- залученість – яскраві ілюстрації та сюжетна форма утримують увагу учнів;
- розвиток критичного мислення – аналіз подій, передбачення наслідків, розуміння підтексту;

- покращення грамотності – формування навичок читання, розширення словникового запасу;
- креативність – діти можуть створювати власні історії та персонажів;
- комунікація – розвиток навичок висловлювання думок через текст і зображення;
- доступність – підходить для всіх дітей, включаючи учнів з особливими освітніми потребами.

Доцільними цифровими інструментами для створення коміксів для учнів початкової школи є: Pixton, Canva, Storyboard That.

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

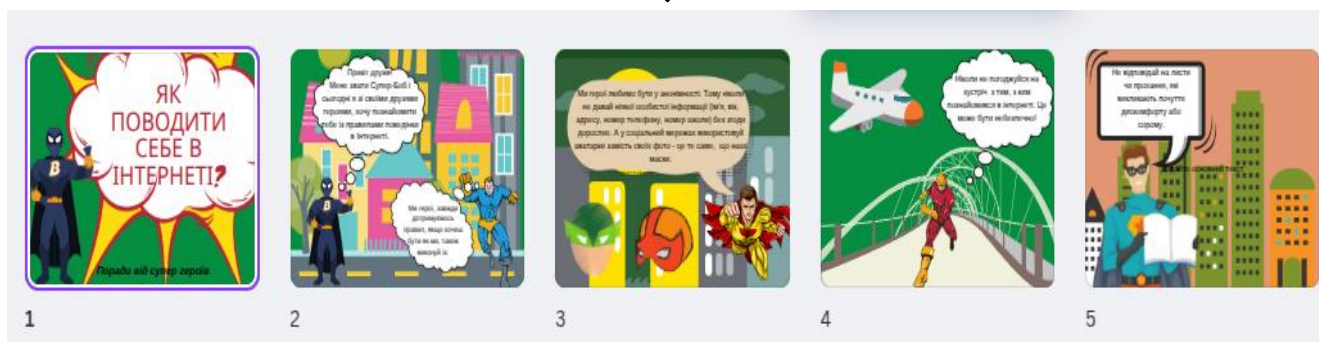

Рис. 89. Приклад створеного коміксу в Canva

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Комікси для дітей молодшого шкільного віку мають містити небагато тексту, персонажі коміксів мають відповідати темі.

Ще одним видом мотиваційних інструментів для навчання є імерсивні технології.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Імерсивні технології (ілюзія дійсності/розширення реальності) – це технології повного або часткового занурення у віртуальний світ або різні види змішаної та віртуальної реальності. До списку імерсивних технологій входять

віртуальна та доповнена реальність, змішана реальність, а також 360°-відео. Види імерсивних технологій представлені на рисунку (рис. 90).

Рис. 90. Імерсивні технології

Види імерсивних технологій для початкової освіти:

VR-симулятори для навчання (Google Expeditions, Oculus Education);

AR-додатки для навчання (Merge Cube, Quiver, AR Biology);

Віртуальні екскурсії (Google Earth VR, YouTube 360°);

Голографічні лекції (Holobox, RealView Imaging).

Приклад використання імерсивних технологій у курсовій роботі подаємо нижче (рис. 91).

2 - "Похід" у музей

1) "Пройдіться" по музею. Чи сподобались вам якісь метелики?

Музей метеликів

2) Прогорніть нижче, до вибору стендів з метеликами. Ці стенди - це об'єднання різних метеликів у спільні групи за їх спільними характеристиками/ознаками

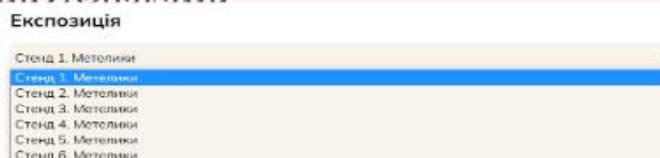
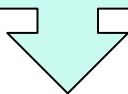

Рис. 91. Віртуальний тур у музей метеликів як одне із завдань дослідження у початковій школі у STEAM проєкті

Як описати розроблений методичний продукт?

Для представлення комплексного методичного продукту доцільно скористатися схемами, таблицями, які допоможуть зобразити цілісність, показати різноманітність елементів (вправ, завдань, ігор), їх взаємозв'язок, упорядкованість, спрямованість на досягнення мети. Далі потрібно описати детально кожний елемент із яких складається комплекс (уроки, вправи, завдання, ігри, технологія, наочні матеріали), зазначаючи тему, мету, завдання, результати учнів, зміст уроку, завдань, інструменти, інструкції, критерії оцінювання (приклади опису подані вище). Один з можливих варіантів схематичного подання методичного продукту представлено на *рис. 92*.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

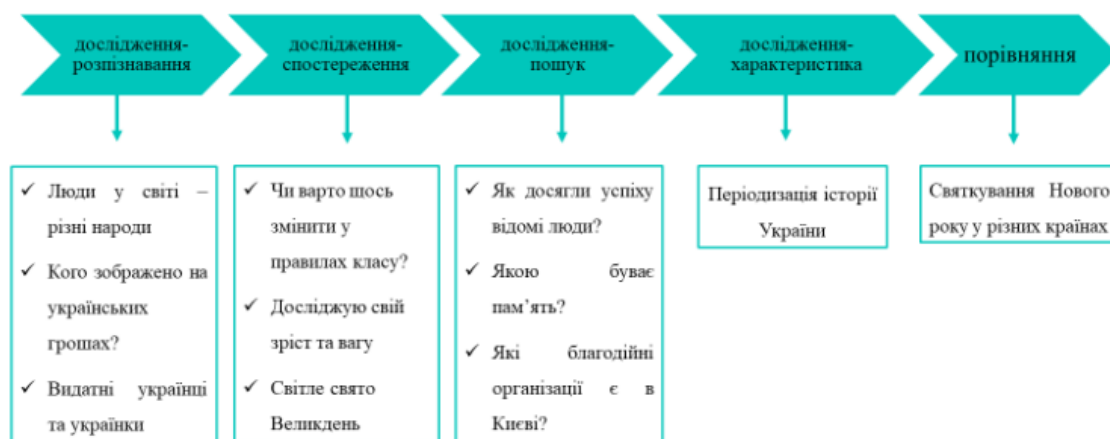

Рис. 92. Схема представлення методичного продукту (дослідницьких завдань)

ДОПОМОГА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Для представлення цілісності, комплексності методичного продукту доцільно застосувати інструменти генеративного штучного інтелекту, що допоможуть створити відповідні схеми.

Такими інструментами можуть бути:

для створення схем, діаграм – Napkin AI (URL: <https://app.napkin.ai/>),

для створення схем за допомогою інтелект карт – Felo.AI (URL: <https://felo.ai/>), Mapify AI (URL: <https://mapify.so/>).

Таблиця 8

Класифікація застосунків генеративного штучного інтелекту

№	Інструмент ГШІ	Призначення
1.	Napkin.AI (https://app.napkin.ai/)	Створення схем, діаграм
2.	Felo.AI (https://felo.ai/), Mapify.AI (https://mapify.so/) MyLens AI (https://mylens.ai/)	Створення інтелект карт

Як працювати з Napkin AI?

Для роботи з Napkin AI потрібно ввести в стрічку пошуку назву застосунку, зареєструватись за допомогою власного акаунту. У програмі відкрити **New napkin**

і вставити текст чи список, який потрібно візуалізувати (представити у вигляді схеми), що відображено на *рис. 93*.

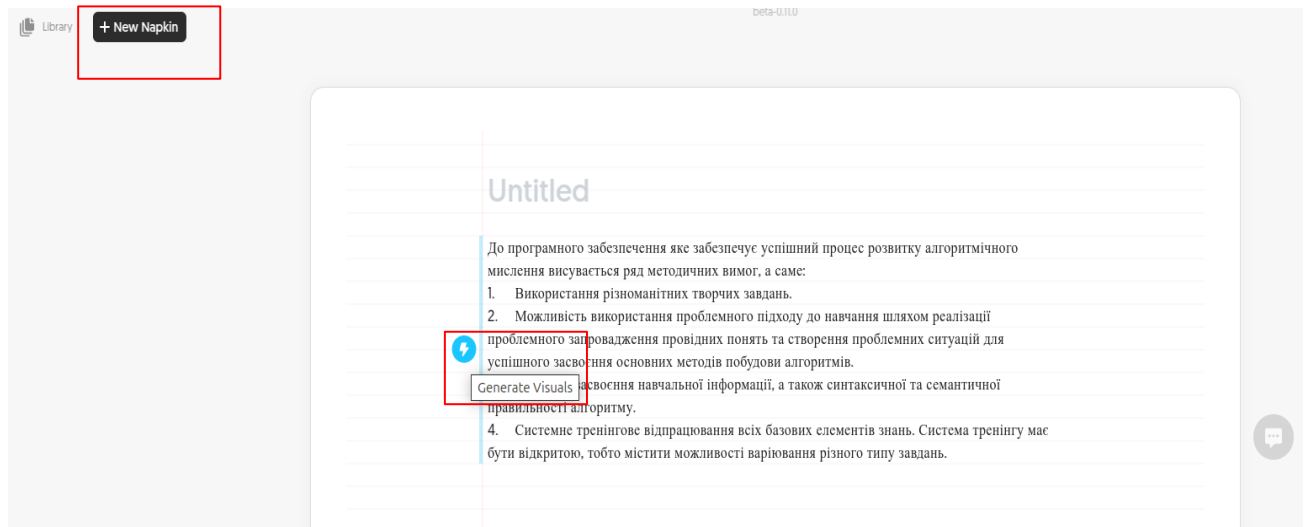

Рис. 93. Введення тексту для візуалізації

Після вставлення тексту програма автоматично запропонує візуалізувати його частину. Залишається обрати варіант, який найкраще представить обраний матеріал та налаштувати за вимогами документа (колір, шрифт, редагування тексту тощо).

Тема курсової роботи «Формування алгоритмічного мислення учнів 3 класу на уроках інформатики за допомогою цифрових інструментів»

Рис. 94. Приклади візуалізації тексту за допомогою Napkin AI

Тема курсової роботи «Цифрові інструменти для STEM-проектів у початковій школі»

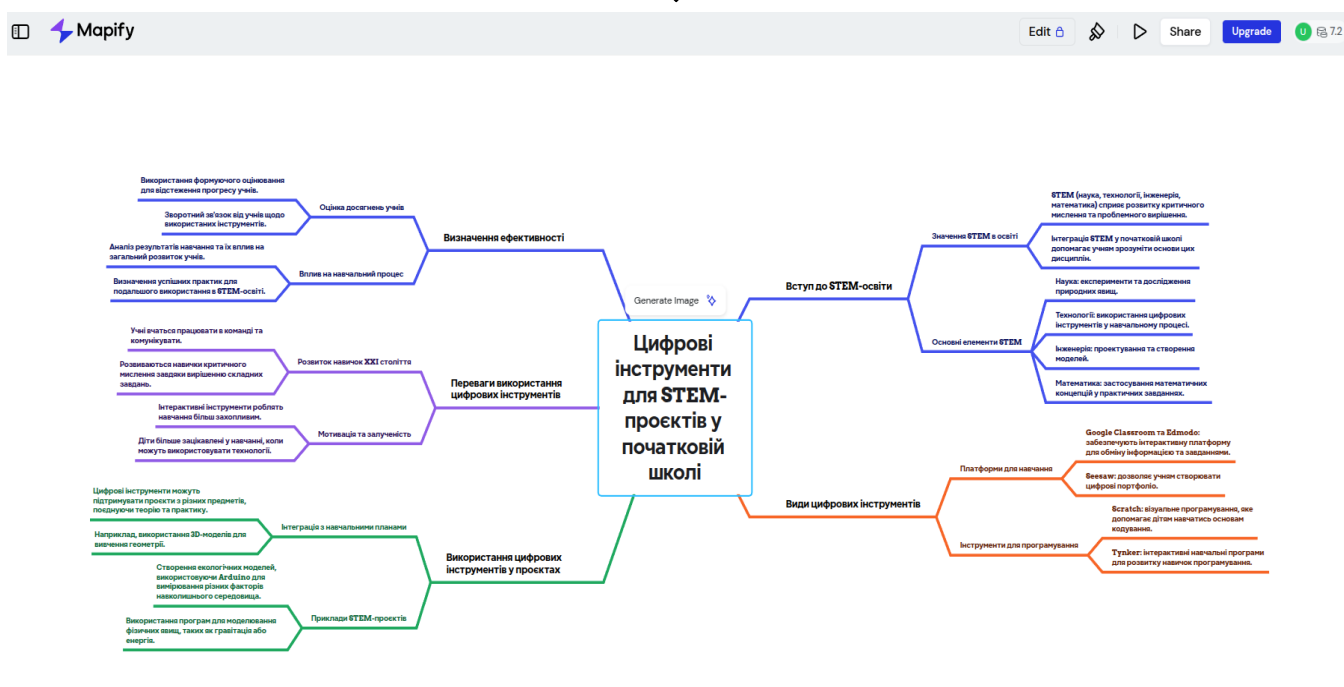

Рис. 95. Створення карти знань за допомогою Mapify.so

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Якщо тексти, рисунки, схеми займають багато місця, то частину матеріалу можна розмістити в Додатках, зазначивши, які саме матеріали та в якому додатку знаходяться.

Як логічно подати матеріал?

Матеріал четвертого параграфу важливо представити цілісно, логічно подаючи матеріал. Для цілісності сприймання спочатку доцільно представити загальну схему, структуру, комплексність методичного продукту, що оптимально зробити за допомогою схеми. Потім представити кожний елемент, детально описуючи його, зазначаючи мету, завдання, очікувані результати учнів, опис процедури виконання, необхідних інструментів, матеріалів, текстів тощо. Важливо зазначити критерії оцінювання методичного продукту. Логіка подачі матеріалу в параграфі 4 може бути представлена відповідно до поданої схеми на *рис. 96*.

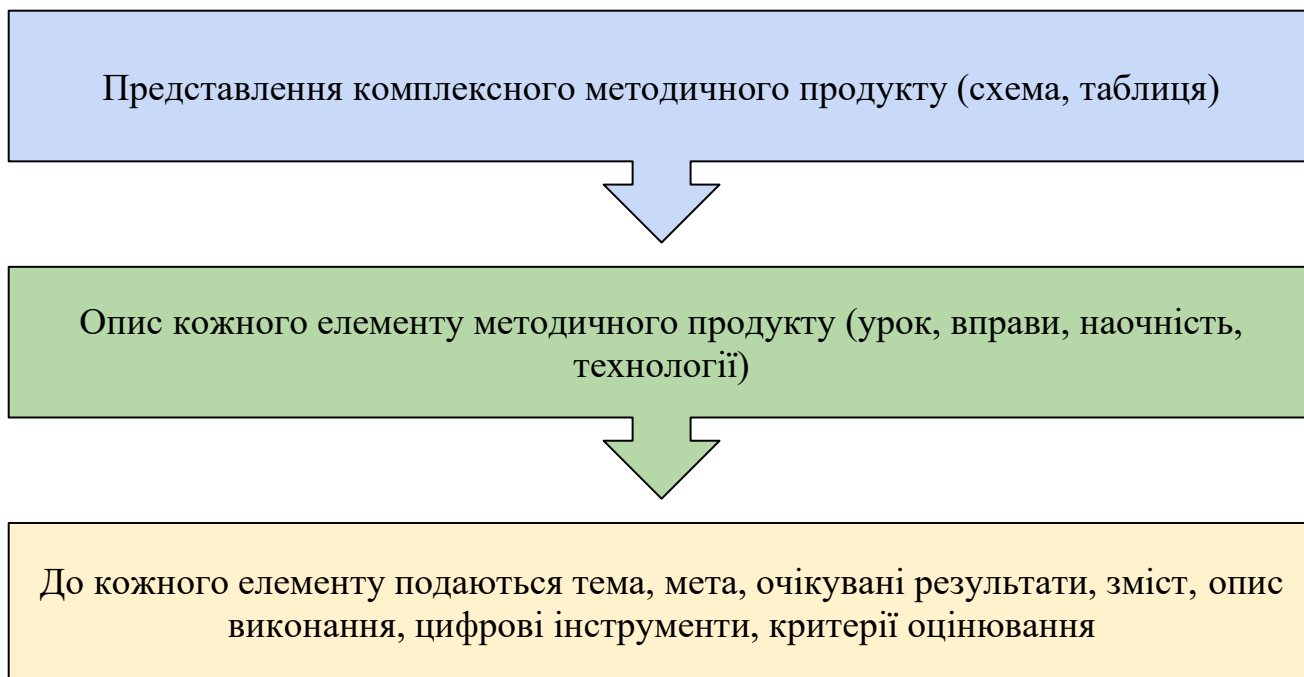
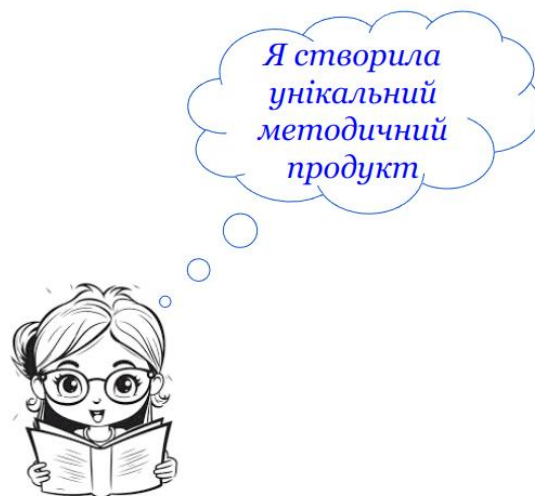

Рис. 96. Логіка викладу матеріалу четвертого параграфа

- ✓ Організовувати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів
- ✓ Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
- ✓ Обирати оптимальні форми, методи, технології, засоби формування компетентностей
- ✓ Застосовувати формувальне, поточне, підсумкове та диференційоване оцінювання учнів, зокрема дітей з ООП

КРОК 7. Дібрати або розробити критерії для оцінювання/вимірювання результативності (анкети, опитувальники, таблиці, матриці, тести, схеми аналізу уроку тощо) впровадженого методичного продукту. Провести діагностику знань, умінь, навичок учнів певного класу або двох класів однієї паралелі для порівняння. Результати узагальнити та представити за допомогою таблиці, схеми. Провести впровадження розробленого практичного методичного інструменту. По завершенню знову провести діагностику знань, умінь, навичок тих самих учнів, що і на початку діагностики. Узагальнити результати повторної діагностики, зафіксувати за допомогою таблиці, схеми. Порівняти результати попередньої та повторної діагностики. Представити порівняння результатів за допомогою діаграм, таблиць, схем у параграфі 5. Виявити переваги та недоліки методичного продукту, визначити їх причини. Підготувати параграф 5.

5 параграф. Перевірка ефективності розробленого методичного інструментарію. Описуються результати проведеної апробації методичного продукту в освітньому процесі. Ефективність розробленого методичного продукту підтверджується конкретними результатами учнів, що вимірюються. Діагностика результатів відбувається за допомогою анкет, опитувальників, тестових завдань для учнів, схем для аналізу і самоаналізу уроку. На основі порівняння отриманих результатів школярів визначаються переваги, недоліки розробленого методичного продукту, встановлюються причини.

Загальний обсяг п'ятого параграфа становить 3-4 сторінки.

Для того, щоб випробувати створений методичний продукт і перевірити його ефективність, потрібно попередньо виміряти рівень сформованості знань, умінь, навичок, результатів навчання учнів. Тоді після впровадження методичного інструментарію і діагностування результатів можна буде порівняти попередній стан та набутий. На основі чого можна зробити висновки. Покращення кінцевих результатів свідчить про результативність, ефективність розробленого методичного матеріалу. Процес перевірки методичного продукту схематично зображено на рисунку (рис. 97).

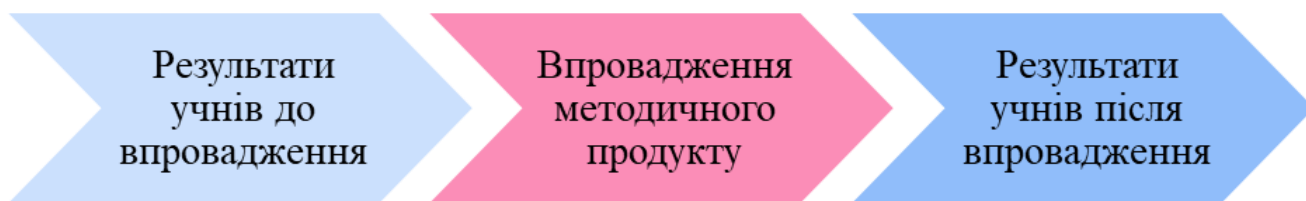

Рис. 97. Перевірка ефективності методичного продукту

Як провести діагностику знань учнів?

Діагностика знань учнів охоплює низку різних методів та інструментів, що допоможуть з'ясувати рівень знань та розуміння навчального матеріалу. Для цього доцільно скористатися емпіричними методами дослідження, до яких відносять: педагогічне спостереження, бесіду, анкетування, соціометрію, тестування, вивчення педагогічного досвіду тощо.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Методи дослідження в педагогіці розуміють як «прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної дійсності» [5, с. 206]. Методи дослідження використовують для отримання знань, вивчення фактів і застосовують для доказу, підтвердження певних положень, встановлення істини, об'єктивного, адекватного розуміння і пояснення педагогічної дійсності. Багатоаспектність і різноманітність методів дослідження зумовлює множинність підходів до їх класифікації. Так визначають загальнонаукові, педагогічні та ін. методи, емпіричні й теоретичні, якісні й кількісні, особливі й загальні, змістові й формальні тощо.

Методи науково-педагогічного дослідження розуміють як «сукупність способів і прийомів, спрямованих на розв'язання науково-практичних проблем, а також вивчення і пізнання об'єктивних закономірностей виховання, навчання, розвитку особистості» [11, с. 25]. Залежно від структури пізнання (чуттєвого і раціонального) визначають емпіричні та теоретичні методи.

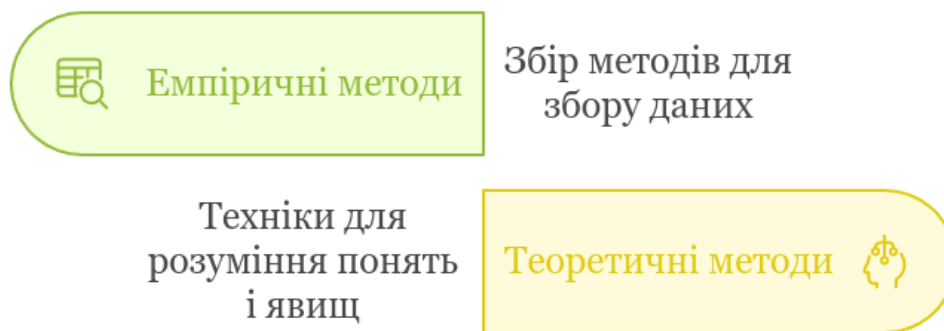

Рис. 98. Методи наукового дослідження

Емпіричні методи дослідження забезпечують збір даних про зовнішні вияви об'єктів дослідження за допомогою чуттєвого пізнання (відчуття, сприйняття, уявлення). До емпіричних методів відносять метод спостереження, опитування, бесіди, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик, соціометричний метод, тестування, анкетування, ранжування, вимірювання, експеримент та ін.

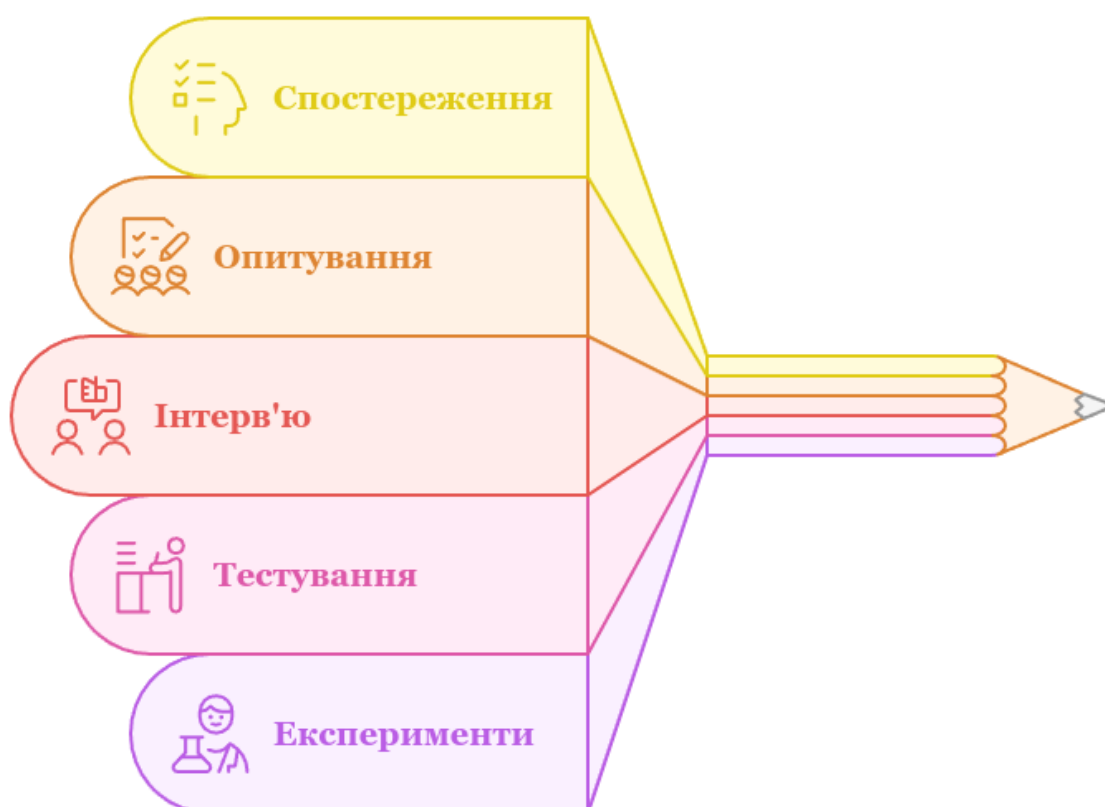

Рис. 99. Емпіричні методи наукового дослідження

Теоретичні методи дослідження проникають в сутність понять, явищ, процесів за допомогою раціонального (мисленнєвого) відображення дійсності, формування суджень та умовиводів. До теоретичних методів дослідження відносять: абстрагування, аналіз і синтез, індукцію й дедукцію, моделювання, ідеалізацію, формалізацію, порівняння тощо.

Теоретичні методи дослідження

Рис. 100. Теоретичні методи наукового дослідження

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У контексті виконання курсової роботи доцільно скористатися методами **теоретичного та емпіричного дослідження**, а для обробки результатів – **математичними або статистичними**.

Скільки учнів необхідно для проведення діагностики?

Для отримання об'єктивних даних про проведення діагностування потрібно залучити **не менше 10-15 учнів** одного класу.

Як провести спостереження?

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Метод спостереження – це цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання педагогічних процесів, явищ у природних умовах. Основне завдання спостереження – накопичення фактів, фіксація істотних характеристик. Важливо, щоб спостереження відбувалося систематично, планомірно, тривало (проведення спостереження одного уроку не достатньо для розуміння процесу, встановлення особливостей, визначення проблем, формування висновків) і забезпечувалося фіксацією результатів.

Способи фіксації під час спостереження:

- відеозапис;
- аудіозапис;
- протокол, запис;
- схеми, матриці, таблиці для запису спостережень.

До початку спостереження:

- обрати об'єкт спостереження відповідно до теми курсової роботи (За чим, ким я буду спостерігати? Що вивчаю?);
- отримати дозвіл на проведення спостереження;
- скласти план спостереження (Як я буду спостерігати? Що найбільше мене цікавить? На що звернути увагу? Як довго я це буду робити?);
- підготувати матеріали для фіксації результатів спостережень (Як я буду фіксувати результати? Як зручно це зробити?).

Під час спостереження:

- уважно спостерігати, помічати та виділяти головне;
- фіксувати результати.

Після спостереження:

- аналіз результатів;
- опис, узагальнення і представлення результатів, висновків спостереження.

Спостереження доцільно провести з метою вивчення стану проблеми, визначення проблемних аспектів, які недостатньо вирішуються або виникають труднощі у процесі їх вирішення. Для цього студентам/студенткам доцільно відвідати уроки, на яких вивчається тема, що досліджується в певному класі. Для отримання повної та об'єктивної інформації доцільно спостерігати уроки різних учителів. Важливо при цьому звертати увагу саме на ті аспекти, які потребують вивчення, отримання інформації, визначення проблем.

Як фіксувати результати спостереження?

Обрання способу фіксації результатів залежить від мети, об'єкта спостереження. Радимо використовувати такі.

Відеозапис доцільний:

- для відображення зовнішніх ознак поведінки, міміки, жестів, рухів учнів, що важливо, коли потрібно фіксувати реакцію школярів на емоції (наприклад, для вивчення тем, що пов'язані з емоційним інтелектом, творчістю);
- для фіксації правильного виконання рухів (наприклад, для тем, що стосуються виконання вправ для збереження здоров'я, фізичного розвитку);
- для фіксації способів поведінки під час гри, виховних ситуацій, спільних завдань (наприклад, для вивчення тем з безпеки, формування соціальної, громадянської поведінки).

Під час перегляду відеозапису всі дані обробляються і фіксуються для аналізу.

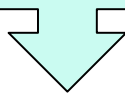
Аудіозапис використовують для точної фіксації правильних відповідей, особливостей мовлення школярів, коли важливо точно зафіксувати відповідь, логіку думки, обґрунтування думки школярів (наприклад, для вивчення тем з розвитку мовлення, логічного мислення, під час пояснення розв'язання задачі). Під час прослуховування отримані дані фіксуються для обробки, аналізу, формулювання висновків.

Протокол, запис доцільний, коли у спостереженні бере участь невелика кількість учнів або коли спостереження відбувається індивідуально. Дані в протокол заносяться відразу під час спостереження. Потрібно бути дуже уважним, оскільки в цей момент спостерігач може не помітити чогось важливого.

Схеми, матриці, таблиці для запису спостережень допомагають цілеспрямовано спостерігати й фіксувати потрібні дані. Такі схеми, таблиці, матриці створюються завчасно. Для спостереження уроку потрібно визначити всі основні моменти, на які потрібно звернути увагу, які стосуються саме теми дослідження, а не спостерігати весь урок, якщо це не є темою курсової роботи. У схемі або таблиці зазначити головні положення, етапи, види роботи, пункти та залишити місце для заповнення.

Наводимо варіант схеми для спостереження уроку під час формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

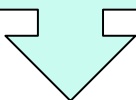

Напрями спостереження	+/-	Зміст, види роботи, завдання, вправи, запитання	Час, форма проведення
Повідомлення теми уроку як проблеми			
Проблемний виклад матеріалу			
Наочність, що містить проблемний характер			
Дослідницькі завдання для закріплення вивченого			
Матеріали для проведення досліджень			
Домашнє завдання дослідницького характеру			

Матриця складніша за підготовкою, але простіша у заповненні під час спостереження. Для того, щоб скласти матрицю потрібно передбачити всі можливі характеристики, ознаки, варіанти ситуацій, відповідей учнів, для того, щоб під час спостереження вносити короткі позначки (+, –) навпроти обраного варіанту учнями.

Наводимо варіант матриці для визначення дослідницького вміння спостерігати за учнями 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Дослідницьке вміння: спостерігати			Катя	Ганна	Тарас	Ігор
Самостійність	Визначає об'єкт	Самостійно				
		З допомогою				
		Не вміє				
	Обирає спосіб	Самостійно				
		З допомогою				
		Не вміє				
	Фіксує результат	Самостійно				
		З допомогою				
		Не вміє				
	Робить висновок	Самостійно				
		З допомогою				
		Не вміє				
Правильність	Так					
	З помилками	В оформленні				
		У формулюванні висновку				
		У неточності даних				
	Ні					
Оригінальність	Так					
	Виконує за зразком					

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Метод спостереження можна використовувати **для аналізу уроку**. Важливо визначити конкретні показники, які стосуються оцінки уроку відповідно до теми курсової роботи, об'єкта дослідження.

Наводимо варіант схеми для аналізу уроку з метою розвитку емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання

Тема курсової роботи «Розвиток емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання засобом гри»				
Напрями спостереження	+/- 1/0 балів	Зміст, форми роботи, завдання, вправи	Час	Вплив на учнів, які емоції, почуття викликали
Створення емоційно-комфортної атмосфери уроку				
Емоційний зміст матеріалу (художні твори, фрагменти відео, мультфільми, що викликають емоції, почуття)				
Діяльність учнів, що викликає емоції, почуття (спільна, активна, творча діяльність)				
Емоційність вчителя, адекватність його емоційних реакцій				

Самоаналіз уроку проводиться для отримання інформації про результативність уроку за визначеними параметрами, що досліджуються. Схема для самоаналізу уроку складається самостійно студентами (з допомогою наукового керівника), акцентується увага на критеріях, що стосуються саме дослідження теми.

Наводимо варіант схеми для самоаналізу уроку.

Таблиця з критеріями самооцінювання уроку вчителем

Критерії для самооцінювання	Опис критерію	Оцінка (0-2)	
Планування та організація уроку	2 бали: урок добре структурований, етапи чітко сплановані, час розподілений правильно, підбрані дидактичні матеріали використано ефективно; 1 бал: є невеликі відхилення від плану, час розподілено неправильно тощо; 0 балів: структура нечітка, етапи уроку розмиті, час використаний неефективно.		
Залучення учнів до процесу	2 бали: учні активно брали участь в обговореннях, виконували всі завдання; 1 бал: не всі учні брали участь в обговоренні, деякі учні не виконували завдання; 0 балів: більшість учнів не брала участь в обговореннях, запитання не чіткі, відповіді неповні.		
Використання методів та форм навчання	2 бали: ефективно використані методи та форми роботи на уроці, застосовані інноваційні методи навчання, цифрові технології тощо; 1 бал: активних методів навчання було недостатньо, використано одну форму організації роботи на уроці; 0 балів: не застосовано активних методів навчання, цифрові технології не відповідають меті уроку.		
Оцінювання знань учнів та рефлексія	2 бали: оцінювання учнів відповідно до результатів на уроці, критерії оцінювання чітко зазначені, зрозумілі учням, результати відповідають очікуванням, рефлексія відповідає цілям уроку; 1 бал: оцінювання не всіх учнів або частково не коректне, відсутній зворотний зв'язок; 0 балів: оцінювання та рефлексія не відповідають цілям уроку.		

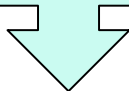
Загальна оцінка _____

Висновки:

Як представити результати спостереження?

Результати спостереження можна подати в описовому вигляді, зазначивши об'єкт спостереження, результати у вигляді узагальнення результатів, висновків. Якщо під час спостереження отримали точні дані, то доцільно надати їх у вигляді таблиці, діаграми.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Спостереження 6 уроків з вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 4 класі освітнього закладу «Мрія» виявили, що формування дослідницьких умінь школярів відбувається у процесі виконання завдань, які містять дослідницький характер, за умови їх наявності в підручнику або робочих зошитах. Дослідницькі завдання спрямовані на формування в учнів 4 класу вміння спостерігати та робити висновки. Потрібно зазначити, що ці завдання стосувалися вивчення природничої освітньої галузі, а з громадянської та історичної освітньої галузі – були відсутні.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Для отримання об'єктивних даних про результати учнів **недостатньо лише спостереження**. Доцільно доповнити їх іншими точними даними, які представлять **кількісні та якісні показники**.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Метод опитування – це спосіб збору інформації про досліджуваний об'єкт під час безпосереднього або опосередкованого спілкування з респондентом. Опитування є одним із найпоширеніших методів збору інформації, яким можна охопити велику кількість людей. Сутність опитування полягає у вивченні думки, поглядів людей за допомогою спеціально підготовлених запитань. До методів опитування відносять бесіду, інтерв'ю, анкетування, що зображено на рисунку (рис. 101).

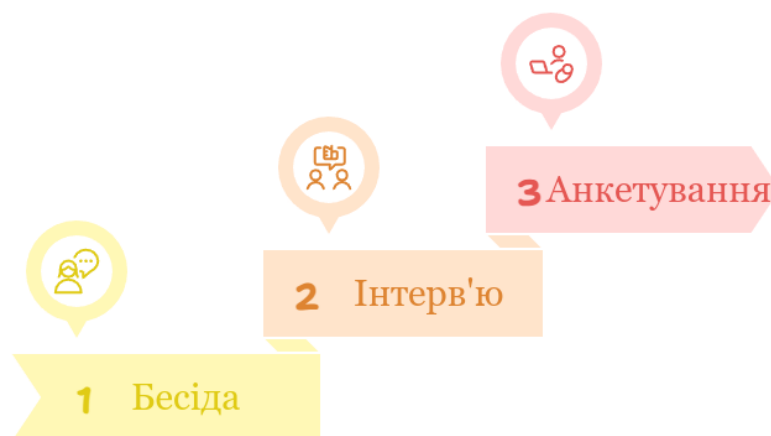

Рис. 101. Методи опитування

Як провести бесіду, інтерв'ю?

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШ

Бесіда – метод збору фактів про об'єкт дослідження в процесі особистого спілкування. Бесіда з учнями класу проводиться з метою отримання інформації щодо вивчення матеріалу з теми дослідження із застосуванням досвіду школярів (що знають, уміють, відчувають учні). Для проведення бесіди потрібно продумати запитання, які допоможуть з'ясувати стан вивчення проблеми, рівень знань, умінь, навичок.

Бесіда вимагає особливої гнучкості, швидкої реакції, вміння слухати, ставити запитання, розуміти та реагувати на емоційний стан учнів, помічати зовнішні вияви внутрішнього стану, що виражаються у жестах, міміці. Для отримання об'єктивних даних важлива довіра школярів.

Інтерв'ю – різновид бесіди, що характеризується чіткою метою і планом, передбачає прямий контакт з респондентом (опитуваним). Інтерв'ю проводиться з учнями класу з метою отримання інформації за заздалегідь підготовленими запитаннями для з'ясування рівня знань, умінь, навичок учнів з теми. У процесі інтерв'ю в основному фіксуються відповіді учнів, менше часу на зворотний зв'язок, підтримку, розуміння.

Бесіда та інтерв'ю мають спільні та відмінні ознаки. Спільні – полягають у меті – отримання інформації, а відмінні – у способі її отримання, під час інтерв'ю дослідник дотримується заздалегідь підготовлених запитань. Водночас у процесі бесіди варто уточнювати, доповнювати, вислуховувати погляди, міркування. Спільні та відмінні ознаки бесіди та інтерв'ю подані на зображеній схемі (рис. 102).

Рис. 102. Характеристика бесіди та інтерв'ю

Способи фіксації результатів під час бесіди, інтерв'ю:

- аудіозапис;
- відеозапис;
- запис відповідей;
- схема, матриця, таблиця для запису відповідей.

До початку бесіди, інтерв'ю необхідно:

- визначити мету спілкування (Що саме я хочу з'ясувати? Яку інформацію хочу отримати?);
- продумати запитання (спробувати самотійно дати на них відповіді), скласти план, урахувати, що для учнів початкової школи кількість запитань не має бути великою, достатньо 7-10 (Які запитання поставити?);
- обрати необхідну кількість учнів, урахувати різні категорії школярів за різними ознаками для об'єктивності отриманих даних (хлопчики й дівчатка, діти з різним рівнем пізнавальних інтересів, можливостей тощо), поспілкуватися напередодні для встановлення контакту, довіри (Кого обрати?);
- продумати та підготувати матеріали для фіксації результатів (Як я буду фіксувати результати? Як зручно це зробити?).

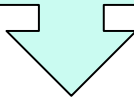
Під час бесіди, інтерв'ю потрібно:

- встановити контакт, виявити доброзичливість у спілкуванні;
- уважно слухати, адекватно реагувати на відповіді, поведінку школярів, помічати невербальні ознаки (жести, міміка);
- фіксувати результати.

Після проведення бесіди, інтерв'ю необхідно:

- упорядкувати записи, проаналізувати результати;
- узагальнити та представити результати у вигляді опису, таблиці, графіка, діаграми.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Запитання для бесіди подаються за групами для визначення різних дослідницьких умінь

Інтерес, зацікавленість до пізнання, досліджень

- Чи подобається тобі дізнаватися нове? Чому?
- Яке відкриття або цікаву річ ти нещодавно дізнався самостійно? Як ти це зробив?
- Що тобі цікаво досліджувати найбільше – природу, історію, тварин, техніку чи щось інше? Чому?

Уміння ставити запитання

- Як ти думаєш, чому важливо ставити запитання перед початком дослідження?
- Якщо ти хочеш дізнатися про історію свого села, міста, то які запитання ти поставиш?
- Які запитання можуть допомогти зрозуміти, чому українці святкують День незалежності?

Уміння спостерігати та аналізувати

- Що ти помічаєш, коли гуляєш вулицями свого міста/села? Чи є там історичні або пам'ятні місця?
- Чим відрізняється життя дітей 100 років тому від твого сучасного життя?
- Як ти думаєш, чому важливо звертати увагу на деталі під час спостережень?

Уміння працювати з джерелами інформації

- Де можна знайти інформацію, якщо ти хочеш більше дізнатися про історію України?
- Чи доводилося тобі шукати інформацію в книгах, Інтернеті чи запитувати в дорослих/однолітків? Як ти це робиш?
- Як ти можеш дізнатися, чи правдива інформація, яку ти знайшов?

Уміння формулювати висновки

- Як ти розумієш слово «висновок»?

- Як ти думаєш, чому в минулому люди будували замки та фортеці?
- Чому важливо робити висновки після проведення спостережень або експериментів?

Оцінювання результатів

Про високий рівень сформованості дослідницьких умінь будуть свідчити повні, розгорнуті, правильні відповіді з міркуваннями, роздумами, власною думкою, вияв інтересу до запитань, розмови;

для середнього рівня сформованості дослідницьких умінь будуть властиві правильні, але не завжди точні відповіді, не завжди будуть подаватися міркування, короткі відповіді, власні роздуми, не всі запитання можуть викликати інтерес;

низький рівень буде характеризуватися короткими відповідями, на деякі питання може не бути відповіді, учень не намагатиметься думати, розмірковувати або запитання не викликають інтерес.

Схема для фіксації результатів бесіди для кожного учня

Прізвище та ім'я учня			
Дослідницькі вміння	Запитання	Відповіді учнів	Рівень
Інтерес, зацікавленість	Чи подобається тобі дізнаватися нове? Чому?		
	Яке відкриття або цікаву річ ти нещодавно дізнався самостійно? Як ти це зробив?		
	Що тобі цікаво досліджувати найбільше – природу, історію, тварин, техніку чи щось інше? Чому?		
Уміння ставити запитання	Як ти думаєш, чому важливо ставити запитання перед початком дослідження?		
	Якщо ти хочеш дізнатися про історію свого села, міста, то які запитання ти поставиш?		
	Які запитання можуть допомогти зрозуміти, чому українці святкують День незалежності?		

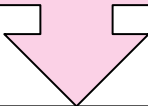
Уміння спостерігати та аналізувати	Що ти помічаєш, коли гуляєш вулицями свого міста/села? Чи є там історичні або пам'ятні місця?		
	Чим відрізняється життя дітей 100 років тому від твого сучасного життя?		
	Як ти думаєш, чому важливо звертати увагу на деталі під час спостережень?		
Уміння працювати з джерелами інформації	Де можна знайти інформацію, якщо ти хочеш більше дізнатися про історію України?		
	Чи доводилося тобі шукати інформацію в книгах, інтернеті чи запитувати в однолітків/дорослих? Як ти це робиш?		
	Як ти можеш дізнатися, чи правдива інформація, яку ти знайшов?		
Уміння формулювати висновки	Як ти розумієш слово «висновок»?		
	Як ти думаєш, чому в минулому люди будували замки та фортеці?		
	Чому важливо робити висновки після проведення спостережень або експериментів?		

Таблиця для відображення результатів респондентів

Ім'я	Дослідницькі вміння														
	Інтерес, зацікавленість			Уміння ставити запитання			Уміння спостерігати та аналізувати			Уміння працювати з джерелами інформації			Уміння формулювати висновки		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Оля	с	в	н	в	с	с	с	н	с	с	с	н	с	н	н
Олег															
Інші...															

Наводимо варіант запитань для проведення бесіди на тему «Цифрова безпека»

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

Запитання для проведення бесіди на тему «**Цифрова безпека**»:

Загальні запитання:

- Що таке цифрова безпека?
- Чому вона важлива для кожного з нас?
- Які небезпеки можуть чекати в Інтернеті?

Захист даних:

- Що таке особисті дані?
- Чому їх не можна передавати іншим людям?
- Як створити надійні паролі?

Безпечне спілкування в Інтернеті:

- Чи можна довіряти людям онлайн?
- Що робити, якщо отримали підозріле повідомлення?
- Як відрізнити справжній сайт від фальшивого?

Кібербулінг:

- Що таке кібербулінг?
- Як правильно реагувати на образи в Інтернеті?
- До кого потрібно звернутися, якщо тебе ображають ?

Наводимо варіант запитань для проведення інтерв'ю «Цифрова безпека»

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

Вступні запитання

- Як часто ти користуєшся інтернетом?
- Для чого ти використовуєш смартфон, планшет чи комп'ютер?
- Чи знаєш ти про небезпеки, які можуть чекати в Інтернеті?
- Захист даних
- Ти натрапив(ла) на сайт, який вимагає вказати особисті дані для перегляду інформації. Чи можна їх ввести?
- Безпечне спілкування в Інтернеті
- В онлайн-грі новий знайомий пропонує отримати безкоштовний ігровий бонус, але просить ввести логін і пароль на іншому сайті. Як діяти?
- Як навчити іншій безпечній поведінці в Інтернеті? Які поради ти б дав(ла) молодшим дітям?

Кібербулінг

- Хтось у твоєму класі отримав образливі повідомлення в груповому чаті. Як ти можеш допомогти?
- До кого ти звернешся, якщо дізнаєшся що до однокласника/ці застосовують кібербулінг?

Цифрова компетентність оцінюється за результатами інтерв'ю на основі показників правильність, точність, розуміння засобів захисту, інтерес.

Характеристика рівнів:

високий рівень – відповідь точна, логічна, з правильними термінами та аргументами. Учень усвідомлює ризики, знає способи захисту та проявляє інтерес до теми;

середній рівень – відповідь правильна, але загальна або неповна. Учень знає основні ризики та заходи безпеки, але пояснює їх поверхнево;

низький рівень – відповідь неточна, плутана або відсутня. Учень не розуміє небезпек, не знає, як діяти в критичних ситуаціях, і не виявляє інтересу до теми.

Як представити результати бесіди, інтерв'ю?

Якщо запитання для бесіди або інтерв'ю мали загальний характер, були спрямовані на з'ясування ходу думок, власного бачення подій, явищ, то результати потрібно узагальнити та подати описово, зазначивши основні тенденції, виділити особливе бачення. Якщо запитання стосувалися з'ясування, визначення конкретних знань, думок, правильності розуміння понять, то доцільно зробити узагальнення, підрахувавши всі правильні, неправильні відповіді всіх опитуваних. Важливо на основі правильних, неправильних, частково правильних відповідей визначати рівні, тоді всі отримані дані буде легше аналізувати та порівнювати.

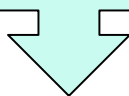
Наприклад: високий рівень – правильна відповідь;

середній рівень – правильна неповна відповідь;

низький рівень – неправильна відповідь.

Узагальнити результати можна за допомогою відображення та систематизації даних у таблиці, де будуть подані кількісні показники.

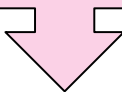
Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Таблиця для узагальнення результатів

	Дослідницькі вміння														
	Інтерес, зацікавленість			Уміння ставити запитання			Уміння спостерігати та аналізувати			Уміння працювати з джерелами інформації			Уміння формулювати висновки		
	в	с	н	в	с	н	в	с	н	в	с	н	в	с	н
К-ть учнів	5	6	4	5	5	5	6	5	4	4	5	6	4	4	7
%	33,3	40	26,7												

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

Потрібно всі результати (відповіді респондентів) прийняти за 100% і відповідно до цього порахувати їх у відсотковому значенні.

Інтерпретація результатів:

- 80-100% (високий рівень): учень демонструє глибоке розуміння цифрової безпеки, усвідомлює ризики та діє правильно.
- 50-79% (середній рівень): учень знає основні правила, але може припуститися помилки або потребує уточнень.
- 0-49% (низький рівень): учень має низьку обізнаність у сфері цифрової безпеки, потребує додаткових занять.

Критерії оцінювання обізнаності з цифрової безпеки учнів 3 класу

Критерії	Високий рівень (80-100%)	Середній рівень (50-79%)	Низький рівень (0-49%)
Усвідомлення ризиків	Називає інтернет-загрози, пояснює їх наслідки, наводить приклади	Знає деякі загрози, але пояснює їх поверхнево або частково	Не розуміє небезпек або вважає, що їх не існує
Реакція на загрози	Повідомляє дорослих, не взаємодіє з незнайомцями онлайн	Частково розуміє, як діяти, але може припуститися помилки	Взаємодіє з незнайомцями, не повідомляє дорослих
Захист персональних даних	Використовує складні паролі, знає налаштування приватності	Усвідомлює важливість безпеки, але іноді використовує прості паролі	Використовує слабкі паролі, відкрито ділиться особистими даними
Використання безпечних ресурсів	Називає перевірені освітні сайти, користується тільки надійними джерелами	Частково орієнтується в безпечних ресурсах, може використовувати сумнівні сайти	Шукає інформацію на будь-яких сайтах або соцмережах без перевірки

Приклад аналізу відповідей

Якщо 70% учнів мають високий рівень, 20% – середній, а 10% – низький, варто приділити увагу додатковим практичним вправам для підвищення рівня безпеки серед усіх учнів.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Отримання даних за допомогою бесіди або інтерв'ю доцільно, коли в дослідженні бере участь невелика кількість учнів (5-6 осіб), оскільки проведення бесіди або інтерв'ю з 15 школярами, обробка та аналіз, узагальнення результатів **займає багато часу.**

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Анкетування – метод отримання інформації шляхом графічного відображення відповідей (на папері або в електронному вигляді) на стандартизовані запитання в анкетах. Мета анкетування полягає в отриманні інформації шляхом опитування великої кількості людей, що дає можливість виявити масові факти, загальні причини, тенденції, ознаки явищ, що вивчаються. Відмінність анкетування від бесіди й інтерв'ю полягає в тому, що запитання ставляться не окремому учаснику, а значній кількості респондентів, які дають відповіді в письмовій формі. Перевагами анкетування є: можливість отримати кількісні та якісні дані, нескладна процедура організації та обробки даних, опитуваним зручно брати участь. Недоліком анкетування можна зазначити суб'єктивність отриманої інформації, оскільки респонденти схильні переоцінювати значення деяких фактів, явищ, своєї ролі або не розуміють сутності запитань.

Слово **анкета** походить від французького *enquete*, що означає структурно організований набір запитань, кожне з яких логічно пов'язане з основною метою дослідження. Анкета розробляється відповідно до встановлених правил, містить впорядкований за змістом, формою ряд запитань, висловлювань, можливо з варіантами відповідей. Анкета включає такі **сміслові частини**:

- вступна, що містить мету і мотивацію анкетування, важливість участі опитуваного, гарантію анонімності відповідей, правила заповнення анкети;
- соціально-демографічна, що спрямована на виявлення основних біографічних, географічних, професійних даних і соціальне становище автора;
- основна змістовна, що містить запитання, розміщені за блоками для отримання інформації;

- завершальна, що містить подяку респондентам за участь та побажання на майбутнє.

Запитання в анкеті можуть бути різних видів:

за формою відповідей:

- закриті (містять повний набір можливих варіантів відповіді):
 - дихотомічні (відповіді так/ні);
 - поліваріативні (є кілька варіантів відповіді);
 - шкальні (наприклад, повністю згоден/згоден/частково згоден/не згоден);
 - табличні;
- напівзакриті (містять певні варіанти відповіді, але можна також внести власну);
- відкриті (передбачають самостійну та розгорнуту відповідь респондентів);

за сформованістю запитання:

- прямі (спрямовані на безпосереднє та відкрите отримання інформації від респондентів);
- непрямі (пов'язані з використанням якоїсь уявної ситуації, яка дозволить приховано дізнатись потрібну інформацію);

за функціями:

- інформаційні (основні);
- фільтри (використовують у випадку, якщо потрібно зібрати інформацію не від усіх респондентів, а від певної категорії);
- контрольні (дають можливість уточнити правильність відповіді респондента).

До анкет висуваються вимоги щодо формулювання запитань:

- однозначність, зрозумілість, лаконічність;
- нейтральність, незалежність, неупередженість (не передбачає власного ставлення дослідника до предмета, не наводить на відповідь).

Анкетування учнів проводиться для отримання інформації за визначеним наперед переліком запитаннями з теми, що досліджується, відповіді школярів відображаються в графічному вигляді (паперовому або цифровому Google-Form, Excel).

Анкета для учнів початкової школи має свої особливості, що обумовлені віковими особливостями дітей молодшого шкільного віку. Складання анкети передбачає **врахування вимог**:

- запитання мають бути чіткими, простими та зрозумілими для учнів початкових класів, варто використовувати короткі речення без складних мовних конструкцій;
- для кращого сприйняття і розуміння запитань варто додати візуальні підказки (рисунок, схеми);

- запитання мають бути неупередженими, без тиску чи навіювання правильної відповіді;
- варто уникати запитань, що можуть викликати страх оцінки, помилки;
- використовувати різні типи запитань: закриті (так/ні, вибір із кількох варіантів), щоб учнів могли швидко відповісти; відкриті, які допомагають з'ясувати думку учня (наприклад, «Що тобі найбільше подобається на уроках математики?»); практичні для з'ясування опанування вміннями й навичками (наприклад, доповнити речення, розфарбувати, намалювати);
- анкета не повинна сприйматися як контроль знань, а радше як цікава гра або спосіб поділитися думками («Запитання для цікавого дослідження», або «Розкажи про свої враження»);
- важливо створити доброзичливу атмосферу, пояснити, що відповіді не оцінюватимуть, а використовуватимуть для того, щоб навчання стало ще цікавішим;
- спосіб відповіді на запитання має бути зручним, зрозумілим для учнів;
- кількість запитань не повинна бути великою (до 10), а час виконання не більше 10-15 хвилин.

До початку анкетування необхідно:

- визначити, яку головну інформацію потрібно отримати від учнів;
- продумати запитання для учнів, варіанти відповідей, урахувати встановлення рівнів відповідно до варіантів відповідей;
- структурувати запитання і відповіді, встановити послідовний порядок;
- написати звернення до учня на початку і в кінці анкети;
- продумати спосіб проведення анкетування: якщо письмовий, то потрібно роздрукувати анкети, якщо електронний, то створити за допомогою цифрового ресурсу;
- продумати процедуру проведення анкетування (коли, де, скільки часу, які умови потрібні, кількість учнів);
- продумати спосіб обробки та аналізу результатів анкетування.

Під час анкетування потрібно:

- позитивно налаштувати учнів, дати чіткі інструкції щодо процедури;
- не заважати, за потреби надавати допомогу.

Після проведення анкетування необхідно:

- обробити результати;
- узагальнити та представити результати у вигляді опису, таблиці, графіка, діаграми.

Тема курсової роботи «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу з вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

Дорогий учню!

Ця анкета допоможе з'ясувати, наскільки тобі цікаво досліджувати історію та громадянське життя. Відповідай відверто – правильних або неправильних відповідей немає.

Познач відповідь, яка найбільше тобі підходить:

1. Чи любиш ти дізнаватися про минуле свого міста, країни, родини?

- ☐ Дуже люблю
- ☐ Іноді цікаво
- ☐ Не дуже люблю
- ☐ Мені це зовсім не цікаво

2. Якщо ти почуєш нове історичне слово або факт, що ти зробиш?

- ☐ Запитаю у вчителя, батьків або знайду в книгах/інтернеті
- ☐ Подивлюся, чи є щось про це у підручнику
- ☐ Якщо цікаво, можливо, колись дізнаюся більше
- ☐ Не буду звертати уваги

3. Як ти думаєш, чому важливо знати історію своєї країни?

- ☐ Щоб розуміти, хто ми і звідки
- ☐ Щоб добре вчитися в школі
- ☐ Це цікаво, але не дуже важливо
- ☐ Я не бачу в цьому користі

4. Як ти шукаєш інформацію про історичне минуле? (можна вибрати кілька варіантів)

- ☐ Читаю підручник
- ☐ Дивлюся відео, читаю статті або шукаю в інтернеті
- ☐ Запитую у батьків або вчителя
- ☐ Не шукаю додаткову інформацію

5. Чи проводив(ла) ти коли-небудь власне дослідження про історичне минуле (наприклад, розпитував(ла) старших про минуле, шукав(ла) старі фотографії тощо)?

- ☐ Так, і мені це дуже сподобалося
- ☐ Так, але це було складно

☐ Ні, але хотів(ла) би спробувати

☐ Ні, і це мене не цікавить

6. *Як ти можеш перевірити, чи історична інформація, яку ти знайшов(ла), є правдивою?*

☐ Порівняю з кількома джерелами

☐ Запитаю у вчителя або дорослих

☐ Якщо інформація є в книжці або в інтернеті, значить, вона правдива

☐ Я не думаю про це

7. *Чи вмієш ти пояснити іншим, що дізнався(лася) про історичне минуле?*

☐ Так, мені це легко дається

☐ Можу, але трохи хвилююся

☐ Лише якщо мене попросять

☐ Ні, мені це складно

8. *Як ти ставишся до командних досліджень (наприклад, коли разом з однокласниками шукаєте інформацію про подію чи видатну особистість)?*

☐ Дуже подобається – разом цікавіше

☐ Мені це не дуже подобається

☐ Залежить від теми

☐ Не люблю працювати в групах

9. *Чи знаєш ти, де можна знайти інформацію про історичні події або права громадян? (можна вибрати кілька варіантів)*

☐ У підручнику

☐ У музеях або архівах

☐ В інтернеті та книгах

☐ Я не знаю

10. *Чи доводилося тобі використовувати знання з історії або громадянської освіти у повсякденному житті?*

☐ Так, я застосовую їх, коли розмовляю з дорослими, пояснюю молодшим або сам приймаю рішення

☐ Іноді, але не дуже часто

☐ Поки що ні, але думаю, що колись знадобиться

☐ Ні, я вважаю це непотрібним

Дякую за твої відповіді! Ти справжній дослідник(ця)!

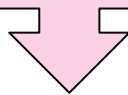
Рівні визначаються за номером відповіді на запитання:

високий рівень – перший варіант відповіді;
 достатній рівень – другий варіант відповіді;
 середній рівень – третій варіант відповіді;
 початковий рівень – четвертий варіант відповіді.

Схема для фіксації результатів анкетування

Ім'я	Запитання									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Настя	в	с	д	в						
Марко	с	д	п							
.....										

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

Анкета для учнів

- Наявність комп'ютера дома (так/ні)
- Наявність підключення до мережі Інтернет (так/ні)
- Скільки часу вдень проводите за комп'ютером?
 - 1-2 години;
 - 3-4 години;
 - 5-6 годин.
- Чи користуєтесь Інтернетом через мобільний телефон?
 - Часто;
 - інколи;
 - рідко.
- Чи контролюють батьки час перебування за комп'ютером?
 - Часто;
 - інколи;
 - рідко.
- Чи цікавляться батьки, чим Ви займаєтесь за комп'ютером?
 - Часто;
 - інколи;

- рідко.
- 7. Чи зустрічались Ви з інформацією некультурного, нецензурного, жорстокого змісту (не навмисно)?
 - Часто, коли заходжу в Інтернет;
 - інколи;
 - рідко.
- 8. Чи спілкувались Ви з незнайомими людьми через Інтернет (в т.ч. однолітками)?
 - Часто, коли заходжу в Інтернет;
 - інколи;
 - рідко.
- 9. Чи вказували хоч раз особисті дані про себе (ППП, номер телефону, адресу тощо)?
 - Часто, коли заходжу в Інтернет;
 - інколи;
 - рідко.
- 10. Після початку гри втрачаєте відчуття часу?
 - Часто, коли заходжу в Інтернет;
 - інколи;
 - рідко.

Для визначення рівнів сформованості учнів з цифрової безпеки потрібно встановити відповідність відповідей учнів:

високий рівень – відповідь «часто»;

середній – відповідь «інколи»;

низький – відповідь «рідко».

Як створити анкету?

Google Forms – це безплатний сервіс для створення анкет, опитувань та тестів. Він дозволяє збирати відповіді онлайн та аналізувати їх у Google Таблицях (forms.google.com).

Щоб створити анкету за допомогою застосунку Google Forms, скористайтесь алгоритмом:

1. Зайдіть за власним Google-акаунтом та знайдіть значок Google Forms.
2. У верхньому полі введіть **назву анкети** (наприклад, анкетування «Цифрова безпека учнів»).
3. Додайте **опис анкети** (наприклад, «Будь ласка, заповніть анкету для аналізу

цифрового добробуту нашого класу»).

The image shows the Google Forms editor interface. At the top, there's a header with 'Анкета' and a star icon, and a status message 'Усі зміни збережено на Диску'. Below the header, there are tabs for 'Запитання', 'Відповіді', and 'Налаштування'. The main area displays a survey titled 'Анкета "Цифрова безпека учнів"'. The question is 'Чи знаєш ти, що таке особиста інформація в інтернеті?'. The response type is 'З варіантами відповіді'. The options are 'Так', 'Ні', and a blank line for 'Додати варіант'. The 'Обов'язково' toggle is turned on. On the right side, there's a vertical toolbar with icons for adding questions, images, text, tables, and other elements.

Рис. 103. Приклад створення анкети у Google Forms

4. Натисніть **Додати запитання** (значок «+»).
5. Введіть текст запитання у відповідне поле.
6. Виберіть **тип запитання** зі списку (меню, що з'являється праворуч):
 - **Коротка відповідь** – для коротких відповідей.
 - **Абзац** – для розгорнутих відповідей.
 - **Один варіант** (радіокнопки) – для вибору одного варіанта відповіді.
 - **Кілька варіантів** (чекбокси) – для вибору кількох варіантів.
 - **Список, що з'являється** – для вибору одного варіанту з меню, що з'являється.
 - **Шкала лінійна** – оцінка за шкалою (наприклад, від 1 до 5).
 - **Сітка з варіантами вибору** – для порівняння кількох параметрів.

Зробіть питання обов'язковим, увімкнувши повзунок **Обов'язково**. Також додайте за потреби зображення чи медіа, використовуючи відповідні кнопки.

7. Перейдіть у вкладку налаштування. Увімкніть **збір електронних адрес**, якщо потрібно знати, хто відповів. Оберіть чи **дозволяти респондентам змінювати відповіді**. Виберіть, чи **обмежити анкету одним заповненням**.
8. Встановіть **повідомлення після заповнення** (наприклад, «Дякуємо за участь в опитуванні!»).

Після створення анкети обов'язково перевірте всі налаштування.

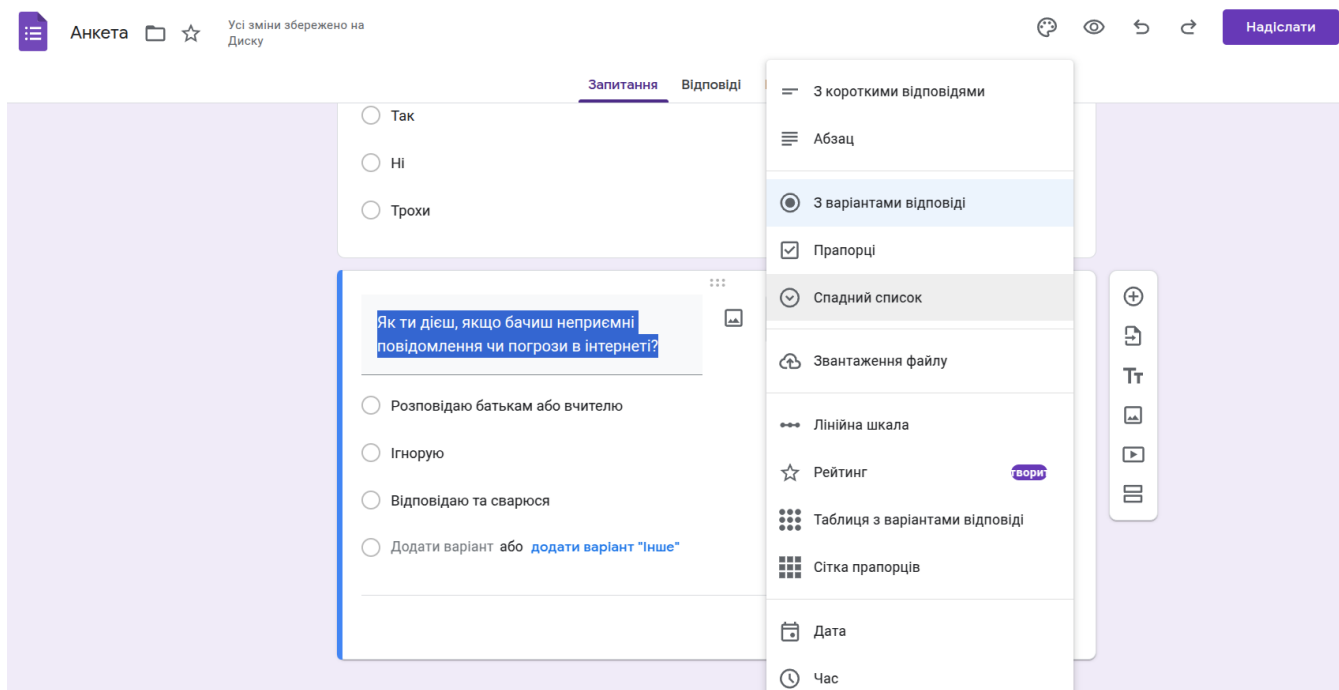

Рис. 104. Обрання типу запитання

РЕКОМЕНДУЄМО

Перед тим, як будете надсилати анкету респондентам, уважно перевірте всі запитання на предмет помилок та неточностей.

Для того, щоб надіслати анкету, потрібно натиснути кнопку **Надіслати** у верхньому правому куті. Вибрати спосіб розповсюдження:

Варіант 1. Електронна пошта – введіть email-адреси респондентів.

Варіант 2. Посилання – натисніть **Скопіювати посилання** та надішліть його учасникам. Виберіть **Вкоротити URL** для компактного посилання.

Як представити результати анкетування?

Після проведення анкетування необхідно представити детальний аналіз відповідей на кожне запитання.

Якщо анкетування проводилося за допомоги Google Forms, можна одразу переглянути та проаналізувати відповіді за допомогою вбудованих інструментів або Google Таблиць.

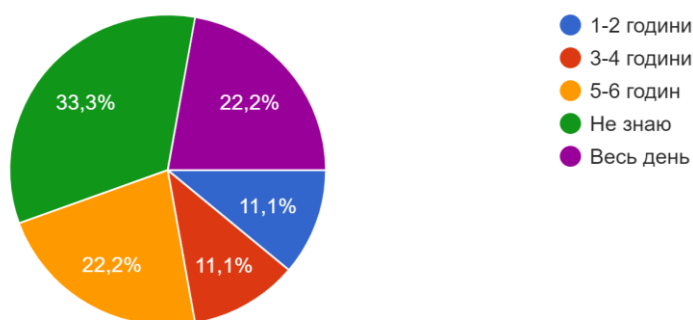
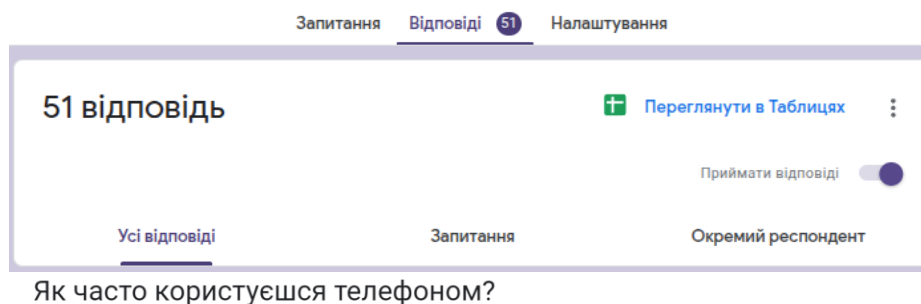

Рис. 105. Результат відповідей у Google Forms

Після цього потрібно проаналізувати всі відповіді респондентів та подати результати у таблиці, щоб сформувати діаграму.

Рис. 106. Результати анкетування учнів, представлені в діаграмі

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

Якщо 70% учнів мають високий рівень, 20% – середній, а 10% – низький, варто приділити увагу додатковим практичним вправам для підвищення рівня безпеки серед усіх учнів.

Рівні	Реакція на загрози		Безпека персональних даних		
	Кількість учнів	Відсоток %	Кількість учнів	Відсоток %	
Високий рівень	9	50%			
Середній рівень	6	30%			
Низький рівень	2	10%			

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Метод тестування – метод дослідження для порівняння рівня опанування певними видами діяльності, допомагає виявити наявність певних знань, умінь, навичок, здібностей, інших психологічних характеристик (інтересів, мотивів, емоційних реакцій), особистісних якостей. Перевагами тестування є: нескладна, недовготривала процедура проведення; безпосередня фіксація результатів; зручність математичної обробки результатів; наявність встановлених норм, стандартів. Складність використання тестів полягає в тому, що вони не дають можливості виявити причини отримання результатів. Тести – короткочасні завдання з передбаченими результатами рішення за розробленою шкалою.

Тестування учнів проводиться для отримання інформації про рівень знань, умінь школярів за підготовленими короткочасними завданнями, що містять варіанти відповіді, які дають можливість швидко обробити результати за розробленою шкалою. Тести можуть бути відкритого і закритого типу.

Для тестів відкритого типу учню необхідно самостійно дібрати та вписати правильний варіант. Це може бути як доповнення відповіді: вписати пропущену літеру, цифру, знак (математичний або розділовий), слово, формулу або як розгорнута відповідь.

Для тестів закритого типу необхідно обрати одну або кілька правильних відповідей із запропонованих варіантів. Це може бути: вибір правильної відповіді або кількох; встановлення відповідності понять, автора, персонажів твору, їх

характеристик; визначення послідовності, логічності подій, явищ за певними ознаками; обрання правдивих чи хибних варіантів серед запропонованих.

До початку тестування необхідно:

- визначити яку найголовнішу, найважливішу інформацію потрібно перевірити відповідно до нормативних вимог (за Типовою освітньою програмою);
- продумати види запитань для учнів, варіанти відповідей, врахувати встановлення рівнів відповідно до варіантів відповідей;
- обрати різні види запитань, структурувати їх, встановити послідовний порядок від простішого до складнішого;
- продумати спосіб проведення тестування: якщо письмовий, то потрібно роздрукувати тести, якщо електронний, то створити тест за допомогою цифрового ресурсу;
- скласти інструкцію щодо виконання завдань;
- продумати процедуру проведення тестування (коли, де, скільки часу, які умови потрібні, кількість учнів);
- продумати спосіб обробки та аналізу результатів тестування.

Під час тестування доречно:

- позитивно налаштувати учнів, дати чіткі інструкції щодо процедури проведення тестування;
- не заважати, за потреби надавати допомогу.

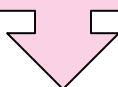
Після проведення анкетування потрібно:

- обробити результати;
- узагальнити та представити результати у вигляді опису, таблиці, графіка, діаграми.

Особливості проведення тестування в початкових класах:

- чітко, конкретно, зрозуміле, лаконічне формулювання запитань і відповідей;
- запропонувати тести закритого і відкритого типу, чергувати їх;
- дотримуватися принципу складання тестів від простого до складного;
- для кращого сприйняття тестів можна додати рисунки, ілюстрації, світлини;
- надати інструкцію щодо виконання тестів;
- кількість завдань не має бути великою (5-7).

Тема курсової роботи «Формування цифрової компетентності учнів 3 класу на уроках інформатики»

ТЕСТ

1. Як визначити, що ваш комп'ютер заражений?

- Друзі отримують від вас електронною поштою повідомлення, яких ви не посилали;
- комп'ютер часто зависає або програми починають виконуватися повільніше за звичайний;
- на диску зникають або змінюють назву файли та теки;
- комп'ютер видає несподівані звуки, відтворені у випадковому порядку;
- усе вище перелічене.

2. Що треба зробити в першу чергу, якщо комп'ютер піддався атаці?

- Зробити кілька глибоких вдихів і прийняти вітаміни;
- дівчатам випити не менше літра соку, хлопцям – з'їсти не менше двох шоколадок;
- викликати міліцію і швидко допомогу, в особливо складних випадках ще і пожежників;
- відключити комп'ютер від Інтернету, вимкнути до приїзду фахівців монітор.

3. Клавіатурний шпигун – це:

- Агент спецслужб, у службові обов'язки якого входить перегляд листування користувачів;
- співробітник, що веде протокол зборів і набирає текст відразу на клавіатурі;
- програма, що відстежує введення користувачем паролів і пін-кодів;
- юридичний термін, який використовується для позначення правопорушень, пов'язаних з інформаційною безпекою.

4. Чим відрізняється комп'ютерний вірус від комп'ютерного черв'яка?

- Нічим, це одне і теж;
- черв'як не виконує шкідливих дій;
- черв'яки можуть ділитися, а віруси – ні;
- вірус не є самостійним файлом;
- вірус здатний заразити людину, черв'як – ні.

Як створити тест?

Створювати тести можна самостійно або скористатися допомогою сайтів Всеосвіта, На урок. Штучний Інтелект також надає допомогу щодо створення тестів.

ДОПОМОГА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Conker.AI – це онлайн-сервіс для створення тестів на основі штучного інтелекту, який дозволяє автоматично генерувати запитання на основі введеного тексту або теми.

Переваги Conker.AI:

- автоматичне створення тестів на основі тексту;
- гнучкі налаштування складності;
- інтеграція з Google Classroom;
- можливість редагування тестів.

Подаємо варіанти онлайн-сервісів для створення тестів у початковій школі (таблиця 9).

Таблиця 9

Характеристика інструментів для створення тестів

Призначення	Онлайн-сервіси
швидке створення тестів	Conker.AI (https://www.conker.ai/) Quizgecko (https://quizgecko.com/)
адаптивне навчання	Quizlet (https://quizlet.com/ua) Brisk Teaching AI (https://www.briskteaching.com/)
для глибокого аналізу	ChatGPT (https://chatgpt.com/)

Як представити результати тестування?

Результати тестування представляються описово або за допомогою узагальнення результатів у таблиці або діаграмі. Важливо проаналізувати результати для подання кількісних і якісних показників відповідно до рівнів сформованості певних знань, умінь, навичок. Доцільно подати узагальнені результати в графічному вигляді за допомогою таблиці, діаграми, аналогічно як для анкетування.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Метод вивчення учнівських робіт. Цей метод передбачає аналіз творів, малюнків, комплектів учнівських зошитів за певний відрізок часу, графічних і творчих робіт, щоденників, домашніх завдань, а також шкільної документації: класних журналів, медичних карт учнів (для учнів з ООП) тощо.

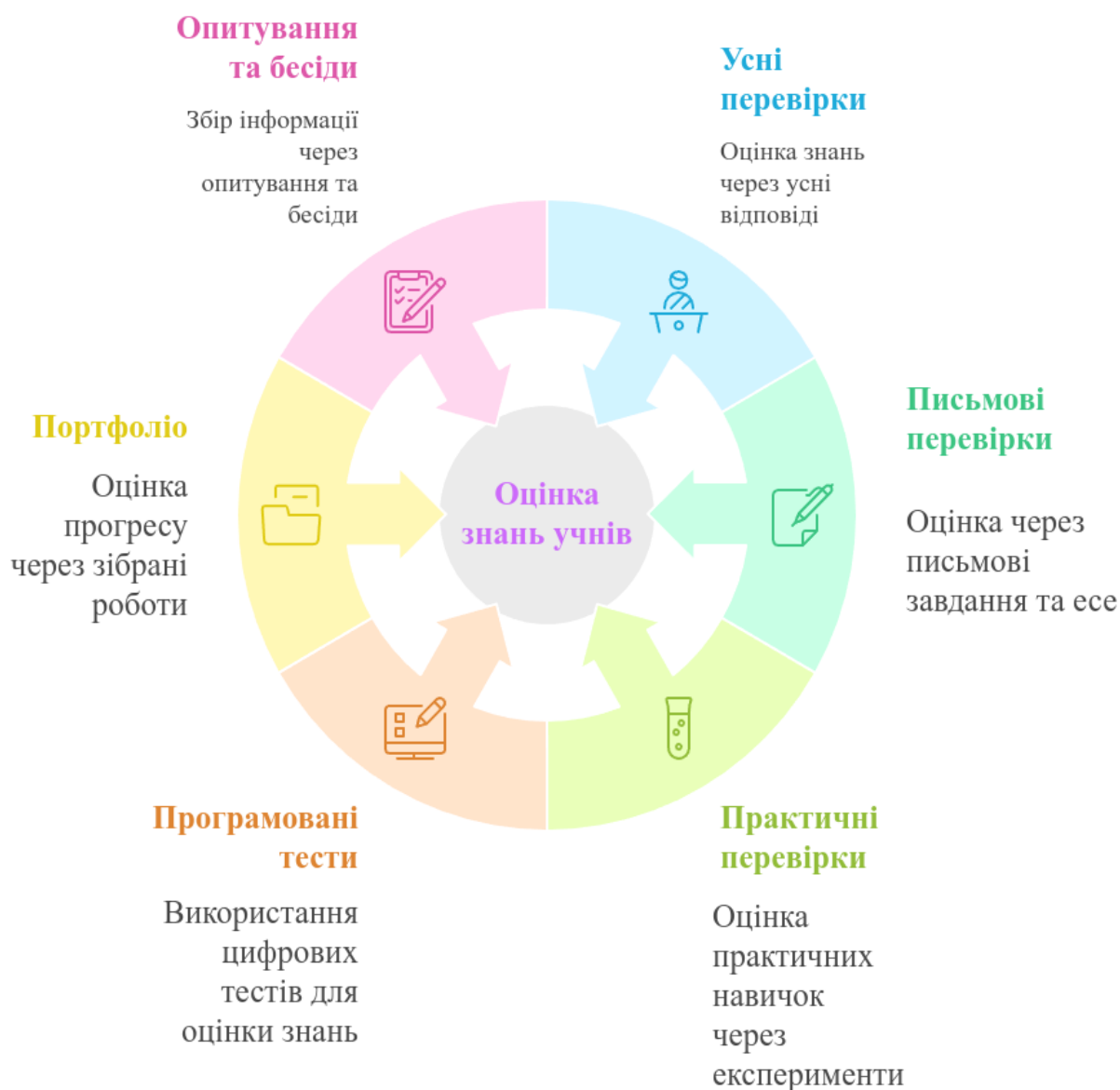

Рис. 107. Методи оцінки знань учнів

Результати проведеного аналізу можуть бути представлені за допомогою **математичних методів**: *реєстрації* (кількості помилок, пропущених букв, творчих елементів), відображеної за допомогою таблиці, графіку; *ранжування*, яке

представляє розподіл за зменшенням або збільшенням певних показників (складання списку учнів залежно від кількості допущених ними помилок тощо) і визначення місця, рангу в цьому ряді; *вимірювання*.

Рис. 108. Результати ранжування дослідницьких умінь учнів 4 класу

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Для підтвердження ефективності розробленого методичного продукту достатньо обрати один із методів дослідження, важливо надати переконливі аргументи, що свідчать про користь самостійно розробленого інструментарію.

Як узагальнити та представити результати діагностики?

Якщо використовувався один метод дослідження, то потрібно: зазначити мету (Що саме вимірювали?); який метод дослідження обрали, описати та представити його (Скільки запитань? Якого виду? Які? Як оцінювали?); вказати кількість учнів якого класу, якого освітнього закладу брали участь; які результати отримали. Представити узагальнені результати в кількісних і якісних показниках.

Якщо користувалися кількома способами діагностики, то потрібно їх так само описати та представити узагальнені результати, об'єднавши їх.

Чи потрібно робити таблицю або діаграму для представлення результатів?

Так. Недостатньо подати опис у текстовому форматі. Представлення узагальнення результатів у графічному вигляді за допомогою таблиці або діаграми візуалізує отримані результати, свідчить про рівень дослідницьких умінь студента/студентки.

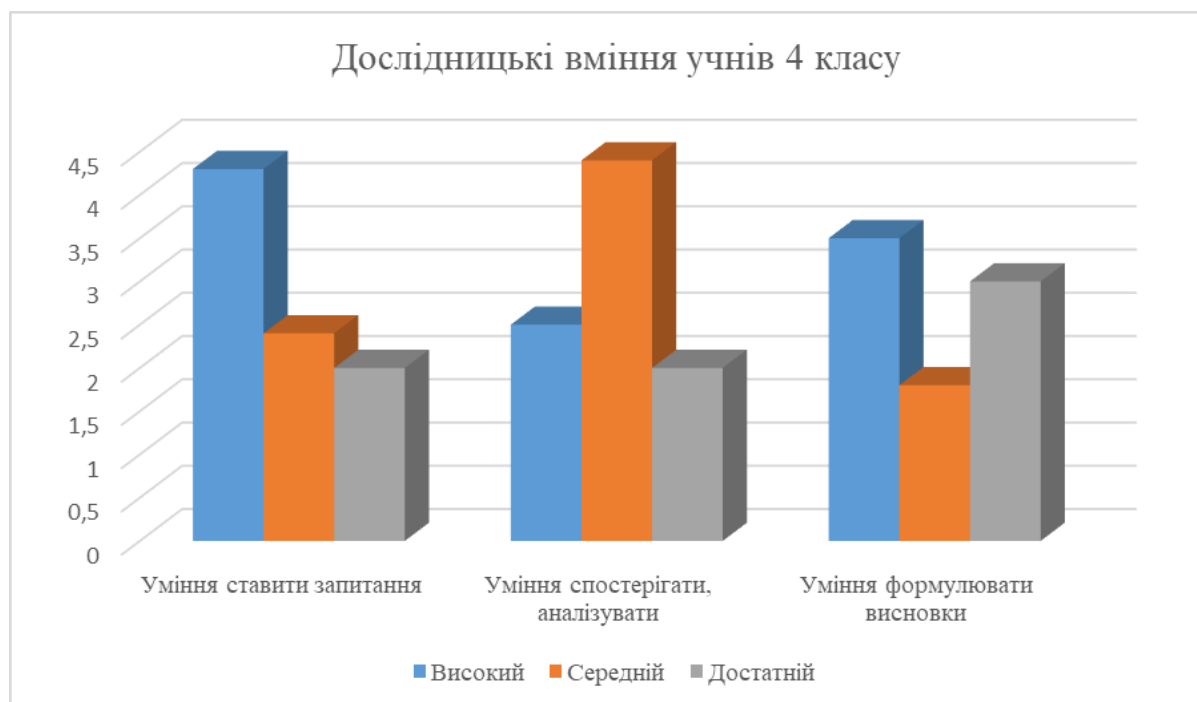

Рис. 109. Рівень сформованості дослідницьких умінь учнів 4 класу

Як провести впровадження методичного продукту?

Під час педагогічної практики студенту потрібно провести розроблені уроки, вправи, завдання, методики, технології в конкретному класі.

Як порівняти та представити результати впровадження?

Для порівняння результатів потрібно після впровадження розробленої методики, технології, уроків, вправ, ігор знову провести повторне анкетування, тестування, бесіду, спостереження для визначення того, чи змінилися результати учнів після проведених вами дій. Результати так само обробляються, узагальнюються, подаються в кількісних і якісних показниках. Потрібно скласти

порівняльну таблицю або діаграму результатів учнів до і після впровадження методичного продукту. Таблиця або діаграма допоможе краще побачити різницю, зміни, що відбулися, за відповідними показниками, характеристиками, та зробити відповідні висновки.

Як виглядає порівняльна таблиця?

У порівняльній таблиці зазначаються результати учнів до і після впровадження методичного продукту. Важливо зазначити зміни, що відбулися в кількісному вигляді. Наводимо зразок такої таблиці.

Таблиця

Порівняльна таблиця результатів сформованості дослідницьких умінь учнів 3 класу

Дослідницькі уміння учнів 3 класу	Рівні сформованості дослідницьких умінь								
	Високий рівень			Середній рівень			Початковий рівень		
	До	Після	Динаміка	До	Після	Динаміка	До	Після	Динаміка
Уміння ставити запитання	7	9	+2	5	5	0	3	1	-2
Уміння спостерігати, аналізувати									
Уміння формулювати висновки									
Загалом									

Як виглядає порівняльна діаграма?

У порівняльній діаграмі відображаються результати учнів до і після впровадження методичного продукту. У графічному вигляді можна помітити зміни, що відбулися в кількісному вигляді. Наводимо зразок такої діаграми (рис. 110).

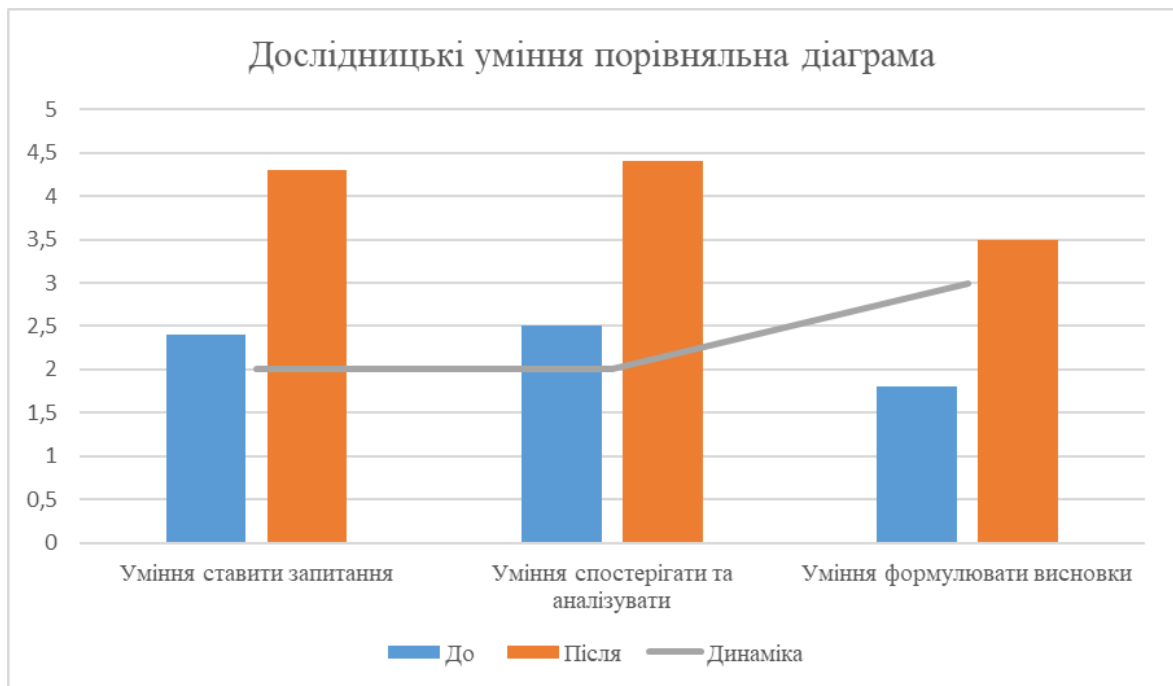

Рис. 110. Порівняльна комбінована діаграма з динамікою

Як зробити діаграму?

Діаграму можна створити в **Документі Word**. Для цього на верхній панелі інструментів натиснути **Вставлення**, обрати **Ілюстрації**, у вікні, що з'явиться вибрати опцію **Діаграма**. Серед запропонованих видів діаграми обрати потрібний. Наприклад **стовпчастий**, підтвердити вибір **Ок**. У документі з'явиться діаграма і таблиця. Потрібно внести дані в таблицю, змінити шрифт і розмір на потрібний, замінити кольори на потрібні. Діаграма створюється автоматично за даними, які ввели в таблицю. Кроки створення діаграми зображені на *рис. 111, 112*.

Microsoft Word

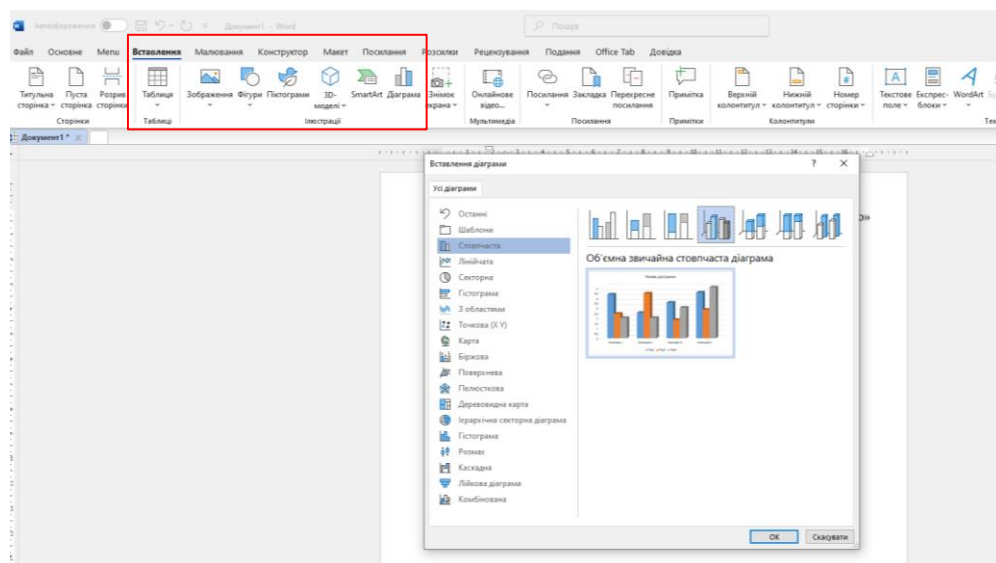

Рис. 111. Вставлення діаграми

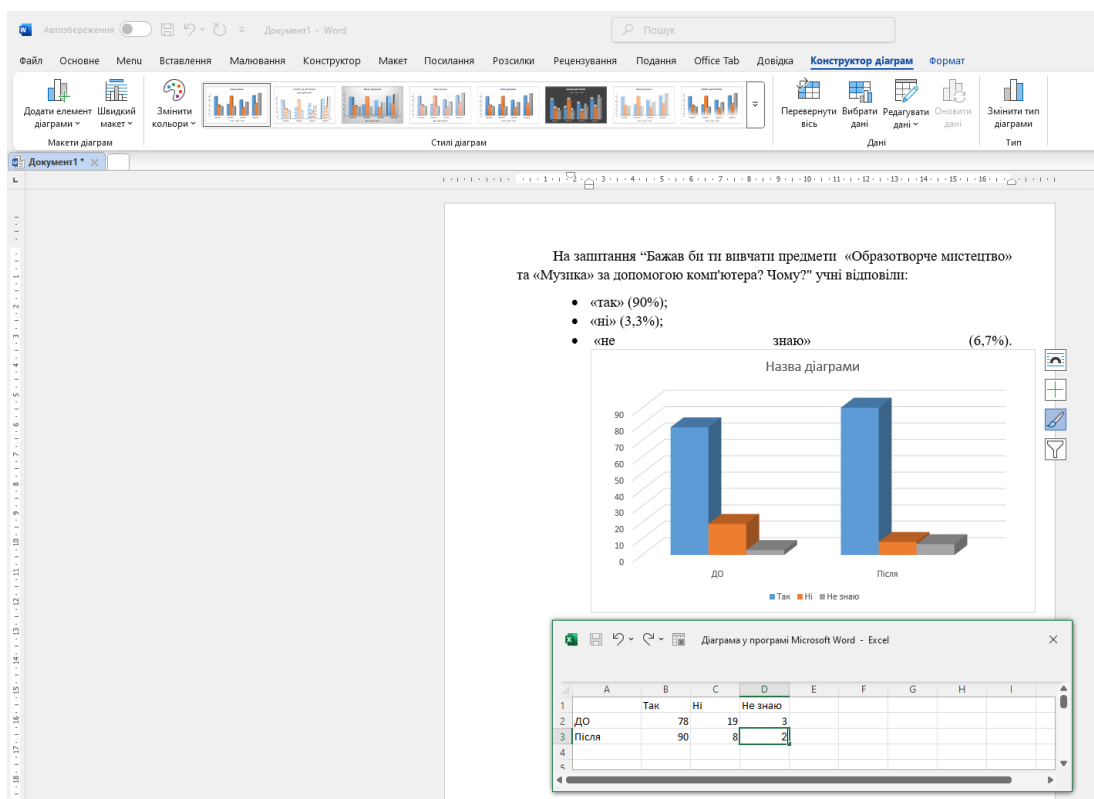

Рис. 112. Налаштування даних для діаграми

Чи потрібно робити і діаграму, і таблицю?

Достатньо таблиці або діаграми. Врахуйте, що результати дослідження подані за допомогою діаграми краще візуалізують матеріал.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Важливо на основі аналізу результатів порівняння виявити переваги та недоліки розробленого методичного інструментарію. За умови неефективності потрібно встановити причини, надати рекомендації щодо усунення недоліків.

Як виявити переваги та недоліки методичного продукту?

Переваги та недоліки методичного продукту можна побачити під час впровадження його в практику. Перевагами можна вважати яскравість, динамічність, візуалізацію матеріалів, що викликали інтерес учнів, мотивацію тощо. Недоліками можуть бути ті труднощі, складнощі, нерозуміння, які виникали під час проведення уроків. Такими неврахованими моментами можуть бути: нечітке формулювання завдань, відсутність інструкцій до завдань, великий або

недостатній обсяг матеріалу, тексту, порушена послідовність, неправильно сформоване посилання на цифровий інструмент тощо.

Як логічно викласти матеріал?

Зміст п'ятого параграфу важливо представити чітко, конкретно, переконливо, послідовно подаючи матеріал. Логічним буде спочатку представити рівень сформованості певних знань, умінь, компетентностей, що виявили до початку впровадження методичного продукту, зазначивши якими методами дослідження користувалися, який контингент учнів якого освітнього закладу охопили. Важливо зазначити конкретні вимірювані показники, що представлені за допомогою числових даних. Далі потрібно представити показники сформованості знань, умінь учнів після впровадження розробленого методичного інструментарію та порівняти їх. Порівняння результатів учнів доцільно подати у вигляді порівняльної таблиці або порівняльної діаграми. Також потрібно прокоментувати отримані результати, зробити висновки щодо змін, які відбулися, визначити переваги та недоліки підготовленого методичного матеріалу, за умови неефективності – встановити їх причини, надати рекомендації щодо їх усунення.

Логіка подачі матеріалу в параграфі 5 може бути представлена відповідно до поданої схеми на *рис. 113*.

Рис. 113. Логічний виклад матеріалу п'ятого параграфу

- ☒ Організовувати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів
- ☒ Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
- ☒ Обирати оптимальні форми, методи, технології, засоби формування компетентностей
- ☒ Застосовувати формувальне, поточне, підсумкове та диференційоване оцінювання учнів, зокрема дітей з ООП

*Я перевірила
свій продукт
на практиці*

КРОК 8. Сформулювати висновки до курсової роботи

ВИСНОВКИ. Містять найбільш важливі узагальнені результати проведеного дослідження. Висновки формуються відповідно до завдань курсової роботи, що зазначені у вступі. Їхнє формулювання має бути змістовним, лаконічним, конкретним, відображати лише наявні результати виконаної роботи.

Висновки розпочинаються з нового аркуша, містять заголовок зверху посередині, що друкується великими літерами. Обсяг висновків – 2-3 сторінки.

Як сформулювати висновки?

Для підготовки висновків до курсової роботи потрібно звернутися до завдань курсової роботи, які зазначені у вступі. Формулювання кожного висновку буде звучати як звіт про виконання поставленого завдання, зазначаються лише дійсні, наявні, підтверджені в роботі результати.

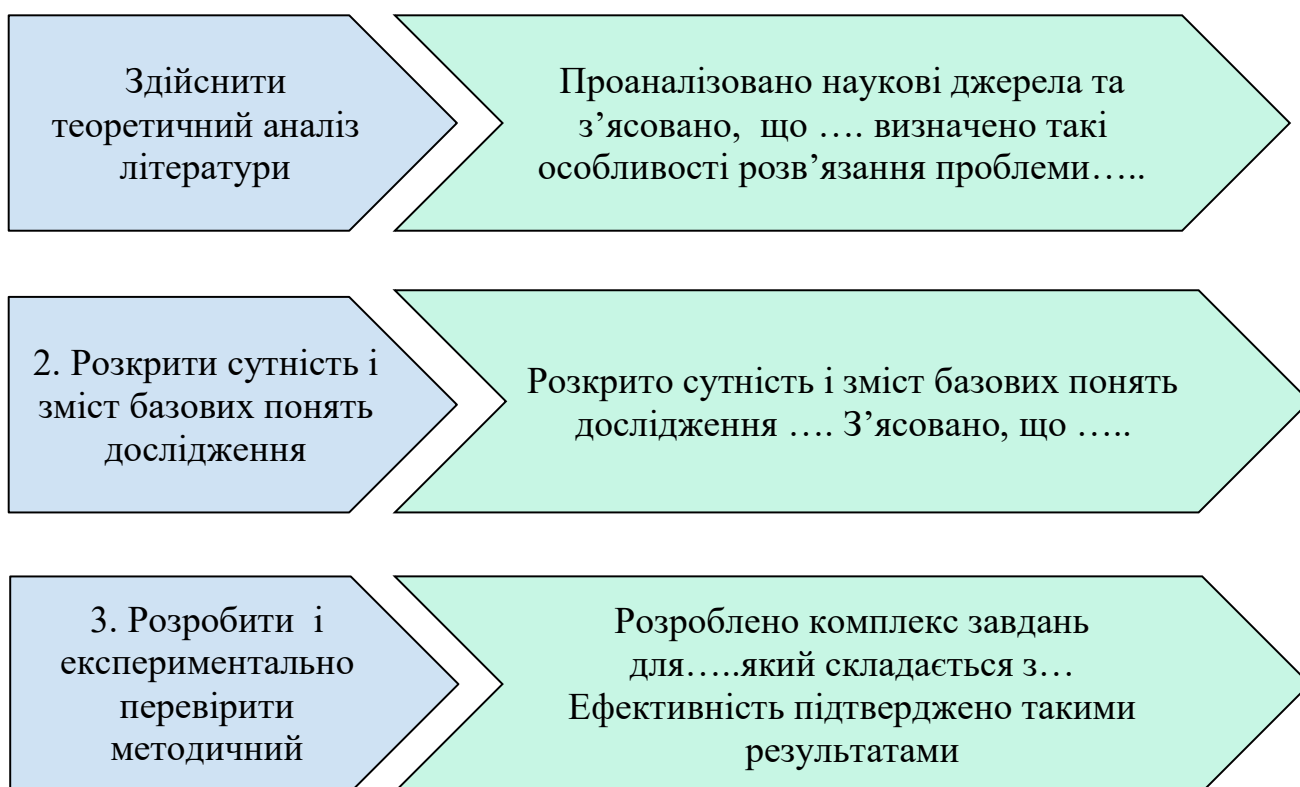

Рис. 114. Логіка формування висновків курсової роботи

Проаналізовано наукові джерела і з'ясовано, що, визначено такі особливості розв'язання проблеми ...

Розкрито сутність і зміст базових понять дослідження, а саме: ...

З'ясовано, що

Розроблено комплекс завдань для формування ..., який складається з ...

Апробовано в закладі загальної середньої освіти ...

Ефективність розробленого практичного матеріалу підтверджено такими результатами ... Виявлено такі недоліки, як Для їх усунення доцільно ...

РЕКОМЕНДУЄМО

Словник для формулювання висновків

Проаналізовано, виявлено особливості, визначено, розкрито, з'ясовано уточнено, встановлено, підготовлено, розроблено, апробовано

☒	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
☒	Збирати, аналізувати та застосовувати дані в початковій освіті на основі наукових методів
☒	Дотримуватися правил академічної доброчесності
☐	

Я зробила
висновки

КРОК 9. Оформити відповідно до вимог список наукових джерел, якими користувалися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ відображає обсяг опрацьованої студентом літератури. Він містить бібліографічні описи використаних джерел, складається і розміщується в роботі **за алфавітом**. Усі джерела оформлюються відповідно до вимог Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Обсяг таких джерел має становити **20-25 найменувань**.

Список використаних джерел займає 2-3 сторінки.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У **СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ** зазначаються лише ті джерела, які згадуються в курсовій роботі, **на які в тексті є посилання**.

Як скласти список використаних джерел?

Робочий варіант списку використаних джерел, який почали складати та поступово доповнювали в ході роботи, потрібно перевірити, вилучити джерела, які не використовували, розмістити всі в алфавітному порядку.

Як розмістити джерела за алфавітом?

Спочатку потрібно виділити весь список літератури, який потрібно розмістити в алфавітному порядку. На верхній панелі інструментів знаходимо вкладку **Основне**, обираємо **Сортування** і параметри для сортування позначаємо у вікні, що з'явиться – **Сортувати за абзац та текст**. Обираємо сортувати за **зростанням (від А до Я)**. Натискаємо кнопку **Ок**. Основні дії для налаштування джерел за алфавітом представлені на знімку з екрана (рис. 115).

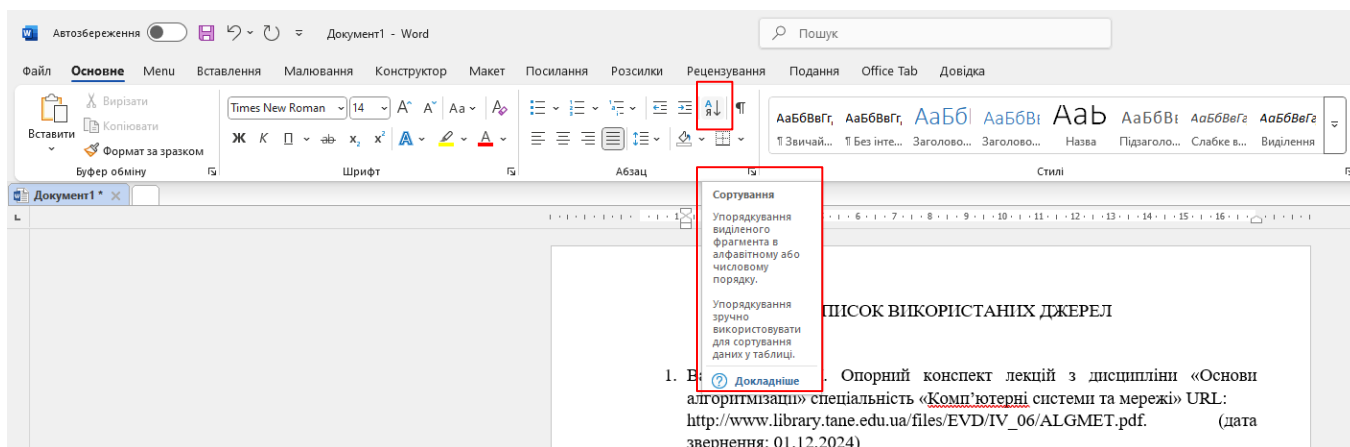

Рис. 115. Налаштування джерел за алфавітом

- ☒ Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
- ☒ Використовувати академічні предметні знання з освітніх галузей
- ☐

КРОК 10. Оформити титульний аркуш, доопрацювати вступ, зазначивши актуальність і методи дослідження.

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ. Перший аркуш роботи, на якому зазначають назву Університету (*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка*), кафедри, на якій виконувалась робота (*кафедра початкової освіти*), тему роботи, адресні дані виконавця та керівника, дату допуску роботи до захисту. **Оформлюється відповідно до зразка.**

Як оформити титульний аркуш?

Зразок поданий у Додатку А. Потрібно вказати власні дані.

Як написати вступ?

ВСТУП. Містить такі складники, як актуальність проблеми, висвітлюються результати попередніх досліджень вітчизняних і закордонних учених, практиків, визначається тема курсової роботи, її мета, завдання, окреслюється об'єкт і предмет дослідження, зазначаються методи, які були застосовані в ході курсової роботи. Загальний обсяг вступу курсової роботи складає 2-3 сторінки.

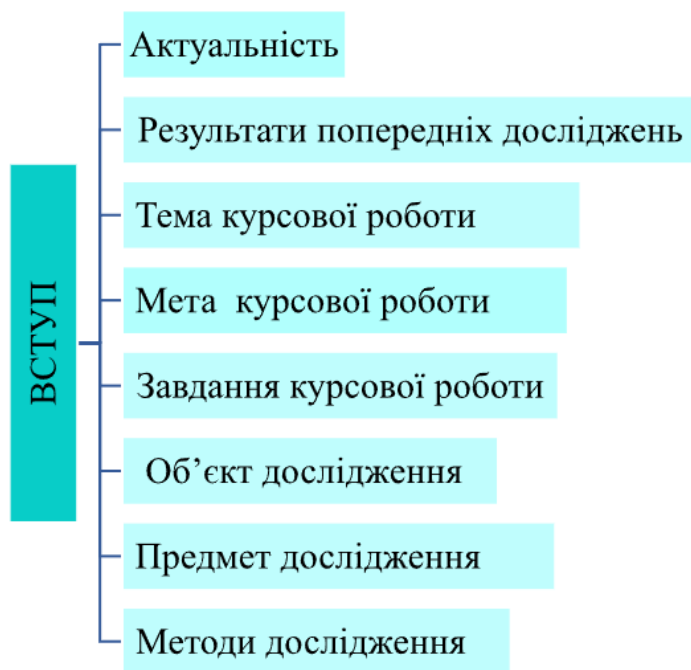

Рис. 116. Складники вступу до курсової роботи

Актуальність дослідження. Розкривається і доводиться сучасність, потрібність, доцільність досліджуваної проблеми відповідно до державних, наукових, освітніх, соціальних потреб суспільства, вимог освітнього процесу в початковій школі, впровадження концепції Нової української школи, реалізації Державного стандарту початкової освіти, Типових освітніх програм для початкових класів. Важливо стисло і змістовно сформулювати актуальність запропонованої теми, використавши 3-5 речень (1-2 абзаци).

Як визначити актуальність проблеми?

Про актуальність проблеми свідчать соціальна важливість (громадянська відповідальність, активність, потреба формування м'яких навичок), нові виклики (цифровізація), обставини (карантин, воєнний стан, дистанційний формат навчання), інструменти навчання (цифрові, штучний інтелект), необхідність удосконалення знань у певній сфері, недостатня вивченість, дослідженість проблеми на сьогоднішній час.

Для висвітлення актуальності проблеми в курсовій роботі з фахових методик можна запропонувати кілька варіантів.

Варіант 1. Фокусування на сучасних соціальних викликах світу, держави, що вимагають змін в освіті, у підходах до навчання, виховання, розвитку школярів.

В умовах сучасної освіти, яка орієнтована на забезпечення рівного доступу до навчання для всіх дітей, незалежно від фізичних, психічних або соціальних особливостей, інклюзивні практики стають невіддільною частиною освітнього процесу. Впровадження цифрових інструментів для опанування ... вміннями допоможе розв'язати проблему

Варіант 2. Вказівка на реальні виклики, обставини, що змушують шукати інші підходи, методи, форми організації освітнього процесу.

Потужний потік нової інформації, застосування цифрових технологій, поширення різних технічних засобів впливає на становлення особистості школяра, його сприйняття світу. Істотно змінюються підходи, методи, форми навчання в початкових класах Нової української школи. Впровадження цифрових інструментів для вивчення ...

Варіант 3. Використання нових даних, цифр сучасних досліджень, які вимагають нових підходів, тенденцій у вирішенні проблем початкової школи.

Учні XXI століття називають поколінням «кліпового мислення» або «людей екрана», яке вже має вроджені навички володіння цифровими пристроями, більше проводить часу в електронному, віртуальному середовищі, сприймає світ по-іншому. Навчання таких учнів вимагає наочного сприйняття інформації за

допомогою яскравих образів, засобів візуалізації, що сприяють вивченню матеріалу, викликають інтерес, змінюють форми роботи. Застосування візуальних засобів навчання під час вивчення дасть ...

Варіант 4. Зазначення недостатньої вивченості проблеми, вирішення практичних, методичних аспектів у початковій школі.

Народна гра спрямована на ознайомлення з народними традиціями, звичаями, обрядами, пізнання культури українського народу, формування національних цінностей в зрозумілій і доступній для дітей молодшого шкільного віку формі. Актуальною постає проблема розкриття можливостей народної гри, особливостей її впровадження, оптимального вибору, що допоможе зробити вивчення громадянської та історичної освітньої галузі пізнавальним, емоційним процесом в початковій школі.

Висвітлюються результати попередніх досліджень з проблеми, зазначаються прізвища вітчизняних і закордонних дослідників з психології, педагогіки, методик навчання. Важливо узагальнити та лаконічно окреслити досягнення науковців і практиків, які зробили суттєвий внесок у розв'язання проблеми (3-5 речень, 1-2 абзаци). Виокремити той методичний аспект проблеми, який ще недостатньо представлений у наукових літературних джерелах, у практиці початкової школи.

Як описати результати попередніх досліджень з проблеми?

Потрібно зазначити прізвища дослідників, які вивчали проблему, зробили внесок у її розвиток. Важливо лаконічно представити основні досягнення. Виокремити той методичний аспект проблеми, який ще недостатньо представлений у наукових джерелах, у практиці початкової школи.

Питання розуміння категорії «дослідницькі вміння» представлені в працях О.Вознюк, Л. Голодюк, Н. Недодатко, С. Омельчука, Н. Падун. Теоретичні аспекти змісту та структури, класифікації дослідницьких умінь учнів початкових класів подані в роботах О. Вознюк, Г. Єніної, Н. Демченко, О. Нікітіної, С. Свічкарь, Г. Черненко та інших. Окремі способи формування дослідницьких умінь учнів початкових класів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» пропонуються в напрацюваннях Н. Бібік, Т. Водолазської, Т. Ситнік, проте автори обирають переважно природничий матеріал для організації дослідницької діяльності учнів.

Проблему вивчення громадянської та історичної освіти в школі, формування громадянської компетентності розкрито в дослідженнях К. Журби, О. Пометун, Т. Ремех, О. Сухомлинської, К. Чорної та інших. Педагогічні та методичні аспекти вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах у межах

інтегрованого курсу «Я досліджую світ» представлені в роботах Н. Бахмат, Т. Воронцової, Т. Гарачук, Т. Гільберг, О. Кравчук, В. Пономаренко, С. Тарнавської та інших. Специфіка формування дослідницьких умінь молодших школярів під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі недостатньо представлена в методичній літературі.

У вступі **НЕ НАВОДЯТЬ** цитати інших авторів, **НЕ ПОДАЮТЬ** посилання у квадратних дужках.

Зазначити **тему курсової роботи**, виділити її жирним шрифтом.

Далі додати **мету, завдання курсової роботи, об'єкт, предмет дослідження**, які були визначені на початку роботи. Внести уточнення за потреби.

Додати **методи дослідження**, які використовували під час роботи.

Як описати методи дослідження?

Для опису методів дослідження потрібно обрати *теоретичні методи* педагогічного дослідження – аналіз, синтез, абстрагування та узагальнення, порівняння, класифікація, конкретизація, систематизація, вивчення й аналіз педагогічної літератури, архівних, нормативних матеріалів, шкільної документації, учнівських робіт й *емпіричні* – педагогічне спостереження, усне опитування (бесіда, інтерв'ю) та письмове опитування (анкетування, соціометрія, тестування, ранжування), аналіз продуктів шкільної діяльності (учнівських робіт), вивчення педагогічного досвіду тощо. З метою обробки й представлення результатів дослідження застосовують *статистичні методи* дослідження – кількісний та якісний аналіз даних із використанням методів математичної статистики (статистична обробка результатів та їхнє графічне представлення).

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Зазначаються лише **ті методи, які використовувалися** під час виконання курсової роботи. Потрібно коротко і змістовно вказувати, що саме досліджувалося тим чи іншим методом.

У процесі роботи використано **методи науково-педагогічного дослідження**, що відповідають меті та завданням:

теоретичні: аналіз психологічних, педагогічних, методичних джерел для розкриття сутності понять (термінів) дослідження; порівняння наукових поглядів (положень, ідей, відомостей) з метою формування висновків або особливостей досліджуваного процесу;

емпіричні: педагогічне спостереження, опитування респондентів у формі анкетування для визначення актуального стану досліджуваного процесу (уміння, знання);

статистичні: метод математичної обробки результатів дослідження за допомогою Google-Forms.

Приклад вступу курсової роботи подано в Додатку В.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Якщо в курсовій роботі часто використовуються терміни, подані в скороченому вигляді за допомогою **аббревіатури**, то доцільно їх розтлумачити та подати окремо в **переліку умовних позначень**.

Як оформити перелік умовних позначень?

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ подається після змісту з нового аркуша. Зазначаються всі скорочення та їх пояснення. Такий перелік є доцільним, коли термінів, що потребують скорочення, понад 3-4, і вони є основними поняттями, часто вживаними в курсовій роботі.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

STEM-освіта – напрям в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics).

ІКТ – інформаційно-комунікативні технології.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Якщо в курсовій роботі не подається перелік умовних скорочень, то інтегрований курс «Я досліджую світ» не скорочується як ЯДС, а прописується повністю.

☒	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
☒	Використовувати академічні предметні знання з освітніх галузей
☐	

Я готова до захисту курсової роботи

КРОК 11. Правильно оформити додатки, розмістивши в них матеріал, який доповнює результати роботи. Перевірити грамотність і оформлення роботи.

ДОДАТКИ. Містять допоміжні матеріали, які доповнюють, конкретизують сприймання курсової роботи. Це можуть бути методики дослідження, діагностичні матеріали, протоколи, таблиці, ілюстрації, фотографії, графіки, інструкції, формули, розрахунки, учнівські роботи тощо, які через великий обсяг, специфіку викладу чи форму зображення не можуть бути включені до основної частини роботи.

Як оформити додатки?

Кожний додаток потрібно правильно оформити. Для цього дати назву матеріалу і позначити номер додатка за допомогою букв алфавіту.

Додатки оформлюються після списку використаних джерел, кожен додаток розпочинається з нової сторінки й позначається буквами українського алфавіту (крім літер Г, Є, І, Ї, Й, Б) і має назву (додатки можна оформити у вигляді окремої частини курсової роботи) (див. додаток Л).

Анкета для учнів 4 класу

Додаток А

Як перевірити грамотність роботи?

Завершену роботу потрібно уважно прочитати, щоб уникнути можливих граматичних, орфографічних, лексичних помилок. Якщо виникають сумніви, то краще перевірити правопис за словниками або скористатися онлайн-сервісами, які надають таку допомогу.

Як перевірити грамотність роботи за допомогою цифрових ресурсів?

Сучасні цифрові ресурси здійснюють перевірку грамотності робіт:

OnlineCorrector – потужний онлайн-інструмент для автоматичного пошуку та виправлення помилок у текстах українською мовою (URL: <https://onlinecorrector.com.ua/>).

LanguageTool – автоматична перевірка граматики, орфографії та стилістики українською, англійською та іншими мовами (URL: <https://languagetool.org/uk>).

Microsoft Editor – це вбудований інструмент перевірки граматики, орфографії та стилістики тексту в Microsoft Word, Outlook та браузерах (Chrome, Edge).

У Word (Windows, Mac, Онлайн-версія)

1. Відкрийте документ у **Microsoft Word**.
2. Перейдіть у меню **Рецензування**.
3. Натисніть кнопку **Редактор** (Editor) у верхній панелі.

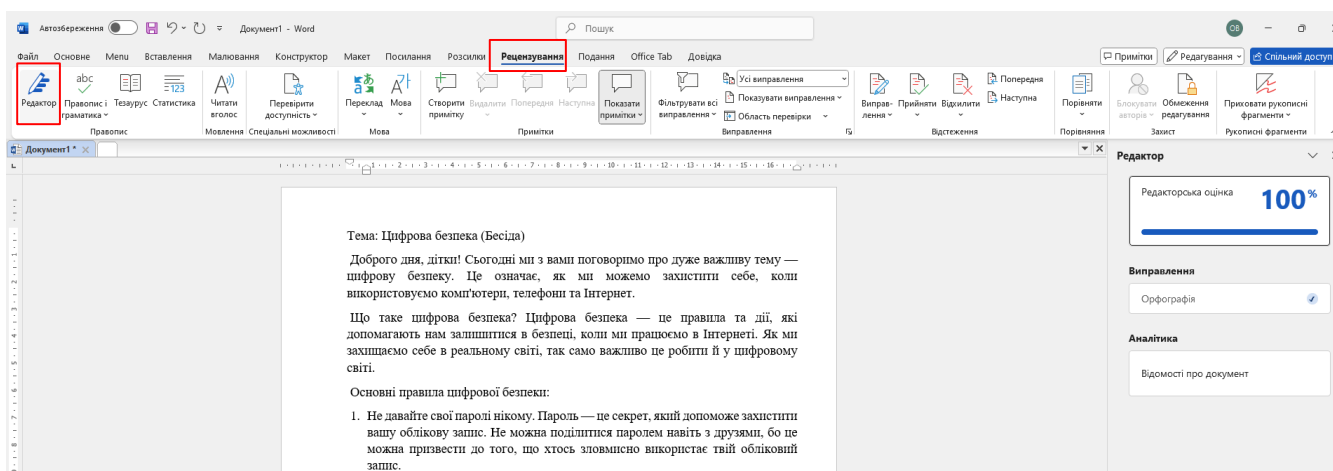

Рис. 117. Налаштування перевірки грамотності тексту в Microsoft Word

Автоматична перевірка – під час введення тексту помилки підкреслюються:

- **червоне** підкреслення – орфографічні помилки;
- **синє** підкреслення – граматичні помилки;
- **фіолетове** підкреслення – стилістичні зауваження.

Натисніть **Редактор** у Word або на іконку розширення в браузері. Ознайомтеся із запропонованими виправленнями та натисніть **Прийняти** або **Пропустити**.

Які вимоги щодо оформлення курсової роботи?

Курсову роботу друкують на комп'ютері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210 X 297 мм) і подають скріплену за допомогою прозорої теки. Обсяг курсової роботи становить не менше 25 сторінок друкованого тексту без урахування додатків.

Текст роботи друкується, залишаючи поля: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм. Для друку використовують шрифт – Times New Roman, розмір – 14 параграфів з полуторним міжрядковим інтервалом, чіткий, чорного кольору, середньої жирності, щільність тексту повинна бути однаковою.

Абзац у роботі починається з 5 знаку (1,25 см).

Заголовки структурних частин, а саме: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ОСНОВНА ЧАСТИНА», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту та з нової сторінки, стиль шрифту «напівжирний». Заголовки параграфів друкують з абзацу маленькими літерами (крім першої літери, яка друкується великою), стиль шрифту «напівжирний». Крапка в кінці заголовків не ставиться. Між заголовком і текстом розділу, параграфів залишають 2 інтервали.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Аналіз сучасної літератури

У сучасному світі проблема ...

Нумерацію сторінок потрібно починати з титульного аркуша, завершувати додатками. На титульному аркуші номер не ставиться, на наступних – проставляється у правому нижньому куті сторінки без крапки в кінці.

Таблиці розміщують після тексту, де їх згадують і нумерують послідовно в межах основної частини (за винятком таблиць у додатках). У правому верхньому

куті над відповідним заголовком розміщують напис «Таблиця» з вказівкою номера і зрозумілою, лаконічною назвою таблиці, що відображає представлені матеріали. Таблиці розміщують на одній сторінці.

Ілюстрації (рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотографії) подають безпосередньо після тексту, де їх описано, розміщують по центру сторінки. Ілюстрації позначають словом «Рис.», зазначають номер і назву.

Додатки оформлюють після списку використаних джерел, кожен додаток розміщують з нової сторінки й позначають буквами українського алфавіту (крім літер Г, Є, І, Ї, Й, Ь), формулюють назву. Додатки можна оформити у вигляді окремої частини курсової роботи (див. додаток Л).

Для цитування використовують лапки такого виду «...».

Слід розрізняти в курсовій роботі тире «—» як розділовий пунктуаційний знак у реченні та дефіс «-» як орфографічний знак у слові.

Для апострофа використовують такий символ «'».

У курсовій роботі дотримуються наукового стилю викладу матеріалу. Виклад матеріалу ведеться від третьої особи (автор вважає). Для представлення результатів дослідження не використовують займенник «я» (я спостерігав, на мою думку). Традиційно вживають знеособлену форму дієслова «розглянуто», «проведено», «узагальнено», «доведено».

☒	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
☒	Використовувати академічні предметні знання з освітніх галузей
☐	

Я
підготувала
додатки

КРОК 12. Підготувати виступ і презентацію до нього.

Для захисту курсової роботи потрібно підготувати доповідь та презентацію до неї за результатами наукового дослідження.

Як підготувати виступ?

Підготовка доповіді – важливий етап роботи, що надасть чітке розуміння результатів дослідження та впевненості студенту під час виступу перед комісією. У доповіді необхідно окреслити тему, мету, завдання, предмет та об’єкт, методи дослідження. Чітко та змістовно представити результати дослідження відповідно до окреслених завдань курсової роботи. Детально зупинитися на представленні власного методичного продукту, результатах його впровадження.

Скільки часу триває виступ?

Під час захисту курсової роботи доповідачу надається **до 5 хвилин** для представлення основних результатів дослідження. Також для відповідей на запитання – **1-2 хв.**

Як підготувати презентацію до виступу?

Презентація доповнює, візуалізує доповідь, представляє основні поняття, положення курсового дослідження, демонструє основні досягнення. На слайдах презентації потрібно зазначити тему курсової роботи, мету, завдання, об’єкт, предмет, методи дослідження, результати виконання завдань курсової роботи. Для представлення виконання третього завдання подати матеріал у вигляді схем, таблиць, діаграм, графіків, що відображають результат перевірки самостійно розробленого методичного продукту.

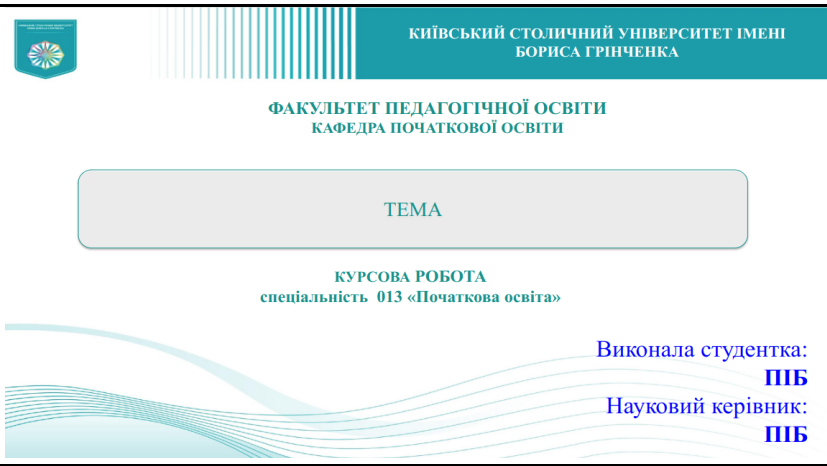
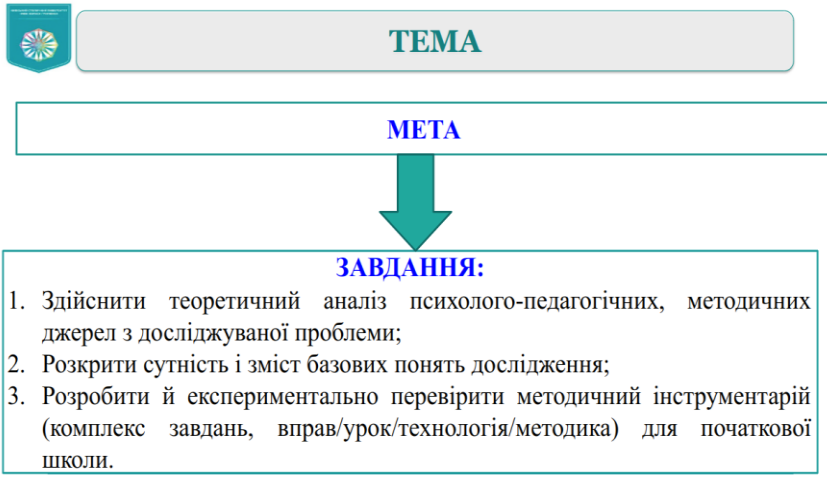
ЗВЕРНИ УВАГУ!

Презентація виконується з дотриманням вимог **корпоративної культури** Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Для цього використовують **корпоративні шаблони презентації (дизайн)**. Для тексту на слайдах обирають шрифт Times New Roman, розмір 22-24 кегль. На одному слайді представляється одна ідея, теза, правило, положення. Слайд містить не більше 3-4 речень.

Презентація до захисту містить 8 слайдів, їх зміст і приклади представлені в *таблиці 10*.

Таблиця 10

Зміст презентації до захисту курсової роботи

Номер слайда	Приклад	Зміст
1 слайд		Титульна сторінка курсової роботи. Зазначають тему курсової роботи, виконавця (курс, група), наукового керівника
2 слайд		Зазначають тему, мету, завдання курсової роботи (як у вступі)

3 слайд	 НАУКОВИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ Об'єкт дослідження <i>Процес в початковій школі.</i> Предмет дослідження <i>Застосування</i> Методи дослідження: 1. Теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, вивчення й аналіз педагогічної літератури; 2. Емпіричні: педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, соціометрія, тестування; 3. Статистичні: кількісний та якісний аналіз даних, отриманих під час анкетувань.	Зазначають об'єкт, предмет, методи дослідження (як у вступі курсової роботи)
4 слайд	 Завдання дослідження 1 Зарубіжні науковці розглядають питання..... В Україні проблему досліджували Особливості проблемної теми: 1. Створення позитивного досвіду; 2. Використання інтерактивних засобів; 3. Мотивація та зацікавленість; 4. Застосування сучасних технологій.	Зазначають перше завдання і результат його виконання. Необхідно вказати 5-6 дослідників з теми (1 підрозділ), особливості розв'язання проблеми (3 підрозділ)
5 слайд	 Завдання дослідження 2 Визначення основних понять дослідження 1. 2. 3. 4.	Зазначають друге завдання і результат його виконання (подають узагальнені визначення основних понять дослідження)

Зазначають третє
завдання і
результат його
виконання
(потрібно
представити
методичний
продукт: урок,
комплекс завдань
тощо, цифрові
інструменти,
критерії
оцінювання
результативності)

Зазначають третє завдання, представляють результати апробації (діаграми, тести тощо), переваги та недоліки впровадження методичного продукту

Подають титульний аркуш курсової роботи (дублювання 1 слайду презентації)	1
--	----------

Як, коли, куди, кому подавати курсову роботу?

Коли курсову роботу завершено, її потрібно **надіслати** науковому керівнику на перевірку (в електронному варіанті на корпоративну пошту). Після схвалення науковим керівником, роботу потрібно **роздрукувати** й подати **за тиждень до дати захисту** на кафедру початкової освіти.

Робота подається надрукованою з одного боку аркуша білого паперу формату А4 у скріпленому вигляді за допомогою прозорої теки.

☒	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел
☒	Використовувати академічні предметні знання з освітніх галузей
☐	

Я готова до захисту курсової роботи

ЯК ПРОХОДИТЬ ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ?

У разі позитивної оцінки науковим керівником, курсова робота подається до захисту. Науковий керівник готує відгук на курсову роботу та ознайомлює з ним студента. У відгуку науковий керівник зазначає чи відповідає робота вимогам, що висуваються до курсових робіт і чи рекомендована до захисту.

Захист роботи відбувається у встановлений відповідно до графіка освітнього процесу термін, визначений кафедрою і внесений у розклад навчальних занять Факультету. Захист відбувається в присутності членів комісії, що складається з викладачів кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти, наукового керівника, студентів академічної групи. Присутність студента під час захисту обов'язкова. Виступ студента триває орієнтовно 5 хвилин. Після доповіді члени комісії ставлять запитання щодо кращого розуміння, уточнення проголошених положень курсової роботи.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

Якщо робота **не відповідає вимогам**, що ставляться до її виконання, то студент **не допускається до захисту**, а робота оцінюється **«незадовільно»**.

Як підготуватися до захисту курсової роботи?

Для захисту курсової роботи потрібно підготувати доповідь та презентацію до неї за результатами наукового дослідження. У доповіді необхідно окреслити тему, мету, завдання, предмет та об'єкт, методи дослідження. Чітко та змістовно представити результати дослідження відповідно до окреслених завдань курсової роботи. Детально зупинитися на представленні власного методичного продукту, результатах його впровадження.

Доповідь радимо прочитати вголос, щоб перевірити скільки часу ви витрачаєте на її проголошення, чи відповідає зміст доповіді представленій інформації на слайдах презентації, чи є слова, фрази, які потрібно уточнити, перевірити їх правильну вимову, наголос. Усунувши всі можливі неточності, недоліки, помилки, радимо ще раз прочитати вголос, щоб визначити правильну інтонацію, логічні наголоси, паузи.

Які запитання ставлять під час захисту?

Запитання під час захисту курсової роботи спрямовані на встановлення рівня розуміння проблем початкової школи, володіння науковою термінологією, вміннями критично мислити, аргументувати власну думку, наводити приклади з власної роботи та розуміти її зв'язок з іншими дослідженнями. Можна виокремити такі блоки запитань, що ставлять під час захисту курсової роботи.

1. Щодо розуміння теми курсової роботи:

- Чому обрали саме цю тему курсової роботи для дослідження?
- Як визначили основні напрямки дослідження?
- Чи підтвердили актуальність досліджуваної проблеми?
- Де шукали інформацію щодо проблеми дослідження?
- Які методи дослідження використали? Чому обрали для дослідження саме ці методи?
- Чи є у Вашій роботі нові ідеї, підходи до розв'язання зазначеної проблеми?
- Хто із науковців досліджував обрану в курсовій роботі проблему?
- Як розумієте основні поняття, визначені в курсовій роботі?

2. Щодо практичного застосування результатів дослідження:

- Які теоретичні/методичні підходи використані у дослідженні?
- Яке практичне значення має Ваша робота?
- Які висновки Ви зробили з результатів дослідження?
- Чи сформували рекомендації або пропозиції на основі результатів дослідження?
- Які конкретні інструменти/засоби використані у роботі були б корисними для вчителів?
- Скільки респондентів взяли участь у дослідженні?

3. Щодо подальших наукових розвідок та самоаналізу:

- Які навички отримали в процесі роботи над дослідженням?
- Чи досягли поставлених цілей?
- Що б Ви змінили у роботі після написання? Який напрямок обрали наступним для дослідження?
- Які були труднощі під час виконання курсової роботи?
- Які етапи роботи були складними? Чому?

ЗВЕРНИ УВАГУ!

У науковій спільноті прийнято після запитання за темою роботи відповідати: «Дякую за запитання», – а потім давати відповідь. Відповіді на запитання потрібно формулювати чітко, зрозуміло, конкретно. Якщо не зрозуміли запитання, потрібно уточнити. Якщо вважаєте, що запитання не стосується досліджуваної теми або аспекту дослідження, потрібно пояснити, що саме було об'єктом вашого дослідження і чому, навести аргументи, пояснити власне бачення.

Як успішно захистити курсову роботу?

Щоб успішно захистити курсову роботу, необхідно провести детальний самоаналіз та підготовку за наступними кроками:

1. Готовність курсової роботи (чітке всебічне розуміння роботи, відповідність оформлення).
2. Бути готовим до запитань (див. вище).
3. Підготувати презентацію (структурувати інформацію за зразком).
4. Написати доповідь та перевірити її на відповідність до слайдів презентації.
5. Репетиція захисту (перед однокурсниками, рідними, екраном або записати себе на відео).
6. Чітко сформулювати висновки та рекомендації.
7. У кінці виступу не забути подякувати комісії, бути готовим до критики та пропозицій.

Як оцінюють курсову роботу?

Об'єктами оцінювання курсової роботи є якість змісту та захисту роботи. Якість змісту курсової роботи оцінюється науковим керівником у **60 балів** (максимально). Захист курсової роботи оцінюється в **40 балів** (максимально) колегіально членами комісії. Оцінювання відбувається на основі критеріїв, що подані в таблиці 11.

Критерії оцінювання курсових робіт

	Критерії оцінювання курсової роботи	Бали
1	Дотримання структурних, змістових, технічних та граматичних вимог (відповідність змісту обраний темі; доцільність формулювання об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження; наявність посилань на використану літературу та відповідність оформлення роботи до стандарту; відповідність висновків до мети та завдань дослідження; коректність оформлення списку використаних джерел).	40 балів
2	Систематичність виконання роботи та своєчасність її подання на перевірку науковому керівнику згідно з планом виконання.	10 балів
3	Виявлення самостійності та ініціативності під час виконання курсової роботи, оцінка особистого внеску студента (рівень самостійності у пошуку літератури, підборі методів дослідження, вибірки тощо).	10 балів
4	Відповідність вимогам до курсових робіт.	10 балів
5	Чіткість викладу результатів дослідження у доповіді під час захисту курсової роботи.	30 балів
	Разом	100 балів

*Критерії 1-3 оцінюються науковим керівником.

*Критерії 4-5 оцінюються членами комісії.

Якість виконання курсової роботи та її захисту оцінюються за стобальною шкалою, результати заносяться до відомості обліку успішності й індивідуального навчального плану студента.

Оцінювання курсових робіт здійснюється за 100-бальною шкалою та відповідною рейтинговою оцінкою.

Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90–100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82–89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75–81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначно кількістю помилок
D	69–74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60–68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Студенти, які за результатами захисту курсової роботи отримали незадовільну оцінку, вважаються такими, що мають академічну заборгованість. Ліквідувати академічну заборгованість здобувачі вищої освіти зобов’язані у встановлені строки, як правило, до початку наступного семестру. Студенти, які не ліквідують академічну заборгованість у встановлені строки, відраховуються з Університету за невиконання індивідуального навчального плану.

У ході виконання курсової роботи я навчився/навчилася

Перевірте, які компетентності здобули під час виконання курсової роботи, яких результатів досягли. Для цього критично оцініть набуті досягнення за допомогою таблиці.

	Результати навчання за освітньо-професійною програмою 013 «Початкова освіта»	Вис.	Сер.	Поч.
РН 3.	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.			
РН 5.	Організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів; здійснювати навчання в початковій школі в межах STEAM-освіти.			
РН 6.	Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти та трансформувати їх у різні форми.			
РН 7.	Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.			
РН 9.	Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.			

РН 10.	Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.			
РН 11.	Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.			
РН 12.	Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.			
РНУ 17.	Дотримуватися правил академічної доброчесності.			

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вашуленко Микола, Дубовик Світлана. Формування дослідницьких умінь на уроках української мови. *Учитель початкової школи*. 2019, №9. С. 3–6.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
3. Вознюк О.В. Формування дослідницьких умінь та актуалізації дослідницьких здібностей у дітей та молоді. *Наукові записки Малої академії наук України*. Серія: Педагогічні науки. 2012. Вип. 2. С. 50–62.
4. Головань М. С. Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*. Випуск VII. 2012. С. 55–62.
5. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
6. Державний стандарт України ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України.
7. Дистанційне навчання. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%11D0%BD%D0%BD%D1%8F (дата звернення: 15.11.2023).
8. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / Упоряд. Воротникова І. П. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 48 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZdbMMlyz8OTbmisaVmmqL23yqisRyTuC/view> (дата звернення: 25.02.2025).
9. Дистанційне та змішане навчання як засіб реалізації індивідуальної траєкторії професійного зростання педагога : монографія / за наук. ред. І.П. Воротникової. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 256 с.
10. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : Навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
11. Дубасенюк О.А. Методи науково-педагогічного дослідження у загальній системі методологічного становлення молодих дослідників. *Нові технології навчання*. 2016. Вип. 89, Ч. II. С. 21–26.
12. Дубяга С. М. Педагогічні технології в початковій школі : Навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закладів напряму підгот. «Початкова освіта». Мелітопіль : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.
13. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України гол. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.

14. Житенцова Н. В. Візуалізація: основні поняття та визначення. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія педагогічна. 2019. Випуск 25: Управління інформаційно-навчальним середовищем як концептуальна основа результативності фізико-технологічної освіти. С. 123–127.
15. Загальна психологія: Підручник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ : Каравела, 2023. 460 с.
16. Закон України «Про освіту» 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 18.02.2025)
17. Клепар М. В., Кузнєцова К. С., Нич О. Б. Використання інфографіки для візуалізації освітнього контенту в закладі вищої освіти. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2021. № 199. С. 31–36.
18. Комогорова, М. І. Поняття «завдання» та «вправа» у системі, спрямованій на забезпечення міцності знань учнів з гуманітарних дисциплін. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 17 : Теорія і практика навчання та виховання. 2018. Вип. 29. С. 70–74.
19. Кравець Л. В., Мацько Л. І. Науковий стиль // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL: <https://esu.com.ua/article-70651> (дата звернення 18.02.2025)
20. Методичні рекомендації щодо написання курсової роботи з фахових методик для студентів освітньо-професійної програми 013.00.01 Початкова освіта» URL: <https://fpo.kubg.edu.ua/struktura/kafedry-fakultetu/kafedra-pochatkovoiosvity/navchalno-metodychna-robota.html> (дата звернення 18.02.2025).
21. Науменко В. О., Сухопара І. Г. Чарівне слово. 2 кл. : книжка для читання в класі і вдома. Київ : Літера ЛТД, 2020. 160 с.
22. Недодатко Н. Г. Формування навчально-дослідних умінь старшокласників : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 Теорія навчання. Харків, 2000. 25 с.
23. ПОЛОЖЕННЯ про академічну доброчесність науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Рішення Вченої ради Університету від 21 березня 2024 року (протокол № 2), введене в дію наказом від 21.03.2024 №254. URL: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/korporativna-kultura-metr-universyty/8641-polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-naukovo-pedahohichnykh-naukovykh-pedahohichnykh-pratsivnykiv-ta-zdobuvachiv-osvity-kyivskoho-stolychnoho-universytetu-imeni-borysa-hrinchenka.html> (дата звернення 18.02.2025)

24. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1115 від 08.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
25. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.
26. Семеніхіна О.В., Юрченко А.О., Безуглий Д.С. Візуалізація як тренд інноваційного розвитку освіти в Україні. *IV Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців*: збірник тез. 18 травня 2017, м. Київ. С. 227–229.
27. Словник термінів у сфері штучного інтелекту / упорядники: Чумаченко Д., Мішкін Д., Андрієнко О., Краковецький О., Турута О., Дубно О., Хрущова Д., Кобрін А., Авдєєва Т., Кравець І., Герасимяк В., Шабанов О., Бистрицька А. Київ : Міністерство цифрової трансформації України, 2024. 37 с. URL: [https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B2%20%D1%83%20%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96%20%D0%A8%D0%86%20\(1\).pdf](https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B2%20%D1%83%20%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96%20%D0%A8%D0%86%20(1).pdf) (дата звернення 18.02.2025).
28. Сухопара І. Г., Дереза М.Р. Дистанційний інструментарій уроків літературного читання в початковій школі. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2023. Випуск 15(33). С. 514–524.
29. Тлумачний словник української мови <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81> (дата звернення 18.02.2025)
30. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посібник. 2-ге вид., випр., доп. Київ : Академвидав, 2007. 560 с.
31. Черненко Г. М. Формування дослідницьких умінь у молодших школярів при вивченні природознавства. *Педагогічні науки*. 2013. Випуск 114. С. 222–228.
32. Dodge B. Some Thoughts About WebQuests : site. URL : https://webquest.org/sdsu/about_webquests.html (дата звернення 18.02.2025)
33. March T. Criteria for Assessing Best WebQuests. URL : <http://www.bestwebquests.com/bwq/matrix.asp> (дата звернення 18.02.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Кафедра початкової освіти

ТЕМА РОБОТИ

**ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ 4 КЛАСУ ПІД ЧАС
ВИВЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**

КУРСОВА РОБОТА

Спеціальність АЗ «Початкова освіта»

Трошко Анна Віталіївна,

ПОБ 1-24-2.0д

Науковий керівник:

Сухопара Ірина Геннадіївна,

кандидат педагогічних наук

Допущено до захисту

Протокол № _від

Завідувач кафедри

Київ – 2025

Приклад оформлення змісту курсової роботи на тему «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОСНОВНА ЧАСТИНА	
1. Аналіз сучасної літератури.....	5
2. Сутність і зміст базових понять дослідження.....	8
3.Особливості формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	11
4.Комплекс вправ для формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	13
5.Перевірка ефективності розробленого комплексу вправ для формування дослідницьких умінь.....	17
ВИСНОВКИ.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	22
ДОДАТКИ.....	25

Приклад оформлення змісту курсової роботи (3 курс) на тему: «Розвиток емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОСНОВНА ЧАСТИНА:	
1.Аналіз сучасної літератури	5
2.Характеристика базових понять дослідження	8
3.Особливості розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках читання.....	11
4.Комплекс вправ і завдань для розвитку емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання	13
5.Перевірка ефективності розробленого комплексу вправ і завдань для розвитку емоційного інтелекту учнів 3 класу на уроках читання.....	17
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	23
ДОДАТКИ.....	26

Приклад змісту курсової роботи на тему «Цифрові інструменти для STEM-проектів у початковій школі»

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	2
ВСТУП	3
ОСНОВНА ЧАСТИНА:	
1. Аналіз сучасної літератури з досліджуваного питання	5
2. Сутність і зміст базових понять дослідження	8
3. Особливості застосування STEM підходу у початковій школі	...10
4. Розроблення уроку інформатики на тему «Алгоритми та проекти» з використанням STEM підходу	...14
5. Перевірка ефективності розробленого уроку інформатики та запропонованого комплексу вправ	...22
ВИСНОВОК	...25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	...27
ДОДАТКИ	...29

Варіант оформлення вступу курсової роботи

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасність, розвиток науки, технологій, виробництва, суспільства потребують компетентної, освіченої, обізнаної людини, яка здатна самостійно здобувати необхідну інформацію, знання, творчо їх опрацьовувати та впроваджувати в практичну діяльність, розв'язувати проблеми та приймати рішення на основі отриманих знань, розвивати власний інтелект. Виховати таку людину можливо за умови впровадження в освітній процес дослідницьких методів навчання, організації навчально-дослідницької діяльності, оволодіння школярами дослідницькими вміннями. Завданнями початкової освіти визначено формування таких ключових умінь, як-от: висловлювати власну думку, здатність логічно обґрунтовувати позицію, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, що відносять до дослідницьких. Вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі дає можливість формувати дослідницькі уміння під час ознайомлення з минулим, пізнання історичної, національної, культурної спадщини Української держави, державного устрою, суспільного життя; організації активної проєктної, дослідницької, екскурсійної, творчої діяльності. Відтак, актуальною постає проблема формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить про те, що навчально-дослідницьку діяльність розглядали багато науковців: О. Марченко, С. Серова, Н. Фоміна, Н. Білик, Л. Михайлик, А. Савенков. А розвиток та формування дослідницьких умінь молодших школярів зацікавило таких вчених, як: О. Заболотний, А. Карлащук, В. Матвєєва, Н. Валько, І. Раєвська, Є. Смолкіна, Е.Шашенкова. Над класифікацією дослідницьких умінь працювали: А. Савенков, І. Галузо, О. Трубловська, Н. Шушаріна, А. Гладков, М. Семенов.

Проблему формування дослідницьких умінь та їх розвиток під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з природничої освітньої галузі представлено в напрацюваннях: Т. Байбари, Н. Бібик, І. Барбашової, Т. Гільберг, Т. Павлова, Т. Ситник, Г. Черненко, проте питання формування дослідницьких умінь у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі не було достатньо представлено у роботах науковців. Тому актуальність і практична значущість порушеної проблеми, наявні суперечності зумовили вибір теми

курсової роботи – «Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі».

Мета дослідження: теоретично дослідити проблему розвитку та формування дослідницьких умінь учнів початкової школи та розробити комплекс завдань для розвитку дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз психологічних і педагогічних джерел з досліджуваної проблеми.
2. З'ясувати сутність і зміст базових понять дослідження.
3. Розробити комплекс дослідницьких завдань з громадянської та історичної освітньої галузі для учнів 4 класу.

Об'єкт дослідження: процес формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Предмет дослідження: комплекс дослідницьких завдань різних видів для учнів 4 класу.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні **методи** дослідження:

- теоретичні: аналіз психологічних, педагогічних, методичних джерел для розкриття сутності понять (термінів) дослідження; порівняння наукових поглядів (положень, ідей, відомостей) з метою формування висновків, або визначення педагогічних умов, або особливостей організації досліджуваного процесу тощо;
- емпіричні: педагогічне спостереження, опитування респондентів у формі анкетування для визначення актуального стану реалізації досліджуваного процесу (явища, уміння, знання тощо);
- статистичні: метод математичної обробки результатів дослідження за допомогою Google-Forms.

Навчально-методичне видання

Сухопара Ірина Геннадіївна

Шкуренко Олександра Вікторівна

**ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ФАХОВИХ МЕТОДИК У ПОЧАТКОВІЙ
ШКОЛІ У ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ**

Навчально-методичний посібник

Видавець ФОП Ямчинський О.В.

03150, Київ, вул. Васильківська, 32

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру

суб'єкта видавничої справи ДК № 6554 від 26.12. 2018 р.

Формат 60×84/16. Наклад 300 пр. Ум. друк. арк. ? Зам. № ?

Виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»

03150, Київ, вул. Васильківська, 32

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру

суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08. 2011 р.